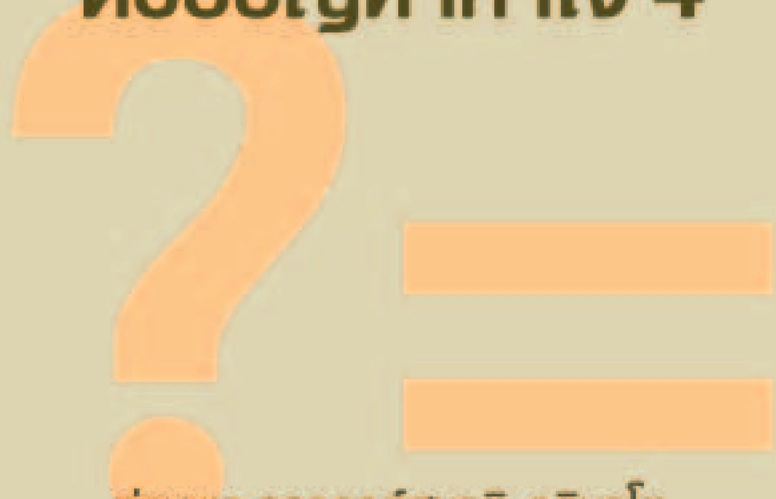
ตอบปัญหาคาใจ 4

ท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต
วัดญาณสังวราราม ฯ ชลบุรี

ตอบปัญหาคาใจ 4

ท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต
วัดญาณสังวรารามฯ ชลบุรี

พิมพ์ครั้งที่ : ๑
จำนวน : ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ที่ : บริษัท แอ๊ดวานซ์ อินเตอร์ พริ้นติ้ง จำกัด
๖๙/๒ หมู่ ๑ อินทปัจ ๑๕ เพชรเกษม ๖๙ แขวงหลักสอง
เขตบางแค กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐
โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๔-๐๒๔๕-๗, ๐-๒๘๐๘-๖๑๓๐
โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๒๔๙๐

อาจาริยบูชา

ชื่อว่าปุถุชนไม่มีสิ้นความสงสัย ด้วยใจทั้งดวงเป็นใจหลงเบี่ยงเบนต่อความเป็นจริง จึงมีคำถามเกิดขึ้นไม่รู้จบ

กาลเวลาผ่านไปนานร่วมสามปี นับตั้งแต่ได้มากราบฟังธรรมจากท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต จนเกิดหนังสือ **"จุลธรรมนำใจ"** ถึง ๑๐ เล่ม แต่ละเล่มมีคำถาม คำตอบมากมาย บางคำถามแม้จะบ่งบอกถึงสติปัญญาของศิษย์ ท่านอาจารย์ก็ได้เมตตาตอบคำถามนั้น ๆ อย่างเต็มไปด้วยเมตตา ด้วยคำตอบที่เฉียบขาด แหลมคมประทับใจต่อผู้ที่ได้ฟังได้อ่าน

เพื่อขจัดความสงสัยนานาประการ และเป็นแนวทางในการรักษาใจให้ทรงธรรม คณะศิษย์จึงคัดลอก แยกหมวดหมู่ของนานาปัญหาออกมา เริ่มด้วยหมวดของบุญทาน หมวดของกรรม และตามมาด้วยความผูกพัน การภาวนาและนานาปัญหา และจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เหนือสิ่งอื่นใดท่านพระอาจารย์สุชาติ ได้เมตตาให้ชื่อหนังสือว่า **"ตอบปัญหาคาใจ"** ซึ่งน่าจะเป็นคู่มือในการดำรงชีวิต ทั้งทางโลกและทางธรรม

เมื่อพระพุทธองค์ทรงสถิตอยู่เหนือเศียรเกล้า ท่านอาจารย์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เป็นเสมือนดวงตาทั้งสองข้าง ท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโตย่อมเป็นเหมือนดวงใจของศิษย์ พระกรุณาจึงล้นพ้นประมาณควรแก่การกราบนบบูชาพระคุณ

คณะศิษย์ฯ

๑ มกราคม ๒๕๕๑

สารบัญ

ถาม อยากถามปัญหาค่ะ

ตอบ ถ้ามองเห็นความไม่เที่ยง ก็จะตัดปัญหาไปได้เยอะ

ถาม นั่นคือคำตอบหรือคะ

ตอบ คำตอบก็คือ ชีวิตของเราไม่ยาวหรอก เดี๋ยวทุกอย่างก็หมดไป ชีวิตเราก็เหมือนเจดีย์ทรายที่ก่อไว้ที่ชายทะเลตอนน้ำลง พอน้ำขึ้นมา ก็ถูกซัดหายไปหมด จะสร้างดีสวยงามขนาดไหน เดี๋ยวก็สลายไปหมด แต่สิ่งที่ไม่สลายไปก็คือ ความดีความงามของจิตใจบุญกุศล หรือบาปกรรมความชั่ว จะไม่สลายไปกับวัตถุร่างกายของเรา เพราะเป็นนามธรรม อยู่คู่กับจิตใจ ทำให้ใจดีขึ้นหรือเลวลง บุญกุศลทำให้ใจดีขึ้น ฉลาดขึ้น ความฉลาดนี่แหละที่ทำให้ใจหลุดพ้น ความหลงทำให้ติดอยู่เหมือนคนติดยาเสพติด เพราะหลงว่ายาเสพติดดีวิเศษ เวลาเสพแล้วมีความสุข แต่คนฉลาดจะรู้ว่าไม่ใช่เป็นอย่างนั้น จึงหลีกเลี่ยง จึงหลุดพ้นจากสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย จะเห็นความจริงเหล่านี้ได้ ก็ต้องทำจิตให้สงบ ถ้าจิตสงบแล้วจะเห็นความสุขที่แท้จริงว่าอยู่ที่ตรงไหน รู้ด้วยว่าเป็นความสุขที่ถาวร รู้ว่าความสุขอื่นๆ ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง เป็นเหมือนความสุขที่ปรากฏในฝัน จะฝันดีขนาดไหน พอตื่นขึ้นมาความสุขนั้นก็หายไปหมดแล้ว เหมือนกับเมื่อวานนี้เราได้ไปเที่ยวกันมา มีความสุขกัน พอวันนี้ก็เหลือแต่ความทรงจำเท่านั้น แต่ความสุขที่ได้จากความสงบจะติดอยู่กับเราไปตลอด ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ตาม วันนี้ก็ยังสุขอยู่ เป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะอยู่ติดกับใจไปตลอด เป็นสมบัติที่แท้จริงของเรา ไม่เปลี่ยนไปตามกาลตามเวลา ไม่เป็นอนิจจัง อยู่

กับจิตไปตลอด จึงทรงตรัสว่า **นิพพานัง ปรมัง สุขัง** นิพพานเป็นบรมสุข เป็นสุขที่ถาวร

จงพยายามสร้างความสุขในใจให้เกิดขึ้นเถิด จะให้เกิดความสุขภายในใจได้ ก็ต้องปล่อยวางความสุขภายนอก เพราะต้องแย่งกันเกิด ถ้าจะเอาสุขนอก สุขในก็ไม่เกิด ถ้าจะเอาสุขใน ก็ต้องปล่อยสุขนอก จะเอาทั้ง ๒ สุขไม่ได้ ถ้าจะออกไปข้างนอกไปหาความสุขจากรูปเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็จะไม่ได้ความสุขภายใน ถ้าอยากจะได้ความสุขภายใน ก็ต้องตัดรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะต่างๆ ออกไป ชอบกินอะไร ชอบดื่มอะไรก็ต้องตัดให้หมด ถ้าไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพก็อย่าไปเสพ อย่าไปสัมผัส กินและดื่มเท่าที่จำเป็นต่อการดูแลรักษาร่างกายเท่านั้นเอง อย่าไปหวังความสุขจากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อย่าไปหวังความสุขจากการดื่ม การรับประทาน ให้หันเข้าหาความสุขภายในจะดีกว่า เพราะเป็นความสุขที่แท้จริงและถาวร ไปหาวัดที่สงบเงียบ ไปรักษาศีลทีละ ๓ วัน ๕ วัน สะสมไปเรื่อยๆ แทนที่จะไปเที่ยวเมืองนอกเมืองนา สู้ไปอยู่วัดไม่ได้

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ผมมักจะมีปัญหาถามก่อนที่จะมาฟังท่านเทศน์ แต่เมื่อได้ฟังเทศน์จบลงผมมักจะลืมคำถามหมด

ตอบ คำถามออกมาจากใจเรา คำตอบก็อยู่ในใจเรา เราต้องเป็นคนหาคำตอบเองด้วยปัญญา เพราะคำถามออกมาจากอวิชชาความไม่รู้หรือความหลง คำตอบที่แท้จริงต้องออกมาจากใจ

เรา ผู้อื่นเพียงแต่แนะวิธีสร้างปัญญา แต่เราจะต้องเป็นผู้ที่มีดวงตาเห็นธรรมเอง ถึงจะพบคำตอบที่แท้จริง ถ้าเจอคำตอบแบบนี้แล้วจะไม่มีคำถามอีกต่อไป ถ้าไม่มีอวิชชา ไม่มีความหลง ก็จะไม่มีคำถาม ไม่อยากจะรู้อะไร รู้หมดแล้วว่าโลกนี้เป็นอย่างไร ไม่สงสัย ไม่มีอะไรคาอยู่ในใจเลย สิ่งที่คาอยู่ในใจก็คือความหลงนี่เอง ที่ทำให้ไม่เข้าใจกับเรื่องราวต่างๆ พอมีปัญญามีแสงสว่างแห่งธรรมแล้ว ก็จะเข้าใจหมดทุกอย่าง พระพุทธเจ้าพระอรหันต์จึงไม่ไปถามใคร รู้แล้วจะถามไปทำไม

ถาม คราวหน้าจะไม่กล้าถามเลยค่ะ

ตอบ ถ้าไม่เป็นพระอรหันต์ยังถามได้ แต่คำตอบที่แท้จริงเราต้องหาเอง ที่จะตอบก็เฉพาะคำถามที่เกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้เกิดปัญญา วิธีการปฏิบัติ จึงเน้นไปทางนี้ ไม่ค่อยได้พูดเรื่องอื่น สอนวิธีลืมตา พอลืมตาเป็นแล้วก็จะเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเอง ตอนนี้เราเป็นแต่หลับตา ลืมตาไม่เป็น ก็เดาไป ลองลืมตาดูสิ จะได้ไม่ต้องไปถามใคร ตาใจเรามันบอด บอดด้วยอวิชชา บอดด้วยโมหะ จึงต้องสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น เพื่อจะได้มีดวงตาเห็นธรรม มีตาใน มีธรรมจักษุ จะได้สว่างไสวภายในใจ จะเข้าใจหมดทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ จะไม่สงสัยเรื่องอะไรทั้งสิ้น

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม การมีสติได้บุญในข้อไหน มีสติตลอด ได้บุญอย่างไร

ตอบ ถ้ามีสตินิพพานก็แค่เอื้อม อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ อย่างเร็วก็ ๗ วัน อย่างช้าก็ ๗ ปี

ถาม อย่างนั้นเป็นมหาสติแล้วใช่ไหมคะ

ตอบ สติมีหลายระดับ ตั้งแต่ขั้นอนุบาลจนถึงขั้นมหาสติ ส่วนใหญ่ฆราวาสจะอยู่ในระดับอนุบาล

ถาม คนไม่ดีเช่นขโมย ก็ต้องมีสติ มีสมาธิ ใช่ไหมคะ แต่เป็นสติเป็น สมาธิของกิเลส

ตอบ ใช่ สติไม่ได้มีอยู่กับคนดีเสมอไป คนชั่วก็มีสติได้ เพราะดีหรือชั่วนั้น อยู่ที่มิจฉาทิฐิหรือสัมมาทิฐิ ไม่ได้อยู่ที่สติ อย่างองคุลีมาลท่านก็ทำชั่ว ฆ่าคนถึง ๙๙๙ คน ท่านก็ต้องมีสติ ถึงจะฆ่าคนได้ เพราะมีมิจฉาทิฐิ ท่านถึงไปทำชั่ว สติเป็นเครื่องมือที่จะเอาไปใช้ทางไหนก็ได้ ถ้าเอาไปใช้ทางชั่วก็มีมิจฉาทิฐิพาไป ถ้ามีสัมมาทิฐิก็จะพาไปสู่การทำจิตให้สงบ คือจะเข้าข้างใน ถ้ามีมิจฉาทิฐิก็จะออกไปข้างนอก จะวางแผนทำอะไรต่างๆก็ต้องมีสติ เช่นวางแผนปล้นธนาคาร ก็ต้องมีสติมีปัญญา แต่เป็นสติปัญญาที่ผิด ถ้าไม่มีสติก็จะเป็นคนบ้า มีสติบ้างแต่ไม่มากพอที่จะทำอะไรให้เป็นชิ้นเป็นอันได้ แค่ร่างกายของตัวเองยังดูแลไม่ได้เลย น้ำท่าไม่อาบ เสื้อผ้าไม่ซัก มีสติเพื่อกินอยู่เท่านั้นเอง เป็นสติระดับเดียรัจฉาน แต่ไม่มีสติที่จะพอดูแลรักษาร่างกายให้สะอาด ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะไม่รู้จักรักษา ปล่อยให้เจ็บไปตายไป

ถาม ถ้าอย่างนั้นคนที่คิดวางระเบิดตึกเวิลด์เทรด ต้องมีทั้งสติทั้งปัญญา

ตอบ ใช่ ต้องมีสติ มีอิทธิบาท ๔ ของมิจฉาทิฐิ มีฉันทะความ

พอใจที่จะวางแผนขับเครื่องบินไปชนตึก มีวิริยะความพากเพียรที่จะหัดขับเครื่องบิน มีจิตตะจดจ่อกับงานนี้ ไม่ไปทำงานอื่น

ถาม ท่านอาจารย์พูดถึงสมุทัย ๓ อย่างคือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา กลับไปทบทวน ฟังดูแล้วนี่มันชัดเจนเรื่องกามตัณหาครับ แต่ภวตัณหา วิภวตัณหานี่ค่อนข้างอธิบายความยากครับ

ตอบ ***ภวตัณหา***คือความอยากมีอยากเป็น โดยธรรมชาติของคนเรา เมื่อเกิดมาแล้ว สิ่งแรกที่อยากจะมี ก็คือความพร้อมใน**ปัจจัย ๔** ไม่อยากจะอดอยากขาดแคลน เมื่อมีความพร้อมในปัจจัย ๔ แล้ว ขั้นต่อไปก็อยากจะมีมากๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องกังวล อยากมีทรัพย์มากๆ อยากจะ**รวย**นั่นเอง ตอนต้นก็ขอให้พอมีพอกิน เมื่อมีพอแล้ว ขั้นต่อไปก็อยากจะร่ำอยากจะรวย เมื่อรวยแล้วก็อยากจะมี**เกียรติ** อยากจะให้คนยกย่องนับถือ เมื่อมีเกียรติแล้วก็อยากจะมี**อายุยืน**ยาวนาน อยากจะอยู่ถึง ๘๐-๙๐-๑๐๐-๑,๐๐๐ ปี เมื่อตายไปก็อยากจะไป**สวรรค์** นี่คือภวตัณหา แบบคร่าวๆ ที่ทุกวันนี้ที่เขาวิ่งเต้นกัน อยากจะเป็นส.ว. เป็นส.ส. เป็นรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นคนรวยนั้น ล้วนเป็นภวตัณหาทั้งนั้น ถ้าไม่พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ อยากจะเป็นอย่างอื่น ก็เรียกว่าภวตัณหา นี่พูดถึงทั่วๆไปนะ บางทีอาจจะสับสน แล้วคนที่อยากจะเป็นพระอรหันต์เป็นกิเลสหรือไม่ อย่างนี้ไม่เป็นตัณหา เพราะการอยากจะเป็นคนดี เป็นพระที่ดี เป็นพระอริยบุคคล เป็นเหมือนกับคนไข้ที่อยากจะหายจากโรค เป็นเหตุเป็นผล ไม่ได้เกิดจากความลุ่มหลง

แต่ถ้าพอมีพอกินแล้วยังอยากจะรวยอีก อย่างนี้แสดงว่าลุ่มหลง เพราะอยากมีเกินกว่าจำเป็น เกินเหตุเกินผล แล้วก็ไม่ได้ทำให้มีความสุขมากขึ้นไปกว่าเดิม มีพอมีพอกินก็มีความสุขเท่าๆ กับคนที่มีมากกว่าเป็นร้อยเท่าพันเท่า เพราะคนเราก็มีเพียงปากเดียวท้องเดียว กินได้เท่านั้น จะมีเกินเป็นร้อยเท่าพันเท่า ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร แต่คนที่อยากจะเป็นคนดี อยากจะเป็นพระอริยะ อยากจะหลุดพ้นจากทุกข์ เป็นความจำเป็น เพราะทำให้ความทุกข์เบาบางลงไป เรียกว่า **มรรค** ทางที่พาให้ไปสู่การหลุดพ้น ไม่ได้พาไปสู่ความทุกข์ แต่ความอยากอย่างอื่น พาไปสู่ความทุกข์ อยากจะเป็นเศรษฐี ก็ทำให้ต้องดิ้นรนมากขึ้น ขณะนี้มีพอกินพอใช้ แต่อยากจะรวย ก็ต้องไปแสวงหาเงินหาทองมาเพิ่ม ถ้าไม่ระมัดระวังก็จะต้องสูญเสียความดี คือ**ศีลธรรม**ไป เมื่อต้องไปทำความทุจริตอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ร่ำรวย ทำให้ได้อย่างเสียอย่าง ได้สิ่งที่ไม่มีค่าและสูญเสียสิ่งที่มีค่าไป เสียศีลธรรมไป แต่ได้ก้อนอิฐก้อนกรวด คือเงินทองมาแทนที่ ทั้งๆ ที่ไม่ได้มาก็อยู่ได้ แต่เมื่อได้มาแล้วก็เสียสิ่งที่ดีไป จิตใจก็ต่ำลง มีความทุกข์เพิ่มมากขึ้น

ส่วน**วิภวตัณหา**ก็หมายถึง ความไม่อยากเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เช่นไม่อยากจะยากจน ขณะนี้ไม่จนแต่ก็กลัวก่อนแล้ว กลัวว่า พรุ่งนี้จะจน พอกลัวปั๊ปก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาแล้ว แต่ถ้าไม่กลัว ก็จะไม่ทุกข์ ขณะนี้ถึงแม้จะพอมีพอกินแต่ก็หัดอยู่แบบยากจนไว้บ้าง เช่นอดข้าวเย็นบ้าง อยู่แบบง่ายๆ นอนกับพื้น อย่างไปอยู่วัดก็เป็นการฝึกอยู่แบบยากจน อยู่กินตามมีตามเกิด เวลาอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด เขาจัด

อาหารอะไรมาให้กิน ก็กินไป เขาจัดที่นั่งที่นอนให้ตรงไหน ก็อยู่ไป มีเวลาว่างก็ช่วยกันทำงาน รับใช้สังคม ช่วยกันล้างส้วม กวาดลานวัด ช่วยกันทำอะไรต่างๆเหล่านี้ ซึ่งโดยปกติแล้วคนที่อยากเป็นใหญ่เป็นโตจะไม่ชอบทำกัน แต่เรามาฝึกสวนทางกับกิเลส กิเลสชอบขึ้นสูงเป็นเศรษฐีเป็นคนใหญ่โต แต่เราจะมาฝึกเป็นคนยากคนจน คนต่ำคนต้อย ทำตัวให้เป็นเหมือนผ้าขี้ริ้ว ใครจะเอาไปเช็ดไปทำอะไรก็ได้ ให้ล้างส้วมก็ล้างได้ ให้ล้างแก้วก็ล้างได้ ล้างกระโถนก็ล้างได้ ให้ทำอะไรได้ทั้งนั้น ถ้าไม่ผิดศีลผิดธรรม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

นี่คือการฝึกต่อสู้กับวิภวตัณหา ที่มาฝึกอยู่แบบเรียบๆ ง่ายๆ ก็เพื่อจะได้ไม่ต้องกลัวความจนไง สมมุติว่าพรุ่งนี้เกิดหมดเนื้อหมดตัวขึ้นมา ก็จะไม่เดือดร้อน เพราะไปอยู่วัดได้ บวชเป็นพระเป็นแม่ชีก็ได้ เพราะไม่กลัวความจน เช่นเดียวกับความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็ต้องฝึก ยอมรับให้ได้ เวลาที่พระไปอยู่ในป่า ส่วนหนึ่งก็ต้องการไปต่อสู้กับความกลัวตายนี้แหละ ไปปลงสังขาร ถ้าอยู่ในที่ปลอดภัยจะไม่รู้สึกหวาดกลัว จะปลงจะปล่อยไม่ได้ แต่ถ้าไปอยู่ในที่เปลี่ยวๆ น่าหวาดกลัว มีสิงสาราสัตว์หรืออะไรก็ตามที่คิดว่าจะมาทำร้ายชีวิตของเราได้ ใจจะต้องกระสับกระส่าย กินไม่ได้นอนไม่หลับ ถ้าไม่แก้ไข จะทนอยู่ในสภาพอย่างนั้นไม่ได้ แต่ถ้าภาวนาเป็น ถ้าถนัดทางสมาธิ ก็ทำสมาธิไปจนกว่าความกลัวจะหายไป เวลาจิตสงบลงปั๊บความกลัวก็หายไปหมดเลย จะรู้เลยว่าความกลัวเกิดจากกิเลส เกิดจากวิภวตัณหาที่มีอยู่ในใจ แต่ความเป็นความตายนี้กลับเป็น

ธรรมดา ยังไงๆเมื่อถึงเวลาก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้น เมื่อยังไม่ถึงเวลา ทำยังไงๆ ก็ไม่ตาย จึงไม่ต้องไปกลัวมัน เพราะกลัวแล้วจะทุกข์ทรมานมาก เมื่อไม่กลัวก็จะไม่ทุกข์ไม่ทรมาน ก็สามารถอยู่ที่ไหนก็ได้ ที่เปลี่ยวก็อยู่ได้ ที่มีคนเยอะก็อยู่ได้ เพราะจิตใจได้ปล่อยวางแล้ว รู้ว่าการไปหลงไปยึดไปติดกับชีวิตนี้เองที่เป็นเหตุของความกลัว

ถ้าทำจิตใจให้สงบปั๊บความกลัวก็จะหายไป ถ้าทำด้วยสมาธิก็จะหายไปในขณะที่จิตสงบ แต่พอออกจากสมาธิแล้วความกลัวก็ยังกลับมาได้อยู่ เพราะยังไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณา ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาแยกแยะธาตุขันธ์ ให้เห็นว่าเป็นการรวมตัวของ**ดิน น้ำ ลม ไฟ** เช่นร่างกายนี้ก็มาจากอาหารที่เรารับประทานเข้าไป แล้วก็กลายเป็น**ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก** ฯลฯ แล้วสักวันหนึ่งก็ต้องแก่ ต้องตาย ดับสลายไป ไม่ว่าจะเป็นร่างกายของใครก็ตาม ร่างกายของปุถุชนธรรมดาสามัญอย่างพวกเราทั้งหลาย จนถึงร่างกายของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ก็ไม่มีความแตกต่างกัน เรียกว่ารูปขันธ์ที่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างพระอริยบุคคลกับปุถุชน เหมือนกันเพราะกินอาหารแบบเดียวกัน กินข้าวเหมือนกัน ดื่มน้ำ หายใจเข้าไปแบบเดียวกัน ร่างกายของเรากับร่างกายของพระอริยบุคคลจึงไม่ต่างกัน ต่างกันที่จิตใจเท่านั้น ใจของพระอรหันต์ได้ภาวนากำจัดตัณหาทั้ง ๓ คือ **กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา** จนทำให้ใจของท่านนิ่งได้ตลอดเวลา ไม่แกว่งไปแกว่งมา ถ้าเป็นลูกตุ้มนาฬิกาก็นิ่งอยู่เฉยๆตรงกลาง ไม่แกว่งไปมา ไม่ว่าจะโดนอะไรมากระทบรุนแรงขนาดไหน ในทางบวกหรือในทางลบ จะไม่หลงไปกับสิ่งที่มากระทบ

ใครจะให้ลาภให้เงินให้ทองมากน้อยเพียงไร ก็ไม่ได้ยินดี แต่กลายเป็นภาระหน้าที่ที่จะเอาเงินที่ได้มาไปทำประโยชน์อีกทอดหนึ่ง แต่ตัวเองไม่ได้อะไรเลย เพราะไม่มีความจำเป็นกับเงินกับทอง เวลาสูญเสียไปทั้งหมดก็ไม่เดือดร้อน เพราะไม่ได้คิดว่าสูญเสียอะไรไป เพราะไม่ได้ยึดไม่ได้ติด ไม่ได้ถือว่าเป็นของตนเลย มีธรรมะเท่านั้นที่เป็นสมบัติ และก็ไม่มีอะไรจะเอาธรรมะไปจากใจได้ ถ้าเป็นอย่างอื่น ถ้าไปยึดไปติดว่าเป็นสมบัติของตนแล้ว สักวันหนึ่งเมื่อเกิดสูญเสียไป ก็จะต้องร้องห่มร้องไห้เศร้าโศกเสียใจ เพราะความหลงนั่นเอง หลงไปยึดไปติด ยึดตั้งแต่ร่างกายนี้ออกไป เกิดมาปั๊บก็ได้ร่างกายนี้มาเป็นสมบัติ ก็ยึดว่าร่างกายนี้เป็นเราเป็นของเรา เมื่อโตขึ้นมีกำลังวังชามีปัญญา ก็หาสมบัติต่างๆมาเพิ่ม หาข้าวหาของ หาบุคคลมาเป็นสมบัติของตน หาสามีหาภรรยา แล้วก็ได้ของแถมมาคือลูกหลานตามมาอีก ถือว่าเป็นสมบัติของตนทั้งนั้น แล้วสักวันหนึ่งสมบัติเหล่านี้ก็ต้องร่วงโรยไป เหมือนกับใบไม้ที่อยู่บนต้นไม้ ตอนต้นก็ไม่มีอะไรก็ค่อยๆเจริญเติบโตงอกงาม มีกิ่งก้านมีใบออกมา ตอนต้นก็เขียว ต่อไปก็เหลือง แล้วก็ร่วงโรยไป ทุกอย่างในโลกนี้ก็เป็นแบบนี้ทั้งนั้น

เวลาจิตมาเกิดก็มาแต่ตัวกับบุญกับกรรมที่ได้ทำไว้ในอดีต ที่ยังต้องมาเกิดก็เพราะยังไม่ได้ชำระตัณหาทั้ง ๓ ให้หมดไปจากจิตจากใจ จึงต้องมาเกิดอีก เมื่อมาเกิดแล้วความหลงก็ทำให้ครอบครองสิ่งต่างๆไว้เป็นสมบัติของตน บ้านช่องที่ดิน รถยนต์ อะไรต่างๆเหล่านี้ ไม่ใช่เป็นของเราทั้งนั้น แต่ความหลงจะยึดว่าเป็นของเรา พอยึดแล้วก็เกิดปัญหาขึ้นมา

เพราะเวลาเกิดอะไรขึ้น ก็จะเกิดความเสียใจ เกิดความทุกข์ สมบัติของคนอื่นเราไม่เดือดร้อนใช่ไหม บ้านของชาวบ้านถูกไฟไหม้อย่างไรเราก็ไม่เดือดร้อน รถของคนอื่นจะพังยับเยินอย่างไร เราก็ไม่ได้เดือดร้อน แต่รถของเราใครเอาตะปูไปขีดเส้นสักหน่อย เราก็โวยวาย เจ็บช้ำใจขึ้นมา เพราะไปผูกไปยึดไปติดว่าเป็นของเราด้วยอวิชชาความหลง ขาดปัญญาสอนให้รู้ว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของเรานะ เป็นของให้ยืมมาใช้ เพื่อดำรงชีพไปวันๆหนึ่ง แต่ก็น่าเห็นใจเพราะถ้าไม่ได้ศึกษา ไม่ได้ปฏิบัติแล้ว ร้อยทั้งร้อยก็จะต้องยึดกันทั้งนั้น เป็นสันดานของกิเลสที่ฝังอยู่กับใจ ได้อะไรมาแล้วต้องหวงทันที พอเสียไปก็เสียอกเสียใจ ร้องห่มร้องไห้ กินไม่ได้นอนไม่หลับ

เราจึงต้องอาศัยศาสนามาช่วยแก้ ให้เกิดปัญญาให้เห็นว่า **ไม่มีอะไรเป็นของเรา**เลยแม้แต่ชิ้นเดียว แม้กระทั่งสังขารร่างกายนี้ก็ไม่ใช่ของเรา สักวันหนึ่งก็ต้องกลับคืนสู่เจ้าของเดิม คือ**ดิน น้ำ ลม ไฟ** ในที่สุดร่างกายก็ต้องแยกกลับไปสู่ดิน สู่น้ำ สู่ลม สู่ไฟ แต่เวลานี้เราสามารถเอามาใช้ประโยชน์ได้ ๒ ทาง ประโยชน์ทางโลก กับประโยชน์ทางธรรม ถ้าโชคดีได้เจอศาสนาก็เอามาใช้ในทางธรรม ก็จะทำให้จิตหลุดพ้น ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ถ้าไม่เจอศาสนาอย่างมากก็ใช้ประโยชน์ทางโลกเท่านั้น เช่นเอามาหาความสุขแบบทางโลก ความสุขที่ได้จากการมีสมบัติข้าวของเงินทอง แล้วก็มีความทุกข์ตามมา เวลาที่สูญเสียไป ตายไปก็จะเวียนกลับมาเกิดอีก เป็นแบบนี้ไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

จนกว่าจะเกิดปัญญาได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นก็ดี หรือเกิดขึ้นจากการพิจารณาของตนเองก็ดี

ส่วนมากต้องอาศัยการได้ยินได้ฟังจากผู้ที่ฉลาดกว่า พวกเราถือว่าโชคดีได้มาเจอพระพุทธศาสนา ได้ยินได้ฟังเรื่องราวเหล่านี้ ก็ช่วยจุดประเด็นให้ได้คิดได้พิจารณา ส่วนบางคนอาจจะเกิดความเบื่อโลก แล้วก็คิดพิจารณาไปจนเกิดปัญญาขึ้นมาเองก็ได้ จนทำให้ได้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้าในลำดับต่อไป เพราะการคิดพิจารณาแก้ปัญหาด้วยตัวเขาเองโดยไม่มีใครสอน เพราะไม่มีใครสอนได้ อย่างพระพุทธเจ้าที่ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ ก็ไม่มีใครสอนได้ สอนได้อย่างมากก็ขั้นสมาธิเท่านั้น ทำจิตให้สงบ ก็จะมีความสุขปราศจากความทุกข์ ในขณะที่อยู่ในสมาธิ แต่พอออกมาจากสมาธิจิตก็เริ่มคิดเริ่มปรุง เกี่ยวกับเรื่องนั้นเรื่องนี้จนกลายเป็นความทุกข์ตามมา พระพุทธเจ้าจึงต้องศึกษาหาวิธีเพื่อที่จะเอาชนะความทุกข์ให้ได้ ตอนต้นก็คิดว่าร่างกายเป็นตัวปัญหา ก็เลยปล่อยวางร่างกายด้วยการไม่รับประทานอาหาร ซึ่งไม่ใช่วิธีที่ถูก เพราะความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย แต่อยู่ที่จิตต่างหาก ที่ไปยึดติดกับกายว่าเป็นตนเป็นของตน จึงต้องงัดตัวจิตให้ออกจากร่างกายให้ได้ ด้วยการปล่อยให้ร่างกายเป็นไปตามธรรมชาติของเขา ดูแลเขาไป เมื่อถึงเวลาที่เขาจะเป็นอะไรไป ก็ให้เป็นไป คือเตรียมตัวเตรียมใจไว้ล่วงหน้าก่อนแล้วว่า จะต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย แต่ขณะที่ยังไม่เจ็บ ไม่แก่ ไม่ตาย ก็ไม่ต้องไปทำอะไร เอามาใช้ทำประโยชน์ได้ ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ก็อาศัยร่างกายนี้มาปฏิบัติธรรม

ถ้ารู้ว่าต้องตายก็จะเกิดความกล้าหาญขึ้นมา บวชเป็นพระ บวชเป็นชี ก็สามารถไปอยู่ในป่าในเขาได้ เพราะไม่กลัวตาย เพราะรู้ว่ายังไงสักวันหนึ่งก็ต้องตาย ก่อนที่จะตายก็เอาร่างกายมาทำคุณทำประโยชน์ให้กับจิตใจ ให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด คนเราถ้าเห็นความตายแล้ว ก็สามารถเอาความตายมาสอนใจได้ จะทำให้เป็นคนกล้าหาญ กล้าที่จะสละสมบัติ กล้าที่จะสละยศถาบรรดาศักดิ์ กล้าที่จะสละอะไรต่างๆ แล้วก็ออกบวช แสวงหาความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย ที่เกิดจากตัณหาทั้ง ๓ นี่คือเรื่องราวของชาวพุทธเรา ซึ่งถือว่าโชคดีที่เกิดมาไม่ต้องมาคิดกันเอง ไม่ต้องมาคลำหาทาง เพราะมีพระพุทธเจ้าคอยชี้คอยบอก ถ้าเราหลงอยู่ในป่าก็ไม่ลำบาก เพราะมีผู้รู้ทางพาออกมาจากป่าได้ พระพุทธเจ้าก็เคยหลงอยู่ในป่า แต่ทรงหาทางออกได้แล้ว จึงได้สร้างทางออกจากกองทุกข์ไว้ให้พวกเรา คือ **ทาน ศีล ภาวนา** นี่แหละ ที่เป็นทางออกทางเดียวเท่านั้น ไม่มีทางอื่น เมื่อได้เจอแล้ว ก็ควรยึดไว้อย่างเหนียวแน่น พยายามปฏิบัติไปเรื่อยๆ ทำบุญทำทานไปเรื่อยๆ อย่าไปเสียดายเงินทองที่เหลือใช้

เวลาตายไปก็เอาไปไม่ได้อยู่ดี เงินทองมีไว้ใช้ ไม่ได้มีไว้เก็บ ไม่ได้มีไว้ให้เรารับใช้เขา คือไม่ต้องไปเฝ้าไปดูแล ให้เขารับใช้เราด้วยการเอาไปทำประโยชน์ทำบุญทำทาน เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่นในเงินในทองนั่นเอง ถ้าไม่ทำ ก็จะห่วงใยเสียดาย เวลาหายไปก็จะนำความทุกข์มาให้กับเรา ถ้าเอาไปทำบุญทำทาน ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ช่วยให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข เราก็มีความสุข ไม่ต้องมีภาระกับ

เงินทองก้อนนั้นอีกต่อไป แล้วก็จะคลายความโลภ เพราะไม่รู้จะหาเงินหาทองมาอีกทำไม เวลาหามาได้เกินความจำเป็นก็ต้องเอาไปแจกจ่ายอยู่ดี ก็ทำให้มีเวลาว่างมากขึ้น ไม่ต้องดิ้นรนหาเงินหาทองมาเพิ่ม เพราะมีเพียงพอแล้ว ก็จะมีเวลาภาวนามากขึ้น ตอนต้นก็ภาวนาที่บ้านก่อน เพราะยังเป็นฆราวาสอยู่ แต่เมื่อได้ผลจากการภาวนา เห็นความสุขจากการภาวนาว่าเหนือความสุขอื่นๆ เหนือกว่าความสุขที่ได้จากเงินทอง จากตำแหน่งต่างๆ จึงอยากภาวนาให้มากขึ้นไปอีก ก็จะตัดภารกิจต่างๆให้เบาบางลงไป ทำแต่งานที่จำเป็นเท่านั้น ทำพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง มีปัจจัย ๔ พออยู่ได้ก็พอแล้ว เอาเวลาที่เหลือมาเดินจงกรม นั่งสมาธิ อ่านหนังสือธรรมะ ไปกราบไหว้ครูบาอาจารย์ ไปปฏิบัติธรรมตามวัดต่างๆจะดีกว่า

ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ก็จะตัดไปได้เรื่อยๆ ต่อไปก็จะอยากออกบวชเอง จะไม่มีความสุขกับการครองเรือนอีกต่อไป เพราะอยู่ในบ้านมีแต่ความวุ่นวาย มีเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา เรื่องไร้สาระทั้งนั้น เรื่องของกิเลสตัณหา คนนั้นอยากได้อย่างนี้ คนนี้อยากได้อย่างนั้น ถ้าไม่ได้ก็โกรธแค้นโกรธเคือง ก็เลยตัดใจว่าใครอยากจะได้อะไรก็ให้ไปหมดเลย เราไม่เอาอะไร เอาตัวเราคนเดียวพอ สิ่งเดียวที่อยากจะได้ก็คือเวลา ขอให้มีเวลาเป็นตัวของเราเอง ที่จะบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา ถ้าให้ทานหมดไปแล้วก็หมดปัญหา เรื่องของการให้ทานก็หมดไป เพราะไม่มีอะไรจะให้แล้ว บวชเป็นพระก็มีสมบัติอยู่เพียง ๘ ชิ้นเท่านั้น ที่เรียกว่า**บริขาร ๘** เหลืองานที่ต้องทำอยู่ ๒ อย่างคือ**ศีล**กับ**ภาวนา** หรือ **ศีล สมาธิ ปัญญา** ศีลก็คือพระวินัย ๒๒๗ ข้อ ก็รักษาไป พระวินัย

มีไว้เพื่อที่จะตะล่อมกิเลส เป็นเหมือนรั้วกันไม่ให้กิเลสเตลิดออกไปไกล เวลากิเลสไปไกลแล้วจะดึงตัวกลับเข้ามายาก ถ้าอยู่ในคอกเล็กๆแล้วจะจับง่าย ทำให้สงบง่าย ศีลจึงเป็นเครื่องสนับสนุนสมาธิ ถ้ามีศีลแล้วเวลาจะทำจิตใจให้สงบจะง่ายกว่าคนที่ไม่มีศีล

เมื่อมีสมาธิแล้วก็จะทำให้เข้าใจเรื่อง**ไตรลักษณ์** เรื่อง**อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** จะทำให้มีกำลังตัดได้ ปล่อยได้ วางได้ ถ้าไม่มีสมาธิถึงแม้จะรู้ว่าร่างกายจะต้องตายจากไป แต่ก็ยังอดกลัวไม่ได้ ยังตัดไม่ได้เพราะไม่มีฐานของจิต ก็คือความสงบนั่นเอง แต่ถ้ามีฐานแล้ว รู้ว่าไม่เป็นไร เวลาร่างกายจะตายไป รู้ว่าเมื่อทำจิตใจให้สงบ จิตก็จะไม่รับรู้เรื่องของร่างกาย ร่างกายเป็นอะไรไปก็ไม่เกี่ยวข้องกับจิต เหมือนกับเวลาที่เราหลับไป ร่างกายตายไป เราก็ไม่รู้เรื่อง ไม่มีเวลาที่จะมาตกใจกลัว อย่างมากก็ตอนที่ใกล้ๆจะตาย แล้วตื่นขึ้นมาจากความหลับ แค่วินาที ๒ วินาทีแล้วก็ผ่านไป

เราจึงต้องบำเพ็ญ **ทาน ศีล ภาวนา** เป็นทางเดียวเท่านั้น ที่จะพาเราไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลายได้ ทาน ศีล ภาวนา มีไว้เพื่อชำระตัณหาทั้ง ๓ คือ **กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา** ถ้าชำระได้หมดสิ้น จิตก็สะอาดบริสุทธิ์ จิตก็หลุดพ้น จิตก็ไม่มีตัวที่จะคอยไปสร้างภพสร้างชาติอีกต่อไป ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ผู้ที่สร้างภพสร้างชาตินี้เราได้เจอตัวมันแล้ว และได้ทำลายมันหมดสิ้นไปแล้ว มันไม่สามารถมาสร้างภพสร้างชาติให้กับเราได้อีกต่อไปแล้ว ก็คือความอยากทั้ง ๓ ประการนี้ พวกเราที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์

และได้พบพระพุทธศาสนา จึงเป็นผู้มีโชค ๒ ชั้นด้วยกัน เพราะการได้เกิดเป็นมนุษย์ก็ไม่ใช่ของง่าย เวลามนุษย์จะมีลูกก็ได้ทีละคนเท่านั้น โดยวิธีปกติ ปีหนึ่งก็ได้แค่คนเดียว มนุษย์คู่หนึ่งมีลูกอย่างมากก็แค่ ๒-๓ คนเป็นอย่างมาก ไม่เหมือนกับเดรัจฉานที่ออกมาเป็นครอก ทีละ ๙ ตัว ๑๐ ตัว ถ้าเป็นปลาก็จะออกมาเป็นฝูง การเกิดเป็นเดรัจฉานจึงมีโอกาสมากกว่าการเกิดเป็นมนุษย์ นอกจากนั้นยังต้องมีศีลด้วย ถึงจะเกิดเป็นมนุษย์ได้ ถ้าไม่มีศีลก็ไม่มีทางที่จะได้เกิด แสดงว่าพวกเราในอดีตได้บำเพ็ญศีลกันมา ได้ทำบุญทำทานมา จึงทำให้มาเกิดเป็นมนุษย์

เราจึงไม่ควรใช้บุญเก่าไปโดยเปล่าประโยชน์ ควรจะสร้างบุญใหม่ให้เพิ่มมากขึ้นไป เพื่อจะได้พัฒนาจากมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ไปเป็นเทพ เป็นพรหม เป็นพระอริยบุคคล ตามลำดับต่อไป ด้วยการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา เป็นทางเดียวเท่านั้น ทำได้มากน้อยเพียงไร ก็ขอให้ทำไป อย่าไปเสียดายชีวิต อย่าไปเสียดายอะไรทั้งสิ้น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ให้สละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ ให้สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต ให้สละชีวิตเพื่อรักษาธรรม ธรรมเท่านั้นที่จะพาให้เราไปสู่สุคติ ไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งมวล จึงขอฝากเรื่องการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนาให้ท่านทั้งหลายนำไปประพฤติปฏิบัติต่อไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ แล้วจะไม่ผิดหวังในการที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา

ถาม ความหลงนี้ขจัดยาก บางทีไม่รู้ว่าหลง และจะตัดความหลงนี้ได้อย่างไร

ตอบ ต้องอาศัยการได้ยินได้ฟังมากๆ ฟังเทศน์ฟังธรรม อ่านหนังสือธรรมะมากๆ เหมือนกับการเรียนหนังสือ อยากจะมีวิชาความรู้ ก็ต้องไปโรงเรียน ไปเรียนหนังสือ เมื่อเรียนแล้วก็จะรู้เอง แต่ทางศาสนานี้เพียงแต่ฟังอย่างเดียวยังไม่พอ เมื่อฟังแล้วต้องนำไปปฏิบัติด้วย จึงจะทำให้เกิดผลขึ้นมา เมื่อรู้แล้วไม่ทำ แต่กลับไปทำตรงกันข้ามกับที่ รู้ก็เหมือนกับไม่รู้อยู่ดี รู้ว่าให้ภาวนา ก็ยังจะไปหาเงินมาทำทานเป็นข้ออ้างมากกว่า นอกจากจะเอามาทำทานแล้ว ยังเอาไปเที่ยวด้วย

ตัดด้วยปัญญา รู้ว่ามันไม่มีคุณค่าอะไร เราไปหลงมันเองเป็นแค่ดินน้ำลมไฟเท่านั้นเอง มีอะไรไม่ใช่ดิน น้ำ ลม ไฟบ้าง ที่เราหลงกันอยู่ทุกวันนี้ ก็หลงดินน้ำลมไฟ ที่มาผสมผสานเป็นรูปเป็นร่าง เป็นคนนั้นคนนี้ เป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นดิน น้ำ ลม ไฟทั้งนั้น เหมือนกับขนมต่างๆ มันก็มาจากแป้งน้ำตาลนมไข่ ผสมกันให้เป็นขนมชนิดต่างๆ เป็นหญิงเป็นชายก็มาจากดินน้ำลมไฟ เป็นแผ่นดีวีดีเป็นหนังสือ ก็มาจาก ดิน น้ำ ลม ไฟทั้งนั้น เพียงแต่ส่วนผสมของดิน น้ำ ลม ไฟ มันต่างกัน ส่วนไหนที่แข็งมากๆ ก็จะมีธาตุดิน มาก ส่วนไหนที่อ่อนก็มีธาตุน้ำมาก ถ้าเป็นของเหลวธาตุดินแทบจะไม่มีเลย

ก็ต้องลองดูว่าตัดได้หรือเปล่า เพราะปัญญามีหลายระดับ การได้ยินได้ฟัง อย่างในขณะนี้ก็เป็นปัญญาในระดับหนึ่ง ก็ตัดได้ในขณะนี้ แต่พอลุกไปแล้ว จะไม่เป็นอย่างนี้แล้ว

พอออกไปจากศาลานี้แล้ว ก็อยากจะเปิดเพลงฟังก็ได้ ปัญญามี ๓ ชนิดด้วยกันคือ ๑. ปัญญาที่เกิดจากได้ยินได้ฟัง ก็ตัดได้ในขณะที่จำได้ ๒. ปัญญาที่เกิดจากความคิด ได้ยินได้ฟังแล้วเอาไปคิดต่อ จะได้ไม่ลืม คิดอยู่เรื่อยๆ ขณะใดที่คิดอยู่ขณะนั้นก็ตัดได้ แต่ในขณะที่ต้องไปคิดเรื่องอื่น กิเลสก็จะแทรกออกมา ความอยากก็ไหลออกมา จิตก็ไหลตามไปเลย แสดงว่าไม่ทันมันแล้ว นอกจากเป็นปัญญาชนิดที่ ๓. คือภาวนามยปัญญา ที่ทำงานอยู่ตลอดเวลาทุกขณะลมหายใจเข้าออก อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระอานนท์ว่า เธอต้องเจริญมรณานุสติทุกลมหายใจเข้าออก ถึงจะทำลายความกลัวตายได้

ถาม ท่านอาจารย์พูดถึงว่าอยู่ที่ไหนสบายใจก็อยู่ ถ้าเผื่อไม่อยู่ก็หาที่ใหม่อะไรอย่างนี้ เปรียบเทียบเคียงกับโยมที่อยู่ในสังคมนี้ อยู่สังคมที่นี่ทำงานที่นี่อยู่แล้วสบายใจบ้าง ไม่สบายใจบ้าง จะเอาหลักธรรมไปจับเพื่อที่จะให้อยู่ได้ หรือว่าจะหนีไปหาที่ใหม่เลย อย่างนี้มีหลักพิจารณาอย่างไรว่าควรจะเอาอย่างไรดี

ตอบ หลวงปู่มั่นเคยพูดกับพระเวลาไปกราบลาว่า ถ้าไปแล้วดีกว่าอยู่ไปก็ดี ถ้าไปแล้วแย่กว่าอยู่ อยู่จะดีกว่า

ถาม อันนี้เราไม่รู้ว่าที่ใหม่ที่จะไป ดีกว่าที่เก่าหรือเปล่า

ตอบ ก็ลองไปศึกษาดูซิ อย่าไปแบบไปเลย ไปลองดูก่อน ถ้าดีกว่าที่เก่าก็ไปเลย ถ้าไม่ดีก็กลับมาอยู่ที่เก่า แต่ก็ต้องมีความ

อดทนบ้าง ไม่ใช่พอมีอะไรไม่ถูกอกถูกใจก็จะไป อย่างนี้เป็นเหมือนกับนุ่น พอมีลมพัดมาก็จะปลิวตามลมไป มีอะไรมาสัมผัสหน่อยก็จะไปแล้ว ต้องมีความหนักแน่นพอสมควร จนรู้ว่าอยู่ไปแล้วไม่เจริญ มีแต่ปัญหา มีแต่เรื่อง ไปแล้วดีกว่าก็น่าจะไป

ถาม คือว่าอยู่ในโลกฆราวาสนี้บางทีสังคมพวกนี้ก็เป็นอุปสรรคในการภาวนา

ตอบ ก็ปลีกออกมาบ้าง เช่นวันเสาร์ วันอาทิตย์ วันหยุดก็ไปอยู่วัดกัน ต้องค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่อยู่ดีๆจะตัดทีเดียวให้ขาดเลย แต่ก็ต้องพยายาม กล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่เราพอทำได้ ถึงแม้จะไม่ชอบทำ ถึงแม้จะลำบาก แต่รู้ว่าเป็นทางที่จะต้องไป ก็ต้องกระเสือกกระสนไปให้ได้ ไม่ใช่จะรอให้โอกาสมาฉุดเราไป มันไม่มีหรอก เพราะโอกาสดีๆ ที่จะฉุดเรานั้นมีอยู่แล้ว ครูบาอาจารย์ดีๆ ก็มีอยู่แล้ว เมืองไทยก็เป็นเมืองพุทธที่น่าอยู่ มีการทำบุญทำทาน รักษาศีล ภาวนากันอยู่แล้ว ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค อยู่ที่ตัวเราเท่านั้น ว่าจะไปได้หรือไม่ ถ้ายังอยู่แบบเดิมๆ ทำแบบเดิมๆ ก็จะได้แค่รักษาบุญวาสนาที่เคยสะสมมา ก็ทำได้แค่นั้น ถ้าเคยรักษาศีล ๕ ได้ ก็จะรักษาได้แค่ศีล ๕ ถ้าเคยทำบุญทำทานได้ในระดับนี้ ก็จะทำได้ในระดับนี้เท่านั้น ถ้าไม่ผลักดันตัวเราให้ทำให้มากขึ้น

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

...ร่างกายของเราก็เป็นอย่างนั้น มีการเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องมีความแก่ มีความเจ็บ มีความตายเป็นธรรมดา ไม่ว่าจะขทำอย่างไรก็ต้องเป็นอย่างนั้น แล้วเมื่อเราต้องมาเลือกระหว่างการที่จะแก่ จะเจ็บ จะตาย ด้วยการมีศีลหรือด้วยการไม่มีศีล ก็ให้เลือกเอาวิธีที่มีศีลดีกว่า เพราะไม่ขาดทุน ภพหน้า ชาติหน้าจะดีกว่าเก่า หรืออาจจะดีในชาตินี้เลยก็ได้เมื่อจิตใจปลงได้ตัดได้ เห็นไตรลักษณ์ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาของร่างกาย ก็จะไม่ทุกข์กับความแก่ ความเจ็บ ความตาย ไม่ต้องทำบาปทำกรรมนี่คือเรื่องของกรรมที่พวกเราทำกันอยู่ทุกวันนี้ อยู่ที่สัมมาทิฐิหรือมิจฉาทิฐิจะพาให้ทำพวกเราถึงแม้จะได้ยินได้ฟังธรรมะอยู่ตลอดเวลารู้ว่าสัมมาทิฐิเป็นอย่างไร แต่พอต้องเอามาใช้จริงๆ ก็ยังรู้สึกว่ายากอย่างที่อธิบายให้ฟังว่า **ให้สละชีวิตเพื่อรักษาธรรม** ฟังแล้วก็คงจะอุทานโอ้โฮ! ถึงขนาดนั้นเลยหรือ

ถาม รู้สึกว่าเราควรจะป้องกันตัวเองได้นะครับ รักษาชีวิตตัวเราเองไว้ป้องกันตัวเราอะไรอย่างนี้

ตอบ โดยปกติเราก็ต้องดูแลรักษาชีวิตของเรา เจ็บไข้ได้ป่วยก็ไปหาหมอ แต่พูดในกรณีที่ต้องเลือกระหว่างที่จะต้องไปฆ่าผู้อื่นเพื่อรักษาชีวิตของเรา หรือต้องไปขโมยเงิน ขโมยข้าวของของผู้อื่นเพื่อมาเลี้ยงดูชีวิตเราเช่นคนยากจนที่ต้องไปขโมยข้าวของมารับประทาน ถ้าเรามีความหนักแน่นในธรรม ก็ทนอดทนหิวไปก่อน แล้วก็พยายามหางานหาการทำคงจะไม่สิ้นหวัง ไม่สิ้นทางหรอก ถ้าคนเรามีความพยายามต่อสู้ที่จะหามาด้วยความสุจริตเวลาเดินไปข้างถนนถ้ามีปัญญา ก็จะเห็นเงินเห็นทองเต็มไปหมดเลย อย่างอาตมาเวลาเดินลงไปบิณฑบาต จะเห็นขวดเปล่ากระป๋องเปล่า ข้าว

ของอะไรต่างๆ ที่ถูกทิ้งไว้ข้างถนนเต็มไปหมดบางทีก็มีเศษเงินตกอยู่ ถ้าเรามีจิตใจมุ่งมั่นในการรักษาศีลแล้วมันก็รักษาได้ แต่คนที่ไม่อยากรักษา ก็จะบอกว่ายาก

ถาม กรณีที่มีโจรจะมาทำร้ายเราอย่างนี้ เราก็ต่อสู้เพื่อที่จะป้องกันชีวิตเรา เรากำลังจะไปฆ่าเขานี่เป็นสิ่งที่เราต้องทำ

ตอบ เพราะสัมมาทิฐิเรายังอยู่ในขั้นต่ำ แต่ถ้าเป็นพระอริยะก็จะคิดว่า เราเคยไปทำอะไรเขามาก่อน เคยไปขโมยของเขามาก่อนกรรมมาทวงคืน เหมือนพระโมคคัลลานะ ถึงแม้ท่านจะมีฤทธิ์ แต่ท่านกลับไม่ใช้เพื่อหนีจากการถูกทำร้ายชีวิต ท่านบอกว่าเคยไปทำร้ายเขามาก่อน เขาก็ต้องตามมาเอาคืน ถ้าหนีเขาวันนี้ พรุ่งนี้เขาก็ตามมาอยู่ดี กรรมหนีไม่พ้น เมื่อจิตของท่านไม่มีความอาลัยอาวรณ์ ไม่มีความผูกพันกับชีวิตแล้ว ท่านก็ปลงได้ ปล่อยได้เพราะใจของท่านอยู่ได้โดยไม่ต้องมีร่างกาย เวลาที่ท่านเข้าสมาธิทำจิตให้สงบ ท่านก็ไม่ได้อาศัยร่างกายนี้ไว้ทำอะไร ร่างกายนี้เอาไว้รับใช้พวกเรามากกว่า เอามาเทศนาว่ากล่าวสั่งสอนพวกเราแต่จิตของท่านไม่ได้อาศัยร่างกายมาให้ความสุขอีกแล้ว

อย่างพระพุทธเจ้ายังทรงอยู่ต่อไปอีกถึง ๔๕ พรรษา หลังจากที่ได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว ก็เพื่อพวกเราเท่านั้น เผยแผ่ธรรมะให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็เพราะการเสียสละของพระพุทธเจ้า ถ้าทรงตัดสินพระทัยไม่สั่งสอนเพราะทรงเห็นว่าสอนไปก็ลำบากลำบน คนฟังก็ไม่เข้าใจ จะหาว่าบ้าหรือเปล่า ที่สอนให้สละชีวิตเพื่อรักษาศีลธรรม แต่หลัง

จากที่ท้าวมหาพรหม ได้อาราธนาให้ทรงโปรดสัตว์โลกทั้งหลาย จึงทรงพิจารณาเห็นว่า คนที่เชื่อก็มี คนที่ไม่เชื่อก็มี คนดีก็มี คนไม่ดีก็มี เปรียบเหมือนบัว ๔ เหล่า พวกที่หูหนวก ตาบอด ที่ไม่มีโอกาสจะเห็นเดือนเห็นตะวันก็มี พวกนั้นก็ปล่อยเขาไป พวกที่ตะเกียกตะกายแสวงหาทางหลุดพ้นก็มี เช่นพระปัญจวัคคีย์ที่เคยติดตามพระพุทธเจ้ามาก่อนหน้านี้ ก็มีความปรารถนาอยากจะหลุดพ้นจากความทุกข์เช่นกัน

จึงทำให้มีกำลังใจที่จะประกาศพระศาสนา โดยมุ่งไปที่ผู้มีความรู้ความสามารถที่จะรับรู้ได้อย่างรวดเร็วก่อน เพราะจะได้พวกนี้มาช่วยพระองค์สอนอีกต่อหนึ่ง ถ้าไปสอนพวกที่ต้องพูดจ้ำจี้จ้ำไชวันละ ๑๐ ครั้ง ก็ต้องสอนไปอีก ๑๐ ปีกว่าจะเข้าใจ ก็จะเสียเวลามาก สู้สอนพวกที่ฉลาดก่อนไม่ได้ แสดงธรรมเพียงครั้งสองครั้งก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันแล้ว อย่างพระอัญญาโกณฑัญญะนี่ ทรงแสดงธรรมครั้งแรกก็ได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุเป็นพระโสดาบันขึ้นมาแล้ว หลังจากนั้นทรงแสดงธรรมอีกไม่กี่ครั้ง ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันทั้ง ๕ รูป ทำให้มีพระอรหันต์ปรากฏขึ้นมาในโลกถึง ๖ รูปด้วยกัน คือพระพุทธเจ้า ๑ และพระปัญจวัคคีย์ ๕

ต่อมาได้ทรงแสดงธรรมให้กับนักบวชของสำนักอื่นที่มีอยู่ ๕๐๐ รูป ก็ได้บรรลุพร้อมกันทีเดียว ๕๐๐ รูปเลย เพราะนักบวชส่วนใหญ่ในสมัยนั้นมีทาน มีศีล มีสมาธิอยู่แล้ว สิ่งที่ขาดและสามารถรู้ได้เพียงพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว ก็คือ

โลกุตรธรรม หรือปัญญา วิปัสสนาปัญญา คือไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยเฉพาะอนัตตา ส่วนอนิจจัง ทุกขัง นี่ก็พอจะเห็นกัน คนเราทุกคนเกิดมาก็เห็นว่ามี เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน รู้ว่าเป็นความทุกข์ด้วยกัน แต่ ไม่รู้อนัตตา พวกเราไม่รู้ว่าร่างกายนี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวเรา พวกนักบวชสมัยนั้นก็ไม่รู้เหมือนกัน ตอนต้นพระพุทธเจ้า ก็ไม่ทรงทราบเหมือนกัน ทรงศึกษาตามสำนักต่างๆ ก็ไม่มี ใครสอนเรื่องอนัตตา ที่จะทำให้หลุดพ้นจากการยึดติด ในร่างกาย

ถ้าเรารู้ว่าไม่ได้เป็นของของเรา ไปเฝ้าไปรักษาไว้ทำไม เหมือน กับคนเอาเงินมาฝากเราไว้ เราก็โง่ไปรักษาให้เขา พอถึงเวลา เขาก็มาเอาคืนไป เราก็เหนื่อยไปเปล่าๆ อุตส่าห์ดูแลรักษา ไม่กล้าไปไหน คอยเฝ้าคอยดูแล พอถึงเวลาเจ้าของก็มาเอา คืนไป เราก็เหนื่อย เราก็ทุกข์ไปเปล่าๆ ร่างกายนี้ก็เหมือน กัน เดี๋ยวพอถึงเวลาเจ้าของก็มาเอาคืนไป คือ **ดิน น้ำ ลม ไฟ** มาเรียกคืนไป กลับไปสู่น้ำ กลับไปสู่ลม กลับไปสู่ดิน กลับไปสู่ไฟ เมื่อถึงเวลาเขาก็มาเอาไป เวลาไหนก็ไม่บอกด้วย บางทีให้เราอยู่สัก ๑๐ ปี ก็มาเอาไปแล้ว บางทีก็ให้อยู่ถึง ๘๐ - ๙๐ ปี แต่ในที่สุดเขาก็เอาไป

เราก็เห็นๆกันอยู่ เราก็ยังไม่เห็นว่ามันไม่ใช่ของเรา เราก็ยัง คิดว่าเราตายอยู่นั่นแหละ พอคิดถึงมัน ยังไม่ทันแก่ ยัง ไม่ทันเจ็บ ยังไม่ทันตาย ก็ทุกข์แล้ว เพราะความหลง ว่า มันเป็นเรา เป็นของของเรา เคยยกตัวอย่างว่า ได้คลอดลูก ออกมาที่โรงพยาบาล แล้วพยาบาลสลับเอาลูกของคนอื่น

มาให้ เราก็เอาไปเลี้ยง ก็ไม่รู้ว่าเป็นลูกเรา เราก็เลี้ยงอย่างดี รักอย่างดี พอวันดีคืนดีเขาเอาหลักฐานมาแสดงว่า นี่ไม่ใช่ลูกของคุณนะ ไม่อยากจะเลี้ยงแล้วใช่ไหม เพราะความหลงไปเห็นว่าเป็นของเรา เป็นตัวเรา พอรู้ว่าไม่ใช่ของเรา ก็เลยไม่มีความผูกพัน จะเป็นจะตายอย่างไรก็ไม่เดือดร้อน

จึงทรงสอนให้เราพิจารณาร่างกายของเรา หรือ**ขันธ์ ๕** นี้ว่าไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของเรา เป็นของธรรมชาติ รูปก็มาจากดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นอาการ ๓๒ **เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ** ก็เป็นอาการของจิต ออกมาจากจิต เวลาเห็นรูป ก็เกิดมีวิญญาณไปรับทราบ ตาสัมผัสกับรูป ก็มี**จักขุวิญญาณ** ตัวรับรู้รูป ปรากฏขึ้นมาในจิต ตัวรับรู้เสียงก็คือ**โสตวิญญาณ** ที่เกิดดับๆตามเหตุตามปัจจัย พอหลับตาปั๊บ จักขุวิญญาณก็หายไป รับรู้ไม่ได้เพราะไม่มีภาพ ไม่มีการสัมผัสของรูปกับตา ถ้าปิดหูเสียงเข้ามาในหูไม่ได้ วิญญาณที่จะรับรู้เรื่องเสียง ก็ไม่ปรากฏขึ้นมา ตัววิญญาณนี้เป็นอาการของจิต ทำหน้าที่รับรู้รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ พอเสียงนั้นหายไป การรับรู้เกี่ยวกับเสียงก็หายไป

ถาม เวลาใครพูดอะไรไม่ถูกใจ ทำอย่างไรจึงจะระงับความโกรธได้

ตอบ ต้องมีสติรู้ทันว่ากำลังโกรธ รู้ว่าความโกรธเป็นโทษกับเรามากกว่าคนที่ทำให้เราโกรธ คนที่ทำให้เราโกรธเป็นเหมือนกับคนจุดไฟ แต่ไฟอยู่ในใจเรา อย่าไปสนใจคนที่จุดไฟ ต้องรีบหาน้ำมาดับไฟ วิธีที่เร็วที่สุดก็คือปัญญา รู้ว่านี่ไฟกำลังไหม้บ้านเรา กำลังไหม้ตัวเรา ก็หยุดโกรธเสีย นี่คือปัญญา

ถ้าไม่มีปัญญา ก็ต้องใช้อุบายอย่างอื่นเช่น เมตตา ให้อภัย คิดว่าเรื่องก็ผ่านไปแล้ว จะไปฟื้นฝอยหาตะเข็บก็ไม่ได้แก้ความรุ่มร้อน ความโกรธที่มีอยู่ภายในใจ ก็คิดเสียว่าใช้หนี้เก่าไปก็แล้วกัน แล้วแต่จะใช้อุบายคิด วิธีที่ฉลาดที่เร็วที่สุด ก็ต้องมองว่า ไฟกำลังไหม้บ้าน จะไปตีโพยตีพายทำไม รีบหาน้ำมาดับไฟดีกว่า ขณะนี้เรากำลังโกรธ รีบระงับความโกรธนี้เถิด ถ้าไม่รู้จะทำอย่างไรก็บริกรรมพุทโธๆๆไปเรื่อยๆ อย่าไปคิดถึงคนที่ทำให้เราโกรธ เดี๋ยวความโกรธก็หายไปเอง

ยิ่งไปคิดถึงคนที่ทำให้เราโกรธ ทำไมเขาต้องทำให้เราโกรธ เราก็ดีอย่างโน้นดีอย่างนี้ คิดอย่างนี้ก็ทำให้เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาใหญ่ อย่าไปคิดถึงมันเลย มันผ่านไปแล้ว เวลาไฟไหม้ก็อย่าไปนั่งเถียงกันเลยว่าใครเป็นคนจุดไฟ เดี๋ยวบ้านก็ไหม้หมด ต่างคนต่างรีบไปหาน้ำมาดับกันดีกว่า เวลาเกิดความโกรธ ต้องบอกตัวเราว่าไฟกำลังไหม้ใจเรานะ รีบดับมันเสีย ถ้าใช้ปัญญาไม่ได้ก็ใช้อุบายของสมาธิไปก่อนด้วยการบริกรรมพุทโธๆๆไปเรื่อยๆ อย่าไปคิดถึงคนที่ทำให้เราโกรธ ความกลัวก็เหมือนกัน พระที่ต้องการแก้ความกลัวท่านจะไม่ชอบอยู่ตามสถานที่ปลอดภัย เพราะจะไม่มีความกลัว แต่พอไปอยู่ที่เปลี่ยวๆที่น่ากลัว ความกลัวจะโผล่ขึ้นมา พอโผล่ขึ้นมาท่านก็จะบริกรรมพุทโธๆๆ ไปเรื่อยๆ จิตก็จะอยู่กับพุทโธๆๆไปจนเป็นสมาธิขึ้นมา พอจิตเป็นสมาธิสงบนิ่งแล้ว ความกลัวก็หายไปหมดเลย

เพราะความกลัวก็ออกมาจากจิตนี้แหละ จิตปรุงแต่งขึ้นมาเอง ความโกรธก็ออกมาจากจิต จิตไปปรุงไปแต่งมันขึ้น

มาเอง ถ้าระงับได้ ทำจิตให้สงบได้ ความกลัวก็ดี ความโกรธก็ดี ก็จะหายไปเอง นี่เป็นวิธีที่ง่าย วิธีของสมาธิ แต่ไม่ถาวรเหมือนกับการใช้ปัญญา ถ้าใช้ปัญญาก็จะรู้ว่า เราไปหลงมันเอง ไปยินดียินร้ายกับมันเอง ถ้าไม่ไปยินดียินร้ายก็จะทำให้เราโกรธไม่ได้ ถ้าไปหวังว่าเขาจะต้องพูดดีกับเรา พอเขาพูดไม่ดีเราก็โกรธ หรือเสียใจ ถ้าไม่ไปหวังว่าเขาจะต้องดีกับเรา เขาจะร้ายกับเราอย่างไร เราก็พร้อมที่จะรับอยู่แล้ว เราก็ไม่โกรธ เราก็ไม่เสียใจ จึงอย่าไปหวังอะไรจากใครในโลกนี้ อย่าไปหวัง อย่าไปหาความสุขจากภายนอก ให้หาความสุขในตัวเรานี่แหละ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ตอนที่เราไม่สบาย เราไปหาหมอตรวจ แล้วช่วงที่เรายังไม่รู้ว่าเราจะเป็นอะไรนี่ ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ทรมานมาก เราจะเป็นอะไรไหมหนอ คิดไปไกล

ตอบ เพราะเราขาดปัญญา ถ้ามีปัญญาแล้วจะไม่คิดไปไกล คนเรายังไงก็ต้องตายอยู่ดี ถ้ามีปัญญาจะไม่กลัว เพราะยังไงก็ต้องตายอยู่ดี ความกลัวคือวิภวตัณหา เป็นต้นเหตุของความทุกข์ เราตายไปแล้วคนที่อยู่ข้างหลังเขาก็อยู่ของเขาได้ ไม่ต้องกลัวหรอก อีกไม่นานเขาก็ตายตามเราไป

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าร่างกายเรามีการเจ็บป่วย เราก็จะพิจารณาว่าจะรักษาดีหรือไม่รักษาดี ถ้าอยากจะรักษาก็มีความรู้สึกคาดหวังอยากให้มันหาย ไม่รักษาก็เกรงว่าจะไม่หาย เป็นสมุทัยทั้ง ๒ อันเลยใช่ไหมครับ

ตอบ ไม่ควรไปคาดหวัง รักษาได้ก็รักษาไป รักษาไม่ได้ก็ไม่ต้องรักษา รักษาแล้วไม่หายก็ต้องยอมรับความจริง แต่ก็ควรรักษา เพราะร่างกายเป็นพาหนะ เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการปลดเปลื้องความทุกข์ของจิตใจ ถ้ายังไม่ถึงที่สิ้นสุดแห่งความทุกข์แล้ว เรายังต้องอาศัยร่างกายในการปฏิบัติธรรม ต้องมีร่างกายไว้เดินจงกรมนั่งสมาธิ ไว้ปฏิบัติ ถ้าไม่มีร่างกาย ก็จะปฏิบัติไม่ได้ จิตจะไม่ก้าวหน้า ไม่พัฒนานอกจากอยู่ในขั้นที่ภาวนาได้โดยที่ไม่ต้องใช้ร่างกาย ก็อีกเรื่องหนึ่ง เช่นพระราชบิดาของพระพุทธเจ้า ที่ทรงประชวรแล้วพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ๗ วันก่อนจะทรงสวรรคต แสดงว่าตอนนั้นไม่ต้องใช้ร่างกายในการบำเพ็ญ บำเพ็ญทางจิตใจล้วนๆ พิจารณาด้วยปัญญาเพื่อปล่อยวางทุกขเวทนาที่กำลังโหมใส่ร่างกาย แยกใจให้ออกจากเวทนา ให้ออกจากกาย ปล่อยให้กายเป็นไปตามเรื่องของเขา ปล่อยให้เวทนาเป็นไปตามเรื่องของเขา ใจก็สงบนิ่งเย็นสบาย ถ้าอย่างนั้นจะรักษาก็ได้ ไม่รักษาก็ได้ ถ้ายังมีอายุน้อย รักษาได้ ก็จะได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ถ้างานของตนได้สำเร็จลุล่วงแล้ว ก็ช่วยเหลือผู้อื่นต่อ ด้วยการอบรมสั่งสอนธรรมะ เช่นครูบาอาจารย์ของเรา ท่านไม่ต้องอาศัยร่างกายของท่านแล้ว แต่ท่านก็ไม่ได้โยนทิ้งไป ท่านยังฉันอาหารยังรับประทานยา เพียงแต่ว่าท่านมีขอบเขตของการรักษา ท่านจะรักษาตามธรรมชาติ ไม่เหมือนพวกเราที่รักษาแบบผิดธรรมชาติ ด้วยการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ ท่านจะไม่นิยมทำ ท่านรักษาแบบฉันยาไป ถ้าหายก็หาย ถ้าไม่หายก็จบ

ถาม ท่านอาจารย์พูดถึงเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่างเจ็บนี่ยังไม่ถึงเวลาควรจะเจ็บ เราไม่ดูแลมัน เราปล่อยปละละเลย ไม่สงสารสังขารคือตัวที่เราต้องไปหาบหามเขาอยู่นี่ อันนี้มันก็ไม่น่าจะเจ็บใช่ไหมครับ

ตอบ เป็นเรื่องของการมีความรับผิดชอบ ก็ต้องดูแลมันพอประมาณ ตามเหตุตามผล

ถาม เรื่องสังขารลูกก็เข้าใจ สิ่งที่เป็นกังวลที่ต้องกราบเรียนท่านอาจารย์ ว่าเราก็จะมีความทุกข์ตรงที่ไม่สบายแล้วจะไม่ได้ไปวัด ตรงนี้ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี

ตอบ มันไม่ใช่เรื่องที่เราต้องไปคิดมัน อนาคตมันไม่มีใครรู้ ถึงเวลานั้นอาจจะไปก็ได้ อาจจะไม่ไปก็ได้ ไม่ควรที่จะส่งจิตไปที่อนาคต นักปฏิบัติต้องอยู่ในปัจจุบัน อดีตก็ไม่ต้องไปคิดมัน อนาคตก็ไม่ต้องไปกังวลกับมัน แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องวางแผน ต้องทำอะไรล่วงหน้าก็คิดได้ แต่เมื่อเรียบร้อยแล้วก็หยุด กลับมาอยู่ในปัจจุบันไปเรื่อยๆ พอถึงวันนั้นไปได้ก็ไป ไปไม่ได้ก็อยู่ที่บ้าน วัดก็อยู่ที่ใจเรานี้ ไม่ได้อยู่ที่ไหนหรอก

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เรามีรายได้และเรื่องการใช้จ่ายทุกคนก็พยายามหาว่า ตรงกลางที่เราใช้กับอัตภาพของเรานี่มันอยู่ตรงไหน คนมีรายได้น้อยเขาก็บอกว่าใช้แค่นี้พอ แต่คนมีรายได้มากเขาก็บอกว่าแค่นี้พอ มันก็คงไม่เท่ากันในการดำรงชีพแบบสายกลางของแต่ละคน

ตอบ ความจริงแล้วมันเท่ากัน เพราะเรากินเท่ากัน แต่เราชอบอ้างว่า เรามีเงินมากก็อยากจะกินของแพง ถ้าใช้น้อยเราก็จะมีเงินเหลือเยอะ เราจะมีอำนาจต่อรองมาก ไม่ต้องกังวลกับเรื่องการถูกไล่ออกจากงาน เรื่องเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่เดือดร้อน เพราะมีเงินสำรองและไม่ใช้เงินมาก ใช้แบบมักน้อยจริงๆ ตามหลักธรรม มักน้อยของพระก็ฉันวันละมื้อ ฆราวาสถ้าไม่ทำงานกินวันละมื้อก็อยู่ได้ กินอาหารราคาถูกๆ เพราะอาหารถูกไม่ได้เป็นอาหารเลว ของทุกอย่างก็มาจากตลาดเหมือนกัน มาแพงตอนที่เอามาขาย ถ้าขายข้างถนนก็ราคาหนึ่ง ขายในห้องแอร์ก็อีกราคาหนึ่ง แต่อาหารก็ชนิดเดียวกัน ไม่ควรเสียเงินไปกับความหรูหรา ความฟุ้งเฟ้อ ความฟุ่มเฟือย จะประหยัดได้เยอะ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม มัชฌิมาของแต่ละคนไม่เท่ากัน เราเองจะรู้ได้อย่างไรว่ามัชฌิมาของเราอยู่ที่ตรงไหน แต่ส่วนมากมันจะอ่อนกว่ามัชฌิมา เลยหามัชฌิมาไม่ค่อยเจอ

ตอบ ก็ต้องลองดู ต้องเอาให้หนักๆ ไว้ก่อน จนรู้สึกว่ามันเลยเถิดไป ก็จะรู้เอง

ชีวิตฆราวาสมีเรื่องอื่นๆมาเกี่ยวข้องมาก ใจยังอ่อน ยังไม่แข็งพอที่จะต้านได้ แต่ก็ยังดีที่ยังมีกำลังพอจะปลีกออกมาได้ เดือนละครั้งก็ยังดีกว่าไม่มาเลย บางคนปีหนึ่งจะเข้าวัดใส่บาตรสักครั้งหนึ่งในวันเกิด หรือวันปีใหม่ แต่พวกเรานอกจากมาวัดอย่างนี้แล้ว ยังทำบุญเป็นปกติ ใช่ไหม

หลังจากได้ยินได้ฟังแล้วต้องนำไปปฏิบัติ ปฏิบัติให้ต่อเนื่อง เพราะการปฏิบัตินี้แหละจะเป็นอาจารย์ของเราต่อไป เมื่อปฏิบัติเป็นแล้ว ก็ไม่ต้องอาศัยครูบาอาจารย์มากนัก เพราะธรรมจะผุดขึ้นมาในใจ ในเบื้องต้นต้องอาศัยธรรมของผู้อื่นเป็นตัวฉุดกระชากลากไปก่อน เมื่อพิจารณาธรรมไป ปัญญาก็เริ่มหมุน เรียกว่าธรรมจักรเริ่มหมุนแล้ว เริ่มคิดไปในทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คิดแล้ว คิดไปด้วยเหตุด้วยผลแล้ว ต่อไปก็จะคิดไปในทางนี้ไปเรื่อยๆ ก็จะเกิดความรู้ความเห็นต่างๆขึ้นมา มากกว่าที่ได้ยินได้ฟังจากผู้อื่น

ธรรมะที่ได้ยินได้ฟังจากครูบาอาจารย์ จากพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนกับใบไม้ในกำมือ แต่ธรรมะที่จะปรากฏขึ้นในจิตในใจ เป็นเหมือนใบไม้ในป่าในเขา จะมีความรู้ต่างๆผุดขึ้นมามาก บางสิ่งเราไม่สามารถพูดหรืออธิบายให้กับคนอื่นได้ เพราะไม่เกิดประโยชน์ ได้แต่สอนวิธีให้เขาคิดเป็น ให้ปฏิบัติเป็น เมื่อปฏิบัติเป็นคิดเป็นแล้ว ก็จะรู้เห็นเรื่องต่างๆได้ เหมือนหลวงปู่มั่น เวลาท่านอยู่ในป่าในเขาคนเดียว ท่านไม่ต้องไปหาครูบาอาจารย์ มีคนถามว่า เวลาท่านมีปัญหาท่านจะไปถามใคร หลวงปู่มั่นท่านตอบว่า กระผมไม่ได้ประมาทนะ แต่ผมฟังธรรมอยู่ตลอดเวลา เพราะท่านพิจารณาธรรมะอยู่ตลอดเวลานั่นเอง การพิจารณาธรรมะเป็นการคิดอย่างมีเหตุมีผล เวลามีคำถามปรากฏขึ้นมา คำตอบก็จะตามมาเอง ผุดขึ้นมาๆ รับกันไปๆ พิจารณาไปๆ ถ้าอยู่ในกรอบของไตรลักษณ์แล้ว จะไม่หลงทาง

เมื่อ ๒ วันก่อนก็มีคนมาเล่าให้ฟังว่า เดี๋ยวนี้เขาเจอธรรมะแล้ว อาตมาก็ถามว่าอยู่ที่ไหน เขาบอกว่าอยู่ที่ตัวเรานี่แหละ เมื่อก่อนนี้วุ่นวายกับเรื่องนู้นเรื่องนี้ไปหมด เดี๋ยวนี้เฉยแล้ว ปล่อยวางแล้ว

ถาม บางครั้งบางเรื่องต้องครึ่งวันค่ะ กว่าจะปล่อยวางได้

ตอบ ใช่ อยู่ที่ความผูกพันว่ามีมากน้อย บางทีเราก็คิดว่าเราปล่อยวางหมดแล้ว แต่พอไปเจออะไรจังๆเข้า มันสะเทือนใจขึ้นมาได้เหมือนกัน ก็ต้องปฏิบัติไปเรื่อยๆ อย่าประมาท อย่าไปคิดว่าแก้ปัญหานี้ได้แล้ว ปัญหาอื่นจะแก้ได้เหมือนกัน ไม่แน่หรอก ต้องพยายามปฏิบัติไปเรื่อยๆ ถ้าจะแก้ก็ให้แก้ที่ใจเราเป็นหลัก อย่าไปแก้ที่ภายนอก อย่าไปแก้คนนั้นคนนี้ แก้ไม่ได้หรอก ช่วยแก้ให้เขาเป็นคนดีได้ ก็ช่วยไป แต่อย่าไปคิดว่าเป็นการแก้ปัญหาในใจของเรา ปัญหาในใจของเราต้องแก้ด้วยการปล่อยเขา ปล่อยเขาได้แล้วไปช่วยเขาอย่างไรก็ได้ ถ้าเขาปรับปรุงตัวเขาเองให้ดีขึ้น ก็เป็นประโยชน์กับเขาเอง เราไม่ได้ไม่เสียกับเขา ถ้าเรายังไม่แก้ใจของเราแล้วไปช่วยเขา เราจะมีความรู้สึกได้เสียไปกับเขา ถ้าเขาดีขึ้นเราก็ดีใจตามไปด้วย ถ้าเขาเลวลงเราก็เสียใจ แต่ถ้าเราแก้ที่ใจของเราก่อนด้วยการปล่อยเขาไป จะดีจะชั่วก็เรื่องของเขา เวลาไปช่วยเขาเราจะรู้สึกเฉยๆ เขาดีเราก็เฉยๆ เขาเลวเราก็เฉยๆ เราก็ช่วยได้เท่านั้น

ปัญหามี ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนนอกกับส่วนใน ส่วนสำคัญก็คือส่วนใน ต้องแก้ปัญหาส่วนในให้ได้ด้วยการปล่อยวาง

ต้องยอมรับสภาพของ**อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ยอมรับว่าคนเรามีบุญมีกรรม เขามีบุญมีกรรมของเขามาจึงต้องเป็นอย่างนี้ เป็นไปตามบุญตามกรรมของเขา เราแก้ปัญหาภายในใจของเราด้วยการคิดว่าเขาไม่ได้เป็นอะไรกับเรา ถ้าเป็นก็เป็นแบบสมมุติ เป็นเหมือนตัวละคร เรามาเล่นละครกันในโลกนี้ เขาสมมุติให้เราเป็นแม่ สมมุติให้คนนี้เป็นลูก ก็เล่นกันไปเท่านั้นเอง พอจบละครต่างคนก็ต่างแยกกันไป นี่คือสมมุติ เป็นอย่างนี้ เราเกิดมาก็ถูกสมมุติบัญญัติให้มีพ่อมีแม่ มีพี่ มีน้อง มีเพื่อน มีฝูง แต่เราหลงติดกับสมมุติเอาจริงเอาจังกับมัน ไม่ได้คิดว่าเป็นละคร ฝรั่งอย่างเชกสเปียร์เขายังพูดไว้เลยว่า โลกนี้เป็นเหมือนละครโรงใหญ่ ฝรั่งเขาก็มีปัญญาเหมือนกัน เขาก็มองเห็นเหมือนกัน

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม สมมุติว่าเรามีสมบัติ แล้วให้ลูกหลานเราไปหมดเลย ถือว่าเป็นการปล่อยหรือเปล่าคะ

ตอบ ถ้าให้โดยไม่มีเงื่อนไขก็ถือว่าได้ปล่อยแล้ว เพียงแต่จะปล่อยแบบฉลาดหรือโง่ เพราะเราก็ต้องมีส่วนหนึ่งไว้ดูแลตัวเราเอง ถ้าปล่อยไปหมดแล้วไม่มีกินจะทำอย่างไร ถ้าลูกหลานไม่เลี้ยงหรือเอาเงินไปถลุงหมด ก็ต้องมีไว้บ้าง ถ้ายังไม่ได้เป็นนักบวช ถ้าเป็นนักบวชก็ไม่เป็นไร เพราะมีผ้าเหลืองซึ่งเป็นสมบัติที่วิเศษไว้คอยดูแล มีข้าวกินทุกวัน แต่ถ้ายังเป็นฆราวาสอยู่ ยังต้องหากินเอง ถ้าไม่มีเงินทองจะทำอย่างไร ก็ต้องมีส่วนหนึ่งไว้สำหรับดูแลเรื่องนี้ แต่ไม่ต้องมีมากมายให้กลายเป็นภาระขึ้นมา ถ้าคิดว่าอาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ ก็เก็บไว้บ้างก็ได้ ถ้าใจไม่ไปสนใจกับมัน ฝาก

เงินก้อนนี้ไว้ในธนาคาร ไม่ไปกังวลกับมัน แล้วก็ภาวนาไป รักษาศีลไป ก็ไม่เป็นปัญหาอะไร แต่สักวันหนึ่งพอจิตสงบเข้าจริงๆ แล้วยังต้องคอยดูแลมันอยู่ ต้องคอยมาเซ็นชื่อ ต้องคอยไปที่อำเภอ ไปทำกิจต่างๆที่ไม่เกี่ยวกับการทำจิตให้สงบ ก็จะรำคาญ ก็จะขายๆทิ้งไป หรือยกให้ใครไป เพราะมันไม่มีความจำเป็นกับเราอีกแล้ว ถ้าจิตเริ่มสงบแล้ว เราจะรู้แล้วว่า มีสิ่งที่ดีกว่าอยู่ในตัวเรา เราจะเอาสิ่งนี้สิ่งเดียว นั่นคือการทำจิตใจให้สงบ เมื่อถึงขั้นนั้นแล้ว ต่อให้มีทรัพย์สมบัติมากน้อยเพียงไรก็จะโอนให้คนอื่นเขาไปหมด

ถาม ทำอย่างไรถึงจะให้สมาธิไม่สั้น

ตอบ ถ้าเป็นเด็กก็ให้ขยันอ่านหนังสือ เรียนหนังสือไป อย่าไปเที่ยว อย่าไปเล่นมาก การอ่านหนังสือก็เป็นการฝึกทำสมาธิได้ คือเด็กต้องอยู่ในภาวะของเด็ก ก็ต้องฝึกตามสภาพของเขา จะมาให้เขาพุทโธๆอย่างเรานี้ไม่ได้ เขาต้องเรียนหนังสือก็ให้เขามีสติอยู่กับการเรียนหนังสือ ให้เขามีความขยันเรียนหนังสือ ขยันไปโรงเรียน แล้วค่อยพัฒนาขึ้นไปเอง ยังมีเวลาอีกเยอะ ไม่ต้องกังวลหรอก ชีวิตของคนเรา เพียงแต่เราต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี อย่าไปกินเหล้าเมายาให้เขาเห็น อย่าไปทะเลาะกันให้เขาเห็น บางทีเราสอนเขาโดยที่ไม่รู้ตัว แบบแม่ปูสอนลูกปู แม่ก็อยากจะให้ลูกเดินตรงๆ ตัวแม่เองก็เดินเฉไปเฉมา แล้วลูกก็เดินเหมือนแม่

...พระพุทธเจ้าทรงห้ามไม่ให้พระรับเงินรับทอง ตอนหลังก็ทรงอนุโลมผ่อนผันถ้าจะถวายเงินให้กับพระก็ให้ฝากไว้กับไวยาวัจกร ถ้าต้องการอะไรก็สั่งให้เขาไปหามาจะเอาไปทำบุญทำทานก็สั่งให้เขาไปทำ **ไม่ให้ยึดถือเป็นสมบัติของตนเอง** เพราะไม่จำเป็น จะมีแต่ความทุกข์ตามมาดีไม่ดีก็ถูกโจรผู้ร้ายมาปล้นมาฆ่า แต่ก็ยังอยากจะมีกัน พอโดนจี้โดนปล้นก็ร้องห่มร้องไห้ เสียใจ เพราะไม่ได้**หัดอยู่แบบไม่ต้องใช้เงิน**ใช้ทองกัน ชอบอยู่แบบใช้เงินใช้ทอง พอหามาได้แล้วก็ต้องเอาไปให้คนอื่นอยู่ดี จึงอย่าไปมีมัน เมื่อไม่มีก็ไม่ต้องทำทาน ไม่ต้องทำบุญหมดภาระไป

ถาม ถ้าเป็นผู้หญิงล่ะคะ

ตอบ ก็ต้องมีไว้บ้าง อย่ามีจนเกินเหตุเกินผล มีไว้เพื่อใช้ตามความประสงค์ของเรา เช่นมีเงินไว้สักก้อนหนึ่งเพื่อจะได้ปฏิบัติธรรม จะได้ไม่ต้องทำงาน ตอนนี้ก็ต้องสะสมเงินก้อนนี้ไว้ก่อน เมื่อได้แล้วก็ออกจากงาน เปลี่ยนจากงานทางโลกมาเป็นงานทางธรรมะ มาภาวนาแทน อาศัยเงินก้อนนั้นมาใช้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าข้าว ค่าอาหารไป แต่อย่าเอาไปใช้จ่ายตามความอยากของกิเลส เดี๋ยวจะไม่พอ ต้องตัดหมดเรื่องกิเลสถ้าจะปฏิบัติธรรม ไม่เอาเงินไปดูหนังฟังเพลง ไปเที่ยวที่นู่นเที่ยวที่นี่ เลิกหมด อยู่ที่วัดอย่างเดียว ภาวนาอย่างเดียว อย่างนี้ก็จะเจริญมีความสุขไปเรื่อยๆ ที่พูดมานี่จะอยู่ไกลเกินเอื้อมไปหรือเปล่าก็ไม่รู้ ก็เพียงบอกให้รู้ว่าเป้าหมายเป็นอย่างไร ถ้าอยากจะเจริญก้าวหน้าก็ต้องไปทางนี้ ถ้ายังไปไม่ได้ก็รักษาศีลไว้ก็แล้วกัน อย่าไปผิดศีล ๕ มีเงินทองเหลือใช้ก็เอาไปทำบุญ จะทำในลักษณะไหนก็ได้

ทำกับพระก็ได้ ทำกับเด็กกำพร้าก็ได้ ทำกับขอทานก็ได้ ทำกับพ่อกับแม่ก็ได้ ทำกับญาติพี่น้องเพื่อนฝูงก็ได้ แล้วแต่ความจำเป็น แล้วแต่กรณี

ถาม ท่านอาจารย์พูดถึงเรื่องของคนสมัยนี้ชอบวัตถุนิยม สะสมข้าวของเกินความจำเป็น ในแง่ของโยมก็จะพิจารณาว่า ของที่เราจะซื้อจะหามา มันจะสะสมหรือเป็นของจำเป็นในชีวิตหรือไม่ แต่ถ้ามองในแง่ของหลักธรรม การพิจารณาในแง่ของไตรลักษณ์ มันมีความจำเป็นอย่างไรครับ

ตอบ ถ้ามองในไตรลักษณ์ จะเห็นผลที่กระทบกับจิตใจ ทุกสิ่งทุกอย่างจะมีผลเสียมากกว่าผลดี จะทำให้จิตใจต้องวุ่นวาย ลองสังเกตดู ได้อะไรมาสักชิ้นหนึ่ง ก็เป็นภาระแล้ว ได้โทรศัพท์มือถือมาสักเครื่องหนึ่ง ก็ต้องคอยชาร์จแบตฯ ต้องคอยดูแล คอยรักษา เผลอลืมไว้ที่ไหนใจก็หาย มีแต่เรื่องทำให้เกิดความทุกข์ใจทั้งนั้น สู้มีบัตรโทรศัพท์ใบเดียวไม่ได้ สบายกว่า อยากจะใช้ก็เสียบบัตรในเครื่อง มันสบายกว่าเยอะ สบายทางด้านจิตใจ แต่อาจจะไม่สบายทางด้านการใช้ เพราะต้องเดินหาเครื่อง แต่ก็ทำให้เกิดความขยันหมั่นเพียร ความอดทนอดกลั้น แต่ถ้ามีโทรศัพท์มือถือก็ไม่มีความอดทนอดกลั้น อยากจะพูดจะคุยกับใคร โทรฯปุ๊บก็ได้พูดได้คุย ถ้าพูดคุยเรื่องธุระก็เป็นประโยชน์ แต่ถ้าไปพูดคุยเรื่องอารมณ์ ดีไม่ดีกลับเสียใจ โทรฯไปหาแล้วโดนด่ากลับมา สู้ไม่โทรฯไปดีกว่า

ถาม พระไตรปิฎกก็ไม่สำคัญใช่ไหมครับท่านอาจารย์

ตอบ ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่สำคัญ มีไว้ก็ดี แต่มันเป็นเหมือนตู้ยาที่มียาสารพัดชนิดเลย เวลาเราปวดหัวแล้วไปหายาในตู้มากินอาจจะตายเพราะหายาก็ได้ เพราะหาไม่เจอ ไม่รู้ว่าอยู่ตรงไหน แต่ถ้าไปหาหมอ หมอก็จะจ่ายยาให้ทันทีเลย

ในพระไตรปิฎกจะมีเรื่องราวต่างๆอยู่มาก อาจจะทำให้เราท้อได้ ต้องเรียนรู้ทุกๆเรื่องเลยหรือ ไม่ต้องหรอก หาหนังสือดีๆสักเล่มหนึ่งที่เจาะที่จุดสำคัญๆก็พอ เช่นหนังสือของครูบาอาจารย์นี่แหละ

ถาม ถ้าในชีวิตประจำวันของเรานี้ เอาครูบาอาจารย์เป็นเยี่ยงอย่างคือทำตัวสมณะ ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือย มัธยัสถ์อะไรทำนองนี้มันก็จะเกื้อหนุนให้ใจเราโน้มไปในทางที่จะละวางมากขึ้นใช่ไหมครับ

ตอบ ใช่ เพราะตัวฟุ่มเฟือยคือตัวฉุดเอาเวลาของเราไปหมด เมื่อเราฟุ่มเฟือยเราก็ต้องหาเงินหาทอง แล้วก็หาเวลาไปใช้กับสิ่งฟุ่มเฟือยทั้งหลาย เคยซื้อของร้านเดิมๆจนเบื่อแล้ว ก็ต้องบินไปเมืองนอกต่อ ตอนต้นก็บินใกล้ๆ ไปแค่ฮ่องกง ญี่ปุ่น ต่อไปก็บินไปยุโรป บินไปอเมริกา ยิ่งมีเงินมีทองมากเท่าไรก็จะทำอย่างนี้

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาเสมอ เวลาเราจะใช้อะไรทรงสอนให้พิจารณาทุกครั้งไป เช่นเวลาจะสวมใส่เสื้อผ้า ห่มจีวรก็ให้พิจารณาว่า ห่มเพื่อปกปิดร่างกาย ปกปิดอวัยวะป้องกันความหนาว ความเย็น ไม่ให้มาทำให้ร่างกายเจ็บไข้

ได้ป่วย ไม่ได้ห่มเพื่อความสวยงามจากเสื้อผ้าอาภรณ์ ความสวยงามที่แท้จริงต้องสวยด้วยใจ สวยด้วยศีลธรรม สวยด้วยความเมตตากรุณา ไม่ได้สวยด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ เสื้อผ้าอาภรณ์สวมใส่ไว้เพียงเพื่อปกปิดร่างกายไว้เท่านั้น เวลาฉันอาหารก็ให้ฉันเพื่อระงับดับความหิวของร่างกาย รับประทานอาหารแบบรับประทานยา เยียวยารักษาโรคคือความหิว ไม่ได้รับประทานเพื่อรสชาติ เพื่อความสนุกสนานเฮฮา กินข้าวคนเดียวกินไม่ได้ เพราะเหงา ต้องโทรศัพท์ชวนเพื่อนออกไปกินข้าวข้างนอกกัน แล้วก็ไม่ได้กินเฉยๆ ต้องดื่มของมึนเมาประกอบไปด้วย ซึ่งไม่จำเป็นเลย เป็นการสูญเสียทรัพย์ที่หามาด้วยความยากลำบาก สูญเสียเวล่ำเวลา ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ความสุขก็เป็นความสุขแบบควันไฟ ที่ลอยมาแล้วก็กระจายหายไปในอากาศ สุขในขณะที่เรารับประทานกันเท่านั้นเอง พอแยกกันกลับบ้านแล้วก็หายไปหมดเลย ทิ้งไว้แต่ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวเดียวดาย ทิ้งไว้แต่ความอยากที่จะต้องโทรศัพท์ชวนกันไปหาความสุขแบบนั้นอีก ความสุขของเราจะเป็นแบบนี้ไปตลอดชีวิต

นี่คือวิถีทางของคนในโลก หาความสุขกันแบบนี้ ไม่เคยเจอความอิ่มความพอในจิตใจเลย ความอิ่มความพอจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราระงับดับความอยากต่างๆ แม้จะเป็นชั่วขณะหนึ่งก็เป็นความสุขที่มีคุณค่ามาก สมมุติวันนี้อยากจะออกไปกินข้าวกับเพื่อนฝูง อยากจะออกไปดูหนัง แต่ตัดสินใจไม่ไป จะขออยู่บ้าน ไหว้พระสวดมนต์นั่งทำสมาธิ ทำอย่างจริงๆ จังๆ ก็อาจจะสงบได้ จะได้กำไรกว่าการออกไป ได้ทรัพย์ภายในแล้วหนึ่งชิ้น ถ้าทำไปเรื่อยๆ ก็จะสะสม

มากขึ้นไปเรื่อยๆ จะไม่มีใครพรากจากเราไปได้ ยิ่งมีมากเท่าไร ความอิ่มความพอ ความสุขก็ยิ่งมีมากขึ้นไปเรื่อยๆ ต่อไป จะไม่อยากโทรศัพท์ไปหาใคร ไม่อยากจะให้ใครโทรศัพท์มาหา จะปิดเครื่องตลอดเวลา จะเปิดก็ต่อเมื่อมีธุระจำเป็นเท่านั้น เพราะมีความสุขอยู่ตามลำพังของเรา

พอไปอยู่กับเพื่อนก็จะฟังแต่เรื่องรำคาญใจ เดี๋ยวคนนั้นบ่นเรื่องนั้นให้ฟัง คนนี้ก็บ่นเรื่องนี้ให้ฟัง มีแต่ปัญหามาระบายกันทั้งนั้น ไม่มีอะไรหรอกเวลาเจอกัน พอทุกคนได้ระบายแล้ว ทุกคนก็สบายใจ เราก็ได้ระบายของเรา เขาก็ได้ระบายของเขา แต่มันไม่ใช่เป็นวิธีระบายที่ถูกต้อง เดี๋ยวก็มีเรื่องใหม่มาให้ระบายอีก เพราะเราชอบไปเอาเรื่องนั้นเรื่องนี้มาใส่ใจเรา แทนที่จะปลดเปลื้องปล่อยวาง ไม่ไปยุ่งเกี่ยว กลับเอาเข้ามาแบกในจิตในใจ การเดินตามครูบาอาจารย์จึงเป็นการเดินที่ถูกต้องแล้ว เดินตามพระพุทธเจ้านี้ถูกแล้ว สิ่งที่เราต้องมีในเบื้องต้นก็คือศรัทธา ขอให้เชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อครูบาอาจารย์ แล้วพยายามทำในสิ่งที่ท่านสอนให้เราทำ เพราะถ้าเราไม่มีความเชื่อ เราจะไม่มีอาวุธทำลายป้อมปราการที่กิเลสสร้างห้อมล้อมจิตใจของเราไว้ กิเลสไม่ต้องการให้ธรรมะเข้าไปในใจ เพราะถ้าธรรมะเข้าไปในใจแล้วกิเลสก็จะถูกทำลายไป มันจึงสร้างป้อมปราการ สร้างกำแพงไว้ป้องกันไม่ให้ธรรมะเข้าสู่ใจของเราได้

สังเกตดูเวลาเราจะปฏิบัติธรรม จะรู้สึกเหมือนกับจะไปปีนเขา มันจะสร้างความรู้สึกยากลำบากเสมอ เวลาจะทำบุญทำทาน เวลาไปรักษาศีลจะรู้สึกว่ายากลำบาก ถ้าเปรียบกับเวลาที่จะไป

เที่ยวนี่ต่างกันมาก มีเงินก้อนหนึ่งนี่ ถ้าให้เลือกระหว่างไปเที่ยวกับไปทำบุญ ไปเที่ยวเหมือนกับการเดินลงเขา แต่เอาเงินไปทำบุญนี้เหมือนกับเดินขึ้นเขา หมายถึงคนที่ยังไม่เคยทำบุญมาก่อน แต่ถ้าเคยทำจนติดเป็นนิสัยแล้ว จะเป็นตรงกันข้ามกัน ถ้าจะเอาเงินไปใช้ฟุ่มเฟือย ไปเที่ยวจะรู้สึกเสียดาย แต่ถ้าเอาไปทำบุญแล้วจะมีความสุข นี่แสดงว่าได้ฝ่ากำแพงของกิเลสไปได้ขั้นหนึ่งแล้ว คือความตระหนี่ความอยากจะใช้เงินไปกับของฟุ่มเฟือย ความอยากจะใช้เงินไปกับการซื้อความสุขต่างๆในโลก ได้ถูกทำลายไปเพราะอาศัยศรัทธาในเบื้องต้น เชื่อว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ดี การให้ทานเป็นประโยชน์กับเราจริงๆ

ในเบื้องต้นก็ฝืนทำไปก่อน เหมือนกับกินยาขม หมอบอกว่ายาขมมีประโยชน์ ทำให้สุขภาพดีขึ้น เราไม่ชอบรับประทานแต่เราเชื่อหมอ ก็พยายามฝืนรับประทานไป เช่นพวกมะระเด็กๆจะไม่ชอบกินกัน เพราะขม แต่ผู้ใหญ่เมื่อมีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เมื่อได้รับการแนะนำให้กินของพวกนี้ก็เชื่อหมอ พยายามฝืนกินไปเรื่อยๆจนติดเป็นนิสัยขึ้นมาจนชอบของขมไป ฉันใดการทำบุญทำทาน การรักษาศีล การภาวนาก็เช่นเดียวกัน ต้องมีศรัทธาเป็นหัวหอกคอยทะลุทะลวงเกราะที่กิเลสสร้างขวางไว้ ไม่ให้เข้าสู่ใจของเราพยายามทำไป ถึงแม้จะไม่ชอบทำ ก็ฝืนทำไป ทำไปเรื่อยๆแล้วจะเริ่มเห็นผล จะมีกำลังใจ ศรัทธาก็หมดหน้าที่ไป เพราะมีปัญญามาแทนที่ เห็นว่าการทำบุญทำทานนี้ดีจริงๆ เกิดประโยชน์กับใจของเราจริงๆ ต้องขอบใจคนที่ให้เราได้ทำบุญทำทานเสียด้วยซ้ำไป ถ้าไม่มีคนเดือดร้อนแล้ว ก็จะไม่ได้

ทำบุญทำทาน คนที่เดือดร้อนจึงมีประโยชน์กับเรา เป็นเหตุให้เราได้มีโอกาสทำบุญทำทาน

ลองทำไปเถิด เมื่อทำแล้วเห็นผล ต่อไปจะติดนิสัยทำบุญ เรื่องการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆจะหมดไปเอง สังเกตดูคนที่ชอบทำบุญทำทานมักจะอยู่แบบเรียบง่าย แต่เวลาทำบุญทำทานทำเยอะ เสื้อผ้าที่ใส่ก็เป็นเสื้อผ้าธรรมดา ไม่หรูหราอะไร ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ขั้นสูงสุดก็แบบครูบาอาจารย์ ท่านทำบุญทำทานขนาดไหน สิ่งที่ท่านได้มาทั้งหมดนี้ท่านไม่ได้เก็บไว้เลยแม้แต่นิดเดียว ท่านเอาไปทำประโยชน์ให้แก่โลกทั้งหมด เพราะท่านเห็นประโยชน์ท่านจึงทำ ถึงแม้ตัวท่านเองจะไม่ได้รับประโยชน์จากการทำทานแล้วก็ตาม เพราะจิตของท่านนั้นเต็มเปี่ยมแล้ว ถ้าเป็นน้ำในแก้วก็ล้นแล้ว เต็มแล้วจะเทน้ำเข้าไปเท่าไรก็ไม่ได้ทำให้มีน้ำมากขึ้น คือ ความสุขความอิ่มใจของท่านนี้ เต็มเปี่ยมอยู่แล้ว แต่ที่ท่านทำก็เพราะ ๑. เป็นตัวอย่างให้ลูกศิษย์ลูกหาได้มีกำลังจิตกำลังใจ ๒. สงเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อน ถ้าท่านไม่ทำ ท่านอยู่เฉยๆท่านก็ไม่เดือดร้อนอะไร แต่ญาติโยมจะไม่มีโอกาสได้ทำบุญทำทาน คนที่เดือดร้อนก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการทำบุญทำทานของญาติโยม แต่คนที่เหนื่อยก็คือองค์ท่านนั้นแหละความจริงท่านอยู่เฉยๆท่านก็สบายอยู่แล้ว

นี่คือการเสียสละของพระจริงๆ ทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นจริงๆ ตัวท่านเองท่านได้ประโยชน์ของท่านเต็มที่แล้ว อย่างพระพุทธเจ้า ที่เรารำลึกถึงในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน ๖ วันที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ หลังจากนั้นแล้วพระองค์จะไม่

ทรงทำอะไรก็ได้ ก็ไม่เดือดร้อนอะไร แต่ยังทรงสละเวลาถึง ๔๙ พรรษาด้วยกัน ทำประโยชน์ให้กับสัตว์โลก ทำให้คนได้หลุดพ้นจากความทุกข์นับเป็นจำนวนไม่ถ้วนจนถึงปัจจุบันนี้ พวกเราก็มีส่วนได้รับอานิสงส์จากการตรัสรู้ และการนำเอาสิ่งที่พระองค์ทรงรู้มาเผยแผ่ให้กับสัตว์โลก ถ้าไม่มีพระองค์แล้ว พวกเราทุกวันนี้จะเป็นอย่างไร อาจจะหลงยุ่งอยู่กับการไปช้อบปิ้งอยู่แถวสยามพารากอนก็ได้ แทนที่จะมานั่งอยู่ในป่าในเขาแบบนี้ อาจจะไปดูหนังไปตามชายแดนไปเล่นการพนันกันก็ได้ เพราะเป็นพวกหูหนวกตาบอด พวกที่ไปสยามพารากอน ไปเข้าโรงหนัง ไปบ่อนการพนัน เป็นพวกหูหนวกตาบอดทั้งนั้น พวกเราถึงแม้จะตาไม่ดีเต็มที่ หูไม่ดีเต็มที่ แต่อย่างน้อยก็พอจะได้ยิน ยังพอจะเห็นอะไรรางๆ อยู่บ้าง จึงพยายามตะเกียกตะกายมาทำบุญกัน ฝนตกแดดออกอย่างไรก็ยังฝ่าฟันกันมา แสดงว่ามีบุญมีกุศล ได้สะสมบุญกุศลมาทั้งในอดีตและในปัจจุบัน

บุญกุศลที่จะได้มาใหม่นี้ ไม่ได้เกิดจากอดีตนะ แต่เกิดจากปัจจุบันที่เรามีโอกาสตักตวงได้เต็มที่เลย ในอดีตเราอาจจะสะสมมาได้เพียง ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีก ๘๐ หรือ ๙๐ เปอร์เซ็นต์นี่ เราสามารถสะสมได้ในชาตินี้ทั้งหมดเลย ถ้าเชื่อในพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงพยากรณ์ไว้ว่าผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ตามที่ตถาคตได้แสดงไว้อย่างช้าไม่เกิน ๗ ปี ถ้าเร็วคือพวกที่ฉลาดกิเลสเบาก็ ๗ วัน ก็สามารถเสร็จงานที่พระพุทธเจ้าทรงมอบให้ทำได้ อย่าไปคิดว่าจะต้องสะสมเป็นกัปเป็นกัลป์เหมือนกับที่พระพุทธเจ้าต้องทรงสะสมมา เพราะไม่มีใครสอนไม่รู้จักทาง ไม่รู้จักวิธี

เลยต้องทรงทดลองทุกอย่าง ต้องใช้เวลามาก เหมือนกับคนที่หลงทางในป่า ไม่มีคนนำทาง ต้องเดินหาทางไปเรื่อยๆ วนไปอยู่เรื่อยๆ ก็ต้องใช้เวลายาวนาน แต่พวกเรามีคนนำทาง เราหลงอยู่ในป่าแต่เรามีคนนำทาง มีพระพุทธเจ้าทรงนำทาง มีครูบาอาจารย์นำทางอยู่แล้ว เราทำไมไม่เดินตามท่าน ถ้าเดินตามเพียงไม่กี่วันก็พ้นจากป่า ไปสู่ที่ปลอดภัย ไปสู่ที่เกษม ไปสู่ที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีภัยต่างๆ มีแต่ความสุขไปตลอดอนันตกาล

โอกาสอย่างนี้หาไม่ได้ง่ายๆ ที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ มาเจอธรรมะ เจอพระพุทธศาสนา เจอพระพุทธเจ้า โอกาสหน้าจะไม่มีอย่างนี้อีก เหมือนถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่ ๑ จึงควรรีบไปขึ้นเงินเสีย อย่าเอาไปเผาทิ้ง พวกเราเหมือนกับถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่ ๑ แล้ว เพียงแต่ต้องเดินไปขึ้นเงินเองเท่านั้น ก็ยังขี้เกียจเดินกันเลย ก็ไม่รู้จะว่าอย่างไร วิธีเดินไปขึ้นเงินก็คือการบำเพ็ญทานศีลภาวนา พยายามทำไป ทานเราก็ทำไปตามฐานะของเรา อย่าไปหาเงินมาเพื่อทำทาน อันนี้ไม่ใช่เป็นการทำทาน การทำทานคือการทำในส่วนที่เรามีเหลืออยู่ สละในส่วนที่เราจะเอาไปใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่นวันนี้จะไปซื้อเสื้อชุดใหม่สักชุดหนึ่ง เราก็เอาเงินที่จะซื้อชุดใหม่นี้มาทำทาน จะเอาเงินนี้ไปกินอาหารกับเพื่อนฝูงไปเลี้ยงฉลองกัน ก็เอามาทำทานเสีย อดข้าวเย็นสักมื้อหนึ่งแทน ถือศีล ๘ อย่างนี้จะได้ประโยชน์ ใจก็ได้ประโยชน์ เงินที่เอาไปทำบุญก็เป็นประโยชน์กับผู้อื่น จิตใจเราก็พัฒนาไปเร็วขึ้น นี่คือความหมายของการทำทาน ไม่ได้ให้ไปทำมาหากินหาเงินมาเยอะๆเพื่อมาทำทาน อย่างนี้ก็จะไม่มีเวลาที่จะทำอย่างอื่นได้ เช่นรักษาศีลและภาวนา

เพราะนอกจากทานแล้วยังมีศีลที่จะต้องรักษา มีงานภาวนาที่ต้องบำเพ็ญ ซึ่งต้องใช้เวลามาก ถ้าทุ่มเทได้มากเท่าไรผลก็จะออกมามากเท่านั้น ถ้าให้เวลากับมันน้อย ผลก็จะออกมาน้อย ถ้าออกบวชได้แล้วรับรองว่าชาตินี้มีสิทธิ ถ้าสามารถออกบวชได้ จัดการกับทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อยได้ ไม่ได้บวชแบบมีปัญหาตามมา ภาระหน้าที่อะไรที่ยังมีอยู่ ก็ต้องจัดการให้หมดสิ้นไป จะได้ไม่มีอะไรมาคั่งค้างในจิตในใจ ถ้าไปแบบนั้นแล้วรับรองได้ว่าไม่ยาก ไม่นาน แต่ต้องปฏิบัติตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นกระทั่งหลับเลย ในเบื้องต้นก็กำหนดสติอยู่กับตัวอยู่เสมอ นี่เป็นการปฏิบัติขั้นที่หนึ่ง ๒. พยายามระงับดับความคิดปรุงต่างๆ อย่าไปคิดเรื่องอดีตที่ผ่านมาเรื่องราวต่างๆของคนนั้นของคนนี้ อย่าไปสนใจ สวดมนต์ไปภายในใจ ในอิริยาบถทั้ง ๔ ทำอะไรก็สวด อิติปิโส ภควาอรหัง สัมมาสัมพุทโธ ไปในใจ จะบริกรรมพุทโธๆๆคำดียวก็ได้ เจริญพุทโธอยู่ในอิริยาบถ ๔ ตลอดเวลาเป็นการกำจัดความคิดต่างๆ ให้เบาบางลงไป เวลานั่งทำสมาธิทำจิตให้สงบ จะสงบง่าย จะรวมลงง่าย

เมื่อรวมลงสงบแล้ว ทีนี้จะมีฐานของปัญญา พอพิจารณาเห็นว่าอะไรไม่ดีก็ตัดได้ ถ้าไม่มีสมาธิเวลาเห็นอะไรไม่ดีก็ยังหยุดไม่ได้ เพราะไม่มีแรง แรงหยุดก็คือสมาธินี่เอง เพราะเวลาจิตรวมลงเป็นสมาธิแล้ว จิตจะหยุดทำงาน เวลาอยากจะหยุดทำอะไรที่ไม่ดี ถ้าไม่รู้จักหยุด จะหยุดได้อย่างไร แต่เมื่อรู้จักหยุดแล้ว รู้จักทำจิตให้หยุดแล้ว สั่งให้หยุดคิดก็หยุดสั่งให้หยุดโกรธก็หยุดโกรธ สั่งให้หยุดโลภก็หยุดโลภ เราก็สามารถสั่งได้ถ้ามีสมาธิเป็นพื้นฐาน ถ้ามีสมาธิแต่ไม่มี

ปัญญา ก็ไม่รู้จะเอาสมาธิไปใช้กับอะไร ต้องมีปัญญาเป็นผู้แยกแยะว่าอะไรเป็นโทษ อะไรเป็นคุณ อย่างที่เมื่อสักครู่นี้ได้ฟังเรื่องปัญญาแล้วว่า การใช้เงินแบบฟุ่มเฟือยนี้เป็นโทษ ไม่เป็นคุณ ไม่เกิดประโยชน์อะไร แต่ถ้าไม่มีสมาธิเราหยุดไม่ได้ พอไปเดินห้างฯก็อดไม่ได้ แต่ถ้าทำจิตให้สงบได้แล้ว รับรองได้ว่าจะไม่เอาอีกแล้วของฟุ่มเฟือยทั้งหลาย

สมาธิจึงเป็นตัวสำคัญ ในการสนับสนุนการทำงานของปัญญา ไม่เช่นนั้นก็จะเป็นปัญญาแบบสัญญา รู้ว่าไม่ดี แต่ก็หยุดไม่ได้ รู้ว่านิสัยไม่ดี ชอบบ่น ชอบจู้จี้ แต่ก็หยุดไม่ได้ แต่ถ้ามีสมาธิ รู้ว่านิสัยอย่างนี้ไม่ดี ก็หยุดได้ ต่อไปจะไม่จู้จี้ ไม่ขี้บ่น ทำได้ถ้ามีสมาธิ เพราะสมาธิเป็นตัวหยุด อย่าไปสนใจว่าคนอื่นจะสอนอย่างไร เช่นไม่จำเป็นต้องมีสมาธิ ใช้ปัญญาเลย อาจจะใช้ได้ในบางกรณี บางครั้งบางคราว เช่น ไม่สามารถกล่อมจิตให้สงบได้ด้วยพุทโธ ก็อาจจะต้องใช้ปัญญาเข้าไปสกัด อย่างที่ได้อธิบายในเบื้องต้น ไปยุ่งไปวุ่นวายกับเรื่องอะไร ก็พิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์ในเรื่องนั้น แล้วก็จะปล่อยวาง สงบลงได้ แต่สมาธิที่เราต้องการนั้นคือสงบอย่างเต็มที่ ให้รวมลง ให้หยุดนิ่งไปเลย ไม่มีการคิดการปรุงอะไรต่างๆ นั่นคือสมาธิที่เราต้องการ ถ้าเป็นรถยนต์ก็ให้จอดแบบนิ่งสนิทเลย รถไม่ไหลเลย ต่อไปเวลาจะหยุด เราก็หยุดได้ เวลาอยากจะทำอะไรที่เรารู้ว่ามันไม่ดี เราก็หยุดได้

คำว่ารู้ว่าไม่ดีนี้ก็คือปัญญานั่นเอง ถ้ายังไม่รู้ ก็ยังทำอยู่ ก็ทำเพราะความหลง จึงต้องอาศัยการได้ยินได้ฟัง การศึกษาจากผู้อื่น ว่าอะไรไม่ดี เช่นฟังเทศน์ฟังธรรมของครูบาอาจารย์

ท่านก็สอนว่านี่ไม่ดีนะ อย่าไปทำ เราก็พยายามหักห้ามจิตใจเรา จะหยุดได้มากน้อยเพียงไร จะเลิกได้มากน้อยเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับกำลังของสมาธิที่เรามีอยู่ ถ้ามีสมาธิเต็มร้อย ก็สามารถเลิกได้เลย ถ้ายังห้าสิบๆ ก็ยังเลิกไม่ได้เต็มที่ สมาธิและปัญญาจึงมีความเกี่ยวดองกัน มีความสำคัญด้วยกันทั้งคู่ ถ้ามีแต่สมาธิแล้วไม่เจริญปัญญา ก็ไม่สามารถชำระสิ่งที่ไม่ดีต่างๆที่มีอยู่ในใจได้ ถ้าได้ยินได้ฟังธรรมอยู่เรื่อยๆ รู้ว่านั่นไม่ดี รู้ว่านี่ก็ไม่ดี แต่ไม่มีสมาธิก็กำจัดไม่ได้ ชำระไม่ได้ รู้ว่าโลภไม่ดี รู้ว่าโกรธไม่ดี แต่ถึงเวลาก็อดที่จะโลภไม่ได้ อดที่จะโกรธไม่ได้ แต่ถ้ามีสมาธิแล้วรู้ว่านี่ไม่ดีนะ ก็จะเลิกได้ หยุดได้ การปฏิบัติจึงต้องเป็นไปตามขั้นตอน เริ่มต้นไปตั้งแต่ทาน ขึ้นไปหาศีล หาสมาธิหาปัญญา ไปสู่วิมุตติหลุดพ้น หลุดพ้นจากกิเลส หลุดพ้นจากอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น หลุดพ้นจากความหลงทั้งหลาย

เราจะสามารถดำเนินตามรอยของครูบาอาจารย์ได้เต็มร้อยก็เกิดจากศรัทธาในเบื้องต้น เชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อครูบาอาจารย์เชื่อพระอริยสงฆ์สาวกทั้งหลาย ท่านสอนให้เราทำทาน ทำไปเถิดไม่ต้องเสียดาย รักษาศีลก็รักษาไป บางคนก็ว่ารักษาศีลแล้วไม่รวย ไม่เจริญ ไม่เป็นไร ความรวยไม่ใช่เป็นความเจริญ ความเจริญอยู่ที่ศีล คนที่ไม่มีศีลจะเจริญได้อย่างไรต่อให้รวยเป็นมหาเศรษฐีแต่ถ้าเป็นคนโกหก ไม่มีคนเชื่อถือแล้ว จะไปเจริญได้อย่างไร คนไม่มีเงินแต่มีศีลนี่ กลับเป็นคนที่เขากราบไหว้บูชากัน ที่เรากราบไหว้พระนี้ไม่ได้กราบเพราะท่านมีเงินทองแจก เรากราบท่านเพราะท่านมีศีล จาก

ศีลก็ภาวนา พยายามหาที่สงบ หาเวลาภาวนาให้มาก อยากจะภาวนาให้มากก็ต้องอยู่ในที่อีกแบบหนึ่งจึงจะได้ประโยชน์เต็มที่ เพราะการภาวนาหมายถึงการทำงานทางด้านจิตใจล้วนๆ ไม่ควรที่จะมีภารกิจภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องยกเว้นภารกิจที่จำเป็นเท่านั้น

ภารกิจของพระก็คือการบิณฑบาต ปัดกวาดลานวัด อาบน้ำอาบท่า ดูแลรักษาร่างกาย กวาดถูศาลากุฏิ งานภายในนี้สำคัญ เป็นงานรื้อภพรื้อชาติ ไม่ใช่เป็นงานเล็กๆน้อยๆ รื้อภพชาติ รื้อวัฏสงสาร ทำลายอวิชชา เป็นสงครามอันใหญ่ยิ่งที่จะต้องทำกัน และไม่มีใครทำแทนเราได้ ไม่มีใครทำให้เราได้ พระพุทธเจ้าก็ทำให้เราไม่ได้ ครูบาอาจารย์ก็ทำให้เราไม่ได้ พ่อแม่ก็ทำให้เราไม่ได้ เพื่อนสนิทมิตรสหายก็ทำให้เราไม่ได้ มีเราคนเดียว **อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งของตน** ขอให้ปลูกฝังศรัทธาให้มีความแน่วแน่มั่นคงอย่าท้อแท้ เวลาท้อแท้ก็ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ระลึกถึงพระอริยสงฆ์ ท่านตะเกียกตะกายล้มลุกคลุกคลานลำบากลำบน จึงจะผ่านไปได้ ไม่มีใครผ่านทางนี้ไปได้ด้วยความสะดวกสบาย ต้องผ่านนรกไปก่อน จึงจะไปถึงสวรรค์ได้ หลวงปู่ขาวท่านเคยพูดไว้ว่า นิพพานมันอยู่ฟากตายนะ ถ้าไม่เอาชีวิตเข้าไปแลก ก็จะไม่ได้

ความลำบากลำบนเล็กๆน้อยๆของเราขณะนี้ ยังไม่ถึงขั้นเอาชีวิตเข้าไปแลก จึงไม่ต้องไปกลัวมัน เมื่อปฏิบัติไปแล้วจะรู้เองว่าจะต้องเอาชีวิตเข้าไปแลกเมื่อไหร่ คนเราทุกคนเกิดมามีความกลัวตายด้วยกันทุกคน เป็นสิ่งที่จะต้องเอา

ชนะให้ได้ ถ้ายังมีความกลัวตายอยู่แล้ว ไม่มีทางที่จะผ่านไปได้ ถ้าปฏิบัติไปแล้วต่อไปจะเริ่มเห็นเอง ปัญหาที่มาขวางความสงบของใจ จะรู้ว่ามันเป็นอะไร จะรู้ว่าวิธีแก้เป็นอย่างไร ในภาคปฏิบัตินี้จะต้องผ่านเหมือนกันทุกคน เพราะโรคมันโรคเดียวกัน ยาที่ใช้รักษาก็ชนิดเดียวกัน เพียงแต่หนักเบาต่างกันไป

ถาม เรื่องศรัทธานี่ บางครั้งก็มีคำถามอยู่เหมือนกัน

ตอบ อย่าไปถามสิ เชื่ออย่างเดียว คนตาบอดอย่าไปสงสัยคนตาดี ในเบื้องต้นก็ต้องหาคนที่เราเชื่อถือได้จริงๆ ถ้าไม่ได้ก็ต้องใช้ปัญญาประกอบไปก่อน พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงสอนให้เชื่อแบบหูหนวกตาบอด ต้องมีเหตุมีผล อย่างในกาลามสูตรก็ทรงสอนว่า ไม่ให้เชื่อเพราะเขาเป็นอาจารย์ของเราฯลฯ แต่ให้เชื่อเพื่อเอาไปพิสูจน์ดูว่าดีจริงหรือไม่ เชื่อแบบคนไข้เชื่อหมอ หมอให้ยามาก็รับประทานดู ถ้าไม่รับประทานจะรู้ได้อย่างไรว่ายาที่หมอให้มารับประทานนี้ รักษาโรคได้หรือไม่ ถ้าไม่รับประทานยาก็จะไม่รู้ แต่ถ้ารับประทาน จะรู้ว่ารักษาได้หรือไม่ ถ้ารับประทานหมดแล้วโรคยังเหมือนเดิมก็แสดงว่ายาไม่ถูกกับโรค ต่อไปหมอจะให้ยานี้มารับประทานอีกก็ไม่เอา แต่ถ้ารับประทานแล้วอาการดีขึ้นตามลำดับ พอยาหมดก็ต้องกลับไปหาหมอ ขอยามาเพิ่ม

ฉันใดก็ฉันนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราทำทานก็ทำไปสิ ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ อย่าทำเพื่อหวังผลตอบแทน อย่าทำเพื่อเอาหน้าเอาตา ลองทำแบบปิดทองหลังพระดูสิ อย่าไป

ปิดทองหน้าพระ ทำไปเพื่อความสุขใจ ไม่ต้องให้ใครรู้ว่าเราทำ แล้วจะเกิดความสุขขึ้นมาในใจ แต่ต้องพิจารณาด้วยว่า ทำแล้วเกิดประโยชน์หรือไม่ ถ้าสร้างอะไรที่ไม่จำเป็นจะสร้างทำไม ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าไปสร้าง คนที่อดข้าวจะตายกลับไม่สงสาร ไม่ดูแล ถึงแม้เขาจะเป็นคนไม่ดี แต่ก็ควรคำนึงถึงมนุษยธรรม แม้แต่ตำรวจเวลาจับผู้ต้องหามาถ้าถูกยิงบาดเจ็บก็ยังต้องเอาตัวไปรักษาก่อน ในเมื่อคนเดือดร้อนยังมีอยู่อีกมาก อดข้าวอดปลา อดอยากขาดแคลนทำไมไม่ช่วยเขาบ้าง ถ้าช่วยโดยไม่หวังผลตอบแทน จะมีความอิ่มเอิบใจ เพราะได้ช่วยให้เขามีความสุข เมื่อเขามีกำลังวังชาแล้ว จะไปประพฤติสำมะเลเทเมา ก็ปล่อยเขาไปตามเรื่อง ถ้าซมซานกลับมาอีกไม่มีที่ไป ไม่มีข้าวกิน ก็ช่วยกันไป เหมือนกับเลี้ยงสุนัขตัวหนึ่ง ไม่ให้มันตาย

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ความระแวงสงสัยก็บั่นทอนศรัทธา บั่นทอนกำลังใจได้เหมือนกัน อาจจะเป็นเพราะเราให้ความสำคัญมั่นหมายกับเรื่องนั้นมากเกินไปหรือเปล่าครับ ต้องวางๆเสียบ้าง

ตอบ ก็ทำในสิ่งที่เรามีความมั่นใจก็แล้วกัน นี่พูดในกรณีทำทานนะ เราก็ทำในสิ่งที่เรามีความมั่นใจ อันไหนที่เราไม่มั่นใจก็ไม่ต้องทำ ทำเพื่อจะได้ขยับขึ้นสู่ธรรมที่สูงขึ้น คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ไม่มีอะไรจะต้องสงสัย การรักษาศีลเราก็รู้ว่าดี การภาวนาเราก็รู้ว่าดีเรื่องให้ทานนี้อย่าไปกังวลมากจนเกินไป ทำที่เรามีความมั่นใจ ทำให้หมดไปเลย มีอยู่เท่าไรทำให้หมดไปเลย ให้หมดเนื้อหมดตัวไปเลย จะได้

หมดเรื่องไป เก็บไว้เท่าที่จำเป็น เท่าที่จะต้องใช้ ส่วนที่ไม่จำเป็นก็ให้ไปเลย กับคนที่เราไม่สงสัย เรามีความมั่นใจ

ถาม การที่เรารู้สึกศรัทธาน้อยลงต่อผู้ที่เราเคยศรัทธา จะทำให้เราเป็นบาปหรือไม่

ตอบ ต้องแยกประเด็นให้ถูก ว่าเหตุของความเสื่อมศรัทธาอยู่ที่ตัวเราหรือตัวท่าน ถ้าเราได้ฟังธรรมจากพระอาจารย์หลายๆ รูปแล้วนำมาพิจารณา เห็นว่าการปฏิบัติการสอนของท่านไม่เหมาะไม่ควร ก็ไม่บาป เหมือนกับหมอให้ยา เป็นยาพิษหรือยาดีก็ได้ ถ้าเราไม่ใช้ยา เราจะรู้ได้อย่างไร ว่ายานั้นดีหรือไม่ดี ถ้าเป็นยาพิษก็จะทำให้เราตายได้ ถ้าเป็นยาดี อาการเจ็บป่วยของเราดีขึ้น แสดงว่าท่านนำเรามาถูกทางแล้ว จะรู้สึกได้ด้วยตนเอง อาจจะถูกหลอกก็ได้ อย่างองคุลิมาลยังถูกอาจารย์หลอกให้ไปฆ่าคนเพื่อบรรลุธรรม สติปัญญาคนเราแตกต่างกัน ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงเปรียบไว้ว่าเหมือนกับดอกบัว ๔ ประเภท ประเภทแรกมีบารมีมาก ฟังและปฏิบัติไม่มากก็บรรลุผลได้อย่างรวดเร็ว ประเภทที่ ๒ ต้องฟังและปฏิบัติมากขึ้นอีกหน่อยจึงจะได้ผล

ประเภทที่ ๓ ต้องฟังมากๆ ปฏิบัติมากๆ ต้องเคี่ยวเข็ญมากๆ จึงจะได้ผล พวกนี้มีนิวรณ์มาก ผัดวันประกันพรุ่งอยู่เรื่อยๆ พอปฏิบัติๆไป เดี๋ยวก็คิดฟุ้งซ่าน เดี๋ยวก็ปวดเมื่อยบ้างละ ง่วงนอนบ้างละ ถ้าไม่ยอมทุกข์ลำบากก่อนความสุขของธรรมก็จะไม่เกิดขึ้น ถ้ายอมให้ความสุขทางโลกครอบงำ ไม่ยอมลำบาก ต่อไปจะมีแต่ความทุกข์ไปตลอด

จึงอยากให้อดทนปฏิบัติ ให้ลำบากก่อน แล้วสบายภายหลัง เมื่อสัมฤทธิผลแล้ว เราหวนกลับไปคิดถึงความลำบากที่ผ่านมา มันก็เป็นอดีตไปแล้ว แต่ปัจจุบันมีแต่ความสุขตลอดเวลา ส่วนบัวประเภทที่ ๔ พวกนี้ไม่มีโอกาสเลย ให้เราระลึกว่าการที่เรามาอยู่ ณ จุดนี้ได้ ก็เพราะการชักนำจากผู้ที่เราเคยศรัทธา สำหรับการประพฤติผิดถูกของท่านก็เป็นเรื่องของท่าน ถ้าเราปฏิบัติไปนานๆ เราจะรู้เองว่าถูกหรือผิดอย่างไร การจะไปถึงมรรคผลนิพพานได้นั้น เราต้องไปให้ถูกทาง เช่นเราจะไปอินเดีย ก็ต้องขึ้นเครื่องที่มุ่งไปอินเดีย ถ้าขึ้นลำที่ไปอเมริกา ก็จะไปผิดทาง ไม่ถึงอินเดีย ทางที่จะไปนิพพาน ก็คือ มรรคแปด

ถาม คนเราถ้าถึงเวลาตายอยู่ตรงไหนก็ตายใช่ไหมคะ

ตอบ ใช่ เวลาตายท่านก็บอกแล้วว่าอยู่ที่ไหนก็ตายได้ อยู่ในที่ปลอดภัยที่สุดก็ตายได้

ถ้าเลือกได้ก็ควรจะเลือกบ้าง ให้ปัจจัยเสี่ยงมันน้อยที่สุด แต่ถ้าเลือกไม่ได้ก็ต้องเป็นไปตามบุญตามกรรม บางทีก็อยู่ที่ดวง ถ้าดวงแข็งจะเสี่ยงขนาดไหนมันก็ไม่ตาย คนบางคนปีนตึกสูงๆ ตัวคนเดียว ไม่มีเครื่องมืออะไร ก็ไม่เห็นตกมาตาย แต่บางคนพอเสียใจก็กระโดดตึกตายก็มี เหตุปัจจัยที่ทำให้คนเราตายนั้นก็มีหลากหลายด้วยกัน แต่โดยหลักทั่วๆไปก็คืออย่าประมาท อย่าไปยุ่งเกี่ยวกับอะไรที่มันไม่จำเป็น แต่ถ้าไม่มีทางเลือกจำเป็นจะต้องขึ้นเครื่องนี้ ก็ขึ้นไปเถอะ ถือว่าเป็นโอกาสที่เราจะได้เจริญมรณานุสสติก็แล้วกัน ถ้าไม่ตายมันก็ยังไม่ถึงที่ ถ้าตายมันก็ถึงที่

ถาม ราคาตั๋วเครื่องบินถูกกว่าพันบาท เอาราคาเป็นเครื่องตัดสินใจ

ตอบ ให้สละทรัพย์เพื่อรักษาชีวิต การเสียเงินแพงหน่อยก็เป็นการทำบุญรักษาชีวิตเรา ชีวิตของเรามีค่ากว่าเงินพันบาท เข้าใจไหม

ถาม คือการจ่ายเงินมากนี่ทำใจได้ยากกว่าการจ่ายเงินน้อย

ตอบ ถ้ากิเลสมันแรงกว่าธรรมะกว่าเหตุผล ก็จะเสียดายเงิน แต่ถ้าเหตุผลแรงกว่า มีอำนาจมากกว่าก็จะไม่เสียดายเงิน บางคนไม่เสียดายเงินก้อนใหญ่ๆแต่กลับมาเกี่ยงกับเงิน ๒๐ บาท ๓๐ บาท บางคนจะโอนเงินไปทำบุญแต่ไปเกี่ยงที่ค่าโอน ขอผู้จัดการลดให้หน่อย ลดค่าธรรมเนียมได้ไหม เพราะกิเลสมันติดนิสัยไง แต่ถ้าเรื่องทำบุญเท่าไหร่เท่ากัน เพราะมีความเชื่อ มีศรัทธาในบุญ เสียเท่าไหร่ก็ได้บุญเท่านั้น แต่ถ้าเสียค่าธรรมเนียมนี่ไม่ยอมเสีย แต่ถ้ามีธรรมะมีเหตุมีผลแล้ว จะไม่เสียดายหรอกค่าธรรมเนียม จะเสียเงินล้านเพื่อทำบุญแล้ว จะเสียค่าธรรมเนียมอีกพันสองพันก็เอาไปเถอะ ก็เป็นการทำบุญเหมือนกัน คิดอย่างนี้ก็หมดเรื่อง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ลูกไม่ชอบมาวัด แสดงว่าเขาไม่ได้ทำมา

ตอบ ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยอย่างอื่นมาเกี่ยวข้องก็เป็นอย่างนั้น แต่ถ้าเขามีเหตุมีภารกิจอย่างอื่นที่ทำเขาต้องไปทำ เขาก็ไม่สามารถมาได้ ถ้าเป็นความชอบล้วนๆ ก็หมายความว่าเคยสะสมมาเคยชอบอะไรก็จะชอบอย่างนั้น

ถาม เกี่ยวข้องกับเวลาของแต่ละคน บางคนเข้าวัดตั้งแต่อายุน้อยๆ บางคนก็ไปเข้าตอนอายุมาก เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ไหมครับ

ตอบ เวลามันก็มีส่วน เป็นตัวจุดประกาย ถ้ามีเชื้อเก่าอยู่แล้ว พอถูกจุดขึ้น ก็จะเริ่มทำงานต่อ แต่ถ้าไม่มีโอกาส เช่น ไม่เคยได้เจอครูบาอาจารย์ ไม่เคยมีใครแนะนำพาไปวัด ปฏิบัติ ทั้งๆที่มีอะไรอยู่บ้างแล้ว แต่ไม่ได้รับการปลุกขึ้นมา เหมือนถ่านไฟเก่า ถ้าไม่ได้ถูกจุด ก็จะไม่ลุกขึ้นมา การคบคนจึงมีส่วน ในมงคลสูตรท่านสอนไว้ในบทแรกเลย **อเสวนา จ พาลานังฯ** ไม่คบคนพาลคนโง่ ให้คบบัณฑิต คนฉลาด บัณฑิตก็คือพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระอริยะเจ้าทั้งหลาย เวลาได้คบกับบัณฑิตแล้วก็จะจุดประกายให้บารมีต่างๆที่เคยทำไว้ฟื้นขึ้นมา ที่ยังไม่มีแรงพอที่จะไปของมันเองได้ ต้องอาศัยผู้อื่นหรือเหตุการณ์มาคอยผลักดันไป แต่ถ้ามีมามากแล้ว ก็ไม่ต้องอาศัยบัณฑิต ไม่ต้องอาศัยใคร มันจะไปของมันเอง อย่างพระพุทธเจ้านี้ถึงเวลาท่านก็ไปของท่านเลย อยู่ในวังแสนจะสุขแสนจะสบาย ทุกคนมีแต่มุ่งหน้าไปในวังทั้งนั้น มีใครจะมุ่งออกจากวังไปอยู่ป่าบ้าง ไม่มีหรอก เป็นเพราะบุญบารมีที่ได้ทรงบำเพ็ญมามีพลังในตัวของมันเอง มีแรงมาก จนไม่มีใครจะยับยั้งเหนี่ยวรั้งไว้ได้ มันก็จะไปของมัน ถ้าบำเพ็ญขนาดนั้นก็มีอยู่ ๒ ทางเลือกเท่านั้น ถ้าไม่เป็นพระพุทธเจ้าก็เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์เพราะได้พบกับธรรมะคำสอน พบครูบาอาจารย์ก็จะไปอย่างรวดเร็วเลย เราจึงบรรลุช้าเร็วจึงต่างกัน อยู่ที่บุญบารมีที่บำเพ็ญมา ถ้าเรียนอยู่ในระดับไหนก็ต้องมาเรียนต่อในระดับนั้น ถ้าเป็นหลักสูตร ๔ ปี ได้เรียนมาปีหนึ่ง

แล้ว ก็ต้องมาเรียนต่ออีก ๓ ปีกว่าจะจบ แต่ถ้าเรียนมา ๓ ปีแล้ว ก็เรียนอีกแค่ปีเดียว ถ้าเรียนมา ๓ ปีครึ่งแล้ว ก็เรียนอีก ๖ เดือนก็จบ

เราจึงบรรลุได้ช้าเร็วต่างกัน บางคนฟังธรรมเพียงครั้งเดียว ก็บรรลุแล้ว เช่นพระอัญญาโกณฑัญญะฟังธรรมครั้งแรก ก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน แต่พระปัญจวัคคีย์อีก ๔ รูป ยังไม่บรรลุ เพราะปัญญาบารมีบำเพ็ญมาไม่เท่ากัน แต่ก็ไม่ห่างกันเท่าไหร่ ไล่ๆกัน ตามกันมาติดๆ ห่างกันเพียงไม่กี่ชั่วโมง พอฟังแล้วเอากลับไปพินิจพิจารณาอีกสักครั้ง ๒ ครั้ง ทบทวนในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาก็จะบรรลุได้ อาจจะไม่บรรลุในขณะที่ฟัง แต่บรรลุหลังจากที่ได้ฟังแล้วก็ได้ ก็ปรากฏว่าได้บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกันในลำดับต่อมา ไม่นานหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอีกครั้ง ๒ ครั้ง ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันหมด เป็นพระอรหันต์ ๕ องค์แรกของพระพุทธศาสนา ตามอย่างพระพุทธเจ้า หลังจากนั้นก็ทรงไปเทศน์โปรดพวกนักปฏิบัติในลัทธิอื่น ที่ได้ปฏิบัติทาน ศีล สมาธิมาแล้ว พอทรงแสดงทางด้านปัญญา แสดงทางด้านวิปัสสนาให้ฟังหนเดียว ทั้ง ๕๐๐ รูปก็บรรลุพร้อมกันเลย เพราะไปติดอยู่ตรงนั้น ติดอยู่ในขั้นปัญญา ยังไม่เห็น**อนัตตา** ที่ไม่มีใครรู้นอกจากพระพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรก ที่ทรงตรัสรู้เห็นอนัตตาก่อนเพื่อน เมื่อรู้แล้วก็มาสอนผู้อื่นต่อ พอผู้อื่นฟังแล้วพิจารณาปั๊บก็เข้าใจ เหมือนกับเห็นงูเป็นปลาไหล แต่ผู้รู้งูจะรู้ว่าไม่ใช่ปลาไหล ถ้าแยกแยะดู ก็จะเห็นว่ามีลักษณะต่างกัน เช่นเดียวกันกับพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนพวกเราที่เห็นอัตตาตัวตน ว่าไม่ใช่ตัวตน เป็นอนัตตา ถ้าเอาไป

พิจารณาดู ก็จะเห็นอย่างที่ทรงสอน มันอยู่ที่ภูมิปัญญาของแต่ละคนที่ได้สะสมมา อยู่ที่สมาธิที่ได้บำเพ็ญมา มันจะสนับสนุนให้การปฏิบัติของเราในปัจจุบัน อย่าไปคิดเรียนข้ามชั้น เวลาย้ายโรงเรียนก็ไปโกหกครูว่าเรียนจบ ป.๔ แต่จบ ป.๒ พอให้เรียน ป.๕ ก็เรียนไม่ผ่าน

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เกิดมาเป็นสัตว์นี่จะมีโอกาสได้สร้างบุญหรือไม่

ตอบ อาจจะได้บ้าง ถ้ามีสติปัญญา เช่นลิงกับช้างที่อุปัฏฐากดูแลพระพุทธเจ้า ตอนที่เสด็จไปจำพรรษาอยู่ในป่าตามลำพัง สัตว์บางตัวมีสติปัญญาสูงเท่ากับมนุษย์หรือสูงกว่ามนุษย์ด้วยซ้ำไป

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ราคะนี้มีถึงแก่เลยใช่ไหมคะ

ตอบ มันไม่ได้แก่ตายไปกับวัย ที่ไม่มีกิจกรรมทางเพศกัน เพราะร่างกายทำไม่ไหว เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยจะไม่อยากทำอะไรเลย ไม่อยากเที่ยว แต่ไม่ได้อยากเพราะกิเลสตายไป กิเลสจะตายด้วยการ ปฏิบัติธรรมเท่านั้น ต้องเจริญอสุภกรรมฐานเท่านั้น จึงจะระงับราคะได้

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม การที่เรามีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง แล้วก็ไปไหว้ศาลพระภูมิของที่ทำงาน ที่เขาจะไหว้ทุกปี และก็ต้องให้หมั่นไปไหว้ ก็คิดว่ามันถูกต้องหรือเปล่า ที่เรามีพระรัตนตรัยอยู่แล้ว แต่ยังไปไหว้เจ้าที่เจ้าภูมิ

ตอบ ถ้าคิดว่าเจ้าที่เจ้าภูมิเป็นเจ้าของบ้าน เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ แล้ว

ก็ไหว้เขา เพื่อไม่ให้เสียมารยาท ก็ไม่ขัดกับพระรัตนตรัย การไหว้กันไม่ได้หมายความว่ายึดเป็นสรณะ เพราะสรณะของศาสนามีอยู่คำเดียวเท่านั้น ก็คือกรรม ให้ยึดหลักกรรม ถ้าเรายึดเราเชื่อในหลักกรรม แสดงว่าเรายึดในพระรัตนตรัย แต่ถ้าเชื่อฮวงจุ้ย เชื่อดวงเชื่อดาว เชื่อการทำนายทายทัก แสดงว่าเราห่างเหินจากพระรัตนตรัย เช่นเวลาทำมาค้าขายไม่ขึ้นเลย ก็เปลี่ยนชื่อบริษัท เปลี่ยนชื่อของตัวเองเพื่อจะได้เจริญก้าวหน้า อย่างนี้ก็ไม่ได้ถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะเลย ถ้าเป็นสรณะก็ต้องยึดการทำความดี ถ้าขี้เกียจก็ทำให้ขยันมากขึ้น ทำงานให้ชนะใจเจ้านายให้ได้ ไปตั้งแต่ตี ๕ เลย เลิก ๒ ทุ่ม ก็จะได้ขึ้นเงินเดือน รับรองได้ขึ้นแน่ๆ แต่ถ้าไปสายกลับก่อน แล้วจะเจริญได้อย่างไร อยู่ที่การกระทำของเราเป็นหลัก อย่างอื่นเป็นเพียงส่วนประกอบ บางทีก็จำเป็น เช่นจะมาที่นี่ก็ต้องนัดวันกัน จะมาวันจันทร์ก็มาไม่ได้ แต่ไม่ได้เป็นตัวสำคัญ ตัวสำคัญอยู่ที่การมาทำบุญมาฟังเทศน์ฟังธรรม มาปฏิบัติ วันเวลาเป็นเพียงตัวประกอบ ทางศาสนาถือฤกษ์สะดวกเป็นหลัก ไม่ต้องให้หมอดูว่าจะทำวันไหนดี สะดวกเมื่อไรก็ทำเมื่อนั้นเลย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยต้องไปดูฤกษ์ก่อนหรือเปล่า จะไปหาหมอวันไหนดี พอปวดปั๊บก็วิ่งหาหมอทันที สรณะก็คือกรรมนี่แหละ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำความดี ละบาป กำจัดความโลภความโกรธความหลง นี่คือหลักของสรณะ อยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่ตรงไหน อย่างอื่นเป็นส่วนประกอบให้ถูกกับกาลเทศะ ไม่ขัดกับสังคม ถ้าสังคมเขาไหว้พระภูมิ เราก็ไหว้ไป แต่ไม่ได้ไปหลงไปกับเขา เขาทำพิธีอะไรก็ทำตามเขาไป แต่ไม่

ได้ไปทำเพราะเชื่อหรืออยากจะได้อะไร เป็นการเข้าสังคมเมื่อมีความจำเป็น

ถาม แปลว่าภายนอกเราอาจจะยกมือไหว้ แต่ภายในใจเราอาจจะนึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก็ได้ ใช่ไหมครับ เช่นยกมือไหว้พระภูมิเจ้าที่ก็ไหว้ แต่ใจเรานึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นหลัก

ตอบ ในใจเราทำอย่างไรก็ได้ ด่าใครก็ได้ ใครจะไปรู้ บางทีเราต้องไหว้คนที่เราเกลียด เราก็ไหว้ไป แต่ในใจเราอาจจะด่าเขาก็ได้

ถาม ที่บ้านมีศาลพระภูมิ เราก็ยกมือไหว้ จำเป็นต้องบูชาหรือไม่

ตอบ ถ้าเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยก็ไม่จำเป็น อย่างพระโสดาบันท่านไม่ไหว้อะไรทั้งนั้น ท่านเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่ออย่างอื่นไหว้อย่างอื่นก็เป็นสีลัพพตปรามาส ไม่เห็นว่าดีชั่วอยู่ที่กรรม อยู่ที่การกระทำ อยู่ที่ศีลธรรม ถ้าตั้งมั่นอยู่ในศีล ๕ แล้ว ไม่ต้องไปไหว้อะไรก็ได้ แต่บางทีก็ต้องทำไป เพื่อไม่ให้ขัดกับความรู้สึกของผู้อื่น ถ้าผู้อื่นอยากจะไหว้ศาลพระภูมิ ก็ไม่ต้องไปขวาง อยากจะตั้งก็ตั้งไป อยากจะไหว้ก็ไหว้ไป อยากจะให้เราไหว้ด้วย ก็ไหว้ไป ให้เขาสบายใจ จะได้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่ทะเลาะกัน การกระทำของเราแบ่งเป็น ๒ ลักษณะคือ ๑. เป็นกิริยาเฉยๆ ๒. เป็นแบบจริงจัง ถ้าเป็นพระโสดาบันเวลาไปวัดแล้วมีการสมาทานศีล ท่านก็สมาทานไปกับเขา แต่ความจริงจิตของท่านมีศีล ๕

อยู่ตลอดเวลาอยู่แล้วไม่ว่าจะสมาทานหรือไม่ เพราะเป็นธรรมชาติของพระโสดาบัน แต่เมื่ออยู่ในสังคมที่มีการสมาทาน ก็สมาทานตามเขาไป ไม่ประกาศว่าไม่ต้องสมาทานแล้ว การสมาทานไม่ได้ทำให้เกิดศีลขึ้นมา เป็นการตั้งสัจจะอธิษฐานเท่านั้นเอง แสดงว่ายังไม่มีศีล ๕ ถึงต้องตั้งสัจจะว่าจะรักษาศีล ๕ แต่คนที่มีศีล ๕ แล้วก็ไม่ต้องตั้งสัจจะเมื่อมีศีลอยู่แล้ว ถ้าไม่สมาทานตามเขาไป คนที่ไม่เข้าใจก็จะหาว่าอุตริ หาว่าเพี้ยน อยู่ในสังคมของคนเพี้ยน คนไม่เพี้ยนก็ต้องแกล้งเพี้ยนตามไปด้วย

ถาม เมื่อไปงานศพเราควรน้อมเข้ามาหาตัวเอง ว่าสักวันเราก็ต้องเจอภาวะอย่างนี้ ใช่ไหมครับ

ตอบ ใช่แล้ว ที่ให้ไปงานศพก็เพื่อให้ไปโอปนยิโก ให้ไปดูว่าต่อไปเราก็จะเป็นเหมือนเขา จะไปนอนในโลงเหมือนกัน เมื่อคิดอย่างนั้นแล้ว ก็จะกระตือรือร้นในการทำความดีในการปล่อยวางร่างกาย

ถาม ครูบาอาจารย์เคยพูดว่าเวลาไปเผาศพ เวลาเดินขึ้นเมรุเอาดอกไม้จันทน์ไปวาง เหมือนเดินเข้าแถวเพื่อไปตาย

ตอบ เหมือนพวกวัวควายที่จะถูกเอาไปเชือด แต่เราไม่คิดอย่างนี้กัน พอเป็นขึ้นมาก็สายไปเสียแล้ว ทำอะไรไม่ได้แล้ว ทำได้ตอนนี้ ยังมีเวลามีโอกาสสร้างธรรมะให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นเกราะคุ้มครองจิตใจ ไม่ให้หวั่นไหวเดือดร้อนวุ่นวายกับความเป็นความตาย ของใครก็ตาม ของเราหรือของผู้อื่น

จะรู้สึกเฉยๆ แต่ไม่ได้เฉยเมย ไม่มีน้ำใจ มีความเมตตา ความกรุณาเต็มเปี่ยมก็ช่วยอะไรไม่ได้ ไม่อยู่ในฐานะที่จะทำอะไรได้ จึงไม่ควรเศร้าโศกเสียใจ พยายามทำให้ดีที่สุดในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ทำความดีให้กับคนที่เรารักให้มากที่สุด เวลาเขาตายไปแล้วจะได้ไม่ร้องห่มร้องไห้เสียใจ บางคนเหมือนกับดัดจริต เวลาตายไปแล้วก็ร้องห่มร้องไห้หน้าโลงศพ ร้องไปทำไม ไม่เกิดประโยชน์อะไร ควรทำตอนที่เขายังมีชีวิตอยู่ ให้เขามีความสุข อย่าไปมองเรื่องความเป็นความตายเป็นเรื่องใหญ่โตเลย คิดว่าเป็นเรื่องปกติ เหมือนพระอาทิตย์ขึ้นพระอาทิตย์ตก เกิดตายกันมานับไม่ถ้วนแล้ว มากกว่าพระอาทิตย์ขึ้นพระอาทิตย์ตกอีก แต่ก็จำไม่ได้ พอเกิดใหม่ก็ยึดติดเหมือนเดิม ทุกข์เหมือนเดิม

●●●●●●●●●●●●●●●●●●

ถาม คนที่เห็นทุกข์แต่ไม่เห็นธรรมก็ลำบากเหมือนกัน

ตอบ ก็ฆ่าตัวตาย

ถาม พระพุทธเจ้าท่านก็บอกว่า จะเห็นธรรมก็ต้องเห็นทุกข์ แต่คนที่มีทุกข์แต่ไม่เห็นทุกข์นี่ ลูกว่ามีอยู่ทั่วไป

ตอบ เห็นทุกข์แต่ไม่รู้จักวิธีดับทุกข์ กลับไปดับด้วยวิธีที่เพิ่มทุกข์ เวลาทุกข์เพราะอยากไปเที่ยวแต่ไม่มีเงิน ก็เลยใช้บัตรเครดิต ทำให้เป็นหนี้มากขึ้น แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาใช้หนี้ ก็ทำให้ทุกข์มากขึ้น วิธีแก้ทุกข์ที่ถูกก็คือ เมื่อไม่มีเงินก็อย่าไปใช้บัตร หัดอยู่บ้าน อยู่เฉยๆบ้าง

●●●●●●●●●●●●●●●●●●

ถาม พวกปฏิบัติส่วนใหญ่แล้ว เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า เขาก็ปฏิบัติมาพอสมควร แต่เวลานี้เขาทุกข์มาก เขาก็รู้อยู่ แต่ยังหาทางออกไม่ได้ คือในที่ทำงานมีปัญหามาก แล้วก็กดดัน เขาก็รู้ว่าการออกมาปฏิบัติธรรมเลยเป็นการวางลง แต่มีภาระหลายเรื่องที่ยังต้องทำอยู่ ไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้ เป็นความกดดันหลายๆทาง ทำให้ทุกข์มาก เขาก็ไม่รู้จะออกอุบายอย่างไร จะปล่อยไปอย่างนี้แล้วจะพบทางออกเองหรืออย่างไร

ตอบ ทำเท่าที่ทำได้ ทำได้เท่าไรก็ทำเท่านั้น ผลจะออกมาอย่างไรก็ต้องเป็นไปตามเรื่อง เราคงไม่สามารถไปกำหนดได้ ความอยากของใจมีมากกว่าความสามารถ ก็เลยทุกข์

ความเครียดแก้ได้ แต่สิ่งภายนอกบางทีก็แก้ไม่ได้ ความเครียดเกิดจากจิตไปอยาก กับเรื่องนั้นเรื่องนี้ กับสิ่งนั้นสิ่งนี้ แล้วไม่เป็นไปตามอยาก ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา วิธีง่ายๆก็คือยอมรับความจริง อะไรจะเกิดก็เกิด เราทำดีที่สุดแล้ว ทำหน้าที่ของเราเต็มที่แล้ว เต็มความสามารถแล้ว ด้วยความถูกต้องดีงาม ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แต่ถ้าผลไม่ออกมาที่เราต้องการ ก็ต้องปรับความต้องการให้เท่ากับผลที่ออกมา ก็จะไม่เครียด พอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ยอมรับความจริง ถ้าเขาจะย้ายเราไปก็ยอมไป จะไล่ออกเราก็ยอม ถ้ายอมจริงๆจะไม่เครียด ถ้ายังเครียดก็แสดงว่ายังไม่ยอมรับ ถ้าปล่อยวางแล้วจะกล้าเผชิญกับผลที่จะเกิดขึ้น จะตกงานก็ยอมรับ จะต้องไปติดคุกติดตะรางก็ไปยอมรับความจริง ถ้ามีปัญญาจะรู้ว่าไม่ช้าก็เร็วก็ต้องตาย

ไม่มีอะไรจะรุนแรงเท่าความตาย ถ้าทำผิดโทษสูงสุดก็แค่ประหารชีวิตเท่านั้นเอง ให้คิดถึงผลเลวร้ายที่สุดที่จะเกิดขึ้น ถ้ายอมรับได้แล้ว อะไรจะเกิดก็ไม่มีปัญหา ดีทั้งนั้น ดีกว่าถูกประหารชีวิต แค่ถูกไล่ออก

ถาม ถูกไล่ออกนี่ บางคนต้องมีเงินมาเลี้ยงครอบครัว

ตอบ ก็ไม่เป็นไร ไม่มีเลี้ยงก็อยู่แบบไม่มี ถ้าตายไปเสียก่อน ไม่ได้ถูกไล่ออกจากงาน หัวใจวายตายไป คนที่อยู่ข้างหลังจะอยู่ได้ไหม เขาก็อยู่ได้ อยู่ไม่ได้ก็ตายตามกันไป ก็มีอยู่เท่านั้น อยู่ได้เดี๋ยวก็ตายเหมือนกัน

ถาม อาจจะอยู่ได้แต่อยู่แบบลำบาก

ตอบ ความจริงของชีวิตมันเป็นอย่างนี้ อย่างน้อยเราไม่เครียด ถ้าอยากจะเครียดแล้วลำบากด้วยก็สุดแท้แต่ ไม่มีใครอยากจะลำบากเมื่อครู่นี่ก็พูดแล้วว่า คนเราคิดแต่จะมีความสุขความสบายกัน แล้วทำไมยังมีคนลำบาก ยังมีความทุกข์กันอยู่ล่ะ ก็เพราะเป็นสภาพความจริงของคนเรา มันเป็นแบบนี้ มีสุขมีทุกข์ มีสบายมีลำบากสลับกันไป บางคนชาตินี้เกิดมาแล้วสุขสบาย บางคนเกิดมาแล้วทุกข์ลำบาก โลกนี้เป็นอย่างนี้ นิ้วของคนเรายังไม่เท่ากันเลย ทำให้นิ้วของคนเราให้เท่ากันก่อนเถิด ก่อนที่จะทำให้ทุกคนเท่ากันหมด อยู่อย่างสุขสบายเหมือนกันหมด ความเป็นอนิจจังเป็นอย่างนี้ แต่ไม่มองกัน มองแต่ทางอุดมคติ คิดว่าทุกคนต้องเสมอภาคเท่ากันหมด มีความสุขเท่ากันหมด เป็น

ความคิดความฝัน พระพุทธเจ้าไม่เป็นคนคิดฝัน ท่านเป็นคนจริง ดูความจริง คือสัจธรรม อริยสัจ ๔ ความจริงที่มีอยู่ในใจของเราทุกคน แต่มองไม่เห็นกัน ที่เครียดก็เพราะความอยาก แสดงไว้อย่างชัดเจนแล้ว ถ้าไม่อยากเครียดก็ดับความอยากเสีย

ถาม แล้วอย่างปัจจัยภายนอกหรือสิ่งที่เราไม่สามารถควบคุมได้ มันมากระทบเรานี่ จะแก้ได้อย่างไร

ตอบ ต้องทำใจ ฝนจะตก ไปห้ามมันได้ไหม สึนามิมาอย่างนี้ ไปห้ามมันได้ไหม เวลาเกิดก็ต้องทำใจ

ถาม หมายความว่าเราแก้อย่างอื่นไม่ได้ แก้ที่ตัวเราเองจะง่ายกว่า

ตอบ แก้ที่ใจ ด้วยการทำใจ

ถาม ฟังๆดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก

ตอบ เพราะไม่ทำกัน มันจึงยาก คนอื่นทำไมเขาทำได้ ครูบาอาจารย์ที่เรากราบไหว้ทุกวันนี้ท่านทำได้ เราถึงกราบไหว้ท่าน ไม่ได้กราบไหว้ตรงไหน ก็กราบไหว้ตรงที่ท่านทำใจได้ ท่านอยู่แบบขอทานได้ เราอยู่ได้หรือเปล่า

ถาม ท่านอาจารย์เทศน์ว่า คนเรามันเบื่อง่าย ทานอาหารอร่อยๆ ซ้ำกัน ๒-๓ ครั้งก็เบื่อแล้ว เป็นเพราะอะไร สัตว์บางชนิดทานอาหารอย่างเดียวตลอดชีวิตได้ แต่เราเป็นเพราะกิเลสหรืออย่างไร ที่ทำให้ต้องเป็นอย่างนี้

ตอบ เป็นกิเลส จิตจะแกว่งไปแกว่งมาอยู่เรื่อย จากความอยากมีอยากเป็น ก็จะแกว่งไปหาความเบื่อหน่าย ความไม่อยากมีไม่อยากเป็น พอมีอะไรจำเจก็จะเบื่อ อยากจะได้ใหม่ เป็นเหรียญด้านเดียวกันแล้วแต่จะมอง อยากได้ของใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ เบื่อของเก่าๆ ซื้อเสื้อผ้ามาใส่ได้ไม่กี่วัน พอไปเห็นชุดใหม่ก็อยากจะได้อีก

กิเลสตัณหาเป็นอย่างนี้ ถ้ายังมีโลภโกรธหลง มีกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาอยู่ ก็จะเป็นอย่างนี้ สิ่งต่างๆ ที่เราได้มาก็ไม่ได้ให้ความพอ ไม่มีคำว่าพอสำหรับของที่เราได้มา

ถาม อย่างสัตว์มันไม่มีทางเลือก

ตอบ ถ้าเลือกได้มันก็เลือกกินเหมือนกัน หมามันก็เลือกกินเหมือนกัน

ถาม แสดงว่าสัตว์ทุกชนิดมีกิเลสหมดเลย

ตอบ มีจิตเหมือนกัน เพียงแต่ว่าชาตินี้เป็นสัตว์เท่านั้นเอง เราก็ไม่แน่ชาติหน้าอาจจะไปเป็นลิงหรือเป็นอะไรก็ได้

ถาม จิตเราตามเรามาหรือเปล่า

ตอบ ก็จิตเรานี่แลที่เป็นตัวไปเข้าในร่างลิง เหมือนที่เข้ามาในร่างคน

ถาม แล้วจิตไปเป็นลิงด้วยหรือเปล่า

ตอบ ไม่ จิตไม่ตาย เพียงเปลี่ยนร่างไปเรื่อยๆ ร่างนี้แตกไปก็เปลี่ยนร่างใหม่ เหมือนกับเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่

ถาม ไม่ใช่ตามคนนั้นที่ว่า ทำความดีแล้ว จะตามไป

ตอบ จิตกับคนที่ไปก็ตัวเดียวกัน พอร่างกายนี้ดับไปแล้ว ใจก็จะไปหาร่างใหม่ ใจที่กำลังคิดอยู่นี้ ที่กำลังรู้อยู่นี้ ตัวนี้ไม่ตาย แต่ทางวิทยาศาสตร์ว่าใจเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย อยู่ในสมอง แต่ทางศาสนาพุทธว่าเป็นเหมือนน้ำกับขวดน้ำ เวลาขวดน้ำแตก น้ำไม่ได้แตกไปกับขวดน้ำ น้ำก็ได้ขวดใหม่ ขวดกลมขวดแบน ขวดขาวขวดเขียว ใจก็แล้วแต่บุญแต่กรรม ถ้าไปเกิดเป็นเดียรัจฉานก็แสดงว่าไม่ได้รักษาศีล ๕ แต่ถ้ารักษาศีล ๕ ก็จะได้เกิดเป็นมนุษย์

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม บางคนฝันทุกคืน บางคนก็ฝันน้อยมาก แล้วถ้าคนที่ฝันเห็นสิ่งที่ไม่ดี

ตอบ ถ้าไม่ฝันก็แสดงว่าจิตไม่เสวยบุญหรือบาป อยู่กลางๆ

ฝันเห็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะทำสิ่งที่ไม่ดีไว้ ถ้าทำบุญอยู่เรื่อยๆ ไม่ทำบาปเลย ก็จะฝันแต่เรื่องดีอยู่เรื่อยๆ ถ้าชอบทำบาปทำกรรม ก็จะฝันร้ายอยู่เรื่อยๆ แต่พวกที่ชอบทำสมาธิปฏิบัติธรรมจะไม่ค่อยฝัน จะหลับสนิท

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ในระหว่างที่ความเห็นชอบของเรายังไม่เกิด อยากจะขอแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้เรามีเมตตามากขึ้น

ตอบ ขั้นต้นก็ต้องศึกษาธรรมให้มากๆ ฟังธรรมให้มากๆ มาฟังธรรมวันนี้ก็ได้ความเห็นชอบไปหลายแง่หลายมุมด้วยกัน แต่ฟังหนเดียวจะไม่พอ พอไปทำเรื่องอื่น ก็จะกลบเรื่องที่ได้ยินได้ฟังไปหมด จึงต้องเอาไปพิจารณาใคร่ครวญอยู่เรื่อยๆ

ทบทวนอยู่เรื่อยๆว่าวันนี้ได้ฟังอะไรไปบ้าง จนจำได้ขึ้นใจ จนเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกนึกคิด ต้องทำถึงขนาดนั้น เพราะไม่อย่างนั้นแล้วพอไปทำอย่างอื่น ความหลงที่มีอำนาจมากก็จะกลับมาคลุมจิต เหมือนกับจอกแหนที่คลุมสระไว้ เวลาฟังเทศน์ฟังธรรมก็เหมือนกับเอามือไปแหวกออก เพื่อจะตักน้ำขึ้นมาดื่ม พอไม่ได้แหวกจอกแหนก็จะกลับมาคลุมหมด จึงต้องแหวกโมหะอยู่เรื่อยๆ ด้วยการพิจารณาธรรมอยู่เรื่อยๆ ตั้งสติอยู่กับธรรม พิจารณาธรรมในแง่มุมต่างๆ หมั่นฟังธรรมอยู่เรื่อยๆ ท่านจึงสอนให้เข้าวัดอยู่เรื่อยๆ **กาเลน ธัมมัสสวนัง เอตัมมัง กลมุตตมัง** การฟังธรรมตามกาลเป็นมงคลอย่างยิ่งแก่ชีวิต เพราะจะทำให้เกิดสัมมาทิฐินั่นเอง เมื่อมีสัมมาทิฐิแล้วสัมมาอื่นๆ ก็จะตามมา การเข้าหาครูบาอาจารย์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบางทีอ่านหนังสือก็ยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด แต่ถ้าได้พบผู้รู้จริงเห็นจริง ได้ยินได้ฟัง และได้ซักถามด้วย ในกรณีที่ไม่เข้าใจ ก็จะแจ่มแจ้งขึ้น ไม่ผิดพลาด การศึกษาธรรมจึงเป็นเรื่องจำเป็น เป็นเรื่องสำคัญ หลวงตาท่านพูดว่าระหว่างการฟังธรรมกับการปฏิบัติธรรม การฟังธรรมมีความสำคัญมากกว่า ถ้าไม่ฟังแล้วไปปฏิบัติก็จะหลงทางได้ ถ้าหลงทางสู้อย่าปฏิบัติดีกว่า หลงทางแล้วยิ่งแก้ยากใหญ่ คนที่มีมิจฉาทิฐินี้แก้ยาก คิดว่าปฏิบัติถูก จะไม่ฟังคำสอนของผู้อื่น ต้องปฏิบัติด้วย ไม่ฟังอย่างเดียว นอกจากมีปัญญาบารมีมาก สามารถบรรลุได้จากการฟังอย่างเดียว เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ พอฟังเทศน์ครั้งแรกจากพระพุทธเจ้าก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบันเลย บางองค์ฟังเพียงครั้งเดียว

ก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เลย เพราะท่านมีธรรมอย่างอื่นพร้อมอยู่แล้ว มีสัมมาสติ มีสัมมาสมาธิอยู่แล้ว แต่สัมมาทิฐินี้ยังไม่ครบบริบูรณ์ อาจจะมีอยู่ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ยังขาดอยู่อีก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ พอได้ฟังปั๊บก็บรรลุได้เลย จึงต้องสะสมสัมมาทิฐิไปเรื่อยๆ จาก ๑ เปอร์เซ็นต์ไปเป็น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เป็น ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จนครบ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

สัมมาทิฐิไม่ได้เกิดจากการฟังอย่างเดียว ฟังแล้วต้องนำไปใคร่ครวญพิจารณา แล้วเอาไปปฏิบัติ เอาไปพิสูจน์ เมื่อทำตามที่ได้ยินได้ฟังมาจนเห็นผล ก็จะเกิดฉันทะวิริยะ เกิดความมั่นใจ ว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรที่ดี ถ้าไม่พิสูจน์ ก็จะไม่รู้ ก็จะไม่เกิดฉันทะวิริยะ เกิดความมั่นใจ สมมุติว่าอาตมามียาวิเศษแล้วบอกให้เอาไปกิน จะสาวจะสวยไปตลอดชีวิต ถ้าไม่รับประทานก็จะไม่รู้ว่าเป็นอย่างที่พูดหรือเปล่า ถ้ารับประทานก็จะรู้ ถ้ารับประทานแล้วผมไม่หงอก หนังไม่เหี่ยว ก็จะยินดีศรัทธากับยาที่ได้รับมา ทั้ง ๒ ส่วนจึงมีความจำเป็น คือการได้ยินได้ฟังการคิดใคร่ครวญอยู่เรื่อยๆ แล้วนำเอาไปปฏิบัติ อย่าฟังแบบเข้าหูซ้ายออกหูขวา พอออกจากศาลาไปก็หายไปหมดเลย ท่านจึงต้องสอนอยู่เรื่อยๆ สมัยที่อยู่กับหลวงตาท่านจะอบรมพระทุก ๔ หรือ ๕ วัน อย่างน้อยก็ ๒ ชั่วโมงขึ้นไป พอได้ฟังก็เหมือนกับปลาได้น้ำ มีกำลังจิตกำลังใจ คืนนั้นก็ภาวนาได้ทั้งคืนเลย ไม่ง่วงเหงาหาวนอน ไม่ว้าเหว่ รู้สึกว่าครูบาอาจารย์และมรรคผลนิพพานอยู่ใกล้ๆ เรา พอสัก ๒ หรือ ๓ วันผ่านไป ก็จางหายไปหมด

ถาม ถ้าเรารู้ว่าเราถูกเอาเปรียบ แล้วก็อาจจะถูกโกง ถ้าต่อสู้ไปบ้างเท่าที่สามารถแล้ว แต่ก็ยังมีทางไปได้อีก เราควรจะทำอย่างไร ควรจะสู้ต่อหรือไม่ เราตั้งใจจะเสียสละถอยมา คือไม่อยากต่อสู้ ไม่อยากขึ้นศาล แต่กลุ้มไม่ยอม

ตอบ วิธีที่ดีที่สุดก็คือสละไป ถือว่าเป็นการทำบุญทำทานไป ถ้าสละไปนี่ก็เป็นบุญแล้วมา เป็นกรรมที่ทำมาร่วมกัน อย่างไรมันก็หนีไม่พ้นที่จะต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายอยู่ดี มันก็อยู่ตรงนั้นแหละ ถ้าเข้าใจถึงคำว่าแก่ เจ็บ ตายแล้ว มันไม่มีอะไรที่จะต้องมากังวล อะไรที่มันจะเกิดมันก็ไม่เลวร้ายไปกว่าความแก่ ความเจ็บ ความตาย ที่มันจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แล้วเมื่อเราพร้อมที่จะรับความแก่ ความเจ็บ ความตายแล้ว อะไรๆเราก็รับได้ หมด เพียงแต่อย่าไปสร้างเวรสร้างกรรม ไปขึ้นโรงขึ้นศาล เพราะจะทำให้ผู้แพ้เกิดอาฆาตพยาบาท ผู้ชนะก็ดีใจไป ถ้าไม่เอาเรื่องเอาราว เรื่องมันก็จบ

ไม่ต้องไปฟ้องศาล ไม่ต้องไปทำอะไร คิดเสียว่าเป็นเงินที่สูญไปก็แล้วกัน ยกให้เขาไป ทำบุญไป แค่นี้ก็จบ จบแปลว่ายุติ ยุติธรรมก็คือมันจบ คำว่ายุติธรรมไม่ได้หมายความว่าต้องเอาของเราคืนมาถึงจะยุติธรรม ไม่ใช่ ยุติธรรมก็คือเมื่อเหตุผลมันมาถึงจุดนั้น มันต้องหยุดตรงนั้น ก็ต้องหยุดตรงนั้น ถ้าปลงได้ก็ไม่เครียด ให้ทนายเขาทำหนังสือมอบอำนาจไป สละเงินก้อนนี้ไป ไม่ขอรับผิดชอบ ถึงแม้จะได้มาก็ไม่ต้องการ ใครอยากจะได้ก็เอาไป คงจะมีวิธีหรอก ถ้าต้องการจะสละมันจริงๆ ถ้าไม่มีวิธีก็ตัดที่ใจก็แล้วกัน อะไรมันจะเกิดกับเราก็ถือว่ามันเป็นเคราะห์กรรมของเรา ที่มีส่วน

ร่วมทำไม่มีอะไรที่จะต้องมากังวล อะไรที่มันจะเกิดมันก็ไม่เลวร้ายไปกว่าความแก่ ความเจ็บ ความตาย ที่มันจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แล้วเมื่อเราพร้อมที่จะรับความแก่ ความเจ็บ ความตายแล้ว อะไรๆเราก็รับได้ หมด เพียงแต่อย่าไปสร้างเวรสร้างกรรม ไปขึ้นโรงขึ้นศาล เพราะจะทำให้ผู้แพ้เกิดอาฆาตพยาบาท ผู้ชนะก็ดีใจไป ถ้าไม่เอาเรื่องเอาราว เรื่องมันก็จบ

ถาม เราก็ตั้งใจไม่เอาส่วนนี้อยู่แล้ว ถ้าได้มาก็จะเอาไปทำบุญ เอาไปทำกุศล ดีกว่าที่จะให้เขาโกง

ตอบ ไม่ดีหรอก ทำแบบนี้ไม่มีความเมตตา ก็อย่างที่บอกว่าเมตตากับคนที่เรารักนี่มันง่าย แต่เมตตากับคนที่เราเกลียดนี่มันยาก แต่ถ้าทำได้จะได้บุญมาก เพราะจะได้ระงับความเกลียดให้หมดไปจากจิตจากใจ ต่อไปเราจะไม่เกลียดใคร จะมองคนทุกคนดีชั่วว่าเป็นเพื่อนเกิดแก่ เจ็บ ตายด้วยกัน คนชั่วก็ถือว่าเป็นกรรมของเขา ที่ต้องมาทำความชั่ว ความชั่วที่เขาทำนี้ก็จะเป็นโทษกับเขา เราไม่ต้องไปสาปไปแช่งเขา การกระทำของเขาจะเป็นตัวที่สาปเขาเอง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ลูกชอบไปขอเปลี่ยนศาสนา จะเปลี่ยนศาสนาเรื่อยค่ะ

ตอบ ศาสนาอื่นไม่รู้ทางไปถึงพระนิพพาน เขาจึงต้องเน้นอยู่ทางด้านการให้ทานเป็นหลัก คือให้ทานแล้วก็รักษาศีล ก็จะทำให้คนไปสวรรค์ ไปสวรรค์ก็ได้ไปเจอพระเจ้า เพราะพระเจ้าอยู่บนสวรรค์ แต่ของเรานี่มันเลยสวรรค์ไป ถึงนิพพานเลย จะนิพพานได้จิตต้องสงบ ต้องปล่อยวาง

ถาม แล้วพระเจ้านี่มีจริงไหมคะ พระเจ้าก็สอนให้ภาวนาเหมือนกัน

ตอบ พระเจ้าก็เป็นจิตดวงหนึ่งเหมือนของพวกเรานี่ เป็นเทพนี่ก็เป็นพระเจ้าแล้ว ถ้าเราทำบุญ ทำทาน รักษาศีล ตายไปเราก็ไปเกิดเป็นเทพ

เขาก็มีการสอน มีการสวดอะไรของเขา เป็นวิธีทำจิตใจให้สงบได้ แต่ทุกศาสนาในโลกนี้ต่างกับศาสนาพุทธตรงที่ศาสนาพุทธสอนเรื่อง**ไตรลักษณ์** แต่ศาสนาอื่นไม่ได้สอน อาจจะสอนเรื่องอนิจจัง เพราะทุกศาสนาก็เห็นว่ามันเป็นอย่างนี้ คือเกิดแก่เจ็บตายเหมือนกัน เห็นว่าชีวิตในโลกนี้มีความทุกข์เหมือนกัน แต่ไม่เห็น**อนัตตา** ไม่มีอะไรเป็นตัวเป็นตน พวกเรานี่ก็ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน แต่อวิชชามันเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมา ให้เป็นตัวเป็นตน แล้วก็เสกเทพให้เป็นพระเจ้า ให้เป็นพระอินทร์พระพรหมขึ้นมา แต่ความจริงก็เป็นดวงจิตเท่านั้นแหละ ดวงจิตที่มีคุณธรรมต่างกัน ถ้ามีคุณธรรมสูงก็เป็นพระอริยเจ้า ต่ำลงมาก็เป็นพระพรหม ต่ำลงมาก็เป็นเทพ ต่ำลงมาก็เป็นมนุษย์ ต่ำลงมาอีกก็เป็นเดรัจฉาน เป็นเปรต เป็นอสุรกาย เป็นสัตว์นรก ทั้งหมดนี้ก็เป็นดวงจิตทั้งนั้น ดวงจิตที่สะสมบุญหรือสะสมกรรม ทำให้ดวงจิตเป็นไปตามบุญ ตามกรรม

ถาม ทุกศาสนาสอนให้เราเป็นคนดีใช่ไหมคะ มีพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่สอนให้หลุดพ้น

ตอบ ศาสนาทุกศาสนาก็สอนให้คนดีไม่เบียดกัน ให้ทำบุญไม่ทำบาป จะได้ไปเกิดบนสวรรค์ ได้ไปอยู่กับพระเจ้า ก็เป็น

ความเข้าใจที่ไม่คลาดเคลื่อน ไม่ขัดกับทางหลักพระพุทธศาสนา แต่ไม่ได้จบตรงนั้น สวรรค์ก็เป็นอนิจจังเหมือนกัน ถึงแม้จะไปอยู่บนสวรรค์เป็นเวลาหมื่นปีแสนปี บุญก็หมดได้ เป็นอนิจจัง เมื่อบุญหมดจิตก็ต้องตกลงมาเกิดเป็นมนุษย์อีก

ถาม คนที่นับถือศาสนาอื่นก็ยากที่จะหลุดพ้นได้

ตอบ เขาไม่รู้เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด รู้เพียงแต่ว่าเมื่อหมดชาตินี้แล้วก็มีที่ไป ๒ จุด สวรรค์หรือนรก แล้วก็จะอยู่อย่างนั้นไปตลอด ถ้าได้ขึ้นสวรรค์ก็อยู่บนสวรรค์ไปตลอด ถ้าตกนรกก็จะอยู่ในนรกไปตลอด แต่ทางพระพุทธศาสนาไม่สอนอย่างนี้ ถ้าตกนรกก็ไม่ตกไปตลอด มีวันหมดพ้นโทษได้เหมือนกับติดคุก เมื่อหมดเวรหมดกรรมแล้ว ก็กลับมาเกิดเป็นเปรตบ้าง เป็นเดรัจฉานบ้าง เป็นมนุษย์บ้าง ตามบุญตามกรรมที่ยังไม่ส่งผล เช่นมีอำมาตย์ท่านหนึ่ง เคยรับใช้พระเจ้าแผ่นดินในชาติก่อน พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงใช้อำมาตย์ไปทำบุญ ทรงให้เงินไปซื้อของถวายพระ เขาก็กั๊กไว้ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ พอตายไปก็ไปตกนรก พอพ้นจากนรกก็มาเกิดเป็นเปรต ที่ยังต้องพึ่งบุญของผู้อื่น ก็เลยมาหาพระเจ้าแผ่นดินที่ในชาติปัจจุบันก็ได้เกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินอีก เป็นเปรตมาส่งเสียงแปลกประหลาดในวัง ทำให้พระเจ้าแผ่นดินนอนไม่หลับ ตอนเช้าก็ทรงกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่าเป็นอะไร ทรงตรัสว่าเป็นอำมาตย์มาขอส่วนบุญ ขอให้ทำบุญอุทิศให้กับเขา พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงทำบุญถวายทาน กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไป เพื่อจะได้ไปเกิดใหม่ ไปเกิดในภพภูมิที่สูงถ้าเคยทำบุญไว้ เพราะเคยทำบุญทำบาป สลับกัน

ไปสลับกันมาตลอดเวลา โอกาสที่จะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ย่อมมีอยู่เสมอ เพียงแต่จะบ่อยหรือไม่บ่อยจะดีหรือจะไม่ดีเท่านั้นเอง แต่จะต้องได้กลับมาเกิด มาเกิดแล้วก็มาเติมบุญเติมบาปอีก เพราะภพของมนุษย์เป็นภพเดียวเท่านั้นที่สามารถเติมได้ทั้งบาปเติมได้ทั้งบุญ ภพอื่นๆเป็นที่เสวยบุญเสวยกรรม ถ้าไปเป็นเทพก็จะไม่ได้ทำบุญ เพราะมีแต่ความสุข เหมือนพวกไฮโซ จะไม่คอยได้ทำบุญเท่าไหร่ พวกนอนดึกตื่นสาย ปฏิบัติธรรมไม่ได้ ไปวัดไม่ได้ เพราะลำบากลำบน

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เทวดามี ๒ กลุ่ม กลุ่มที่ติดสุข กับกลุ่มที่ใฝ่ธรรม ใช่ไหมคะ

ตอบ อยู่ที่อุปนิสัยเดิม บุญบารมีมีหลายอย่างด้วยกัน ถ้าไม่เจริญทางด้านปัญญาบารมี ก็จะไม่ใฝ่ธรรม ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะไม่ค่อยเข้าวัด จะไปทำงานทางด้านสาธารณกุศล อย่างพวกไฮโซ จัดงานหาเงินช่วยคน อีกพวกใฝ่ธรรมเข้าวัด

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม พวกเทพที่มาฟังธรรมล่ะคะ

ตอบ พวกนี้เคยได้บำเพ็ญบุญมา มีนิสัยชอบทำบุญทำทาน ฟังเทศน์ฟังธรรม ไฮโซบางคนก็ชอบปฏิบัติธรรม ชอบฟังเทศน์ฟังธรรม พวกที่ไม่สนใจธรรมะเลย ไม่สนใจวัดวาเลยก็มีพวกเทวดาก็เช่นเดียวกัน พวกที่สนใจก็จะไปฟังเทศน์กับพระพุทธเจ้าบ้าง กับพระอรหันต์บ้าง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เวลาเทวดาไปฟังธรรมจากพระอรหันต์นี่ เทวดารู้ด้วยตัวเอง หรือเปล่าว่า พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ หรือเพื่อน เทวดาบอกครับ

ตอบ คงเหมือนพวกเรา คงไม่รู้โดยตรง เพียงแต่เชื่อ เพราะมี คนอื่นบอก เราจะรู้ว่าท่านเป็นพระอรหันต์ได้ก็ต่อเมื่อ ๑. เอาคำสอนที่ท่านสอนมาปฏิบัติจนบรรลุเป็นอรหันต์ ตอนนั้นเราจะรู้แน่ๆว่า ถ้าท่านไม่รู้จริง จะสอนแบบนี้ไม่ได้ หรือ ๒. ถ้าเป็นคนมีรูปมีร่างอยู่ ก็รอเวลาที่ท่านมรณภาพ ดูกระดูกของท่านว่าจะกลายเป็นพระธาตุหรือเปล่า นอกจาก นั้นก็เป็นความเชื่อกัน เชื่อว่าท่านบรรลุแล้ว บางทีท่านบอก ก็ยังมีคนไม่เชื่อ ถึงจะบอกว่าเป็น ก็ไม่ได้ทำให้คนเชื่อ เสมอไป ถึงจะไม่บอกถ้าคนเชื่อก็เชื่ออยู่นั่นแหละ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เทวดานี่ไม่มีการภาวนาหรือเจ้าคะ แต่เขาก็มาฟังธรรมอยู่ เรื่อยใช่ไหมคะ

ตอบ ไม่มี เขาเป็นเหมือนกับตอนที่เรานอนหลับฝันดีมีความสุข เขาก็ไม่ต้องภาวนา พวกที่มีอุปนิสัยเดิมอยู่ ถ้ามีโอกาสได้ เจอพระอริยบุคคลที่สามารถติดต่อกับเขาได้ เขาก็จะฟัง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าเทวดาเสวยบุญไปเรื่อยๆ เขาไม่ได้ทำบาปเขาจะเป็นเทวดา ไปเรื่อย

ตอบ บุญมันหมดได้นะ เหมือนน้ำมัน ใช้ไปเดี๋ยวมันก็หมด บาป ที่มีอยู่ยังไม่มีโอกาสแสดงผล เพราะเป็นเวลาของการแสดง ผลของบุญ ต้องเกิดเป็นมนุษย์หรือต่ำกว่า

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เกิดเป็นมนุษย์นี่มีโอกาสสร้างบำเพ็ญบุญบารมีให้กับตัวเอง แต่ชั้นพรหมชั้นเทวดานี่ทำไม่ได้

ตอบ ไม่ได้ เป็นที่ไปเสวยบุญ ถ้าเป็นพรหมจะไม่ติดต่อกับใคร อยู่ในฌาน เหมือนตอนนั่งสมาธิแล้วจิตรวมลง ไม่รับรู้เรื่องอะไรทั้งสิ้น จนกว่ากำลังของสมาธิของฌานเสื่อมหมดไป ถึงขยับลงมาเป็นเทพ ถ้ามีอุปนิสัยสนใจศึกษาธรรมะ ก็ไปฟังเทศน์ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจากพระอรหันต์ได้ แต่ถ้าไม่สนใจก็จะเสพความสุขของรูป เสียง กลิ่น รสโผฏฐัพพะที่ละเอียด พวกรูปทิพย์เสียงทิพย์ จนกว่าบุญจะหมดไป ถึงจะกลับลงมาเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าไม่สนใจธรรมะไม่เข้าวัด หาแต่ความสุขจากรูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะที่หยาบ อย่างที่เราสัมผัสกัน ทำผิดศีลผิดธรรม เมื่อตายไปก็จะไปเกิดในอบาย เข้าสู่ทางธรรมไม่ได้เลย

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เคยได้ยินว่า ถ้าเทวดาระลึกถึงบุญเก่าที่เคยทำ ก็เหมือนต่อบุญไปเรื่อยๆ

ตอบ ระลึกอย่างเดียวไม่ได้ ต้องทำด้วย นึกแล้วก็ต้องทำ อยู่ที่สวรรค์ทำบุญไม่ได้ ต้องมาทำบนโลกนี้ นอกจากทำบุญด้วยการฟังเทศน์ฟังธรรม เช่นพระพุทธเจ้าทรงโปรดพระมารดาด้วยการแสดงธรรมให้ฟัง เมื่อเข้าใจในหลักของไตรลักษณ์ก็สามารถตัดได้ละได้ เทวดาก็มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะเหมือนกัน แต่เป็นรูปทิพย์ เสียงทิพย์ เมื่อหมดบุญแล้ว รูปทิพย์ เสียงทิพย์ก็หมดไป ต้องมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วก็มาเสพพวกรูปหยาบ เสียงหยาบ ท่านให้พิจารณาให้เห็นว่าเป็นไตรลักษณ์ เมื่อเห็นไตรลักษณ์แล้ว ก็จะไม่ยินดี เมื่อไม่ยินดี ก็จะไม่เสียใจ ไม่ทุกข์ มันจะมาจะไปก็ไม่เดือดร้อน

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เวลาที่ถ่ายภาพแล้วเห็นดวงๆ ไม่ทราบว่าเป็นดวงจิตดวงธรรมหรือเปล่าคะ

ตอบ เห็นท่านผู้รู้บางท่านว่าเป็นพวกเทพ

ถาม ส่วนมากจะอยู่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ตอบ ใช่ ที่แถวนี้ก็มี มีคนถ่ายภาพมีเป็นดวงๆ เมื่อ ๒ พรรษาก่อนมีพระอินโดมาบวชอยู่ที่นี่ เขาก็ถ่ายตอนเดินลงเขาจะปรากฏเป็นดวงๆในภาพ แต่อาตมาไม่ยืนยันนะว่าเป็นเทพจริงหรือไม่ เป็นการวิเคราะห์ของผู้รู้บางท่าน บางทีก็จะปรากฏเป็นเส้นๆ เหมือนสร้อยคอทองคำ เช่นในงานศพของหลวงปู่ขาว หลวงปู่ดุลย์ ที่บนเขาพระมณฑปก็มีเหมือนกันของพวกนี้ไม่ได้เป็นมรรค รู้ก็ได้ไม่รู้ก็ได้ ไม่ได้ทำให้กิเลสหมดไป เพียงแต่รู้ว่าเป็นความจริงอย่างหนึ่ง ว่าดวงวิญญาณมีจริง เวียนว่ายตายเกิดมีจริง แต่การเวียนว่ายตายเกิดไม่ได้หยุดจากภาพเหล่านี้ ต้องหยุดด้วยการปฏิบัติเท่านั้น แต่รู้ไว้ก็ดี ถ้าเสริมศรัทธาความเชื่อ ทำให้เกิดฉันทะความยินดีในธรรม วิริยะความขยันหมั่นเพียร ที่จะทำความดีให้มากยิ่งขึ้นไป โดยหลักแล้วถ้าส่งเสริมให้เราทำความดี ทำบุญมากขึ้น อย่างนี้ก็ดี คนบางคนต้องเห็นโลงศพก่อนถึงจะรีบทำบุญ การเห็นโลงศพก็ต้องถือว่าดี เพราะทำให้เราได้ทำบุญ

ถาม ความทุกข์ของเพื่อนที่มีญาติเป็นจิตหลอนแบบวิปลาสมันทรมานมากเวลาที่คนบ้าอาละวาดนี่ทำให้คนที่อยู่ด้วยเป็นทุกข์ ความรู้สึกของเขาอันหนึ่งก็คือ ญาติเขาไม่สามารถ

จะรับรู้ จะให้กินยาหรืออะไรได้ กับสังคมรังเกียจว่าเป็นคนบ้า ทุกข์ของเขาจึงซ้ำสอง

ตอบ คิดว่าเป็นเหมือนคนตายก็หมดเรื่อง เป็นคนนอกสังคมแล้ว อย่าไปหวังอะไรจากสังคม จะมองใครอย่างไรก็เป็นเรื่องของสังคม เราอย่าไปมองตามสังคม อย่าไปหวังอย่าไปอยากให้สังคมมองเขาตามความอยากของเรา ต้องยอมรับว่าสังคมเป็นอย่างนี้ เป็นสังคมของคนตาบอดหูหนวก มองไปตามประสาคนหูหนวกตาบอด คนที่มีปัญญาจะมองด้วยความเมตตาด้วยความกรุณา ด้วยธรรม ว่าเป็นวิบากกรรม ทำกรรมก็ต้องรับกรรมไป เราไม่ต้องไปแบก ไปหนักอกหนักใจกับวิบากของเขา พยายามช่วยเขาให้ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยได้ ดูแลเขาไป ก็ไม่ต้องอับอายขายหน้าเสียอกเสียใจอะไรกับ ปัญหามันอยู่ที่ตัวเขามากกว่าคนที่เสียสติ เพราะคนเสียสติก็ช่วยอะไรไม่ได้แล้ว เหมือนกับคนตกนรกไปแล้ว คนที่ยังมีสติควรแก้ปัญหาของตัวเอง อย่าไปวิตก ยอมรับความจริงว่าเขาเป็นอย่างนี้ เป็นวิบากของเขา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เจริญอยู่เรื่อยว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆตน จะทำกรรมอันใดไว้ดีหรือชั่ว จะต้องรับผลของกรรมนั้น เป็นการเจริญอุเบกขาธรรม ปล่อยวาง ยอมรับว่าเป็นเรื่องของกรรม ไม่มีใครไปขวางกรรมได้

ถาม เขาอยากจะขึ้นมาอยู่กับท่านอาจารย์ แต่อุปสรรคนี้คงทำให้มาไม่ได้

ตอบ อย่ามาจะดีกว่า มาก็คงไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะยังห่วงยังกังวลอยู่ ต้องตัดให้ได้ก่อน ยอมรับความจริง สักวัน

หนึ่งก็ต้องตายจากกันไป คิดว่าตอนนี้ตายไปแล้วก็ได้ จะได้หมดเรื่อง

ถาม คนที่อยู่ในภาวะแบบนี้ต้องพยายามอยู่กับปัจจุบันให้ได้ ไม่อย่างนั้นจะฟุ้งไปตลอดเวลาเพราะเรื่องของคนอื่น ตัวเองพยายามให้อยู่กับปัจจุบันให้ได้ ว่ากำลังทำอะไรอยู่

ตอบ อย่าไปมองว่าเป็นคน ต้องมองว่าเป็นเหมือนสุนัข กิริยาอาการการกระทำไม่ได้เป็นคนแล้ว เป็นเหมือนกับเดรัจฉาน ก็ต้องมองแบบนั้น แต่ให้มีความเมตตา เป็นหมาก็ต้องล่ามไว้ ป้องกันไม่ให้ไปทำร้ายผู้อื่นหรือทำร้ายตัวเขาเอง

ถาม ถ้าพิจารณาแบบนั้น ก็น้อมกลับมาพิจารณาตัวเองก็ได้ใช่ไหมคะ

ตอบ พิจารณาทั้ง ๒ ส่วน คนที่เราดูแล ก็ต้องดูแลให้เหมาะสมกับสภาพของเขา ส่วนใจเราก็ต้องพิจารณาว่าเป็นธรรมดาของชีวิต มีเจริญมีเสื่อมเป็นธรรมดา ถ้าไม่เคยศึกษาถึงความเสื่อม พอปรากฏขึ้นกับคนที่เรารัก ก็รับไม่ได้ ถ้าพิจารณาไว้ล่วงหน้าแล้ว ว่าสักวันหนึ่งจะต้องเกิดขึ้นกับคนที่เรารัก ไม่ว่าจะเกิดขึ้นแบบไหนก็ตาม เจ็บไข้ได้ป่วย วิกลจริต แก่ชรา หรือตาย ต้องเกิดขึ้นแน่นอน ถ้าพิจารณาไว้ก่อน เตรียมตัวรับกับสภาพ พอเกิดขึ้นมาก็จะเฉยๆ เป็นเรื่องธรรมดา ทั้งเขาและเรา เวลาพิจารณากายท่านสอนให้พิจารณาทั้งของเราและของคนอื่น เป็นเหมือนกัน เป็นวิบากกรรม เป็นเพียงที่กาย ถ้าเข้าใจแล้ว ก็จะไม่เดือดร้อน เพราะใจไม่ได้เปลี่ยนแปลง ใจก็เหมือนเดิม ไม่ได้เป็นอะไร

ไปตามกาย ถ้ามีปัญญาแล้วใจจะมีสรณะ มีที่พึ่ง ทำให้ใจเป็นอุเบกขา ไม่วุ่นวายกับเรื่องราวต่างๆ ถ้าไม่เจริญปัญญา ไม่แยกกายออกจากใจ ไม่รู้ว่ากายเป็นอย่างไร ไม่รู้ว่าใจเป็นอย่างไร ก็สับสนวุ่นวายไปหมด ท่านจึงสอนให้เจริญธรรมที่ว่า เราเกิดมาแล้วย่อมมีความแก่ ความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นธรรมดา ล่วงพ้นความแก่ ความเจ็บไข้ ความตายไปไม่ได้ ต้องมีการพลัดพรากจากกันเป็นธรรมดา เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องตื่นเต้น ร้องห่มร้องไห้ กลายเป็นปัญหาขึ้นมา เพราะไม่ได้มองว่าเป็นธรรมดา กลับมองว่าเป็นเหตุการณ์แปลกประหลาด สัมมาทิฐิกับมิจฉาทิฐิก็ต่างกันตรงนี้ มิจฉาทิฐิจะมองเป็นเรื่องแปลกประหลาด ไม่น่าจะเกิดขึ้นเลย ทำไมจึงเกิดกับเขา จะคิดอย่างนี้ ถ้าเป็นสัมมาทิฐิก็จะมองเป็นเรื่องธรรมดา เกิดขึ้นกับทุกคน มากหรือน้อยหนักหรือเบา เร็วหรือช้า ถ้าเข้าใจหลักนี้แล้ว ก็จะปล่อยวางได้ มีอุเบกขา

อีกสักระยะหนึ่งก็คงจะทำใจได้ เบื้องต้นกิเลสจะต่อต้านอยากให้เป็นไปตามความอยากของตน พอสักระยะหนึ่งก็ยอมรับ ยอมจำนนต่อสภาพความเป็นจริง ก็จะปลงได้รับกับสภาพนั้นได้ เป็นปกติเวลาเกิดการสูญเสีย เกิดเหตุการณ์ที่เลวร้าย จะรับไม่ได้ จะต่อต้าน เครียดและทุกข์มาก พอเวลาผ่านไปก็ยอมจำนนต่อความจริง เพราะอยากอย่างไรก็ไม่เป็นไปตามความอยาก ถ้ายอมรับได้ก็ปลงได้จิตก็กลับเป็นปกติ จะเอาประสบการณ์นี้มาเป็นบทเรียนเพื่อรับกับเหตุการณ์อื่นๆที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าได้หรือไม่ ถ้ายังเกี่ยวข้องกับคนนั้นคนนี้อยู่ ก็ยังจะต้องมีเหตุการณ์เลว

ร้ายเกิดขึ้น กับคนอื่นและกับตัวเรา เกิดพิกลพิการไป แขนขาดขาขาดหูหนวกตาบอด จะรับกับสภาพได้หรือไม่ ถ้ารับได้เร็วก็จะทุกข์น้อย ถ้ารับได้ยากก็จะทุกข์มากทุกข์นาน ถ้ารับได้ทันทีก็จะไม่ทุกข์เลย ถ้ามันจะเป็นก็ต้องเป็น ห้ามมันได้ ต้องพิจารณา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาทั้งตัวเราและผู้อื่น

●●●●●●●●●●●●●●●●●●

ถาม ที่บอกว่าสนใจธรรมะก็คือการสร้างบารมีใช่ไหมคะ

ตอบ การฟังธรรมเป็นการบำเพ็ญบุญบารมีอย่างหนึ่ง แต่ฟังอย่างเดียวไม่พอ การฟังธรรมเป็นเหมือนการศึกษาแผนที่ อยากจะไปสถานที่ใด ก็ต้องรู้ว่าอยู่ตรงไหน ไปทางไหน ต้องดูมีแผนที่ก่อน จะมาที่นี่ถ้าไม่เคยมาก็ต้องเปิดแผนที่ดู ว่าวัดญาณฯอยู่ตรงไหน แล้วก็เดินทางมา การศึกษาการได้ยินได้ฟังธรรมเป็นเหมือนการดูแผนที่ เมื่อได้ฟังแล้วก็ต้องปฏิบัติตาม ท่านสอนให้ทำบุญให้ทานให้เสียสละ ให้รักษาศีล ให้ภาวนา เราก็ต้องทำตาม ถ้าฟังเฉยๆแต่ไม่ทำ ก็เหมือนกับดูแผนที่แล้วแต่ไม่ออกเดินทาง ก็จะไปไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการจะไป คือมรรคผลนิพพาน การหลุดพ้นจากความทุกข์ ต้องปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมา ถ้าปฏิบัติน้อยผลก็ได้น้อย ถ้าปฏิบัติมากผลก็ได้มาก ถ้าปฏิบัติมากๆก็บรรลุได้ในชาตินี้เลย ไม่ต้องรอเป็นกัปเป็นกัลป์เหมือนพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าไม่มีแผนที่ ที่เสียเวลามากก็เพราะไม่รู้ทาง ไปทางนี้ก็ไม่ใช่ ไปทางนั้นก็ไม่ใช่ หลงวนไปเวียนมาอยู่นานกว่าจะพบทาง พวกเรามีคนบอกทางให้แล้ว เพียงแต่เดินตามทางไปเท่านั้นเอง เพียงไม่กี่ชั่วโมงไม่กี่วันก็ถึงแล้ว ก็ยังไม่ยอมเดินกัน

●●●●●●●●●●●●●●●●●●

ถาม ดิฉันและสามีเข้าวัดมาประมาณ ๒๐ ปีแล้ว ลูกชายก็พูดว่าพ่อแม่เข้าวัดมานาน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย จนวันหนึ่งดิฉันและสามีได้มาพบท่านอาจารย์ ได้มาปฏิบัติธรรม มีความเปลี่ยนแปลงไปในชีวิตประจำวัน ลูกชายก็ยอมรับว่าพ่อแม่เปลี่ยนจริงๆ เพราะฉะนั้นถึงบอกว่าบางครั้งอยู่ที่ตัวเราด้วย ว่าเรามีการเปลี่ยนแปลงหรือเปล่า ถ้าเปลี่ยนแปลงลูกจะศรัทธา นั่นประการหนึ่ง คือตอนที่เราเข้าวัด เราอายุเท่าไหร่ ลูกเราอายุเท่าไหร่ ต้องให้เวลาลูกเราด้วย ในขณะเดียวกันเราก็ต้องปฏิบัติ เพื่อให้ลูกเห็นว่าคุณแม่คุณพ่อเปลี่ยนแปลงไปจริง เป็นตัวอย่าง

ตอบ ใช่ สอนด้วยวาจาไม่พอ ต้องสอนด้วยการกระทำด้วยเหมือนแม่ปูสอนลูกปู ให้ลูกเดินตรงๆแต่ตัวแม่ก็ยังเดินไม่ตรง แม่ยังโมโหโทโสอยู่ เวลาลูกทำอะไรไม่ได้ดังใจก็โกรธลูกจึงไม่ศรัทธา สอนไม่ถูกวิธี แทนที่จะทำให้เกิดศรัทธากลับทำให้เขาต่อต้าน พระพุทธเจ้ามีญาติพี่น้องศรัทธาในตัวท่านมาก จึงปฏิบัติตามท่าน แม่เลี้ยงก็ออกบวช ลูกก็ออกบวช พ่อก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ เมื่อเกิดศรัทธาแล้วก็จะเชื่อฟัง จะปฏิบัติตาม ต้องย้อนกลับมาดูที่ตัวเรา ไปดูตัวเขาจนลืมดูตัวเรา สอนตัวเองก็ยากอยู่แล้ว สอนคนอื่นยิ่งยากกว่า ถ้ายังสอนเราไม่ได้ แล้วจะไปสอนคนอื่นได้อย่างไร เวลามีพระที่จะไปเผยแผ่ธรรม ไปเป็นครูเป็นอาจารย์ไปกราบลาหลวงตา ท่านจะสอนว่า สอนตัวเองก่อน อย่าพึ่งไปสอนคนอื่น สอนตัวเองให้ได้ก่อน แล้วค่อยไปสอนคนอื่น สอนเรานะดีที่สุด เราได้ประโยชน์เต็มที่เลย สอนคนอื่นเขาได้ประโยชน์แต่เราไม่ได้อะไร สอนตัวเราให้

หลุดพ้นก่อน ต่อจากนั้นจะทำอะไร จะช่วยใครมากน้อยเพียงไร ก็ไม่ขาดทุน เพราะได้ทำงานของเราเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถ้ายังทำไม่เสร็จไปทำให้คนอื่น จะเสียเวลา เพราะชีวิตจะเหลือน้อยลงไปเรื่อยๆ กำลังวังชาจะน้อยลงไปเรื่อยๆ โอกาสที่จะปฏิบัติให้หลุดพ้นก็จะยากขึ้นไปเรื่อยๆ กิจแรกที่ต้องทำก็คือสอนตัวเราเองก่อน ปฏิบัติให้หลุดพ้นก่อน แล้วค่อยไปสอนคนอื่น ถ้าพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนคนอื่นก่อนตรัสรู้ ก็จะไม่มีศาสนาพุทธปรากฏขึ้นมา เพราะจะสอนได้แค่ขั้นฌานเท่านั้น

ตอนที่ทรงบำเพ็ญอยู่ตามลำพังก็ได้ฌานแล้ว แต่ยังไม่ได้วิปัสสนา ยังไม่เห็นไตรลักษณ์ครบทั้งสามส่วน เห็นอนิจจังเห็นทุกขังแต่ไม่เห็นอนัตตา ที่เห็นยากที่สุด ไม่มีสัตว์โลกตัวไหนจะเห็นได้เลย เห็นอัตตาทั้งนั้น เห็นเป็นตัวเราของเรา ไม่มีใครสอนพระพุทธเจ้าให้เห็นได้ จึงต้องคิดเอง คิดดูจะยากขนาดไหน เหมือนกับคนที่คิดว่าโลกนี้ไม่แบน คนส่วนใหญ่สมัยก่อนจะคิดว่าโลกแบนทั้งนั้น แต่พวกอัจฉริยะพวกที่ฉลาด จะเห็นในสิ่งที่คนทั่วๆไปมองไม่เห็นกัน อัจฉริยะทางธรรมนี้สำคัญกว่า อัจฉริยะทางโลกก็จะตกเป็นทาสของกิเลส เป็นทาสของความหลง ให้ยึดติดให้ทำร้ายกัน ผลิตอาวุธต่างๆขึ้นมา ก็เพื่อทำลายกันทั้งนั้น ถ้าเป็นอัจฉริยะทางธรรมก็จะปลดเปลื้องตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้หลุดพ้นตามด้วย พระคุณของพระพุทธเจ้าจึงนับประมาณไม่ได้ วาสนาของพวกเราที่ได้มาเจอพระพุทธศาสนา ก็นับประมาณไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะเหมือนกับได้เจอพระพุทธเจ้า การได้ฟัง

ธรรมปฏิบัติธรรมก็มีคุณนับประมาณไม่ได้เช่นกัน อยู่ที่เราจะฉกฉวยเอามาเป็นของเราหรือไม่ หรือยังรักยังเสียดายความสุขเล็กๆน้อยๆ น่าจะตัดได้มากแล้ว มาศึกษาตั้ง ๒ ปีแล้ว โทรทัศน์น่าจะเอาไปขายได้แล้ว ดูครูบาอาจารย์เป็นตัวอย่าง ท่านไม่มีอะไรเราก็ต้องไม่มีตาม ท่านก็คนเราก็คนเหมือนกัน ท่านอยู่ได้เราก็ต้องอยู่ได้ ไม่ได้ทรมานมากมายอะไร ไม่มีโทรทัศน์ไม่ตาย ไม่มีแอร์ไม่ตาย ไม่ได้อาบน้ำร้อนน้ำอุ่นไม่ตาย ไม่มีฟูกหนาๆนอนก็ไม่ตาย ปูเสื่อนอนกับพื้นก็ได้ ลองดู แล้วจะได้สิ่งที่ดีกว่า เพราะสิ่งที่เรามีอยู่เป็นตัวฉุดลากเหนี่ยวรั้ง ไม่ให้เราได้สิ่งที่ดีที่เลิศที่วิเศษที่พระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลายมีกัน เพราะเราอยากได้ทั้ง ๒ อย่าง ไม่ได้คิดว่าเป็นของตรงกันข้ามกัน อยากจะได้อย่างนี้ก็ต้องทิ้งอย่างนั้นไป อยากจะได้ความสว่างก็ต้องตัดความมืดไป อยากจะได้ความสุขทางธรรมก็ต้องตัดความสุขทางโลกไป คนอื่นเขาทำกันได้ ทำไมเราจะทำไม่ได้ คิดให้ดี ชาติหน้าไม่รู้จะได้กลับมาเจอพระพุทธศาสนา ได้มาเป็นมนุษย์อีกหรือเปล่า เพราะไม่เกิดขึ้นพร้อมๆกันได้ง่ายนัก

ถาม สังเกตดูคนที่เข้าวัดส่วนใหญ่จะมีความทุกข์ ในเรื่องการงานครอบครัวหรืออะไรอย่างนี้ แต่คนที่มีความสุขสบายจะไม่ค่อยเข้าวัด

ตอบ คนที่มีความทุกข์แต่ไม่เข้าวัดก็มีมากเหมือนกัน เพราะเลือกแก้ด้วยวิธีอื่น ไปตีกอล์ฟ ไปช็อปปิ้ง ไปอาบอบนวด ไปดูหนัง วัดก็เป็นทางแก้ทางหนึ่ง

ถาม อย่างลูกมีเพื่อนๆที่ไม่เข้าวัด เขาไม่มีความทุกข์

ตอบ เขามี ไม่มีใครไม่มีทุกข์หรอกในโลกนี้ เพียงแต่เขาไม่มาบ่นให้เราฟังเท่านั้นเอง

ถาม แสดงว่าไม่เกี่ยวกับความทุกข์ความสุขที่เข้าวัด

ตอบ ไม่เสมอไป อยู่ที่จริตนิสัยของแต่ละคน บางคนแก้ความทุกข์ด้วยการดื่มสุรา เวลาไม่สบายใจก็หาเหล้ามาดื่ม บางคนก็เข้าบ่อนการพนัน เพื่อจะได้ลืมปัญหาลืมเรื่องราวต่างๆ

ถาม มีบางคนเขาบอกว่า ตัวเขายังอยากจะเกิด ยังอยากจะเห็นเรื่องตายเกิด ฟังแล้วตกใจเหมือนกัน

ตอบ แสดงว่ามีความหลงมาก

ถาม ยังไม่มีปัญญาที่จะคิด มีอวิชชาเต็มตัว

ตอบ คนเข้าวัดนี้แหละเป็นคนฉลาด แก้ทุกข์ที่ถูกทาง เหมือนกับคนไม่สบายแล้วไปเข้าโรงพยาบาล ดีกว่าไปคลินิกหมอเถื่อน

ถาม แต่เขามองตรงกันข้ามกับเราเลยนะคะ มองคนที่เข้าวัดว่าอะไรตื่นแต่เช้า

ตอบ สัมมาทิฐิกับมิจฉาทิฐิ ต้องมองตรงกันข้ามกัน สัมมากับมิจฉาอยู่กันคนละด้าน เขาอาจจะมองว่าคนที่เข้าวัดเป็นคนอ่อนแอไม่กล้าต่อสู้ ไม่กล้าเผชิญความจริง

ถาม เปอร์เซ็นต์ของคนเข้าวัดกับคนที่ไม่เข้าวัดก็ต่างกันมากเลย คนเข้าวัดนี่สัก ๑๐ เปอร์เซ็นต์

ตอบ น้อยมาก เพราะพวกเข้าวัดเป็นพวกเขาวัว พวกไม่เข้าวัดเป็นพวกขนวัว

ถาม ดีใจจัง พวกลูกเป็นพวกเขาวัว

ตอบ คนที่เป็นพระอรหันต์ อยู่ในวัดหรืออยู่นอกวัด คนที่เข้าวัดใหม่ๆก็ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ แต่อยู่ไปนานๆก็กลายเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้ อยู่นอกวัดไปจนวันตายก็ไม่เป็นการแก้ความทุกข์ที่ถูกทางต้องแก้ทางไหน คำตอบก็เห็นอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่มีปัญญาพิจารณาให้เห็นเท่านั้นเอง

••••••••••••••••••

ถาม บางคนอาจจะเข้าใจว่า ปล่อยวางเป็นการไม่รับผิดชอบ บางคนก็ยอมรับการเกิดเป็นธรรมดา ยังไงก็ต้องเกิด เพราะฉะนั้นก็ไม่ได้สนใจที่จะปฏิบัติ เขาบอกว่าทุกข์ก็ทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ยอมรับ

ตอบ ใช่ ชีวิตเขาก็จะวนเวียนอย่างนี้ไป โดยไม่รู้ตัว ฆ่าตัวตายกันก็มากทุกวันนี้ เมื่อมีปัญหา รับกับสภาพไม่ได้ ก็ยุติปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย แต่ก็ไม่ได้ไปแก้ปัญหา เพราะตัวที่ถูกฆ่าเป็นเพียงหุ่นเท่านั้นเอง ถ้าจะฆ่าต้องฆ่าตัวเชิด คือตัณหาความอยากทั้งหลาย ที่ต้องฆ่ากลับไม่ฆ่า ไปฆ่าร่างกายก็เหมือนกับพระพุทธเจ้าตอนแสวงหาการตรัสรู้ ก็จะฆ่าร่างกายด้วยการไม่กินข้าว อดข้าวถึง ๔๙ วัน แต่ตัวเชิดยังมีกำลังเต็มที่อยู่ในจิตในใจ จึงทรงเห็นว่าความทุกข์มัน

อยู่ในใจ ไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย ตัวที่ทำให้ต้องดิ้นรนกวัดแกว่งแสวงหาต่างหากที่ต้องฆ่า แล้วก็ฆ่ามันได้ ระงับมันได้ หยุดมันได้ แต่ต้องเห็นด้วยปัญญา ว่าสิ่งที่อยากได้นั้นไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง ให้โทษมากกว่าให้คุณ ให้ความทุกข์มากกว่าให้ความสุข เป็นสุขตอนต้นแต่ทุกข์ตอนปลาย เวลาได้เป็นนายกฯก็ดีอกดีใจ พอตกเก้าอี้ไปก็เป็นทุกข์ ศาสนาสอนให้ทุกข์ตอนต้นแต่สุขตอนปลาย ทุกข์ด้วยการต่อสู้กับความอยาก คนที่เลิกบุหรี่ได้นี่สบายกว่าคนที่ติดบุหรี่ คนที่เลิกเหล้าได้สบายกว่าคนที่ติดเหล้า แต่เวลาเลิกนี่มันทรมานจิตใจ แต่ก็ไม่นาน ไม่กี่วัน ถ้าฝืนได้อดได้ทนได้ ถ้าทำจิตให้สงบได้ก็จะไม่ยาก พอห่างไปสักระยะหนึ่ง ความอยากก็จะเบาลงไปๆ แล้วก็หมดไป ถ้าจะโผล่กลับมาอีก ถ้ามีปัญญาเห็นว่าเป็นโทษมากกว่าเป็นคุณ ก็จะไม่กล้าแตะ

ถาม อยากจะเรียนถามเกี่ยวกับการติดดีกับติดชั่ว เวลาใช้ชีวิตจริงๆจะต้องเจอทั้งที่ดีและไม่ดี จะมีวิธีการอย่างไรดีคะที่จะไม่ให้ติด

ตอบ คำว่าดีหมายถึงสิ่งที่เราชอบใช่ไหม เช่นเวลาได้เงินเดือนขึ้น หรือใครชมเราอย่างนี้ใช่ไหมที่เรียกว่าดี ส่วนที่ไม่ดีหมายถึงเวลาที่เราโดนตัดเงินเดือน โดนไล่ออกจากงาน โดนตำหนิติเตียนนินทา ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ต้องไม่ติดทั้ง ๒ อย่าง ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องธรรมดา เหมือนกับฝนตกแดดออก เราไม่ติดกับแดดจนรับกับฝนไม่ได้เลย ต้องรับได้ทั้ง ๒ อย่าง เพราะไม่ได้อยู่ในวิสัยของเราที่จะไปควบคุมบังคับได้ เจ้านาย

จะไล่เราออก ก็ห้ามเขาไม่ได้ จะด่าเราก็ห้ามเขาไม่ได้ จะตำหนิ นินทาเราก็ห้ามเขาไม่ได้ จะชมเราก็ห้ามเขาไม่ได้ ให้เรามีความหนักแน่นกับความจริงก็แล้วกัน ถ้าเขาชมว่าเราดีแต่เราไม่ดี ก็ไม่ควรดีใจ เขาว่าเราไม่ดีแต่เราไม่ได้เป็นอย่างที่เขาว่า ก็ไม่ต้องเสียใจ แต่ถ้าเป็นจริงอย่างที่เขาว่า เราก็ต้องแก้ไข เพราะจะเป็นประโยชน์กับเรา ฟังเพื่อให้เกิดประโยชน์ ฟังด้วยเหตุผล อย่าฟังด้วยอารมณ์ ถ้าฟังด้วยอารมณ์เราจะชอบให้คนสรรเสริญอย่างเดียว เราจะเลวขนาดไหน ถ้าเขายกย่องสรรเสริญเราก็ดีใจ เราจะดีขนาดไหน ถ้าเขาตำหนิเราก็จะเสียใจ ถ้าไม่ใช้อารมณ์ ดูความจริงเป็นหลัก ไม่ว่าใครจะพูดอะไรก็ตาม เราจะไม่หวั่นไหว จะฟังที่เหตุผลว่าจริงหรือไม่ ถ้าจริงก็ต้องแก้ไข ถ้าไม่จริงก็ไม่ต้องทำอะไร แสดงว่าคนพูดเป็นคนตาบอด มองไม่เห็นความจริง หรือเกลียดเรา ก็ห้ามเขาไม่ได้ ถือว่าเป็นเวรเป็นกรรมก็แล้วกัน เราเคยมีอะไรกับเขามาก่อน จึงทำให้เขาเกลียดเรา

พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนว่า อยู่ในโลกนี้ต้องอยู่เหนือสรรเสริญนินทาให้ได้ อยู่เหนือโลกธรรมทั้ง ๘ ลาภยศสรรเสริญสุข ที่มีทั้งเจริญและเสื่อม เป็นธรรมดา ส่วนใหญ่เราจะไปติดเจริญ เวลาเจริญลาภยศสรรเสริญสุข เราจะดีอกดีใจ พอเวลาเสื่อมลาภเสื่อมยศ เจอนินทาเจอความทุกข์ ใจก็จะหดหู่ ต้องปรับใจให้อยู่ตรงกลาง ไม่ยินดียินร้าย เวลาเจริญก็เตือนสติว่าเดี๋ยวก็เสื่อม จะได้ไม่ดีใจ เวลาเสื่อมจะได้ไม่เสียใจ ถ้าดีใจพอจากไปก็จะเสียใจ ถ้าเฉยๆ ไม่ยินดี เวลาเสื่อมก็จะไม่เดือดร้อน จึงต้องรู้ทันว่าความเจริญกับความเสื่อมเป็นของคู่กัน มีเจริญมีเสื่อมเป็นธรรมดา

เวลาได้ขึ้นเงินเดือนก็ไม่ต้องดีใจ ต่อไปอาจจะถูกไล่ออกจากงานก็ได้ บริษัทอาจจะขาดทุน ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ก็ต้องปิดบริษัทลง หรือต้องลดจำนวนพนักงานลงก็อาจจะต้องปลดเราออกจากงาน พยายามมองความไม่เที่ยงแท้แน่นอนอยู่เสมอ จะได้ไม่หลง กับส่วนดีและส่วนไม่ดี ส่วนไม่ดีเดี๋ยวก็หมดไปเหมือนกัน เช่นฝนไม่ตกไปตลอด เดี๋ยวก็ต้องหยุด ไม่ต้องไปรังเกียจ ไม่ต้องอยากให้มันหยุด ถึงเวลามันก็หยุดเอง ถ้ายังไม่ถึงเวลาหยุด ต่อให้อยากอย่างไร ก็ไม่หยุดอยู่ดี จะทุกข์ทรมานใจไปเปล่าๆ ถ้าทำใจให้รับกับทุกสภาพได้ ก็จะไม่เดือดร้อนไม่ทุกข์ ไม่ให้ยึดติดทั้งดีและชั่ว ทั้งส่วนที่ดีและไม่ดี แต่เรื่องทำความดีนี้ให้ยึดติดตลอดเวลา เรื่องธรรมะให้ยึดติดตลอดเวลา เดี๋ยวจะเข้าใจผิด เป็นคนละเรื่องกัน ธรรมะไม่ใช่เรื่องที่พูดถึง ธรรมะยึดได้ตลอด เป็นสรณะเป็นที่พึ่งได้ตลอด การทำความดียึดได้เสมอ ทำได้ทุกที่ทุกเวลา

ถาม อย่างนี้ก็หมายความว่า ชีวิตคนเราก็มีทั้งสุขและทุกข์ ตอนไหนที่กำลังมีความทุกข์หรืออยู่ในภาวะที่แย่ ก็ไม่ต้องไปสนใจมัน ทุกอย่างเป็นอนิจจัง ก็จะผ่านไป แต่เราก็ยังมุ่งมั่นที่จะทำความดีต่อไป ความทุกข์ในช่วงนั้นเป็นผลของบาปกรรมที่เราเคยทำมา ต้องคิดอย่างนั้นถูกหรือไม่

ตอบ บางอย่างไม่ได้เป็นผลของการกระทำของเรา เป็นการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ อย่างฝนตกแดดออก แล้วก็ไปกระทบกับเศรษฐกิจ ก็ถ้าแดดมากกว่าฝน เกษตรกรก็จะไม่สามารถผลิตข้าวออกมาได้มาก ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้เงินฝืด

ก็อาจจะถูกตัดเงินเดือน เป็นผลต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นเรื่องของบุญของกรรม แต่ถ้ามีคนมาทำร้ายเรา ก็อาจจะเป็นเพราะเราเคยไปทำร้ายเขามาก่อน หรือชีวิตตกต่ำ ทั้งๆที่เราพยายามทำดีที่สุดแล้ว ก็อาจจะเป็นเรื่องของกรรม ก็ต้องอดทนไว้ ทำใจให้เป็นอุเบกขา พยายามประคับประคองชีวิต ไม่ให้ตกต่ำมากไปกว่านี้

ถาม ลูกรู้สึกว่าเราอยู่ในครอบครัวสังคมการงาน ทำไปแล้วมันก็ก.ไก่ ข.ไข่อยู่อย่างนี้ ไม่ไปค.ควาย ง.งูเสียที นานๆ ก็ไปอยู่วัดเสียที แต่จะหมดเวลาเสียก่อนที่จะได้ผล ไม่คืบหน้า เป็นอยู่อย่างนี้

ตอบ เราไม่ปลีกตัวเอง เปลี่ยนกลุ่มสิ ไปเกาะกลุ่มที่ฉลาดกว่าเรา เก่งกว่าเรา ปฏิบัติมากกว่าเรา เขาก็จะดึงเราไปเอง ไปเกาะอยู่กับกลุ่มที่ชอบกินชอบเล่นชอบเที่ยว ก็จะกินเที่ยวเล่นอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ถ้าหาคนที่ฉลาดกว่าเราเก่งกว่าเราเป็นเพื่อนไม่ได้ ก็อยู่คนเดียวไปดีกว่า อย่าไปคบคนที่โง่กว่าเราแย่กว่าเรา เพราะจะฉุดเราลงต่ำ ฉุดเราถอยหลัง อยู่ที่ตัวเราที่จะต้องสร้างความอยากจะปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าให้ได้ ด้วยการเข้าหาครูบาอาจารย์เพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม จะเกิดศรัทธาขึ้นมา เกิดฉันทะเกิดวิริยะขึ้นมา เวลาฟังก็ตั้งใจฟัง แล้วก็เอาไปปฏิบัติต่อ หรืออ่านหนังสือธรรมะที่คัดมาจากพระไตรปิฎกก็ได้ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ที่ช่วยทำให้เกิดศรัทธาเกิดฉันทะวิริยะ อ่านศึกษาประวัติพระพุทธเจ้าก็ได้ มีหนังสือที่คัดมาจากพระไตรปิฎก ที่เล่าประวัติของพระพุทธเจ้า อ่านไปแล้วก็จะ

ทำให้เกิดประกายขึ้นมาในใจ ถ้าไม่มีเชื้อเลยไฟก็ไม่ติด ก็ต้องบ่มเชื้อเพาะเชื้อไปก่อน อย่างที่เราทำกันอยู่นี้ ก็ต้องทำไป เราก็ได้ธรรมะจากครูบาอาจารย์ไปมากแล้ว ถ้าไฟแห่งฉันทะวิริยะยังไม่ลุกขึ้นมา ก็แสดงว่าไม่ค่อยมีเชื้อไฟ ก็ต้องบำเพ็ญไปก่อน ก็ยังดีกว่าไม่เอาเลย ไม่ทำเลย แต่อย่าบ่นไม่เกิดประโยชน์อะไร มันอยู่ที่ตัวเรา

ถาม รู้สึกว่าเวลาปฏิบัติกิเลสมันดึงกัน คือปกติทำงานนี่ เรามีความติดในสรรเสริญ เขาบอกว่าเราทำงานดี เราก็ยิ่งอยากทำให้มันดี แล้วมันก็ดี เราก็ได้สรรเสริญกลับมา พอเริ่มมาฟังธรรมก็รู้สึกว่าเรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์จริงๆกับชีวิต ก็ตั้งใจจะปฏิบัติธรรมมากขึ้น พอกลับไปที่ทำงานก็มีความรู้สึกว่าเรามานั่งทำอะไร แล้วจะทำให้ดีอย่างเดิมได้อย่างไร ก็จะดึงกันไปดึงกันมา ก็เลยถอยการปฏิบัติออกมานิดหนึ่ง โลกก็เข้ามามากเกินไป ก็ถอยโลก ก็ยังถอยไปถอยมาอยู่

ตอบ ถ้ายังอยู่ทางโลกก็ทำให้ดีที่สุด แต่ไม่ได้ทำเพื่อการสรรเสริญ ไม่ได้ทำเพื่อผลตอบแทนจากใคร ทำเพื่อพัฒนาจิตใจ เพราะการทำด้วยความตั้งใจด้วยสติด้วยปัญญา แม้ว่าทำทางโลกก็ใช้เครื่องมืออันเดียวกันกับทางธรรม ใช้สติปัญญาความตั้งใจตัวเดียวกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรม ข้อสำคัญอยู่ตรงที่ผลตอบแทน ถ้าเป็นนักปฏิบัติธรรม จะไม่หวังผลตอบแทนจากใคร ไม่ต้องการสรรเสริญ ไม่ต้องการเงินเดือนเพิ่ม ต้องการเพียงความสุขใจภูมิใจ ที่ได้ทำผลงานที่ดี

ถาม ความภูมิใจก็ยังเป็นความยึดติดกับความดีหรือไม่

ตอบ ไม่หรอก เป็นผลที่เกิดจากการทำความดี อย่างที่เราเสียสละกันวันนี้ เราก็มีความภูมิใจ เป็นผลที่เกิดจากการทำความดี ไม่ได้เป็นสิ่งที่เราปรุงแต่งขึ้นมาเอง เหมือนกับการรับประทานอาหาร รับประทานแล้วก็เกิดความอิ่มหนำสำราญใจตามมา

ถาม ผลคือความสรรเสริญที่เกิดขึ้นนี้ ถึงแม้ไม่ได้ตั้งใจก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มันจะผลักดันให้เรามีกำลังใจ อยากทำอีก

ตอบ พยายามตั้งสติไว้ เวลาใครสรรเสริญก็ให้ถือว่าเป็นผลพลอยได้ แต่เราทำโดยไม่หวังการสรรเสริญจากใคร ทำไปตามหน้าที่เพื่อให้ผลงานออกมาดีถูกต้อง ใครจะสรรเสริญหรือไม่ก็สุดแท้แต่ เพราะคนที่ไม่สรรเสริญก็มี คนที่อิจฉาริษยาก็มี อย่าไปให้ความสำคัญ อย่าถือเป็นอารมณ์ ให้ถือว่าเมื่อยังมีหน้าที่ในการทำงาน ก็ต้องทำให้ดีที่สุด เพื่อตอบแทนเงินเดือนค่าจ้าง ไม่ได้หวังรางวัลเช่นใบประกาศนียบัตรเป็นต้น แต่ถ้าให้เรา ก็รับไว้เพื่อไม่ให้เสียมารยาท ไม่ให้เสียน้ำใจ เมื่อยังอยู่ในโลกที่ถือเรื่องลาภยศสรรเสริญสุขกันอยู่ มีการตอบแทนการทำความดีกันอยู่ ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องรับ แต่ไม่ได้รับด้วยความยินดี รับมาแล้วก็วางไว้ก็จบ เพื่อไม่ให้ผู้ให้เสียใจ อย่างของที่ญาติโยมถวายมา เรากินหมดที่ไหนละ ถ้าไม่รับคนที่ถวายก็ไม่ได้บุญไม่ได้ความสุข ก็รับไว้เพื่อให้เขามีความสุข แต่เราอย่าไปสุขกับสิ่งที่เรารับก็แล้วกัน ถ้าสุขก็แสดงว่ายึดติดแล้ว คราวหน้าไม่ได้รับก็จะเสียใจ

ให้ดูว่าดีใจกับสิ่งที่ได้มาหรือไม่ เสียใจไปกับสิ่งที่เสียไปหรือไม่ เราไม่ควรมีปฏิกิริยาทั้ง ๒ อย่าง ไม่ยินดี ไม่เสียใจ เวลาได้มาก็ไม่ดีใจ เตือนใจว่ามันมาเพื่อจากเราไป จากไปก็ดี จะได้ไม่ต้องเป็นภาระ เป้าหมายของการปฏิบัติอยู่ตรงนี้ ให้ใจเป็นอุเบกขา ไม่ยินดียินร้าย สงบนิ่งแต่ไม่เฉยเมย ถ้าเฉยเมยแต่ข้างในร้อนเป็นไฟก็ไม่ดี ถ้าเป็นอุเบกขาจริงๆ จะโล่ง จะว่าง จะเบา จะหัวเราะได้

ถาม ไม่ไปกังวลกับผลที่ออกมา ไม่จำเป็นต้องออกหน้า

ตอบ เฉยๆ เป็นเรื่องธรรมดาของโลกแห่งลาภยศสรรเสริญสุขที่ทุกคนต้องสัมผัสด้วยกันทั้งนั้น ทั้งส่วนที่เจริญและส่วนที่เสื่อม คนฉลาดเป็นเหมือนกับปลาฉลาด ที่ไม่ฮุบเหยื่อที่ติดอยู่ปลายเบ็ด เพียงแทะเล็มเท่านั้น แต่จะไม่ฮุบเข้าไปให้เบ็ดเกี่ยวคอ ได้ลาภยศสรรเสริญสุขมาก็รับไว้ แต่ไม่พึ่งพาอาศัยมัน ไม่ได้มีความสุขกับการได้มา ถ้าไม่มีความสุขความยินดีแล้ว เวลาจากไปก็จะไม่ทุกข์ไม่เสียใจ นี่คือการปฏิบัติต่อโลกธรรม ๘ ถ้าไม่ฉลาดก็จะเป็นเหมือนปลาที่ฮุบเหยื่อ พอลาภยศสรรเสริญสุขจากไป ก็ร้องห่มร้องไห้โวยวาย บ้านเมืองจึงวุ่นวายไม่จบไม่สิ้น คนชนะก็ดีใจคนแพ้ก็โวยวาย

ต้องดูด้วยปัญญา ให้รู้ทัน ให้เห็นสัพเพ ธัมมา อนัตตา แล้วก็ปล่อยวาง ให้เห็นว่าของทุกอย่างที่ได้มาไม่ใช่ของๆ เรา เดี๋ยวก็จากกันไป มาตัวเปล่าๆไปตัวเปล่าๆ ท่องคาถานี้ไว้

ถาม ความยึดติดในงานกับความรับผิดชอบในงาน เหมือนจะใกล้ๆกัน

ตอบ ต่างกันตรงที่อารมณ์ ถ้าเป็นความรับผิดชอบก็ทำไปด้วยเหตุด้วยผล ไม่มีอารมณ์ ไม่กังวล ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เสร็จก็เสร็จ ไม่เสร็จก็ไม่เสร็จ ทำเต็มที่แล้ว

ถาม ถ้าสมมติว่างานนี้ต้องเสร็จ ถ้าไม่เสร็จแสดงว่าเราไม่รับผิดชอบ

ตอบ ไม่ใช่ เราอาจจะไม่มีความสามารถพอ หรือมีอุปสรรคที่เราไม่สามารถแก้ได้ ถ้าเจ้านายไม่พอใจ อย่างมากก็ให้เราหางานใหม่ถ้าเราทำเต็มความสามารถของเราแล้ว แสดงว่าเรารับผิดชอบเต็มที่แล้ว

ถาม หมายความว่า ถ้าเราทำตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถของเรา ผลจะเป็นอย่างไร อย่าได้เป็นอารมณ์กับผลอย่างนั้นใช่ไหมคะ

ตอบ ผลก็ต้องเป็นผลอย่างนั้น จะดีใจก็ได้เท่านั้น จะเสียใจก็ได้เท่านั้นจะเฉยๆ ก็ได้เท่านั้น

เฉยๆ แล้วจะสบายใจ ดีใจก็เกิดกิเลสอีก ต้องทำดีกว่านี้หางานที่ ยากกว่านี้ทำ ต้องเครียดไปเรื่อยๆ เพราะมีเป้าสูงขึ้นไปเรื่อยๆ

ถาม โดนใครว่าอะไรก็ไม่ต้องไปสนใจ เพราะเราทำดีที่สุดแล้ว

ตอบ ฟังได้ ถ้าฟังด้วยเหตุด้วยผล บางทีเขาอาจจะแนะนำอะไรบางอย่าง ให้เราทำได้ผลดีขึ้นอย่างนี้ไม่ควรปฏิเสธ ถ้าพูดไม่มีเหตุผล พูดด่าว่าไปตามอารมณ์ ก็กรวดน้ำให้เขาไป อย่าไปถือสาถือโทษ

ถาม ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผลจะเป็นอย่างไรแล้วแต่เขาจะคิด

ตอบ เราก็ต้องยอมรับผลที่จะตามมา อาจจะได้ขึ้นเงินเดือน อาจจะถูกตัดเงินเดือน อาจจะถูกย้ายงานหรือออกจากงาน อะไรก็เกิดขึ้นได้ทั้งนั้น ถ้าเราไม่ยึดไม่ติดก็ไม่เป็นไร คนที่ไม่ยึดไม่ติดได้ ต้องอยู่อย่างสมณะ ต้องไม่อาศัยเงินมากเกินไป ได้เงินเดือนมากก็ไม่ใช้มาก เก็บสำรองไว้ เวลาตกงานก็ไม่เดือดร้อน มีเงินสำรองไว้ สัก ๒ ปี ๓ ปี ไม่เดือดร้อน ถ้าไม่ใช้มาก ใช้เฉพาะค่าอาหาร ค่าที่อยู่ศัย ค่าใช้จ่ายจำเป็นเล็กๆน้อยๆ เงินเดือนที่เราได้ปีหนึ่ง ควรอยู่ได้ ๑๐ ปี

ถาม บางคนต้องมีภาระต้องดูแล

ตอบ มีก็มีไป ถ้าไม่มีก็จะเก็บเงินได้ถ้าจะเก็บ แต่กิเลสจะหลอกว่าทำมาแทบเป็นแทบตาย เก็บไปทำไม ตายไปก็ไม่ได้ใช้ ใช้แล้วมีความสุข แต่ไม่รู้ว่ามีความเครียดตามมาด้วย ต้องเป็นเบี้ยล่างของคนอื่น เป็นทาสของเงิน จะเครียดเวลาเกิดปัญหาในการทำงาน ไม่มีความสุข ถ้ามีเงินสำรองไว้แล้วใจจะเย็น จะถูกไล่ออกก็อยู่ได้ ๖ เดือน ๗ เดือน ๑ ปี ๒ ปี ก็อยู่ได้ ไม่เป็นปัญหาอย่างไร ถ้าอยู่แบบสมณะแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ถาม มีครั้งหนึ่งที่ลูกโกรธ แล้วก็คิดว่าที่โกรธนี่ เป็นเพราะเขาทำไม่ได้เหมือนกับใจเรา แต่แยกไม่ได้ว่าเป็นความหลงอย่างไร เพราะยังไม่เห็นความไม่เที่ยงหรือไม่ใช่ตัวตนตรงนี้ยังเทียบกับชีวิตจริงๆไม่ได้

ตอบ ยังไม่เห็นว่าสิ่งที่เราคิดกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้น เป็นคนละอย่างกัน สิ่งที่เราคิดเป็นทฤษฎี สิ่งที่จะเกิดขึ้นเป็นความจริง ยังไม่เห็นความไม่แน่นอนของความจริง สิ่งที่เราคิดว่าจะเกิดอาจจะเกิดก็ได้ ไม่เกิดก็ได้ นี่คืออนิจจัง ไม่แน่นอน เราสั่งให้ทำอย่างนี้ เขาก็ต้องทำตามทุกประการ แต่สติการรับรู้คำสั่งของเขากับของเราอาจจะต่างกัน เขาอาจจะฟังไม่เข้าใจก็เลยไปทำตรงข้ามกับที่เราสั่ง ผลที่เราต้องการจึงไม่เกิด พอไม่เกิดเราก็โกรธ สั่งให้ทำอย่างนี้ ทำไมไปทำอีกอย่าง เพราะเวลาสั่ง เขาฟังเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่นสั่งให้ไปปิดน้ำ กลับไปปิดไฟเสีย กำลังวุ่นวายอยู่กับปัญหาของเขา ไปสั่งงานเขา เขาก็ค่ะๆ เพราะเขากลัว ถ้าตอบว่าไม่เข้าใจจะโดนด่า โง่ขนาดนี้หรือ จึงไม่กล้าถาม ไม่แน่ใจว่าได้ยินอะไร เพราะความกลัวก็เลยค่ะไว้ก่อน เราคิดว่าเขาเข้าใจก็เลยไม่ทบทวน ความจริงควรให้เขาทบทวนคำสั่ง เพื่อความมั่นใจ ดูซิว่าเขาได้ยินตามที่เราสั่งหรือเปล่า โอกาสที่จะทำตามคำสั่งก็จะมีมาก แต่ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ อยู่ที่เขาจะทำตามได้มากน้อยเพียงไร บางทีสั่งแล้วก็ลืม ดูโทรทัศน์เพลิน ถึงเวลาต้องทำตามที่สั่ง ก็ไม่ได้ทำ จึงไม่ควรมีอุปาทานกับคำสั่ง ว่าจะต้องเป็นไปตามคำสั่งเสมอไป ต้องเผื่อไว้บ้างว่าจะไม่เป็นไปตามคำสั่ง เพราะไม่แน่นอน มีเหตุมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง ที่จะทำให้สิ่งที่เราต้องการปรากฏขึ้นมา

ถาม เกี่ยวกับการคาดหวังผลที่จะได้รับหรือเปล่าครับ ว่าสั่งไปอย่างนี้ ผลจะต้องได้อย่างนี้ เมื่อไม่ได้ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา แล้วเกิดโทสะตามมา

ตอบ ถ้าไปยึดติดกับความหวัง ก็จะเกิดความทุกข์ขึ้นมา ถ้าไม่ยึดติดกับคำสั่งก็จะไม่ทุกข์ เวลาสั่งงานต้องมีธรรมะกำกับ อาจจะไม่เกิดขึ้นตามที่ต้องการก็ได้ แต่เรามักจะยึดติดกับคำสั่ง ถ้าสั่งแล้วจะต้องได้ ถ้าได้ก็รอดตัวไป ไม่ต้องทุกข์ ถ้าไม่ได้ก็ปวดหัว ถ้าทำใจให้ว่างๆ ให้เป็นกลาง อาจจะได้ ๕๐-๕๐ อาจจะเกิดขึ้นตามที่สั่งก็ได้ อาจจะไม่ได้เป็นอย่างที่สั่งก็ได้ พอเกิดขึ้นมาทางใดทางหนึ่งเราก็ไม่เดือดร้อน เพราะไม่ยึดติดกับคำสั่ง ว่าจะต้องเป็นอย่างนั้น ไม่มีอุปาทานความยึดมั่นถือมั่น ไม่ยึดติดกับอนาคต ที่เราทำนายไว้ พยากรณ์ไว้ สั่งให้ทำอย่างนี้จะต้องเป็นอย่างนี้ อนาคตไม่แน่นอน เขาอาจจะไม่ทำตามคำสั่งก็ได้ รับปากว่าจะทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ พอถึงเวลากลับบอกว่ายังทำไม่เสร็จ ถ้ายึดมั่นถือมั่นกับคำสัญญาก็จะปวดหัว ถ้าคิดเผื่อไว้ก่อนว่าอาจจะไม่ได้ พอไม่ได้ ก็ไม่เป็นไร ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่นกับอะไรทั้งนั้น ยึดได้อย่างเดียวคือธรรมะที่สอนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจังทุกขังอนัตตา ยึดมั่นถือมั่นได้เรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย พระพุทธเจ้าทรงเป็นหมอดูที่เลิศวิเศษ แต่พวกเรากลับไม่เชื่อ ชอบไปดูหมอดูหมอเดากัน ว่าจะได้เลื่อนขั้นหรือเปล่า จะได้คู่ครองที่ดีหรือเปล่า ชอบอย่างนี้ เป็นเรื่องของอารมณ์ทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องของเหตุผล เพราะอนาคตมันไม่แน่นอน ที่แน่นอนก็คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย อยู่กับความแน่นอนดีกว่า จะสบายใจ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ขออุบายเวลาทำงาน บางทีเกิดโทสะให้อภัยยาก โดยเฉพาะทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานที่คุ้นเคยสนิทกันมา พอเกิดความไม่ชอบ เขาจะทำอะไร เราจะคอยจับผิดเขา หรือโมโหเขา

ตอบ ต้องโทษตัวเราว่าเรากำลังผิด ไม่ใช่เขาผิด ถึงแม้เขาผิด แต่เราผิดมากกว่าเขา ที่ไม่ให้อภัยเขา ที่ไปจ้องจับผิดไปโกรธไปเกลียดเขา ซึ่งร้ายแรงกว่าสิ่งที่เขาทำผิด เหตุที่ทำให้เราโกรธก็เพราะเราไปยึดติดกับงานของเรามากเกินไป พอเขาไม่ได้ทำตามที่เราต้องการ เราเลยโกรธ เพราะทำให้งานเสีย ถ้ามีความเมตตาแล้ว จะเลือกความเมตตามากกว่างาน งานได้ก็ได้ไป ไม่ได้ก็ช่างมัน ทำวันนี้ไม่ได้ พรุ่งนี้ทำใหม่ก็ได้ คนนี้ทำไม่ได้ก็หาคนใหม่มาทำแทน แต่ไม่ต้องไปโกรธไปเกลียดเขา เพราะความโกรธความเกลียดเป็นโทษ เป็นความผิดที่ร้ายแรงกว่า ต้องเห็นความผิดที่อยู่ในตัวเรา เห็นว่าความโกรธความเกลียดเป็นโทษ เป็นความผิดที่ร้ายแรงกว่าการกระทำผิดพลาดของเขา เขาอาจจะไม่ตั้งใจก็ได้ หรืออาจจะตั้งใจก็ได้ ไม่เป็นไร ข้อสำคัญคืองานนี้ไม่สำคัญอะไร เมื่อเปรียบเทียบกับงานภายในใจของเรา

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าต้องทำงานที่เราไม่ชอบนี่รู้สึกว่ามันฝืน เกิดความทุกข์ในใจขึ้นมา

ตอบ ต้องปรับตัวเพราะไม่มีทางเลือก อย่างไปอยู่วัดป่าบ้านตาดก็ต้องเข็นน้ำ ต้องปัดกวาด ต้องถูพื้น คนอื่นทำ เราก็ต้องทำ อยู่ในสภาพที่บังคับให้ต้องทำเราก็ทำไป ตราบใดที่ไม่ผิดศีลผิดธรรม ไม่เสียหายอะไร ใจปรับได้ฝืนได้ ฝืนไปสักพักหนึ่ง สักระยะหนึ่ง ก็จะเคยชิน ก็กลับชอบขึ้นมาได้

ถาม ความไม่ชอบนี้ก็เป็นตัวสมุทัย

ตอบ เป็นวิภวตัณหา คือความไม่อยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่อยากเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่มีใครอยากจะจน ไม่มีใครอยากจะลำบาก ไม่มีใครอยากจะล้างถ้วยล้างชาม อยากจะนั่งชี้นิ้ว แจ๋วเธอทำอย่างนั้นเธอทำอย่างนี้ อยากมีคนใช้ แต่พระท่านสอนไม่ให้มีคนใช้ ให้พึ่งตนเอง พระป่าจะไม่ให้มีใครรับใช้ มีลูกผู้หลักผู้ใหญ่จะมาบวชที่วัดป่าบ้านตาด แล้วจะขอเอาเด็กรับใช้มาด้วย ท่านก็บอกให้เลือกเอา ถ้าจะเอาเด็กรับใช้ ก็ไม่ต้องให้ลูกมา ถ้าจะให้ลูกมาก็ไม่ต้องเอาเด็กรับใช้มา จะเอามาทั้ง ๒ อย่างไม่ได้ ที่มีก็มีเท่าที่จำเป็นช่วยทำกิจที่พระทำเองไม่ได้ เช่นถางป่าถางหญ้าตัดต้นไม้ สิ่งไหนที่พระทำไม่ได้ก็ต้องให้ลูกศิษย์ทำให้ เช่นประเคนของพระประเคนกันเองไม่ได้ ต้องมีฆราวาสคอยประเคนให้ เงินทองจับเองไม่ได้ ต้องมีฆราวาสดูแลรักษาให้ พยายามปรับตัวนะ พยายามฝึก พยายามลด พยายามเผชิญกับความยากลำบากเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ขยับอันดับความลำบากเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ นั่งให้นานขึ้น ทนความเจ็บปวดให้นานขึ้นไป พยายามทำใจให้นิ่ง ด้วยการพิจารณาก็ได้ สวดมนต์ก็ได้ บริกรรมพุทโธๆไปก็ได้ ปล่อยให้เวทนาแสดงอาการของมันไป จะดับก็ให้มันดับของมันไปเอง ถ้าไม่ดับก็ให้ตั้งอยู่อย่างนั้น ปรับใจให้รับกับสภาพความเป็นจริง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ที่ทำงานมีเด็กคนหนึ่ง ซึ่งลูกรังเกียจเขามาก เคยเมตตาเขาตอนหลังเมตตาไม่ลงเพราะพฤติกรรมเขาน่ารังเกียจ บางทีต้องสงเคราะห์เขา ให้เขากลับบ้านด้วย แต่ใจรับไม่ได้รู้สึกหดหู่ ว่าเราทำถูกหรือไม่

ตอบ ถ้ารังเกียจก็ผิด ต้องทำใจให้เป็นอุเบกขา คือเฉยๆ เขาจะเป็นอย่างไรก็เรื่องของเขา ถ้าเจอเขายิ้มได้ก็ยิ้ม ถ้ายิ้มไม่ได้ก็ต่างคน ต่างเฉย ไม่ต้องทักทายกันก็ได้ แผ่เมตตาให้คนที่เรารักมันง่าย แผ่ให้คนที่เราไม่รักมันยาก ถ้าแผ่ได้แสดงว่าจิตเราสูง มีเมตตาสูง มีเมตตาจริงๆ ต้องแผ่ให้ได้ นี่คือข้อสอบของเรา

ถาม ต้องไม่เลือกที่รัก มักที่ชัง

ตอบ ถ้าเลือกได้ก็เลือก หมายถึงเลือกคบคน ถ้าคนไม่ดีหลีกได้ก็หลีก ไม่ต้องคบ ไม่ใกล้ชิดสนิทสนม แต่ไม่ควรมีอารมณ์เกลียดรังเกียจ ถ้าไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้ชิด ก็ต่างคนต่างอยู่ ถ้าจำเป็นก็ต้องเมตตา อย่าให้ความรังเกียจมาเป็นตัวนำก็แล้วกัน คนเรามีทั้งดีและไม่ดี ควรแยกแยะ เลือกคบได้ แต่ไม่เลือกที่รักมักที่ชังด้านอารมณ์ เลือกที่รักมักที่ชังด้านเหตุผล พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า **อเสวนา จ พาลานัง** ไม่ให้คบคนพาล ให้คบบัณฑิต คบคนพาลจะทำให้เรามีแต่เรื่องแต่ราว คบบัณฑิตทำให้เราไปสู่ความเจริญ ชวนให้เราทำแต่สิ่งที่ดีที่งาม ถ้ามีความจำเป็นไม่มีทางเลือก ทำงานในบริษัทต้องอยู่ร่วมกัน ก็คบกันไป ไม่มีอารมณ์ต่อกัน ทำไปตามหน้าที่ ถ้าเขาเจ็บไข้ได้ป่วยไม่มีใครช่วย ก็ควรช่วยเขา เพราะเป็นเรื่องของความเมตตา พระพุทธเจ้าเองเคยต้องดูแลรักษาพระภิกษุรูปหนึ่ง ที่มีแผลเป็นฝีเป็นหนองเต็มตัวไปหมด พระรูปอื่นรังเกียจ ไม่มีใครดูแล อาจจะเป็นพระนิสัยไม่ดีก็ได้ พระอื่นยังมีกิเลสอยู่ก็มีความรังเกียจ เลยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย พระพุทธเจ้าผ่านมาเห็นเข้า จึงให้พระอานนท์

หาน้ำอุ่นมาเช็ดตัวมาพยาบาล ต้องดูพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง อย่าให้ความรังเกียจหรือความน่าเกลียดทำให้เราไร้เมตตา ความเมตตาควรเป็นตัวนำอยู่เสมอ ถ้าช่วยได้สงเคราะห์ได้ ก็ควรทำ ถ้าเขาไม่ยินดีก็ต้องทำใจเป็นอุเบกขา เผื่อเขาลองใจเราเราก็กลับไปใหม่สัก ๓ ครั้ง ถ้ายังปฏิเสธก็ไม่ได้เป็นความไร้เมตตาแล้ว ก็ต้องปล่อยไปตามบุญตามกรรม อย่ารังเกียจ ความรังเกียจเป็นกิเลส เป็นฝ่ายโทสะ ความรักความยินดีเป็นฝ่ายโลภะ ความเมตตาไม่ได้เป็นโลภะ เป็นเหตุเป็นผล เป็นธรรมชาติของจิตที่ไม่มีกิเลส จะมีความเมตตากับทุกคน มองคนอื่นเป็นเหมือนตัวเรา เขาเดือดร้อนก็เหมือนเราเดือดร้อน ถ้าเขาได้รับการช่วยเหลือก็เหมือนกับเราได้รับการช่วยเหลือมองด้วยความเมตตากรุณาจะมองอย่างนี้

แต่ยากสำหรับคนที่มีกิเลสอย่างพวกเรา พอโกรธเกลียดอะไรแล้ว จะไม่อยากยุ่งด้วย ไม่อยากเกี่ยวข้อง ถ้าเอาชนะได้ด้วยความเมตตาจิตจะสูงขึ้น การเจริญเมตตาไม่ได้หมายถึงให้สวดสัพเพสัตตา ฯลฯ นั่นเป็นเพียงการเตือนสติเท่านั้นเอง การเมตตาต้องเกิดจากการปฏิบัติจริง ในเหตุการณ์จริง เวลาโกรธใครแล้ว ให้อภัยเขาได้ นั่นแหละเรียกว่าเมตตา ใครทำให้เราเสียใจก็ให้อภัยเขา เราได้ประโยชน์เพราะใจเราสงบ ใจเราเย็น เราได้ประโยชน์มากกว่าคนที่เราให้อภัยเสียอีก คนที่เราให้อภัยก็ปลอดภัยจากพิษของเรา เราไม่ไปทำร้ายเขา ผู้ที่ได้รับประโยชน์จริงๆคือตัวเรา เพราะเวลาโกรธเหมือนมีไฟนรกเผาใจ พอให้อภัยปั๊บ ไฟนรกก็ดับ ใจก็เย็น แทนที่คนอื่นจะได้ประโยชน์ เรากลับได้ประโยชน์มากกว่า

ได้ดับไฟนรก ได้รักษาความเป็นมนุษย์เป็นเทพเป็นพระไว้ได้ ถ้าปล่อยให้ความโกรธฉุดลากให้ไปพูดไปทำ ก็จะกลายเป็นยักษ์เป็นมารไป เพราะจะต้องไปทำร้ายเขา เราน่าจะขอบใจคนที่ทำให้เราโกรธ เป็นเหมือนมาทดสอบเรา ว่ายังมีกิเลสอยู่หรือไม่ มีความโกรธอยู่หรือไม่ ให้อภัยได้หรือไม่

การมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ดีตรงนี้ มีข้อสอบให้ต้องสอบอยู่เรื่อยๆ ถ้าเป็นเทพเป็นพรหม ไม่มีข้อสอบ ทุกคนอยู่อย่างสุขสบายไม่มีใครเดือดร้อน ไม่มีใครมาทำให้เจ็บเนื้อเจ็บใจ มนุษย์มีเรื่องราวต่างๆมาทดสอบใจอยู่เรื่อยๆ มากระตุ้นให้สร้างธรรมขึ้นมา สร้างเมตตาจริงๆ ไม่ได้สร้างจากการสวดสัพเพสัตตา นั่นยังไม่ได้แผ่เป็นเพียงการศึกษา เป็นการเตือนสติว่า นี่คือธรรมะที่ต้องเจริญ ต้องมีให้ได้ในตัวเรา จะปรากฏขึ้นมาก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์จริงๆ ที่ทำให้ต้องเลือกระหว่างความเมตตาหรือไม่เมตตา ถึงจะเป็นการปฏิบัติจริงๆ ถ้าผ่านไปได้ก็ได้ขยับขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง จิตก็สูงขึ้น ขั้นต่อไปถึงแม้จะทุกข์จะโกรธบ้าง ก็จะเบาลงไป ไม่รุนแรง ต่อไปก็จะไม่โกรธเลย เพราะชำนาญขึ้นเรื่อยๆ เห็นคุณของการให้อภัย เห็นโทษของความโกรธ ทั้งหมดนี้จะเห็นชัดเมื่อจิตมีความสงบ ถ้าไม่สงบจะไม่ค่อยเห็นความแตกต่าง เวลาสงบจะเย็นสบาย พอโกรธขึ้นมาเหมือนแผ่นดินไหว จะสะเทือนใจทันที จะรู้ว่าต้องระงับ เป็นเหมือนภูเขาไฟปะทุขึ้นมา ร้อนไปหมดเลย ต้องดับตรงนี้ให้ได้

ถ้าไม่มีสมาธิ ไม่มีความสงบจะไม่รู้สึกเพราะมันร้อนอยู่ตลอดเวลา พอโกรธขึ้นมาก็จะไม่เห็นความแตกต่างมากนัก ขณะที่จิตไม่สงบ ความโลภความโกรธความหลงก็ทำงานของมันไปเหมือนกับเสียงดังรอบตัวเรา ตอนนี้ไม่มีเสียงดังรบกวน ได้ยินเสียงนกร้อง ถ้าไปอยู่ในเมืองก็จะไม่ได้ยินเสียงนกร้อง จะเห็นความแตกต่างเวลาที่เกิดอารมณ์ขึ้นมา พอมีสมาธิแล้วเวลามีอารมณ์เกิดขึ้นมาจะรู้เลย เป็นเหมือนแผ่นดินไหว เหมือนภูเขาไฟระเบิด ไม่ต้องรู้จักชื่อ ก็รู้ว่าเป็นตัวที่ต้องกำจัด ส่วนใหญ่จะรู้จักชื่อแต่ไม่รู้จักตัว รู้หมดว่ากิเลสมีอะไรบ้าง มีความโลภ ความโกรธ ความหลง แต่เวลาปรากฏตัวขึ้นมาก็ไหลตามมันไป สมาธิจึงสำคัญมากที่สุดในการปฏิบัติ ถ้าจะให้ได้ผลจริงๆจังๆ เป็นเนื้อเป็นหนังจริงๆ ต้องมีสมาธิก่อน ปัญญาจะไม่เป็นภาวนามยปัญญา จะเป็นจินตมยปัญญา เป็นสุตมยปัญญา รู้จักชื่อแต่ไม่รู้จักตัว พอเจอตัวก็ทำอะไรมันไม่ได้ ไม่มีกำลังต่อสู้ ถ้ามีสมาธิก็จะหยุดมันได้ ดับมันได้ บางทีมีสมาธิแล้วแต่ไม่รู้ว่าเป็นกิเลสก็มี เพราะกิเลสจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ อย่างหยาบๆนี้เรารู้ ส่วนที่ละเอียดเข้าไปจะยังไม่รู้ เช่นความสว่างไสวในจิต ไม่รู้ว่าเป็นกิเลส ถ้ามีผู้ที่ผ่านมาแล้วคอยเตือนไว้ ก็จะผ่านไปได้ ถ้าไม่มีก็จะติดไปนาน อาจจะหลงคิดว่าสำเร็จแล้วว่านี่แหละคือผลที่ต้องการ แทนที่จะทำลายมันกลับไปรักษามัน

ปฏิบัติไปกิเลสจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ แต่ก็ไม่มีอะไรที่จะหลุดพ้นจากสายตาของสติของปัญญาไปได้ ถ้าผู้ปฏิบัติไม่นอนใจเสียอย่าง ถึงแม้จะไม่มีครูไม่มีอาจารย์ ถ้าถึงจุดนั้น ไม่นานก็จะต้องเห็นโทษของมัน ถ้าหลุดพ้นจริง ทำไมต้องคอย

พะวักพะวง ต้องดูแลรักษา จะเอะใจขึ้นมา จะรู้ว่าตัวนี้เป็นปัญหา ต้องหาวิธีแก้ ต้องมีสติปัญญา ไม่ประมาทนอนใจ ถ้าประมาทนอนใจคิดว่าสำเร็จแล้ว รู้แล้ว พอแล้วก็กลายเป็นเหยื่อกิเลสไป เป็นอรหันต์นกหวีด พิจารณาแล้วเข้าใจแล้ว พอ ๒ ชั่วโมงต่อมาก็โผล่ขึ้นมาอีก ต้องคอยดูใจเป็นหลัก ถึงแม้จะสงบแล้วก็อย่านอนใจ คอยสังเกตคอยดูไปเรื่อยๆ จนกว่าจะแน่ใจจริงๆ ทดสอบด้วยวิธีต่างๆ ทุกรูปแบบ

ถาม บังคับไม่ได้ เกิดขึ้นมาเอง

ตอบ ถ้าเป็นกิเลสก็มีเหตุให้เกิด คือความหลง ถ้าดับความหลงได้ ก็จะไม่เกิดอีก ความหลงเป็นต้นเหตุของความโลภ ความโกรธ ความหลงทำให้ไม่รู้ว่าเป็นกิเลส จะทำอย่างไรให้รู้ว่าเป็นกิเลส ก็ต้องมีมาตรฐานวัดในใจ ก็คือความสงบนิ่งของใจ ถ้าใจกระเพื่อมเมื่อไร แสดงว่าถูกความหลงทำให้กระเพื่อม ต้องพิจารณาหาเหตุว่า กระเพื่อมเพราะอะไร เพราะไปหลงยึดติด อยากให้เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ พิจารณาจนรู้ว่าไปหลงไปยึดติด ก็ปล่อยวาง ปล่อยให้เป็นไป ใจก็ไม่กระเพื่อม

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม มีคนมาปรึกษาว่าเวลาเจอหน้าคนนี้ เขาจะไม่ชอบโดยที่ไม่รู้สาเหตุเพราะอะไร อยากทราบว่าต้องแก้อย่างไร

ตอบ กรรมเก่า พอเจอหน้ากันก็รู้เลยว่าไม่ถูกชะตากัน

ทำใจให้เป็นอุเบกขา เราบังคับเขาไม่ได้ แต่บังคับเราได้ ถ้าเราไม่ชอบเขา ไม่สามารถทำใจให้รักเขาได้ ก็ทำใจเฉยๆ ไปก่อน แต่ถ้าเขาจะทำอะไรเรา ก็อย่าไปโกรธเขา อย่าไปมีอะไรกับเขา คิดเสียว่าเป็นวิบาก ถ้าทำใจได้ก็ยิ้มให้เขา มีอะไรก็แบ่งให้เขา บางทีมีเหตุการณ์ทำให้เราทำได้ก็มี เช่นต่างคนต่างจะไปใช้โทรศัพท์เครื่องเดียวกัน เราก็ให้เขาใช้ก่อน เป็นการสร้างไมตรีจิต เปลี่ยนจากความไม่ชอบมาเป็นความชอบกัน บางทีมันอาจจะไม่ใช่วิบากก็ได้ อาจจะเป็นเพราะเราไม่ชอบคนขี้หน้าแบบนี้ ไม่ชอบคนลักษณะนี้ก็ได้ แต่เมื่อมีโอกาสได้ทำบุญร่วมกัน ได้ช่วยเหลือกันแล้ว ความไม่ชอบกันก็หายไปได้

ถาม เขาก็พยายามทำ คือพยายามเมตตา แต่ว่าเขาค้นพบว่าในความเมตตานั้นมีความรู้สึกกระวนกระวายอยู่ข้างใน มีความรู้สึกไม่ชอบอยู่ลึกๆ มีความไม่สบายใจอยู่ลึกๆ เขาอยากแก้ตรงนี้ค่ะ

ตอบ ต้องพยายามทำไปเรื่อยๆ เป็นการต่อสู้กันระหว่างธรรมกับอธรรม ระหว่างธรรมกับกิเลส กิเลสความเห็นแก่ตัว ความอยากที่จะทำอะไรตามใจตัวเอง กับทำสิ่งที่ถูกต้องแต่ไม่ถูกใจ ต้องพยายามฝืนทำไปเรื่อยๆ เหมือนกับถนัดมือขวา พยายามหัดใช้มือซ้ายก็ยัง เผลอไปใช้มือขวาได้ ต้องมีสติ อย่าไปปฏิเสธ อย่าไปรังเกียจเวลาที่ต่อสู้กัน เชื้อเก่ายังไม่ถูกทำลายไปหมด ถ้ามีสติรู้ แล้วไม่ไปกังวลกับมัน ก็จะไม่เป็นปัญหา ทำไปเรื่อยๆแล้วจะหมดไปเอง

จิตเรายังยังไม่มีธรรมมากพอ กิเลสมันยังมีแรงต่อต้านอยู่ เมื่อธรรมมีแรงมากกว่า ก็จะน็อกกิเลสได้ พอกิเลสถูกน็อกแล้ว ก็จะไม่มีแรงต้าน ถ้าเป็นมวยก็ยังไม่นับ ๑๐ ยังผลัดกันรุกผลัดกันรับอยู่ แต่ถ้าลงไปนับ ๑๐ แล้วก็จบ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าคิดอะไรไม่ดี พอเราเบรกแล้ว ตำหนิต่อ ก็เลยรู้สึกเครียดมาก

ตอบ นั่นไม่ได้เป็นการเบรก เป็นการเหยียบคันเร่งโดยที่คิดว่าเป็นการเบรก ต้องเบรกด้วยเหตุผล เวลาคิดเรื่องไม่ดีก็ควรคิดว่า คิดแล้วทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นมา ไม่เกิดประโยชน์อะไร เช่นเวลาโกรธ ใครทุกข์ละ คนที่ถูกโกรธหรือคนที่กำลังโกรธ คนที่กำลังโกรธจะร้อนเป็นไฟ แต่คนที่ถูกโกรธไม่รู้เรื่องเลย นอนหลับสบาย โมโหสามีนอนไม่หลับทั้งคืน แต่สามีนอนหลับสบาย ต้องให้อภัยสามี จะได้นอนหลับ วิธีดับความโกรธก็คือการให้อภัย ไม่จองเวร ถ้ายังให้อภัยไม่ได้ ก็อย่าไปคิดเรื่องที่ทำให้โกรธ ให้คิดพุทโธๆไปเรื่อยๆ จนหลับไป พอตื่นขึ้นมาก็จะลืม

ถาม คือมีความรู้สึกว่า พอเราหยุดแล้ว เหมือนไปบังคับมันให้มันหยุด ถึงใช้เหตุผลก็ยังรู้สึกบังคับนะคะ แล้วก็จะเครียด

ตอบ กิเลสยังต่อต้านเราอยู่ เบรกของเรายังไม่แรงพอ เป็นการชักคะเย่อกัน ยังมีแรงฝืนเราอยู่ ก็เลยเกิดความเครียดขึ้นมา ยังต่อสู้กันอยู่ พอเขายอมเขาหยุด ก็จะเบาจะโล่งขึ้นมา ในเบื้องต้นก็ต้องสู้กันก่อน เรายังไม่เชื่อมั่นในเหตุผล

เมื่อเราไม่เชื่อ กิเลสก็จะไม่เชื่อตาม ถ้าเราเชื่อ กิเลสก็จะยอมแพ้เรา ท่านจึงสอนว่าการให้อภัยดีที่สุด ดีจริงๆด้วย แต่เราให้อภัยได้จริงๆหรือเปล่า ถ้าให้อภัยได้จริงๆก็ต้องสงบ ถ้ายังให้อภัยไม่ได้ แสดงว่ายังมีอะไรค้างคาอยู่ในใจ ก็ต้องฝืนทำไปเรื่อยๆ จนกว่าอำนาจของธรรมหรือสติปัญญาจะสามารถกำจัดกิเลสได้เต็มที่ ถ้าทำได้แล้วจะรู้เอง ถ้ายังฝืนยังต่อสู้กันอยู่ ก็จะรู้สึกอย่างที่พูด ยังบังคับกันอยู่ เพราะยังไม่เห็นเหตุผลได้อย่างชัดเจน ว่าการระงับปัญหาด้วยการเลิกรากันไป ดีกว่าการต่อกรกัน จะดีกว่าการโต้ตอบกัน จะไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเขาทำอะไรเรา แล้วเราเฉยเสีย ปล่อยให้เขาทำให้พอ พอเขาเบื่อแล้วเขาก็หยุดไปเอง จะไม่กลับมาทำเราอีก เขาได้ระบายอารมณ์ของเขาเต็มที่แล้ว เขาอยากจะว่าอะไร ก็ปล่อยให้เขาว่าให้เต็มที่เลย พูดไปเลย นั่งฟังอย่างเดียว ไม่ตอบโต้ไม่เถียงเลย เป็นเหมือนต้นเสา ลองไปพูดกับต้นเสาดูสิ เดี๋ยวก็เหนื่อยไปเอง ถ้าเห็นความจริงแล้ว เราก็จะนิ่งเฉยได้ ให้อภัยได้ ต่างฝ่ายก็จะอยู่อย่างสุขสบาย เขาก็สบายที่ได้ระบาย เราก็สบายเพราะไม่มีใครมารบกวนเราอีก

เช่นพระโมคคัลลานะที่มีฤทธิ์ มีคนตามฆ่าท่าน แต่ท่านไม่ใช้ฤทธิ์ป้องกันตัว ท่านให้เหตุผลว่าป้องกันวันนี้ พรุ่งนี้ก็มาใหม่ เพราะความอาฆาตพยาบาทยังไม่หมด จะหมดได้ต่อเมื่อได้ทำในสิ่งที่ต้องการทำ ต้องคิดว่ามันเป็นกรรมของเรา ที่ไปทำให้เขาอาฆาตพยาบาท วิธีเดียวที่จะจบได้ก็ต้องยอมรับใช้กรรมไปเท่านั้น ต้องนิ่งเฉยเท่านั้น เขาจะฟันจะแทงก็ปล่อยเขาทำไป ถ้าจะตายไปก็ถือว่าเป็นเวลาของเรา

แล้ว คนเราทุกคนก็มีเวลานี้ด้วยกันทุกคน ต่างกันว่าจะเป็นตอนไหน ตอนเช้าตอนกลางวันตอนเย็นหรือตอนกลางคืน ถ้ายอมรับแล้วก็ไม่เป็นปัญหา ปัญหาต่างๆก็จบ ใจก็สงบเย็นสบาย ไม่ทุกข์ไม่หวาดกลัว อะไรที่ทำให้เราหวาดกลัว ก็พยายามนึกและจินตนาการในใจไปเรื่อยๆ ถ้าหวาดกลัวกับการถูกทิ่มแทง ก็นึกภาพอยู่ในใจว่า กำลังถูกแทง ปล่อยให้แทงไปเรื่อยๆ จนชินไปเอง แล้วก็จะหายกลัว เวลาจะไปให้หมอฉีดยา ก็นึกถึงภาพหมอเอาเข็มมาทิ่ม นึกอยู่เรื่อยๆ พอชินแล้วก็จะไม่กลัว ผู้ที่กลัวก็คือใจ ร่างกายไม่รู้เรื่องอะไร เหมือนแก้วน้ำนี้ มันไม่รู้หรอกว่าเราเทน้ำอะไรเข้าไป มันไม่รังเกียจไม่ยินดี เทน้ำปัสสาวะลงไป มันก็ไม่รังเกียจ คนดื่มต่างหากที่รังเกียจ จึงต้องฝึกไว้ก่อน สิ่งใดที่ทำให้เราขยะแขยงแต่ต้องเผชิญกับมัน เราก็ต้องจินตนาการไปในใจจนกว่าจะหายขยะแขยง นี่แหละคือวิปัสสนา ต้องระลึกถึงเรื่องเหล่านี้ คนเราไม่ชอบนึกถึงความตาย ท่านจึงสอนให้นึกถึงอยู่เรื่อยๆ พิจารณารูปแบบของการตายต่างๆ มีตายแบบไหนได้บ้าง ตายด้วยยาพิษ ตายด้วยไฟไหม้ ให้นึกไปเรื่อยๆ ต้องโดนแบบไหนสักแบบหนึ่ง เมื่อรับได้แล้วจะสบายใจ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม อย่างที่ท่านบอกว่าให้กำจัดกิเลสที่หยาบๆ เช่นความโกรธนี่ เวลาออกไปแล้วมันเหมือนไม่โกรธ แต่มันก็ยังติดอยู่ในใจ และไม่อยากเจอแบบนั้นอีก ทำไมถึงเป็นอย่างนี้

ตอบ ยังตัดไม่ขาด ยังไม่ปล่อยวาง ความไม่โกรธนี่ดี แต่ความไม่อยากเจอนี่ไม่ดี ความไม่อยากเจอเป็นสมุทัย ถ้าผ่านมา

ได้แล้วจะไปกลัวทำไม ผ่านมาได้ครั้งหนึ่งแล้วก็ผ่านไปได้ตลอด เวลาเกิดขึ้นอีกก็ปฏิบัติเหมือนกับที่เคยปฏิบัติ เราก็นิ่งเฉย ไม่สะทกสะท้านไม่หวั่นไหว ไม่ยินดียินร้าย ก็ไม่มีปัญหาอะไร สิ่งต่างๆในโลกนี้เราห้ามมันไม่ได้ มันจะเกิดมันก็ต้องเกิด ถ้าไม่เกิดมันก็ไม่เกิด

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม อย่างกรณีที่คนเขาทำให้เราโกรธ แต่เราก็ตัดได้ พอเราหนีไป เขากลับโกรธเรามากยิ่งขึ้น อย่างนี้เราบาปไหมคะ

ตอบ ไม่บาป เป็นกรรมของเขา ที่ไม่รู้จักระงับความโกรธ ถ้าเราไม่ได้ไปทำให้เขาโกรธ เขาโกรธขึ้นมาเองก็ช่วยไม่ได้ อย่างเขาด่าเราแล้วเราไม่เดือดร้อน แล้วเขากลับโมโหใหญ่ เราไม่ได้ทำอะไร เราเป็นเหมือนกับต้นเสานี้ ไปด่าต้นเสาแต่ต้นเสามันเฉยๆ แล้วเราก็ไปโกรธมัน เป็นความโง่ของใคร

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม การมีกิเลสหนา มีกิเลสบาง เกิดจากอะไรคะ

ตอบ เกิดจากการได้เจริญปัญญามามากน้อยต่างกัน ถ้าได้เจริญปัญญามาก กิเลสก็จะบางลงไปมาก

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม อกุศลกรรมบถ ๑๐ เรื่องการพูดเพ้อเจ้อ เช่นเวลาจับกลุ่มนินทาคนอื่น ในกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน แต่ไม่ถึงกับพูดนินทาว่าร้าย แต่เป็นการพูดกันเพื่อความสนุกสนาน ผิดศีลข้อพูดเพ้อเจ้อ หรือผิดศีลข้อ ๔ มุสาวาทหรือเปล่าครับ

ตอบ ไม่ผิด จะผิดศีลข้อ ๔ ต้องพูดเท็จ พูดปด การพูดเพ้อเจ้อไม่ได้รวมอยู่ในศีล ๕ ถ้าต้องการรักษาให้ละเอียดขึ้น ก็ต้อง

ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่พูดส่อเสียด เหมือนกับใช้ผงซักฟอกซักผ้า ถ้าใช้ผงซักฟอกที่เข้มข้นไม่มาก ก็ซักสะอาดได้ในระดับหนึ่ง ถ้าต้องการให้สะอาดหมดจด ก็ต้องใช้ผงซักฟอกที่เข้มข้นมากๆ เปรียบกับศีล ๕ ก็เหมือนผงซักฟอกที่ไม่เข้มข้น แต่ก็ซักสะอาดพอใช้ได้ แต่ถ้าต้องการให้สะอาดหมดจด ก็ต้องรักษาวจีกรรมไม่ให้พูดเท็จ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ ก็จะสะอาดกว่า การพูดเพ้อเจ้อให้พยายามลดซะ ไม่เกิดประโยชน์กับจิตใจ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เล่นหุ้นเป็นบาปไหมคะ จะผิดศีลไหมคะ

ตอบ ไม่ผิดศีล ไม่ผิดกฎหมาย อยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราทุกข์กับมันก็บาป ถ้ากินไม่ได้ นอนไม่หลับ เสียอกเสียใจ อย่างนี้ก็บาปแล้ว สร้างความทุกข์ให้กับเรา จะว่าบาปก็ไม่เชิง เพราะคำว่าบาปหมายถึงการไปสร้างความทุกข์ให้กับผู้อื่น ไปเบียดเบียนผู้อื่น แต่นี่เป็นการเบียดเบียนตัวเรา เรียกว่าเป็นอกุศลก็แล้วกัน ไม่ฉลาด

ถาม เหมือนกับซื้อลอตเตอรี่ไหมคะ

ตอบ ซื้อลอตเตอรี่ก็ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีล เป็นอบายมุข อาจจะทำให้เราผิดศีลต่อไป ถ้าเราเล่นแบบหักโหม เล่นแบบทุ่มเท เล่นแบบเอาเป็นเอาตาย พอเงินหมดก็ต้องไปหาเงินมาด้วยวิธีที่ไม่สุจริต

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ท่านอาจารย์คิดอย่างไรกับเรื่องทำหมันคะ

ตอบ ขึ้นอยู่ที่เหตุผลว่าทำหมันเพื่ออะไร ถ้าทำเพื่อส่งเสริมกิเลสก็ไม่ดี ถ้าทำเพราะว่ามีโรคบางอย่าง เวลามีลูกแล้วจะมีปัญหาตามมา ก็มีวิธีแก้ได้ ๒ วิธีคือ ๑. ทำหมัน ๒. ละเว้นกิจกรรมทางเพศ ถ้ายังละไม่ได้ก็ควรทำหมัน ประเด็นสำคัญอยู่ที่ใจ ทำเพื่ออะไร ถ้าทำเพื่อกิเลสก็อย่าไปทำดีกว่า พยายามหักห้ามจิตใจจะดีกว่า ถ้าหักห้ามจิตใจไม่ได้ ก็ทำหมันดีกว่าทำแท้ง เพราะจะมีโทษมาก เมื่อ ๒ วันก่อน มีคนมาปฏิบัติธรรม มาสารภาพบาปว่า เขาฆ่าลูกเขา แล้วลูกก็ตามมารังควาน

ถาม อันนี้อยู่ในจิตใจเขาใช่ไหมคะ

ตอบ ใช่ อยู่ในจิตใจเขา เขาว่าเขาทำอะไรไม่เจริญรุ่งเรืองเลย เราก็สอนให้เขายอมรับกรรม และขออโหสิกรรม ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไป เมื่อเช้าเขามาลา เขาเล่าว่าตอนนี้หายไปแล้ว ส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ใจเขา ที่คิดไปเอง พอยอมรับกรรมได้ อะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด จิตใจก็สงบ ความจริงจิตเขาคิดปรุงแต่งไปเอง ทำให้เกิดกังวลกลัวขึ้นมา ถ้าได้ทำบาปไปแล้ว ก็ยอมรับกรรมเสีย อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด ในปัจจุบันทำจิตให้ว่างไว้ อย่าสร้างนรกในขณะนี้เลย แล้วจำไว้เป็นบทเรียน ว่าทำไปแล้วจะเกิดผลแบบนี้ จะได้ไม่ทำอีก

••••••••••••••••••

ถาม กราบเรียนถามเรื่องศีล ๕ กับสัมมาอาชีวะ ถ้าทำร้านอาหารแล้วต้องไปจ่ายตลาดเอง บางทีจะต้องซื้อปลาสดๆมา

ตอบ ไม่ควรทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้อื่น ถ้าซื้อก็ซื้อของที่ตายแล้วจะดีที่สุด ถึงแม้จะให้คนอื่นไปซื้อ มันก็เป็นเงิน

ของเรา ในทางโลกก็ยังถือว่าผิดกฎหมายอยู่ดี สั่งให้เขาทำก็ดี ทำด้วยตนเองก็ดี ก็เป็นความผิดเหมือนกัน เพราะมีเจตนาร่วมที่จะทำความผิดนั้น ถ้าเราศึกษาธรรมะแล้วเห็นว่าอาชีพที่เราทำอยู่นี้ ไม่เป็นสัมมาอาชีวะ เราก็ต้องเลิกเสีย ต้องเปลี่ยนอาชีพนี้แล้ว หาอาชีพใหม่ทำ อย่าไปเสียดายกับเงินทองเล็กๆน้อยๆ มันไม่มีคุณค่าเท่ากับธรรมะ ไม่มีคุณค่าเท่ากับบุญ เพราะเราหาเงินมาก็เพื่อเอาไปแลกกับบุญอยู่ดี แล้วในเมื่อเราสามารถได้บุญมา โดยไม่ต้องเสียเงิน ทำไมเราไม่ทำ เปลี่ยนอาชีพเสียก็หมดเรื่อง ถ้าขายเหล้ารู้ว่าไม่ดี ก็ไม่ต้องขาย ขายแต่ข้าวอย่างเดียว เนื้อสัตว์ก็ไปซื้อของที่ตายแล้ว

ถาม อาหารเป็นๆที่เราไปชี้ แล้วเขาทำมาให้ ผิดศีล ๕ ไหมคะ

ตอบ ผิด ถ้าสั่งให้เขาเอาตัวที่อยู่ในตู้มาทำให้เรากิน ถ้าเราไม่อยากจะผิดศีล ๕ ก็บอกเขาว่าเอาของที่ตายแล้วนะ อย่าเอาของเป็น ถ้าไม่มีก็เอาแต่ผัดผักมาก็แล้วกัน ถ้าเราอยากจะรักษาศีลก็ต้องเป็นอย่างนั้น ถ้ายังติดในรสชาติอยู่ ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้มันก็หลอกตัวเราเอง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เพชฌฆาตก็ผิดใช่ไหมคะ

ตอบ ผิด เหมือนกับชาวประมงที่ไปจับปลามา ก็ต้องฆ่าปลาเพื่อจะได้มีรายได้ เพชฌฆาตก็ได้รายได้จากการฆ่าคน ถึงแม้คนนั้นจะถูกลงโทษประหารชีวิต แต่คนที่ทำนั้นก็ยังผิดอยู่ เพราะไปฆ่าผู้อื่น

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม แล้วอย่างตอนที่มีไข้หวัดนกระบาด แล้วเขาสั่งให้ไปฆ่า เป็นบาปไหมคะ

ตอบ แน่นอน ถ้าทำตามคำสั่งก็มีส่วน ถ้าเราเป็นคนมีศีลมีธรรม ก็ลาออกจากงานนั้นเสีย

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ลูกทำงานโฆษณานะคะ สื่อโฆษณาอาหารพวกซีพี ขายไก่ ขายเป็ดพวกนี้ แล้วก็ไปโฆษณาเหล้าด้วย อย่างนี้ผิด ไหมคะ

ตอบ การโฆษณายังไม่ถึงขั้นลงมือกระทำเอง จะว่าผิดโดยตรงก็คง ไม่ อาจจะผิดโดยการที่มีส่วนช่วยส่งเสริม แต่ไม่ได้เป็นความ ผิดโดยตรง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม อย่างนั้นคนที่เป็นผู้พิพากษา เขาก็ต้องชี้ผิดชี้ถูก

ตอบ เขาก็ทำหน้าที่ของเขา ชี้ผิดชี้ถูกเท่านั้นเอง โทษไม่ได้อยู่ที่ คนชี้ เขาชี้ว่าผิดหรือถูกเพราะกฎหมายกำหนดบังคับไว้ว่า เมื่อทำผิดแบบนี้ก็ต้องถูกประหาร เขาไม่ได้เป็นคนสั่งฆ่า คนที่ทำผิดนั้นแหละเป็นผู้สั่งฆ่าตัวเขาเอง ด้วยการกระทำ ของเขา ผู้พิพากษาเพียงแต่ชี้ผิดชี้ถูก เหมือนพระพุทธเจ้า ทรงชี้ปาราชิกของพระสงฆ์ ตอนนี้เธอทำผิดปาราชิก จะต้อง สิ้นจากความเป็นพระไป พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้โหดร้ายทารุณ อะไร แต่การกระทำของเขาต่างหาก ที่ทำให้เขาต้องสิ้นจาก ความเป็นพระไป

ถาม หมายความว่าผู้พิพากษาต้องตัดสินไปตามเนื้อผ้า และต้องให้ความเที่ยงธรรมใช่ไหมครับ

ตอบ ใช่ ต้องให้ความเที่ยงธรรม ตัดสินไปตามเนื้อผ้า ตามความเป็นจริงเท่านั้น ตามกฎเกณฑ์ แต่ถ้าไปพิจารณาผิดเป็นถูก ถูกเป็นผิด นั่นแหละจึงจะบาป เพราะบิดเบือนความจริง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ลูกสาวทำงานทางราชการ มีการเรียกเก็บเงินใต้โต๊ะ คืองานบางอย่างเจ้าหน้าที่จะไม่ยอมอนุมัติ ถ้าไม่ให้เงินเขา จะหาเรื่องราวหาข้อผิด เขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะผู้ให้ เขาจะมีความผิดในส่วนกรรมที่ละเอียดนี้หรือไม่

ตอบ ถ้ามีส่วนร่วมด้วยก็มี ถ้าไม่มีส่วนร่วมด้วยก็ไม่มี

เราไม่ได้ทำผิด คนที่เรียกนั่นแหละผิด เราเป็นคนซื้อของ เขาเรียกราคานี้ เราก็จ่ายเขาไป เขาก็ไปเป็นเปรต เราไม่ได้ไปเป็น

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ลูกสอนหนังสืออยู่ สอนเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน ทีนี้ในเรื่องของการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์หรือโฆษณานี้ บางทีมันค่อนข้างที่จะเป็นสีเทาๆ ในการพยายามที่จะบอกข้อความที่จะให้แนบเนียนที่สุด ที่จะให้เขาเชื่อถือเรามากที่สุด กับตัวสินค้าตัวผลิตภัณฑ์นี้นะคะ ทีนี้ก็เหมือนเราไม่ได้พูดความจริง เราควรจะทำอย่างไรคะ

ตอบ ถ้าไม่พูดความจริงมันก็เป็นมุสา ถ้าไปยุยงให้กิเลสเขาเกิดความโลภ อยากจะซื้อของ มันก็เป็นการส่งเสริมกิเลส มันก็ไม่ดีทั้งสองอย่าง ถ้าเราอยากจะไปทางธรรมะ ก็อย่าไปทำงานแบบนี้

ถาม ตอนนี้ที่ทำได้ก็คือพยายามให้เด็กที่สอน ซึ่งจะเป็นสื่อสารมวลชนในอนาคต ให้เขารู้เท่าทัน แม้กระทั่งตัวเองก็ยังถูกสื่อหลอกด้วย คือให้เขาตัดสินใจเอาว่าอันไหนที่ดีที่สุด แต่มันค่อนข้างยากในโลกของธุรกิจ คือในทางธุรกิจนี่ คนที่ประสบผลสำเร็จก็คือคนที่ทำกำไรสูงสุด

ตอบ ถ้าเราต้องการวางเป้าอยู่ที่ผลกำไร มันก็ต้องไปทางสีเทา แต่ถ้าเราไม่ได้ถือเป้าของรายได้เป็นหลัก แต่ถือความถูกต้องเป็นหลัก ก็ยังยืนอยู่บนสีขาวได้ อยู่ที่เรา ต้องเลือกเอาถ้าเลือกได้ ถ้าเลือกไม่ได้เราก็จะทุกข์กับสีเทาไป ต้องรับวิบากของการกระทำของเรา

ถาม ทุกอาชีพก็มีสิทธิที่จะทำบุญและทำบาปได้เท่าๆกันใช่ไหมคะ

ตอบ ใช่ อยู่ที่ว่าเรามีความรู้ทางด้านธรรมะมากน้อยเพียงไร ถ้ามีความรู้ทางด้านธรรมะน้อย อำนาจความหลงก็จะฉุดลากให้เราไปทางสีเทา แต่ถ้ามีความรู้ทางธรรมะมาก ก็จะฉุดลากให้เราไปทางสีขาว เพราะเราจะไม่ถือเรื่องรายได้เป็นหลัก เราจะต้องถือเรื่องของความถูกต้อง เรื่องของความสะอาดทางด้านศีลธรรมเป็นหลัก ทำได้ แต่อาจจะรวยช้าหน่อยหรือไม่รวยเลย แต่มีบุญมีความสุขทางด้านจิตใจ หรือจะไปทางสีเทามีเงินเยอะ แต่หาความสุขไม่เจอ มีรถเก๋งคันละล้านสองล้าน มีบ้านหลังละสิบล้าน แต่ไม่มีความสุขในจิตใจเลย มันก็เป็นทางเลือกที่เราสามารถเลือกได้ คนส่วนใหญ่ที่ไปทางสีเทากัน ก็เพราะไม่เคยเข้าหาธรรมะกัน ก็เลยไม่รู้ ก็เลยถือว่า ทุกอย่างยุติธรรมหมด ขอให้ทำแล้วได้กำไรก็ใช้ได้แล้วไม่ผิดกฎหมายก็แล้วกัน แต่กฎหมายหยาบกว่าศีลธรรม

ถ้าเป็นตาข่าย ก็เป็นตาข่ายที่รูใหญ่ มีช่องโหว่เยอะ แต่ถ้าเป็นศีลธรรมจะละเอียดกว่า อยู่ที่เราว่าจะเอาอะไร คนส่วนใหญ่ก็จะเอาทางเงินทองกัน ไม่ค่อยกังวลกับเรื่องศีลธรรม

แต่ถ้าได้รู้จักศีลธรรมแล้ว ก็จะยึดทางด้านศีลธรรม ยกตัวอย่างทุกวันนี้เราเห็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ก็มีคนที่มีศีลธรรม กับคนที่ไม่มีศีลธรรมกำลังต่อสู้กันอยู่ ก็เห็นอยู่ชัดๆ คนที่เน้นทางด้านศีลธรรม ก็จะไม่สร้างความวุ่นวายสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองหรือกับผู้อื่น แต่คนที่ไม่เน้นเรื่องศีลธรรม ก็จะมีแต่ความวุ่นวาย ทั้งกับตัวเองและกับผู้อื่น ผลก็เห็นอยู่ชัดๆ ถ้าได้ศึกษาธรรมะจนเห็นคุณค่าของธรรมะ ก็จะมาทางธรรมะ มาทางศีลธรรม ถ้าไม่เห็นคุณค่าของธรรมะ เห็นคุณค่าของเงินทองมากกว่า ก็จะไปทางนั้น

ถาม อาชีพที่ทำอยู่ทุกวันนี้มีความรู้สึกว่าจริงๆแล้ว มันก็มีทางเลือก

ตอบ ใช่ ความรู้มีทั้งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ และที่เป็นโทษเป็นดาบสองคม ใช้ให้เป็นประโยชน์ก็ได้ ใช้ให้เกิดโทษก็ได้ เอามาหั่นเนื้อหั่นผักก็เป็นประโยชน์ เอาไปตัดมือ ตัดแขนคนอื่นก็เป็นโทษ ความรู้ก็เหมือนกัน อยู่ที่เราจะเอาไปใช้ในทางไหน เอาไปเป็นเครื่องมือของกิเลสก็เป็นโทษ เอาไปเป็นเครื่องมือของธรรมะก็เป็นคุณ เช่นโฆษณาธรรมะ พอคนเห็นแล้วก็อยากจะเข้าวัด อย่างวัดบางวัดขึ้นป้ายเบ้อเริ่มเทิ่มอยู่ตามริมถนน ใครเห็นแล้วก็อยากจะเข้าวัดกัน เพียงแต่ว่าทางศาสนาไม่ค่อยเน้นแบบนี้ ไม่ต้องการดึงคนเข้ามาด้วย

ของล่อหลอก อยากจะให้เข้ามาสัมผัสกับความจริงมากกว่า โดยอาศัยคนที่ได้สัมผัสกับของจริงช่วยเผยแผ่

อย่างพระพุทธเจ้าตอนที่ทรงเผยแผ่ธรรมะครั้งแรก ก็มุ่งไปที่คนที่สามารถรับถ่ายทอดธรรมะได้เร็วและง่าย ก็คือพระปัญจวัคคีย์ เพราะสอนครั้งเดียวก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบันแล้ว สอนอีกสองครั้งสามครั้งก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์กันหมด ไม่ต้องเหนื่อยยาก ต่อจากนั้นก็อาศัยท่านเหล่านี้เป็นสื่อ เป็นผู้ไปโฆษณาต่ออีกที ทั้ง ๕ องค์ก็แยกกันไป ๕ ทิศทาง ไปเจอใครที่ไหนก็สอนแบบเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงสอน พอได้ยินได้ฟังก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันขึ้นมา ก็ช่วยกันกระจายพระธรรมคำสอนให้แผ่กว้างไกลออกไปจนถึงทุกวันนี้ ในสมัยพุทธกาลจึงมีพระอรหันต์ปรากฏขึ้นมาอย่างมากมายก่ายกอง โดยไม่ต้องมีสื่อโฆษณาเพราะไม่เป็นธรรมชาติ

ถาม ถ้าอย่างนั้นการเป็นฆราวาสแล้วรักษาศีลให้บริสุทธิ์นี่ค่อนข้างยากมากเลยนะคะ

ตอบ ยากสำหรับคนที่ยังหมกมุ่นอยู่กับเรื่องโลภโกรธหลง เรื่องลาภยศสรรเสริญสุข แต่ง่ายสำหรับคนที่ไม่หมกมุ่น ถ้าอยากจะได้เงินมากๆนี่ก็รักษายาก แต่ถ้าไม่คำนึงถึงเรื่องร่ำรวยขอให้วันหนึ่งมีข้าวกินก็พอแล้ว นี่ก็จะไม่ยาก สมัยที่อาตมาปฏิบัติอยู่คนเดียวนี่ วันหนึ่งใช้เงินแค่ ๕ บาทไว้ซื้อข้าว ก็อยู่ได้แล้ว กินข้าวมื้อเดียว ข้าว ๒ จาน ข้าวจาน ก๋วยเตี๋ยวชาม เงิน ๕ บาทสมัยนั้น ก็ซื้อก๋วยเตี๋ยวได้ชาม ชามละ

๒ บาท ข้าวจานละ ๓ บาท พวกข้าวมันไก่ มี ๕ บาท ก็อยู่ได้วันหนึ่งแล้ว อาตมาตั้งแต่สมัยที่ยังไม่ได้ปฏิบัติธรรม ก็ไม่ได้สนใจกับเรื่องอาหารการกิน อะไรก็ได้ ก็เลือกอาหารที่ชอบบ้างถ้ามีให้เลือก แต่ไม่ต้องเป็นร้านเชลล์ชวนชิม ส่วนใหญ่ชอบกินก๋วยเตี๋ยวข้างถนน กินให้อิ่มก็ใช้ได้แล้ว

เคยเจอพวกฝรั่งที่ชอบอยู่แบบซำเหมา พวกนี้มีเงินแต่อยากจะประหยัด อยากจะอยู่อยากจะเที่ยวนานๆ เชื่อไหมเขาซื้อข้าวแกงกินกัน กินข้าวแกงข้างถนนจานละ ๒ บาท ๓ บาท เมื่อก่อนเรากลับมาจากเมืองนอกใหม่ๆ ยังต้องไปกินร้านอาหารที่ติดแอร์ มีคนเสิร์ฟ พอเห็นเขาทำแบบนี้ เราก็บอกตัวเราว่าต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตเราแล้ว เพราะเงินก็มีเหลือน้อย แล้วก็อยากจะให้เงินอยู่ไปได้นานๆ เพราะไม่อยากจะไปทำงาน อยู่เฉยๆสบายกว่า ก็เลยประหยัดดีกว่า ยอมกินของถูกๆ แต่ไม่ต้องเป็นลูกจ้าง ไปให้เจ้านายคอยด่าคอยสั่ง ต้องตื่นแต่เช้าไปทำงาน ไปเบียดบนรถเมล์ กว่าจะได้เงินมาไม่กี่สตางค์ ไม่มีความเป็นอิสระ เรารักความเป็นอิสระ จึงยอมลำบาก ยอมอด ไม่ค่อยอยากจะรับคำสั่งจากใคร โดยเฉพาะจากคนที่โง่กว่าเรา แต่สั่งเราได้เพราะเขารวยกว่าเรา

ถาม ถือศีล ๘ อยู่แต่พอดีไม่สบายต้องทานอาหารเย็น เพราะว่าหมอให้ทานยาหลังอาหารเย็น ลูกก็ว่าถ้ายกเว้นตอนนี้แล้วไปทดแทนอยู่เมื่อร่างกายแข็งแรงขึ้น นี่จะเป็นการผิดไหมคะ

ตอบ เพราะว่าเราต้องการรักษาร่างกายเรามากกว่ารักษาศีล ๘ มันก็ไม่ได้รักษาศีล ๘ ครบบริบูรณ์ แทนที่จะได้รางวัลที่ ๑ ก็เอารางวัลที่ ๒ ไปก่อน ถ้ารักษาศีล ๘ ก็ได้เหรียญทอง ถ้ารักษาศีล ๕ ก็ได้เหรียญเงิน เหมือนการแข่งขันกีฬา

ถาม ความจริงแล้วต้องชั่งน้ำหนักดูว่า ถ้าไม่ทานยาตามหมอสั่งสุขภาพเราจะเป็นอย่างไร มันแย่ยิ่งกว่าเรารักษาสุขภาพให้แข็งแรงไว้ก่อนแล้วกลับไปปฏิบัติใหม่อีกหรือเปล่า เรายังมีร่างกายอยู่ คือจิตเราอาศัยร่างกายนี้ ถ้าเรารักษาตัวเราให้แข็งแรงแล้ววันข้างหน้าเราก็จะมีชีวิตอยู่เพื่อที่จะบำเพ็ญภาวนาได้

ตอบ มันได้ทั้ง ๒ อย่างที่บอก คือรักษาตอนนี้แล้วไปบำเพ็ญก็ได้ หรือจะบำเพ็ญต่อไปโดยไม่ต้องรักษามันก็ได้ บางคนเขาไม่รักษาเขาจะเอาธรรมะ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสให้สละชีวิตเพื่อรักษาธรรมะ ถ้าจะรักษาชีวิตก็ต้องสละธรรมะไปก่อน ก็ต้องเลือกเอา

ถาม ยานั้นไม่อยากทานเลยค่ะ เพราะว่าทานแล้วทำให้หลับ เคยตื่นตี ๓ ก็ไม่ตื่น ทั้งๆที่ความจริงเคยตื่นได้

ญาติโยม ไม่มีใครรู้ดีเท่ากับตัวเราเอง เราก็มาพิจารณาทบทวนเองว่าเราจะเลือกทางไหนดี เราจะทำอย่างไรดี แล้วท่านอาจารย์ท่านก็ให้โอวาท ท่านก็ให้คำแนะนำสั่งสอนมา ตัวเราเองแหละต้องเป็นคนตัดสินใจ ต้องพิจารณาว่าเราจะเอาอย่างไร

จะหยุดรักษาเพื่อบำเพ็ญบารมี ทาน ศีล ภาวนาให้ถึงระดับหนึ่ง เพื่อเป็นบาทเป็นฐานที่จะขึ้นไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้น ก็คิดเอาก็แล้วกัน

ตอบ ก็อย่าไปกังวลเลย ตัดสินใจทำอะไรก็ทำไป ถ้าจำเป็นต้องรักษาร่างกายให้แข็งแรงก่อนก็ทำไป ถ้ายังปฏิบัติไม่ได้ ก็ต้องรักษาร่างกายไปก่อน

บางทีก็ต้องอาศัยเหตุการณ์แบบนี้เป็นตัวกระตุ้น เพราะว่าการปฏิบัติจริงๆไม่ได้ปฏิบัติที่ร่างกาย ตอนพระราชบิดาของพระพุทธเจ้าบรรลุ ก็บรรลุบนเตียงนอน เป็นคนไข้ จิตของพระองค์สามารถพิจารณาธรรมจนเข้าใจ แล้วปล่อยวางได้ พิจารณาเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาของร่างกาย เรื่องการเป็นธาตุของร่างกาย คือจะรักษามันอย่างไรสักวันหนึ่งมันก็ต้องตายอยู่ดี สมมุติยกนี้มันหาย เดี๋ยวก็เจอยกหน้าอีก มันก็กลับมาอยู่ที่เดิมอีก ก็ต้องมาเจอยกสุดท้ายจนได้ เพียงแต่ว่าวันนี้จะเป็นยกสุดท้ายหรือไม่เท่านั้นเอง ยกนี้จะเป็นยกสุดท้ายหรือไม่ก็ไม่มีใครรู้ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยในแต่ละครั้ง ก็ไม่รู้ว่าจะหายหรือไม่หาย ถ้าหายเดี๋ยวก็ต้องไปเจอยกหน้าอีก คราวหน้ามันก็เป็นอย่างนี้อีก บางทีพอหายแล้วแทนที่จะกลับไปปฏิบัติธรรมต่อ ก็ไปทำอย่างอื่นเสีย พอหายแล้วก็ลืม ถ้าถามว่าปฏิบัติธรรมตอนไหนดี ก็ตอบว่าเวลานี้ดีที่สุด ส่วนเรื่องศีล ๘ นี่ถ้าต้องกินอาหารก่อนกินยาก็ให้ถือว่ากินอาหารนี้เป็นการกินยาไป ไม่ได้กินเพราะความอยากจะกิน ถ้าอย่างนั้นก็เหมือนกับกินยา กินเพื่อเคลือบกระเพาะ ถ้ากินไปตอนท้องว่างๆเดี๋ยวยาจะไปกัดกระเพาะ ทำให้เกิดโรคซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก

พยายามพิจารณาธรรมไปเรื่อยๆ ตามแนวทางที่เราได้ยินได้ฟังมา เพราะเราต้องเป็นคนสอนตัวเราเอง สิ่งที่เราได้ยินได้ฟังจากครูบาอาจารย์เป็นเหมือนน้ำเชื้อ ที่เราต้องเอาไปพัฒนาต่อ พิจารณาอยู่เรื่อยๆ พิจารณาดูความเสื่อมของร่างกาย ร่างกายมันมาแล้วมันก็ต้องไป เวลาไม่สำคัญช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง ต้องถึงเวลานั้นด้วยกันทุกคน เมื่อเราอยู่ในสภาพนั้นแล้ว ก็ควรพิจารณาเพื่อปล่อย อย่าไปหวงมัน ไม่ต้องไปหวังก็แล้วกัน ปล่อยให้แพทย์รักษาไป แต่ใจไม่ต้องไปเชียร์ไปหวัง จะหายก็หาย ไม่หายก็แล้วไป มันก็เป็นได้ ๓ ทาง ดีขึ้น เท่าเดิม หรือเลวลง ก็มี ๓ ทางนี้ เพียงแต่ว่าเราไม่รู้ว่ามันจะเป็นทางไหนเท่านั้นเอง หน้าที่ของเราก็คือ ทำใจให้เป็นกลางไว้ ทำใจให้เฉยๆไว้ รับได้ทั้ง ๓ ทาง จะเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆก็ได้ จะดีขึ้นก็ได้ จะเลวลงไปกว่านี้ก็ได้ ก็ตอนที่อาตมาโดนงูกัดก็ทำใจแบบนี้ โดนงูกัดแล้วก็ไปโรงพยาบาลรักษา มันจะดีขึ้นหรือจะเลวลง จะหายไม่หาย ไม่ทราบ คิดไปก็ทำให้ใจปั่นป่วน เพียงแต่รู้ว่ามันก็มีแค่ ๓ ทางเท่านั้น หาย ไม่หาย หรือตาย มีอยู่ ๓ ทาง เมื่อพิษมันเข้าไปในร่างกายแล้ว เราจะทำอย่างไรได้

ถาม ถ้าหากว่าเราอยู่กับครูบาอาจารย์ที่เราศรัทธาไม่ได้ เพราะว่าท่านไม่ให้อยู่ เราควรจะทำอย่างไร

ตอบ ครูบาอาจารย์ที่แท้จริงอยู่ในใจเรา อยู่ในคำสอนของท่าน ไม่ได้อยู่ที่สรีระร่างกายของท่าน สมัยนี้เรามีอาจารย์อยู่ในบ้านเราตลอดเวลา เทปของท่านซีดีของท่านมีมากมาย มีทั้ง

ภาพ มีทั้งเสียงให้ดูให้ฟังอยู่ตลอดเวลา เคยเปิดดูเคยเปิดฟังกันบ้างหรือเปล่า ส่วนใหญ่เราชอบออกไปข้างนอกกัน เพราะว่าใจมันยังมีความอยากอยู่ แต่ถ้าเป็นเรื่องธรรมะล้วนๆ แล้ว อยู่ที่บ้านก็มีเหลือเฟือ นานๆไปกราบสักครั้งหนึ่งก็ได้ การปฏิบัติไม่ได้หมายความว่าจะต้องเกาะชายผ้าเหลืองของท่านอยู่ตลอดเวลา พระพุทธเจ้าก็เคยตรัสไว้ว่า ถึงแม้เธอจะเกาะชายผ้าเหลืองเรา แต่เธอไม่ปฏิบัติเลยเธอก็ห่างไกลจากเราเป็นโยชน์ ในทางตรงกันข้าม ถึงแม้เธอจะห่างไกลากเราเป็นโยชน์ แต่เธอปฏิบัติอยู่ทุกขณะ เธอก็ไม่ห่างไกลจากเราเลย ทรงตรัสต่อไปว่า **ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต ผู้เห็นตถาคตก็คือผู้เห็นธรรม ผู้ที่จะเห็นธรรมก็คือผู้ที่ปฏิบัติธรรม** จึงอย่าไปคิดว่าได้เกาะชายผ้าเหลืองแล้วจะได้ดีเสมอไป เป็นพวกใกล้เกลือกินด่างก็ได้ เกาะตัวท่านแต่ไม่ได้เกาะธรรมะ ไม่ได้ปฏิบัติธรรม เหมือนกับดูการแสดงของดาราคนโปรดของเรา หรือดูคอนเสิร์ต ได้เห็นหน้าท่านแล้วก็มีความสุข ได้ยินท่านพูดก็มีความสุข แต่ไม่เคยเอาธรรมะที่ท่านสอนมาปฏิบัติเลย เป็นพวกติดครูบาอาจารย์ ต้องเห็นหน้าเห็นตาท่านทุกวัน ทุกเช้าทุกเย็น

ถาม ที่ท่านอาจารย์บอกว่าร่างกายเป็นธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ให้ตัดซะ พอตัดปุ๊บมันเหมือนกับเราไม่ดูแลครอบครัว ทำให้คนอื่นเดือดร้อน

ตอบ ให้ตัดในใจ แต่ภายนอกก็ต้องทำต่อไป มีหน้าที่มีความรับผิดชอบอย่างไรก็ต้องทำต่อไป เพียงแต่ใจไม่ไปแบกมันเท่านั้นเอง เข้าใจไหม

ถาม แต่ตอนนี้เอาหลวงปู่มาแบก คงต้องไปดูแลทุกวัน บางครั้งหน้าที่ของแม่หรืออะไรอย่างนี้มันก็บกพร่อง หน้าที่ของภรรยาก็บกพร่อง

ตอบ เราก็ต้องเดินสายกลาง ให้มันพอดี หน้าที่ของตนก็ต้องทำหน้าที่ของท่านก็ต้องทำ ต้องแบ่งกันไป ไม่ให้บกพร่อง ปัญหาอยู่ที่เราไปรับเอาภาระมามากกว่าที่เราจะทำได้ ก่อนที่เราจะทำอะไร จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อน ว่าจะทำได้หรือเปล่า ถ้ารับมาแล้วเราทำไม่ได้ มันก็สร้างความรู้สึกที่ไม่ดีให้เกิดขึ้นมา แต่เมื่อรับมาแล้วก็พยายามทำต่อไปให้ดีที่สุด อย่าไปหวังให้คนอื่นมาสรรเสริญเยินยอ

ถาม ไม่อยากให้คนว่าค่ะ ไม่อยากให้คนมองเราอีกแบบหนึ่ง

ตอบ อย่าไปกังวล ถ้าเรามีความบริสุทธิ์ใจ การกระทำของเราเป็นความบริสุทธิ์ ก็ไม่เป็นไร เรื่องวิพากษ์วิจารณ์เป็นเรื่องธรรมดาอยู่ในโลกนี้มีทั้งนินทา มีทั้งสรรเสริญคู่กันไป

ถาม คำตอบอยู่ที่เราอยากทำ

ตอบ ถ้าเราไม่มีจิตใจที่ไม่บริสุทธิ์ ก็ไม่เป็นไร ทำไป เพื่อบุญเพื่อกุศลอย่างเดียวก็ทำไป แต่ถ้าทำเพื่อหวังผลอย่างอื่นก็ควรแก้ไขเสีย อย่าไปหวังอามิสผลตอบแทนจากผู้ที่เราดูแล ถ้าอยากจะได้บุญได้กุศล อยากจะให้ท่านได้อยู่โปรดสัตว์ต่อไป ก็ทำไป คนอื่นจะว่าอย่างไรมันก็เป็นคำพูดของเขาไปห้ามเขาไม่ได้ เขาคิดอย่างนั้น เพียงแต่ว่าเวลาเราจะทำอะไร ก็ต้องระมัดระวัง อย่าให้ส่อไปในทางที่ไม่เหมาะไม่ควร สิ่งไหนที่เราควรแก้ไขก็แก้ไป ให้พอดี ทำอะไรทำให้พอดี มากเกินไปก็ไม่ดี น้อยเกินไปก็ไม่ดี

ถาม อยากขอให้ท่านอาจารย์อธิบายขยายความตรงนั้น เพื่อน้องจะได้เข้าใจ เพราะเกรงว่าเขาจะไม่เข้าใจเรื่องลูกที่ให้ตัดในใจ ไม่ใช่ตัดภายนอก ตรงนี้อยากจะให้ท่านอาจารย์อธิบายโดยละเอียด

ตอบ คือไม่ต้องไปกังวล ไม่ต้องว้าวุ่นขุ่นมัวกับใครทั้งสิ้น เรามีหน้าที่อะไรกับใครก็ทำไป ต้องดูแลรักษาใคร เลี้ยงดูใครก็ทำไปเต็มที่ด้วยความเมตตาเหมือนเดิม เหมือนกับที่เคยทำมา เพียงแต่ไม่หวังผลจากการกระทำ ไม่ตั้งเป้าว่า เมื่อทำสิ่งนี้แล้ว ผลอย่างนี้จะต้องเกิดขึ้น ถ้าเกิดขึ้นก็ดี ไม่เกิดขึ้นก็ไม่เป็นไร ถ้าปรับปรุงแก้ไขได้ก็ปรับปรุงแก้ไขไป ถ้าการปฏิบัติไม่ตรงเป้า ก็ต้องเปลี่ยนการกระทำของเราเสียใหม่ แต่จะไม่ไปกังวลกับผลที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นสรรเสริญหรือนินทา ถ้าเป็นการนินทา ฟังไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ก็ดี เพราะคนนินทาบางคนก็นินทาด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เขาเห็นว่าการกระทำของเราไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เราก็ควรนำมาวิเคราะห์ดู ถ้าไม่แน่ใจ ไปปรึกษากับผู้รู้ดูก็ได้ ว่าสิ่งที่เขานินทาเรานี้เป็นอย่างไร ถูกต้องไหม อย่าใช้อารมณ์ เพราะส่วนใหญ่คนเรามักจะมีอารมณ์ต่อต้านการนินทาเสมอ แต่เวลาสรรเสริญนี่เราพร้อมที่จะรับเสมอ จะจริงหรือไม่จริงเราก็พร้อมที่จะรับเสมอ หน้าตาไม่สวยไม่งาม คนเขาชมว่าสวยว่างามยังชอบเลย แต่เวลานินทานี่ อะไรนิดอะไรหน่อยนี่แตะไม่ได้เลย สังเกตดู คนที่ยิ่งใหญ่ยิ่งโต ใครไปตำหนิติเตียนหน่อย จะเป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาเลย

นี่เป็นเรื่องของกิเลส ถ้าเรื่องของธรรมแล้วใครจะว่ากล่าวตักเตือน ตำหนิอย่างไรก็พร้อมที่จะฟัง พระพุทธเจ้าจึงสอนให้พระมีการปวารณากัน เช่นวันสุดท้ายของพรรษา ธรรมดา

จะลงฟังพระปาฏิโมกข์กัน วันนั้นท่านจะยกเว้นไว้วันหนึ่ง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าว ตำหนิติเตียน เช่นได้เห็นก็ดี ได้ยินก็ดี หรือสงสัยก็ดีในพฤติกรรมของข้าพเจ้า ขอให้ท่านว่ากล่าวตักเตือนข้าพเจ้าได้ นี่คือการปวารณาของสงฆ์ เวลาออกพรรษา พระทุกรูปตั้งแต่เจ้าอาวาสลงมา จะต้องปวารณาตนท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ เปิดโอกาสให้แม้แต่พระนวกะพระบวชใหม่ ถ้าเห็นว่าทำผิดอย่างไรก็สามารถว่ากล่าวตักเตือนได้เลย นี่คือหลักของศาสนา คนเราอย่าไปคิดว่าเราวิเศษวิโสถูกต้องเสมอไป แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็เปิดโอกาส ให้พระรูปอื่นว่ากล่าวตำหนิติเตียนพระองค์ได้เหมือนกัน หลักของการปวารณานี้ ก็เพื่อจะให้ผู้อื่นชี้โทษของเรา เพราะเรามักจะมองไม่เห็นโทษของเราเอง มักจะเข้าข้างตัวเราเองเสมอ เวลาเราทำอะไร เราจะคิดว่ามันถูกมันดีมันงามเสมอ แต่ในสายตาของคนอื่นอาจจะดูไม่ได้ ก็ควรที่จะเปิดโอกาสให้เขาว่ากล่าวตักเตือน ส่วนเราจะนำไปแก้ไขดัดแปลงอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับเหตุกับผลที่แสดงมา

ถ้าสิ่งที่เขาพูดนั้นถูกต้อง เป็นความจริง ว่าเราไม่ดีจริงๆนะ ควรแก้ไข ถ้านำไปแก้ไข เราก็จะได้รับประโยชน์ คนที่ชี้โทษไม่ได้รับประโยชน์อะไร เราเป็นผู้ที่จะได้รับประโยชน์ คนชี้โทษให้เราเป็นเหมือนผู้ชี้ขุมทรัพย์ให้กับเรา คนที่ว่ากล่าวติเตียนเรา เป็นคนชี้ขุมทรัพย์ให้กับเรา เราควรขอบอกขอบใจเขา มากกว่าจะไปโกรธแค้นโกรธเคืองเขา นี่คือหลักของการปวารณา ทุกปีเวลาพระจะออกพรรษา วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ที่เรียกว่าวันปวารณา แทนที่จะลงฟังพระปาฏิโมกข์ คือศีล ๒๒๗ ข้อ วันนั้นจะยกเว้นหนึ่งวัน

ให้เป็นวันปวารณา เริ่มต้นตั้งแต่พระเถระผู้ใหญ่ ท่านจะปวารณาตัวเอง **สังฆัมอาวุโส ปะวาเรมิ ทิฏเฐนะ วา สุต เตนะ วา ปะริสังกายะ วา วะทันตุ มัง อายัสมันโต อะนุกัมปัง อุปาทายะ ปัสสันโต ปะฏิกกะริสสามิฯ** แปลว่า ถ้าท่านทั้งหลายเห็นก็ดี ได้ยินก็ดี หรือสงสัยก็ดีในพฤติกรรมของข้าพเจ้า ขอให้ท่านโปรดว่ากล่าวตักเตือนข้าพเจ้าด้วยเถิด แล้วก็จะว่ากันไปทุกองค์ตามลำดับพรรษาลงไป

แต่ในสมัยนี้ก็ทำเป็นพิธีเท่านั้น ไม่มีใครกล้าว่าใคร พอว่ากันครบทุกองค์แล้วก็จบ ถ้าเป็นวัดกรรมฐาน ก็ปวารณากันตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปอยู่ในวัดเลย เข้าไปอยู่ในวัดของครูบาอาจารย์ก็ต้องเปิดโอกาสให้ท่านว่ากล่าวตำหนิติเตียนเราได้เลย เป็นลูกศิษย์ลูกหา อยู่กับครูบาอาจารย์นี้ ท่านจะดุจะด่าว่ากล่าวอย่างไรก็ต้องทนฟังไป เพราะเราไปเพื่อสิ่งนี้อยู่แล้ว ไปเพื่อจะได้ดี เราจะดีได้ก็ต่อเมื่อเราแก้ส่วนที่บกพร่องของเรา ถ้าเราดีจริงแล้วก็ไม่ต้องไป แต่ถ้ายังไม่ดี เราต้องอาศัยผู้อื่น ท่านก็เป็นเหมือนกระจกเงา เวลาเราแต่งตัว จะไปรู้ได้อย่างไรว่าหน้าตาของเราเป็นอย่างไร ถ้าไม่มีกระจกไว้ดู จะแต่งหน้าทาปากหวีผมใส่เสื้อผ้า ให้ดูสวยงามเรียบร้อยได้อย่างไร ถ้าไม่มีกระจกไว้ดู ฉันใดเราอยากจะเป็นคนดี ไม่มีที่ตำหนิ ไม่มีข้อบกพร่อง เราก็ต้องอาศัยผู้ที่รู้ดีกว่าเรา เป็นผู้คอยว่ากล่าวตักเตือน จะได้นำเอาไปแก้ไข จะได้เป็นคนดีขึ้นกว่าเดิม

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม พระพุทธเจ้าได้รับการยกย่องว่าเป็นบุรุษของโลก เพราะเสียสละอย่างใหญ่หลวง

ตอบ เพราะปัญญาด้วย ทรงเห็นในสิ่งที่ไม่มีใครสามารถเห็นได้ พวกเรายังต้องมีคนสอนถึงจะเห็น แต่ท่านไม่มีใครสอน ทรงเห็นด้วยปัญญาของท่านเอง จึงต้องลำบากลำบนเสียเวลามาก บำเพ็ญบารมีมาไม่รู้กี่กัปกี่กัลป์ ถ้าทรงเกิดในสมัยที่มีพระธรรมคำสอน ก็คงจะเป็นเหมือนกับพระสารีบุตร พระโมคคัลลาน์ ไม่ต้องเสียเวลาบำเพ็ญ พอฟังปั๊บก็เข้าใจบรรลุได้ทันที แต่ในสมัยที่สมณะโคดมบำเพ็ญเพียร ไม่มีพระพุทธเจ้า ไม่มีพระธรรมคำสอน ก็เลยต้องทดลองวิธีต่างๆ ผิดบ้างถูกบ้าง จนในที่สุดก็พบทางที่ถูก พอรู้แล้วจึงมาสอนคนอื่น พวกที่มีบารมีพร้อมอยู่แล้ว ฟังธรรมเพียงครั้งเดียวก็บรรลุกัน ตั้งแต่ทรงประกาศพระธรรมคำสอนครั้งแรกในวันเพ็ญเดือน ๘ คือวันอาสาฬหบูชา จนถึงวันเพ็ญเดือน ๓ คือวันมาฆบูชา เป็นเวลา ๗ เดือน ก็มีพระอรหันต์ปรากฏขึ้นมาถึง ๑๒๕๐ รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยไม่มีการนัดหมายกันไว้ก่อน พอได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันอย่างรวดเร็ว ภายใน ๗ เดือนมีพระอรหันต์อย่างน้อยถึง ๑๒๕๐ รูป แต่ก่อนนั้นเป็นกัปเป็นกัลป์ ไม่มีพระอรหันต์ปรากฏให้โลกได้เชยชม ได้กราบไหว้เลย เราจึงควรเห็นคุณค่าของพระพุทธเจ้าว่าสำคัญขนาดไหน ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าหรือมีแต่ไม่ประกาศสอน ดังที่ทรงมีความรู้สึกในเบื้องต้น หลังจากตรัสรู้แล้ว ก็มีความท้อพระทัย ว่าธรรมนี้สอนไปก็ไม่มีใครจะสามารถปฏิบัติตามได้ ไม่มีใครสนใจศึกษา ก็เลยไม่อยากจะขวนขวาย

สั่งสอนผู้อื่น ก็จะไม่มีใครสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์กันได้ ต่อมามีท้าวมหาพรหมได้มาอาราธนา ให้ทรงเมตตาโปรดสัตว์โลก

จึงทรงพิจารณาด้วยปัญญา แยกแยะสัตว์ไว้เป็น ๔ พวก เป็นเหมือนบัว ๔ เหล่า พวกที่สามารถรับรู้ธรรมได้ก็มี พวกที่ไม่สามารถรับรู้ได้ก็มี พวกที่รับรู้ได้เร็วก็มี รับรู้ได้ช้าก็มี ตามลำดับแห่งสติปัญญาบารมีที่ได้บำเพ็ญมา จึงทรงมุ่งไปสอนพวกที่รู้เร็วก่อน ก็มีพระปัญจวัคคีย์ ที่ทรงเห็นว่ามีความพร้อม ศีลก็มีแล้ว สมาธิก็มีแล้ว ขาดแต่ปัญญา ขาดไตรลักษณ์ มองไม่เห็น เห็นแต่อนิจจังเห็นแต่ทุกข์ แต่ไม่เห็นอนัตตา มีพระพุทธเจ้าองค์แรกที่เห็นอนัตตา ทำให้เห็นไตรลักษณ์ครบทั้ง ๓ นักปฏิบัติก่อนหน้านั้นก็เห็นอนิจจังกับทุกขังกัน เราก็เห็นกัน เกิดแก่เจ็บตายก็คืออนิจจัง ทุกข์เราก็เห็นกัน แต่ไม่เห็นอนัตตา จึงปล่อยวางไม่ได้ จึงยึดติดอยู่กับกองทุกข์ ยึดติดอยู่กับขันธ์ ๕ ยึดติดอยู่กับร่างกาย ถ้าต้องการหลุดพ้นก็ต้องปล่อยวาง เพราะเป็นทุกข์เป็นอนิจจัง เป็นอนัตตา พอท่านสอนเท่านี้พระอัญญาโกณฑัญญะก็มีดวงตาเห็นธรรม บรรลุเป็นพระโสดาบัน หลังจากนั้นก็ทรงแสดงธรรมให้พระปัจจวัคคีย์อีกครั้ง ก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์กันทั้ง ๕ รูป บรรลุที่ปัญญา ไม่ได้บรรลุที่สมาธิ ที่ฌาน ไม่ได้บรรลุที่ศีล ต้องปัญญาเท่านั้น และต้องปัญญาของพระพุทธเจ้าเท่านั้น คือต้องเห็นไตรลักษณ์ในขันธ์ ๕ ในจิต ถ้าเห็นแล้วก็ปล่อยวางหมดไม่ยึดติด ถ้ายึดติดก็ยังต้องทุกข์

ถ้าทรงตัดสินพระทัยไม่สอน ก็จะไม่มีพระอรหันต์ ไม่มีพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบันนี้ พวกเราก็อาจจะเป็นเหมือนพวกที่ฆ่ากันเป็นผักเป็นเบือกันทุกวันนี้ เป็นพวกที่หาความสุขจากรูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะ จากลาภยศสรรเสริญ ถึงแม้จะอยู่ในเมืองพุทธ ก็เป็นเหมือนพวกหูหนวกตาบอด ธรรมะไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปสู่จิตใจได้เลย เหมือนบัวที่อยู่ติดก้นบ่อ ที่จะกลายเป็นอาหารของปูของปลาไป ไม่ได้รับประโยชน์จากการได้เกิดเป็นมนุษย์ ในประเทศที่มีพระพุทธศาสนา มีคำสอน มีการปฏิบัติ ก็เหมือนกับทัพพีในหม้อแกง ถึงแม้จะอยู่ในแกงราคาเป็นล้านก็ตาม แต่จะไม่รู้ว่าแกงมีค่าเป็นล้าน แต่พวกที่กินจะรู้ เพราะได้ลิ้มรสด้วยลิ้นของเขา พวกเราจึงอย่าเป็นเหมือนพวกทัพพี ขอให้เป็นเหมือนพวกลิ้น มีความยินดี มีความพอใจ ที่จะทำบุญที่จะรักษาศีล ที่จะปฏิบัติธรรม จะยากจะลำบากอย่างไรก็ไม่ท้อถอย จะต้องตัดจะต้องสละอะไร ก็ไม่เสียดาย ตัดได้มากเท่าไหร่ ก็จะเจริญมากขึ้นไปเท่านั้น

ถาม ท่านอาจารย์พูดถึงภารกิจของพระพุทธเจ้าว่า ตอนดึกจะแสดงธรรมกับเทพเทวดา แม้ท่านปรินิพพานไปแล้ว ท่านยังคงทำหน้าที่นี้อยู่เหมือนเดิมใช่ไหมครับ ในการสั่งสอนเทพเทวดา

ตอบ ท่านไม่สอนแล้ว ถ้าท่านนิพพานไปแล้วท่านก็ผ่านไปแล้ว ทรงสอนได้แต่เฉพาะเวลาที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น ยกเว้นกรณีของผู้ปฏิบัติที่เข้าสมาธิแล้วมีพระพุทธเจ้ามาปรากฏ เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลที่มีกระแสจิต ที่สามารถติดต่อกับพระพุทธเจ้า

และพระอรหันต์ได้ เช่นหลวงปู่มั่นเป็นต้น ในประวัติท่านพระอาจารย์มั่นได้เขียนไว้ว่า มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์มาแสดงธรรม มาสนทนาธรรมกับท่านอยู่เป็นประจำ แต่นี่ก็เป็นกรณีพิเศษ เฉพาะบุคคลที่ติดต่อกับจิตของผู้อื่นได้ ถ้าไม่มีความสามารถทางด้านนี้ก็จะติดต่อไม่ได้ ก็เหมือนกับคนที่มีโทรศัพท์มือถือกับคนที่ไม่มี คนที่มีก็สามารถติดต่อกับผู้ที่มีได้ ถึงแม้จะอยู่ต่างประเทศก็ยังติดต่อกันได้ แต่เรื่องนี้ไม่มีแสดงไว้ในพระไตรปิฎก คนที่ศึกษาพระไตรปิฎกจนเป็นหนอน ก็จะค้านหัวชนฝา หาว่าหลวงปู่มั่นอุตริ อย่างที่ปรากฏอยู่ในท้ายหนังสือประวัติหลวงปู่มั่น เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่วิจารณ์หลวงปู่มั่น ว่าเป็นหลวงตาเพ้อเจ้อหรือเปล่า พูดในสิ่งที่ไม่มีในพระไตรปิฎก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ถือว่าตนเป็นเอกในด้านพระไตรปิฎก ยืนยันว่าสิ่งที่หลวงปู่มั่นพูด ไม่มีในพระไตรปิฎก หลวงตาท่านก็ตอบไปว่า ความรู้ในพระไตรปิฎกเป็นเหมือนน้ำในตุ่มในไห แต่ความรู้ที่ปรากฏขึ้นในจิตของผู้ปฏิบัติเป็นเหมือนน้ำในมหาสมุทร กว้างใหญ่ไพศาลมาก ความรู้ของพระพุทธเจ้าที่ไม่ได้บรรจุไว้ในพระไตรปิฎก เป็นเหมือนน้ำในมหาสมุทร เหมือนใบไม้ในกำมือกับใบไม้ในป่า ทรงถามภิกษุว่าส่วนไหนจะมากกว่ากัน พระภิกษุก็ตอบว่าใบไม้ในกำมือมีไม่กี่ใบนับได้เลย แต่ใบไม้ในป่านับไม่ถ้วน พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสว่า ความรู้ที่ตถาคตรู้อยู่ในใจเหมือนกับใบไม้ในป่า แต่ความรู้ที่ตถาคตสอนพวกเธอเป็นเหมือนใบไม้ในกำมือ สอนเท่าที่จำเป็น เพื่อให้พวกเธอเอาไปปฏิบัติ แล้วจะได้เห็นความรู้ที่ตถาคตไม่ได้เอามาสอน ถ้าพวกเธอเพียงแต่ศึกษา

พระไตรปิฎก ก็จงอย่าไปอุตริว่ารู้มาก จะกลายเป็นใบลานเปล่าไป ต้องไปปฏิบัติก่อน แล้วความรู้ต่างๆที่ปรากฏขึ้นมาในจิตจะมีมากมายก่ายกอง แล้วจะไม่ปฏิเสธความรู้ที่ไม่มีอยู่ในพระไตรปิฎก

ถาม ภารกิจสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนสว่างนี้ ไม่ทราบปัจจุบันนี้มีใครทำหน้าที่นั้นอยู่หรือเปล่าครับ

ตอบ ครูบาอาจารย์บางท่านก็คงทำอยู่ แต่คงไม่เหมือนพระพุทธเจ้า ในบรรดาผู้ที่บรรลุเป็นพระอรหันต์ มีไม่ทุกองค์ที่มีความสามารถส่งกระแสจิตไปดูว่า ผู้ใดพร้อมที่จะรับธรรม เป็นคุณธรรมความสามารถพิเศษของพระพุทธเจ้า ที่ไม่เกี่ยวกับการบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ คืออิทธิฤทธิ์ต่างๆ เช่นการอ่านวาระจิตของผู้อื่นได้ ถ้าอ่านไม่ได้ ก็จะไม่สามารถรู้ได้ว่า จิตของผู้อื่นอยู่ในระดับใด สมควรได้รับการสั่งสอนหรือยัง พระพุทธเจ้านอกจากเป็นพระพุทธเจ้าและเป็นพระอรหันต์แล้ว ยังมีอิทธิฤทธิ์ มีความรู้ความสามารถพิเศษที่ไม่จำเป็นต่อการตรัสรู้ต่อการบรรลุเป็นพระอรหันต์อีกด้วย จึงไม่ทรงเน้นทางด้านนี้ แต่ไม่ทรงปฏิเสธ เช่นคุณแม่ชีแก้วก็มีความรู้ความสามารถพิเศษตั้งแต่ยังไม่บรรลุ รู้เรื่องจิตวิญญาณของผู้อื่น เวลานั่งสมาธิจะมีวิญญาณของผู้ตายเข้าไปสนทนากับท่าน มีหมูป่าถูกพรานยิงตาย ก็เข้าไปในสมาธิ ไปเล่าเรื่องของตนว่าเพิ่งถูกพรานยิงตาย ถ้าพรานเอาเนื้อหมูป่ามาถวายคุณแม่ชีในวันรุ่งขึ้น ก็ขอให้รับไว้รับประทานด้วย เพื่อเขาจะได้รับอานิสงส์จากการถวายเนื้อของเขา จะได้ไปสู่สุคติ พอรุ่งเช้าก็เป็นอย่างที่เห็นในสมาธิ

มีคนเอาเนื้อหมูป่ามาถวาย หรืออย่างในคืนที่หลวงปู่มั่นมรณภาพ หลวงปู่ก็มาปรากฏในสมาธิ เพราะคืนนั้นได้ตั้งใจไว้ว่า ตอนเช้าจะไปกราบหลวงปู่มั่น เพราะไม่ได้ไปกราบท่านนานแล้ว จะไปทีไรก็ติดเรื่องนั้นติดเรื่องนี้ทุกที จนกะว่าพรุ่งนี้เช้าจะไป ได้เตรียมตัวไว้แล้ว พอตอนดึกหลวงปู่มั่นก็มาเข้าในสมาธิ บอกว่าไม่ต้องไปแล้ว เราตายแล้ว พอตื่นเช้าขึ้นมาก็นั่งร้องห่มร้องไห้ พวกแม่ชีก็ถามว่าร้องทำไมก็ตอบว่าหลวงปู่มั่นเสียแล้ว แต่ยังไม่มีใครรู้ พอสายๆก็มีคนที่อำเภอมาแจ้งข่าว ว่าหลวงปู่มั่นเสียแล้ว

แต่เรื่องเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวกับอริยสัจ ๔ ไม่ได้เกี่ยวกับมรรคที่จะทำให้กิเลสตัณหาดับไปหมดไป ถ้าเริ่มปฏิบัติใหม่ๆแล้วไปรู้เรื่องเหล่านี้ ไปสนใจไปให้เวลากับมัน ก็จะไม่ได้ทำงานสำคัญ เป็นเหมือนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย แทนที่จะเข้าห้องเรียน ก็ไปทำแต่กิจกรรมนอกห้องเรียน พอถึงเวลาสอบก็สอบไม่ผ่าน ก็จะต้องลาออกหรือถูกไล่ออก ตอนที่หลวงตาสอนคุณแม่แก้ว จึงห้ามไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องนิมิตต่างๆที่ปรากฏในสมาธิ ให้ปิดเครื่องไว้ก่อน อย่าเพิ่งเปิดเครื่องรับ อย่ารับสายตอนนี้ ทำงานวิปัสสนาให้เสร็จก่อนพิจารณาอสุภ พิจารณาอนิจจังทุกขังอนัตตา ตัดความอยากให้หมดไปเสียก่อน แล้วค่อยไปรับรู้นิมิตต่างๆ ที่มีอยู่ในตัว จะไม่หายไปไหน เป็นคุณธรรมพิเศษ ก็ถึงกับขั้นที่จะต้องตัดลูกศิษย์กับอาจารย์กันถึงจะยอม ตอนต้นก็ยังดื้ออยู่ ภาวนาเห็นทีไรก็จะมาเล่า ว่าเห็นนั่นเห็นนี่ให้ท่านฟัง

ถาม มีบางคนบอกว่า ที่อินเดียเหมือนกับมีพลังของพระพุทธเจ้า มีความอยากนั่งสมาธิ เหมือนกับนั่งได้มากขึ้นอะไรอย่างนี้

ตอบ ก็ไม่ค้านหรอก สำหรับคนที่ยังไม่มีพลังจิตของตัวเอง ก็ต้องอาศัยสถานที่อย่างนั้นไปก่อน พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงกำหนดให้ไปบูชาตามสถานที่เหล่านั้น เพราะเมื่อไปแล้วจะเกิดพลังขึ้นมา เกิดศรัทธา เกิดวิริยะขึ้นมา แต่สำหรับคนที่ได้พัฒนาเกินขั้นนั้นไปแล้ว ก็ไม่ต้องไป หลวงปู่มั่นก็ไม่ได้ไป หลวงตาก็ไม่เคยไป

คนที่ยังไม่มีพลังไม่ต้องไปอินเดียก็ได้ หาครูบาอาจารย์อยู่เรื่อยๆ ฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วก็พยายามปฏิบัติตามที่ท่านสอนให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการภาวนานี่ ภาวนาให้ได้เถอะ ให้จิตมันรวมสักครั้งเดียว แล้วพลังทั้งหมดนี่มันยิ่งกว่าไปอินเดียอีก

ถาม ในช่วงพุทธันดรจะว่างจากพระพุทธศาสนาใช่ไหมคะ

ตอบ ถ้าไม่สอนก็จะว่าง ถ้าสอนก็จะมีพระพุทธศาสนาไประยะหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงทำนายว่า พระศาสนาของพระองค์จะมีอายุประมาณ ๕๐๐๐ ปี หลังจากนั้นแล้วคำสอนก็จะหายไป ไม่มีใครศึกษาต่อ ไม่มีใครนำมาปฏิบัติต่อ ก็เลยไม่มีใครรู้เรื่องคำสอน ไม่รู้เรื่องการหลุดพ้นจากความทุกข์ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรื่องบุญเรื่องสวรรค์ จะไม่มีการปฏิบัติ จะเชื่องมงายไปตามกระแส ถ้ากระแสให้เชื่อเหรียญห้อยคอก็จะห้อยกันเกลื่อนไปหมด

ถาม ช่วงพุทธันดรที่เป็นช่วงรอยต่อระหว่างพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ นี้ยาวนานเท่าไร

ตอบ หมายถึงช่วงเวลาที่ไม่มีพระพุทธเจ้า ท่านก็บอกว่านานเป็นกัป ยาวกว่าช่วงที่มีศาสนา ช่วงที่มีพระพุทธศาสนาอาจจะยาว ๕๐๐๐ ปีบ้าง ๑๐๐๐๐ ปีบ้าง ขึ้นอยู่กับบารมีของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ มนุษย์ในแต่ละยุคมีอายุยาวต่างกัน พวกเราเกิดในยุคที่มนุษย์มีอายุเพียง ๘๐ ปี ๑๐๐ ปี บางยุคมนุษย์มีอายุยาวเป็น ๑๐๐๐ ปีก็มี ก็ยังไม่ยาวเท่ากัป กัปนี้ยาวจนนับไม่ได้ เท่ากับเวลาที่จะทำให้ภูเขาหิมาลัย ราบลงมาเป็นหน้ากลอง ด้วยการเอาผ้ามาลูบทุก ๑๐๐ ปี ลูบ ๑ ครั้ง ลูบไปเรื่อยๆทุก ๑๐๐ ปี จนกว่าภูเขาหิมาลัยจะราบลงมาเป็นหน้ากลอง ก็จะได้ ๑ กัป

ถาม ในช่วงพุทธันดรที่ไม่มีพุทธศาสนา ผู้คนบางคนก็ยังอาจจะมีศีลและยังมีความร่มเย็นอยู่บ้างเหมือนกันใช่ไหมคะ

ตอบ เป็นหย่อมๆ เฉพาะคนที่มีบุญเก่าติดตัวมา คนที่ชอบทำบุญไม่ชอบเบียดเบียนผู้อื่นก็จะอยู่อย่างร่มเย็น คนที่ไม่ชอบทำบุญแต่ชอบเบียดเบียนผู้อื่นก็จะอยู่อย่างรุ่มร้อนวุ่นวายเหมือนที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เป็นหย่อมๆ บางหย่อมก็เหมือนกับไม่มีศาสนา อย่างแถวตะวันออกกลางก็เหมือนไม่มีศาสนา หรือในแอฟริกา ฆ่าฟันกันเป็นผักเป็นปลา อาจจะมีคนบางกลุ่มบางพวกที่รักสันติ ไม่ชอบเบียดเบียนผู้อื่น ก็จะอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ ถ้ามีบุญได้พบหนังสือธรรมะ ก็อาจจะบินมาประเทศไทย หรือประเทศที่มีพระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปประเทศต่างๆมากขึ้นแล้ว มีทั้ง

พระไทยและพระชาวต่างประเทศที่เคยมาศึกษาที่เมืองไทย ตอนนี้ก็กลับไปเผยแผ่ที่บ้านเขา เหมือนจุดเทียนต่อกัน ศาสนาพุทธก็เลยไหลไปไหลมารอบโลกนี้ เมื่อก่อนอยู่ที่ประเทศอินเดีย แล้วก็ไหลมาทางประเทศศรีลังกา มาพม่า มาไทย ไปจีน ไปญี่ปุ่น ทางจีนกับญี่ปุ่นจะไม่ค่อยมีเหลืออยู่แล้ว ทางไทยเราก็จะเริ่มจางไป ตอนนี้ก็เริ่มไปทางอเมริกา ยุโรปแล้ว วนไปเวียนมาอย่างนี้ จะค่อยๆจางลงไป พอถึง ๕๐๐๐ ปีแล้วก็จะหายไปหมดเลย พวกเราอยู่ในยุคทอง เป็นยุคฟื้นฟู เพราะมีครูบาอาจารย์มาปรากฏเป็นจำนวนมาก เริ่มต้นตั้งแต่หลวงปู่มั่นมาจนถึงลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น โดยเฉพาะหลวงตานี้ ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างกว้างขวาง ครูบาอาจารย์องค์อื่นก็ไม่ค่อยได้เผยแผ่เท่าไหร่ หลวงปู่แหวนหลวงปู่ขาวก็พอจะรู้จักท่าน แต่จะไม่ค่อยได้ยินคำสั่งสอนของท่านเท่าไหร่ ที่มีมากจริงๆก็มีของหลวงตานี่แหละ มากจริงๆ

คนที่อยู่ในประเทศที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปไม่ถึง ก็เหมือนกับอยู่ในโลกที่ไม่มีศาสนา แต่ใจยังใฝ่หาอยู่ เพราะมีเชื้ออยู่ พอได้สัมผัสกับพระศาสนา ได้รับประกายไฟ ก็มาบวชเลย

ถาม ในสมัยพุทธันดร ถ้าเรามีอุปนิสัยในการปฏิบัติภาวนา เราก็ยังทำได้

ตอบ สามารถทำบุญให้ทาน รักษาศีล นั่งสมาธิได้ เหมือนกับพวกปฏิบัติธรรมก่อนที่ พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสรู้ ก็มีทำกันอยู่ แต่จะปฏิบัติไม่ถึงพระนิพพาน

ถาม เป็นกลุ่มย่อย

ตอบ มีเยอะ พวกนี้พร้อมแล้ว เพียงแต่รอคนมาสอนขั้นสุดท้ายเท่านั้นเอง พอพระพุทธเจ้าทรงเทศน์สอน ก็จะหลุดพ้นทันทีเลย เช่นสำนักหนึ่งที่มีนักปฏิบัติอยู่ ๕๐๐ รูป มีความเชื่อผิดๆ เช่นการบูชาไฟ ก็ทรงแสดงว่าไฟร้อนเหมือนกิเลส ต้องกำจัดความร้อนของใจคือกิเลส พอเขาหันมากำจัดความโลภโกรธหลง ก็บรรลุได้ทันทีเป็นพระอรหันต์พร้อมกัน ๕๐๐ รูปเลย ในระยะเวลาเพียง ๗ เดือนก็มีพระอรหันต์ปรากฏขึ้นมาถึง ๑๒๕๐ รูป ที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าในวันเพ็ญเดือน ๓ เจ็ดเดือนหลังจากที่ได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกในวันเพ็ญเดือน ๘ แสดงว่าพวกนี้ได้สะสมบุญบารมีมาเรื่อยๆ แต่มาติดตรงคอขวด ไม่มีใครมากระแทกให้คอขวดแตก จะได้ออกไปกันได้ ติดอยู่ตรงนี้ ต้องรอพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ มาทำลายคอขวดนี้ พอคอขวดแตกพระอรหันต์ก็ทะลักออกมาเป็นพันเป็นหมื่น ขอให้ทำไปเรื่อยๆ อยู่ในระดับไหนก็ทำไป รักษาศีลไป ทำบุญทำทานไป ปฏิบัติไป ได้มากได้น้อยก็ทำไป ถ้าอยากจะได้มาก ต้องอดทนมาก ต้องกล้าหาญมาก ไม่กลัวความทุกข์ยากลำบาก ก็จะได้มากหน่อย เหมือนชาวนาชาวไร่ถ้าขยันก็จะถางป่าได้มากปลูกต้นไม้ได้มาก ถ้าขี้เกียจเอาแต่พอกินไปวันๆก็จะได้น้อย พวกเราจะเอาแบบไหน เอาแต่พอกินไปวันๆ ทำไปตามกำลังตามสบาย ถ้ายากหน่อยก็ไม่เอาแล้ว ก็จะไม่ก้าวหน้า ไม่

ถาม ปฏิบัติไปแล้วกลัวว่าจะไปเกิดในยุคที่มืดมิด

ตอบ ไม่มีพระพุทธเจ้าไม่มีพระพุทธศาสนา เหมือนสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ สมัยนั้นไม่มีพระพุทธเจ้า ไม่มีพระพุทธศาสนา มีแต่ลัทธิต่างๆที่ไม่สามารถสอนให้ไปถึงพระนิพพานได้ พระพุทธเจ้าทรงศึกษาทั้งทางโลกทั้งทางธรรม ก็ได้แค่ขั้นฌานสมาบัติเท่านั้นเอง ก็ยังไม่ทรงพอพระทัย เพราะใจยังมีกิเลสมีตัณหา มีความโลภ มีความอยาก มีความทุกข์อยู่ ก็เลยต้องบำเพ็ญไปตามลำพัง ก็คิดว่าต้องเอาชนะร่างกายให้ได้ ต้องไม่กินอาหาร คิดว่าไม่กินอาหารแล้วกิเลสก็จะตายไป ความอยากต่างๆจะตายไป ทรงอดถึง ๔๙ วัน จนร่างกายจะตายอยู่แล้ว แต่กิเลสก็ยังมีเต็มอยู่ในใจเหมือนเดิม ทรงมีสติปัญญาเห็นว่าใจก็ยังเหมือนเดิม ตอนก่อนที่จะอดกับตอนที่อดไป ๔๙ วันแล้วใจก็ยังเหมือนเดิม ยังมีความอยากมีความทุกข์อยู่ ทรงรู้ว่าได้มาผิดทาง จึงต้องย้อนกลับไปฉันอาหาร พวกพระปัญจวัคคีย์ก็คิดว่าทรงตระบัดสัจ ยอมแพ้ สู้ไม่ได้ ไม่ยอมตาย เพราะคิดว่าถ้าไม่ตายก็ต้องบรรลุเท่านั้น ถ้ากลับมาฉันอาหาร ก็แสดงว่ายอมแพ้ เพราะกลัวตาย ก็เลยหนีจากไป ปล่อยให้ทรงอยู่ตามลำพัง ทรงนั่งบำเพ็ญอยู่ใต้ต้นโพธิ์ ตั้งสัจจะอธิษฐานว่า ถ้ายังมีความทุกข์อยู่ในใจยังมีกิเลสอยู่ในใจ จะไม่ลุกจากที่นี้ไปเป็นอันขาด ถึงแม้เลือดในร่างกายจะเหือดแห้งไปหมด ก็จะไม่ลุก ถ้ากิเลสไม่ตายเราก็ต้องตาย ทรงรู้แล้วว่าปัญหาอยู่ในใจ ทรงระลึกถึงสมัยที่เป็นเด็ก ไปงานแรกนาขวัญ พวกข้าราชบริพารต้องไปทำกิจอื่น ปล่อยให้นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ตามลำพัง พอไม่มีใครรบกวน

จิตที่เคยสงบอยู่ก่อนแล้วก็รวมลง ทำให้ทรงเห็นว่านั่นคือความสุขที่แท้จริง จึงทรงเจริญสมถะภาวนาในเบื้องต้นทำจิตให้สงบ พอจิตถอนออกมาจากความสงบ มีสังขารความคิดปรุงขึ้นมา ก็ดูว่าคิดไปในทางไหน ถ้าคิดไปในทางกิเลสก็ต้องตัด ตัดไปเรื่อยๆ ทรงจับประเด็นได้ว่าเป้าหมายของการปฏิบัติก็คือความสงบของจิต

ดังนั้นเวลาปฏิบัติ เราจึงต้องดูจิตอยู่ตลอดเวลา ดูว่าจิตกำลังทุกข์กับเรื่องอะไรหรือเปล่า ในขณะที่อยู่ในสมาธิจะไม่ทุกข์กับอะไร เพราะไม่ได้คิดถึงเรื่องอะไรเลย แต่พอออกจากสมาธิก็จะเริ่มคิดถึงเรื่องนั้นเรื่องนี้ คิดถึงลูกก็เริ่มกังวลก็ต้องตัด ว่าไม่ใช่ลูกของเรา จะเป็นจะตายก็ห้ามไม่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ดูแล เราก็ดูแลไปตามหน้าที่ สอนเขาได้ก็สอนไป แต่อย่าไปทุกข์กับเขา นักปฏิบัติจะต้องไม่ทุกข์กับใครกับอะไรทั้งนั้น แต่ไม่ได้ทิ้งความรับผิดชอบไป มีความรับผิดชอบอะไรก็ทำไป มีหน้าที่เลี้ยงดูเขาก็เลี้ยงดูไป แต่ไม่ไปทุกข์กับเขา ไม่ไปกินไม่ได้นอนไม่หลับกับเรื่องของเขา นี่คือวิธีดับทุกข์ ต้องดับที่ใจ ดับที่ความคิดของเราที่คิดไปในทางที่ผิด คิดไปในทางอุปาทาน คิดว่าเป็นเรา เป็นของเรา เป็นตัวเรา ถ้าคิดว่าไม่ใช่เป็นของเราแล้วจะสบายใจ สังเกตดูของอะไรที่ไม่ได้เป็นของเรานี่ เราจะไม่เดือดร้อน อย่างศาลาหลังนี้จะพังไป ญาติโยมก็ไม่เดือดร้อนไม่กังวล แต่ถ้าบ้านของญาติโยมเป็นอะไรขึ้นมาหน่อย ก็จะเดือดร้อนจะกังวล เพราะคิดว่าเป็นของเรา จึงต้องตัดอุปทานคือความยึดติด ว่าเป็นเราเป็นของเรา ต้องให้เห็นว่าเป็น **สัพเพธรรมมา อนัตตา** ไม่มีอะไรเป็นของเราเป็นตัวเรา เป็นเพียง

สมบัติผลัดกันชม เหมือนกับตำแหน่งหน้าที่การงาน ถ้าไม่ยึดไม่ติดก็จะไม่ทุกข์ ถ้ายึดติดพอจะถูกย้าย ก็วิ่งกันให้วุ่น ถ้าทุกข์กับอะไรแสดงว่ายังยึดติดอยู่ ยังไม่เห็นอนัตตา ไม่เห็นอนิจจัง ไม่เห็นความทุกข์จากการยึดติด

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ในช่วงพุทธันดรนี้ระหว่างนั้นมีพระปัจเจกพุทธเจ้าอุบัติขึ้นไหมคะ

ตอบ มี แต่ไม่มีใครรู้

ถาม บารมีของท่านจะเท่ากันไหมคะ

ตอบ ไม่เท่ากัน บารมีสำหรับกำจัดกิเลสนี้เท่ากัน บารมีสำหรับการประกาศพระศาสนาจะไม่เท่ากัน ถ้ามีไม่พอก็จะไม่สามารถประกาศพระศาสนาได้ พระศาสนาของแต่ละองค์ก็ยาวไม่เท่ากัน บางองค์ก็ยาวเป็นหมื่นปี บางองค์ก็ห้าพันปี

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม พระปัจเจกพุทธเจ้าทรงเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตอบ เหมือนกับพระพุทธเจ้าของเรานี้ เพียงแต่ท่านไม่ได้ประกาศสอนพระศาสนา บำเพ็ญเองปฏิบัติเองบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าเอง พอตรัสรู้แล้วก็ไม่ทรงประกาศพระธรรมคำสอนให้แก่ผู้อื่น เช่นพระพุทธเจ้าของพวกเรา ก็เกือบจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าไป ทรงท้อพระทัย แต่มีท้าวมหาพรหมมาอาราธนาให้โปรดเมตตาสัตว์โลก ให้โปรดคนที่สามารถรับพระธรรมคำสอนได้ ตอนที่ทรงตรัสรู้ใหม่ๆทรงคิดว่า ธรรมนี้ยากกว่าความสามารถของสัตว์โลกที่จะนำไปปฏิบัติได้ แต่พอได้

พิจารณาแยกแยะก็ทรงเห็นว่า คนมี ๔ จำพวก เป็นเหมือนบัว ๔ เหล่า ผู้ที่จะมีศรัทธาและสามารถรับประโยชน์ได้เต็มที่ก็มี พวกที่ไม่สามารถรับได้เลยก็มี เป็นบัวอยู่ติดดิน พวกนี้ไม่ทรงสอน ทรงสอนพวกที่รู้เร็ว ฟังครั้งสองครั้งก็บรรลุได้ แล้วก็สอนพวกที่ต้องสอนหลายๆครั้งหน่อยจึงจะบรรลุได้ แล้วก็สอนพวกที่ต้องบำเพ็ญบารมีไปก่อน เวลาเจอพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปจะได้มีบารมีพอที่จะบรรลุได้ แต่พวกที่ปฏิเสธนรกสวรรค์ ปฏิเสธการเวียนว่ายตายเกิด ปฏิเสธมรรคผลนิพพาน ไม่ทรงสอนให้เสียเวลา ไม่ได้ทรงสอนเพราะอยากดังทรงสอนเพื่อประโยชน์ของผู้ฟังเพียงอย่างเดียว ถ้าผู้ฟังไม่ต้องการประโยชน์ ก็ไม่ทรงบังคับยัดเยียด ตอนที่พระองค์เดินทางไปโปรดปัญจวัคคีย์ ก็สวนทางกับพราหมณ์รูปหนึ่ง พราหมณ์ก็ถามว่าเป็นใคร มาจากไหนจะไปไหน ทรงตอบว่าเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้สิ้นกิเลสหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงแล้ว จะไปโปรดพวกปัญจวัคคีย์ เขาก็บอกว่าไปก็ดี ไม่ได้แสดงความยินดีตื่นเต้นด้วยเลย แสดงว่ายังไม่มีศรัทธา

ถาม ผู้ที่จะบำเพ็ญเป็นพระพุทธเจ้าหรือพระปัจเจกพุทธเจ้านี่ ท่านต้องตั้งจิตอธิษฐานมาก่อนไหมคะ

ตอบ ถ้าอธิษฐานหมายถึงการตั้งเป้าก็ต้องอธิษฐาน เหมือนกับอยากจะได้ปริญญาเอก ก็ต้องตั้งเป้าไว้ก่อนว่าจะเอาปริญญาเอกให้ได้ จากนั้นก็เรียนไปเรื่อยๆ พอจบมัธยมก็เรียนปริญญาตรีปริญญาโทปริญญาเอกต่อ จนได้ปริญญาเอกจึงจะหยุดเรียน นี่คือความหมายของอธิษฐาน คือการตั้งเป้า

ถ้าอยากจะเป็นพระพุทธเจ้าก็ต้องบำเพ็ญไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้เป็น ถ้ายังไม่ได้เป็นก็ไม่หยุด เช่นได้เป็นเทพเป็นพรหมก็ยังไม่พอ ต้องบำเพ็ญต่อไป พระอาจารย์ของพระพุทธเจ้าทั้ง ๒ รูป บำเพ็ญจนได้เป็นพรหม ได้รูปฌานอรูปฌานแล้วก็หยุดอยู่ตรงนั้น อาจจะไม่มีปัญญารู้ว่ามีพระนิพพานที่สูงกว่าดีกว่า หรือไม่ได้อธิษฐานว่าจะไปสูงกว่านั้น แต่พระพุทธเจ้าทรงมีความปรารถนาที่จะไปสูงกว่านั้น สิ่งที่ทรงต้องการก็คือการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จะหลุดพ้นได้ก็ต้องเป็นพระอรหันต์เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ถ้าหลุดพ้นเองโดยไม่มีใครสอนก็เป็นพระพุทธเจ้า ถ้ามีคนสอนก็เป็นพระอรหันต์ ถ้ายังมีความทุกข์อยู่ในใจก็แสดงว่ายังไปไม่ถึงก็ต้องปฏิบัติต่อไปจนกว่าไม่มีความทุกข์เหลืออยู่ภายในใจ ถ้าอยากจะเป็นพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ ก็ต้องตั้งจิตอธิษฐานให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จะชัดเจนกว่า ถ้ารู้ว่าการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงทำให้เป็นพระพุทธเจ้าเราจะได้มีมาตรวัด เหมือนกับเวลาขับรถ มีมาตรวัดความเร็ว ถ้าอยากจะขับรถไม่ให้เกิน ๑๒๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ก็ดูที่มาตรวัดความเร็ว พอถึง ๑๒๐ ก็รักษาความเร็วไม่ให้เร็วไปกว่านั้น แต่ถ้าไม่มีมาตรวัดความเร็วจะไม่รู้ว่ากำลังวิ่ง ๑๒๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมงหรือยัง นี่ก็เหมือนกันถ้าอยากเป็นพระอรหันต์เป็นพระพุทธเจ้า ก็ต้องไม่มีความทุกข์ในใจเหลืออยู่เลย นี่คือความหมายของการอธิษฐาน ถ้าเพียงแต่ทำบุญตักบาตรแล้วก็ขอให้ได้เป็นพระพุทธเจ้า คงจะไม่พอ เพราะบำเพ็ญทานบารมีเพียงบารมีเดียว ต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ จนครบถ้วนบริบูรณ์ ถึงจะเป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ได้

ถาม ถ้าบริสุทธิ์โดยได้รับคำสั่งสอนก็เป็นพระอรหันตสาวก

ตอบ ใช่ ถ้าบริสุทธิ์ด้วยตนเองก็เป็นพระพุทธเจ้า ถ้าสั่งสอนผู้อื่นก็เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่สั่งสอนก็จะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

ถาม ผู้ที่จะเป็นพระโพธิสัตว์นี่ ยังไม่ถือว่าบรรลุธรรม ยังเป็นคนธรรมดา แต่เป็นผู้ที่มีเมตตาธรรมใช่ไหมคะ

ตอบ ยังเป็นปุถุชนอยู่ เป็นผู้ที่บำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ เมตตา ปัญญา อุเบกขา อธิษฐาน สัจจะ วิริยะ ขันติ แต่ยังมีกิเลสเต็มหัวใจยังไม่ได้สัมผัสกับโลกุตรธรรม อาจจะได้ฌาน ได้สมาธิจากการบำเพ็ญนี้ แต่ยังไม่เข้าถึงไตรลักษณ์ ยังไม่รู้จักไตรลักษณ์ว่าเป็นอย่างไร อย่างพระพุทธเจ้าก่อนจะตรัสรู้ ก็ไม่รู้จักไตรลักษณ์ ไม่รู้จักวิปัสสนา ท่านมีฌาน มีทาน มีศีล แต่จิตยังลุ่มหลงอยู่กับอัตตาตัวตนอยู่ เป็นความสามารถของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์จะรู้**อนัตตา**ได้ด้วยตนเอง เป็นความสามารถโดยเฉพาะของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ที่จะเข้าถึงได้ ถ้าเป็นปุถุชนอย่างเราอย่างท่านนี้ ถ้าไม่ได้สะสมบารมีถึงระดับโพธิสัตว์แล้ว จะไม่สามารถมองทะลุเห็นอนัตตาได้ ต้องอาศัยพระพุทธเจ้ามาสั่งสอน ก็จะได้เป็นสาวกเท่านั้น พอได้ยินได้ฟังเรื่องอนัตตาแล้ว ก็เอามาปฏิบัติ ปล่อยวางร่างกาย ว่าไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ยึดไม่ติด อย่างนี้ก็จะหลุดพ้นได้ เข้าสู่ขั้นโสดาบันได้อย่างง่ายดาย มีคนบอกคำตอบให้แล้ว เราทำตามขั้นตอนก็จะได้คำตอบที่ถูกต้อง คือเจริญสมาธิกับปัญญาก็จะบรรลุได้ แต่สำหรับพระพุทธเจ้าไม่มีคำตอบ

ไว้ล่วงหน้า ไม่รู้ว่าคำตอบอยู่ที่ไหนตอนที่ทรงบำเพ็ญ ไม่รู้ว่าสิ่งที่จะทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์อยู่ตรงไหน แต่เมื่อได้พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ก็เหลือตัวนี้ตัวเดียว ก็เลยหันมาพิจารณาดูว่ามันเป็นตัวตนจริงหรือไม่ ก็เห็นว่าไม่ใช่ตัวตน

ถาม อย่างนั้นพระโพธิสัตว์จะต้องบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้นใช่ไหมคะ

ตอบ พระโพธิสัตว์เป็นผู้มีคุณสมบัติ ที่จะบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยตนเอง ถ้าเกิดได้พบพระพุทธเจ้า แล้วเปลี่ยนใจไม่แสวงพุทธภูมิต่อไป เพราะเห็นว่าจะเสียเวลามาก ตอนนี้มีทางอยู่แล้ว มีคนคอยชี้ทางให้อยู่แล้ว ก็เลยนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ ก็จะบรรลุเป็นพระอรหันต์ แทนที่จะเป็นพระพุทธเจ้า เช่นหลวงปู่มั่น ท่านก็เคยอธิษฐานให้ได้บรรลุพุทธภูมิ เวลาท่านปฏิบัติเพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ทำไม่ได้ เพราะจิตไปผูกติดอยู่กับการสะสมบารมี เช่น ทานบารมี อย่างที่เล่าให้ฟัง ไปวัดก็ไปทำงานช่วยเหลือคนอื่นแทนที่จะตัดใจไปนั่งภาวนา ก็ทำไม่ได้ เพราะตะขิดตะขวงใจ ต้องช่วยเหลือผู้อื่นก่อน ทำทานก่อน จะตัดช่องน้อยทำเพื่อตนเองจึงทำไม่ได้ จะไปนั่งปฏิบัติภาวนาโดยลำพังแล้วปล่อยให้คนอื่นทำงานก็ทำไม่ได้ แต่หลังจากได้พิจารณาก็เห็นว่า ทำให้ตัวเองก่อนจะดีกว่า เมื่อหลุดพ้นแล้วค่อยช่วยเหลือคนอื่นทางด้านจิตใจ จะได้ประโยชน์มากกว่าการช่วยเหลือทางด้านวัตถุข้าวของต่างๆ แต่ในขณะนี้ยังช่วยใครไม่ได้ทางด้านจิตใจ เพราะยังช่วยตัวเองไม่ได้ ท่านจึงสละ

ความปรารถนาในพุทธภูมิ แล้วเร่งทำความเพียรเพื่ออรหัตผล

การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้เกิดปัญญา เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ จึงเป็นงานที่ควรจะทำก่อน เมื่อหลุดพ้นแล้วค่อยมาสั่งสอนผู้อื่น จะได้รับประโยชน์มากกว่า เรื่องวัตถุข้าวของใครๆก็ทำได้ แต่เรื่องสอนธรรมะนั้น ถ้าไม่รู้ธรรมะก็จะสอนไม่ได้ สอนไปก็สอนไม่ถูกอยู่ดี เป็นเหตุผลที่ทำให้หลวงปู่มั่นละความปรารถนาในพุทธภูมิ แล้วหนีหมู่คณะไปอยู่เชียงใหม่ ปฏิบัติอยู่องค์เดียว เมื่อก่อนจะมีบริษัทบริวารติดตามท่านอยู่ตลอดเวลา ต้องคอยสั่งสอน คอยอบรม คอยสงเคราะห์คนนั้นคนนี้ไปตามธรรมะที่ท่านมีอยู่ ท่านปลีกวิเวกอยู่เชียงใหม่ถึง ๑๐ ปีจนได้บรรลุอรหัตผล หลังจากนั้นท่านก็อบรมสั่งสอนผู้อื่น ทำให้มีครูบาอาจารย์ที่เราเคารพกราบไหว้ปรากฏขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ก็ได้ศึกษาจากหลวงปู่มั่นทั้งนั้น เป็นผลพวงของการละความปรารถนาในพุทธภูมิของหลวงปู่มั่น

ถ้าท่านมัวทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น โดยลืมนึกถึงการทำประโยชน์สำหรับตนเอง ท่านก็ยังจะไม่ได้บรรลุ ไม่ได้เป็นพระอริยบุคคล แต่จะได้สะสมทานบารมีมากขึ้นไปเรื่อยๆ จนทำให้ท่านได้เป็นพระพุทธเจ้าต่อไปในอนาคต เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าหรือเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าแล้วไม่สั่งสอนใครก็เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ถ้าสั่งสอนผู้อื่นก็เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างพระพุทธเจ้าของพวกเราก็เกือบจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

เพราะทรงเห็นว่าเป็นธรรมะที่ยากที่ผู้อื่นจะปฏิบัติตามได้ ก็เกิดความท้อพระทัย ไม่ทรงอยากจะสั่งสอน กลัวจะหาว่าพระองค์บ้า สอนให้ละ สอนให้ตัด ต่อมาก็มีท้าวมหาพรหมได้มาอาราธนาขอให้พระองค์ได้ทรงพิจารณาโปรดสัตว์โลกด้วยเถิด เพราะคนมีหลายชนิดด้วยกัน คนที่ฉลาดที่จะได้รับประโยชน์ก็มี คนโง่เขลาเบาปัญญาที่จะไม่ได้รับประโยชน์ก็มี

จึงทรงพิจารณาเห็นว่าสัตว์โลกก็มีอยู่ ๔ ชนิดด้วยกัน เปรียบเหมือนบัว ๔ เหล่า เลยทรงมีกำลังใจที่จะโปรด โดยจะเน้นไปที่พวกฉลาดก่อน พวกที่รู้เร็ว ทรงคิดถึงพระอาจารย์ทั้ง ๒ รูปที่พระองค์เคยศึกษาอยู่ด้วย แต่ก็ทรงทราบว่าได้มรณภาพไปแล้วทั้ง ๒ รูป ทรงบ่นว่าน่าเสียดาย เพราะได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นพรหมที่ไม่จีรังถาวร เมื่อหมดบุญแล้วก็ต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ กลับมาเริ่มต้นใหม่อีก ไม่ได้รับประโยชน์จากธรรมะที่พระองค์ทรงรู้ทรงเห็น จึงทรงคิดถึงพระปัญจวัคคีย์ที่เคยติดสอยห้อยตามพระองค์ ทรงเห็นว่าท่านเหล่านี้มีศีลมีสมาธิมีบารมี พอที่จะรับธรรมะของพระองค์ได้ จึงมุ่งไปที่พระปัญจวัคคีย์ ในเบื้องต้นทรงแสดงพระธรรมจักรฯโปรด ก็มีพระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน ทรงแสดงเกี่ยวกับอนิจจัง มีอะไรเกิดขึ้นก็ต้องดับไปเป็นธรรมดา เช่นขันธ์ ๕ กาย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เกิดแล้วต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ไม่ต้องไปยึดไปติด ปล่อยมันไป พอปล่อยไป ใจก็สบาย ไม่กลัวความตายอีกต่อไป ไม่กลัวความเจ็บอีกต่อไป เพราะใจไม่ได้แก่ ไม่ได้เจ็บไปกับร่างกาย แล้ว

ไปตกใจ ไปกลัวทำไม เพราะความหลงทำให้ไปยึดไปติด ว่าเป็นตัวตน เป็นเรา เป็นของเรา

หลังจากนั้นได้ทรงแสดงธรรมอีกครั้งสองครั้ง ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้ง ๕ รูป แล้วก็ทรงไปโปรดพวกนักบวชของสำนักอื่นๆ จนมีพระอรหันต์ปรากฏขึ้นมาถึง ๑,๒๕๐รูป ภายในเวลา ๗ เดือนเท่านั้นเอง ตั้งแต่วันเพ็ญเดือน ๘ วันอาสาฬหบูชาที่ทรงแสดงพระธรรมจักรฯ จนถึงวันเพ็ญเดือน ๓ มีพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ตอนนั้นทรงมุ่งไปหาพวกที่สามารถรับธรรมะได้อย่างรวดเร็วก่อน เพราะมีศีล มีสมาธิอยู่แล้ว เป็นนักบวชอยู่แล้ว เพียงแต่ขาดสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง ขาดปัญญา ไม่รู้ว่ามีธรรมที่ทำให้จิตหลุดพ้นได้ ได้ฌานก็ถือว่าเลิศแล้ว ได้สวรรค์ชั้นพรหมก็ถือว่าเลิศแล้ว แต่พระพุทธเจ้าทรงรู้ว่าถ้าตราบใดยังอยู่ในสังสารวัฏ ยังอยู่ภายใต้กฎอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อหมดบุญของพรหมก็จะเลื่อนลงมาเป็นเทพ หมดบุญของเทพก็เลื่อนลงมาเป็นมนุษย์ ถ้าไม่ทำบุญต่อ มีแต่ทำบาปก็เลื่อนลงไปเป็นเดรัจฉาน เป็นเปรต เป็นสัตว์นรกต่อไป

ภพของมนุษย์เป็นที่เติมบุญหรือเติมบาป มีทางเลือก ๒ ทาง ภพอื่นไม่ค่อยมีทางเลือกเท่าไร เป็นเดรัจฉานก็ไม่มีทางเลือก เวลาหากิน สัตว์ใหญ่ก็ต้องกินสัตว์เล็กเป็นอาหาร ไม่มีโอกาสได้ทำบุญ ถ้าเกิดเป็นเทวดาก็ไม่มีโอกาสที่จะทำบุญหรือทำบาป มีแต่การเสวยบุญเสวยความสุข ถ้าเป็นพรหมก็อยู่กับความสุขของความสงบนิ่ง ไม่รับรู้เรื่องราวต่างๆ เป็นมนุษย์

จะได้สัมผัสทั้งสุข และทุกข์ สามารถเลือกได้ว่าจะทำบาป หรือทำบุญ ถ้าเกิดในสมัยที่มีศาสนาพุทธก็โชคดีหน่อย เพราะมีแสงสว่างแห่งธรรมคอยชี้บอกว่านี่ผิดนะ นี่ถูกนะ เพียงแต่จะฟังหรือไม่ฟังเท่านั้น ถ้ามีบุญเก่า มีปัญญา ฟังแล้วก็จะเชื่อ จะแยกแยะได้ ก็พยายามปฏิบัติตามคำสอน ของนักปราชญ์อย่างพระพุทธเจ้า ก็จะได้รับประโยชน์ ดีไม่ดี อาจจะตัดภพตัดชาติได้ในชาตินี้เลยก็ได้ ในสติปัฏฐานสูตร พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ว่า ถ้าปฏิบัติตามได้ อย่างช้าก็แค่ ๗ ปี ถ้าไม่ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ก็จะได้เป็นพระอนาคามี ถ้าเป็นพวกที่ฉลาดเพียง ๗ วันก็บรรลุได้ จึงอยู่ที่ตัวเราว่า ยังยึดติด ยังเสียดายลูก เสียดายสมบัติอยู่หรือไม่ ควร พยายามพิจารณาความแก่ความตายอยู่บ่อยๆ อย่าไปเสียดาย เลย เดี๋ยวก็ต้องตายจากกันแล้ว อยู่ด้วยกันเพื่อร่วมสร้าง บุญสร้างกุศลเท่านั้น

ถาม ขันธ์ของพระอริยะ สังขารร่างกายเสื่อม แต่จิตไม่เสื่อม ใช่ไหมคะ

ตอบ ไม่เสื่อม เพราะไม่เกี่ยวกัน คนละเรื่องกัน เหมือนคน ๒ คน คนหนึ่งแก่ลงๆ แต่อีกคนมีอายุยืนยาวไม่แก่

ถาม แล้วเรื่องความหลงลืม

ตอบ ความหลงลืมเป็นเรื่องของขันธ์ เรื่องของสัญญา เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง เพราะเกี่ยวกับร่างกาย เกี่ยวกับอายตนะ ถ้าจิตระลึก ชาติได้ ก็จะไม่ลืม เป็นจิตพิเศษ ที่ได้รับการพัฒนาเป็น

อธิจิตต์ จากจิตธรรมดาเป็น อธิจิตต์ อธิแปลว่ายิ่งใหญ่ มีญาณ มีอภิญญา ถ้าเป็นพระขีณาสพ ท่านก็มีจิตที่บริสุทธิ์ ไม่ลืมเรื่องอริยสัจ แต่ลืมชื่อคนได้ ลืมหน้าคนได้ ถ้านานๆ เจอกันที ก็ต้องนึกก่อนว่าใช่คนนี้หรือไม่ เพราะเวลาเปลี่ยนไปหน้าตาก็เปลี่ยนไปด้วย ก็ลืมได้ ลืมวันเวลาได้ จิตกับกายไปคนละทางกัน จิตมีการพัฒนา ยิ่งอายุมากยิ่งพัฒนาสูงขึ้น แต่ร่างกายกลับเสื่อมลงไปเรื่อยๆ ถ้าจิตพัฒนามากขึ้น ธรรมะก็จะมากขึ้น กิเลสก็จะน้อยลง ถ้าจิตเสื่อม ธรรมะก็จะน้อยลง กิเลสก็จะมากขึ้น ไม่ได้ขึ้นกับกาลเวลา ขึ้นกับจิตเอง ว่าจะเดินไปในทางไหน ถ้าปล่อยให้ไหลไปทางกิเลส ก็จะเสื่อมลงไปเรื่อยๆ ถ้าฉุดลากให้ไปทางธรรม ก็จะเจริญขึ้นเรื่อยๆ อกาลิโก ไม่ได้ขึ้นกับกาลเวลา แต่ร่างกายเป็นไปตามกาลตามเวลาทุกคน เมื่อเจริญสูงสุดแล้วก็เริ่มเสื่อมลงไป อายุ ๔๐ เป็นจุดสูงสุดของการเจริญ จากนั้นก็จะแก่ลงไป แก่ลงไป จนในที่สุดก็หยุดทำงาน จึงควร**พัฒนาจิต**กันดีกว่า ร่างกายปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ อาบน้ำอาบท่าให้สะอาดเรียบร้อยก็พอแล้ว ไม่ต้องไปกังวลกับเรื่องสิวฝ้า เรื่องเหี่ยวย่น ไม่ต้องทาหน้าทาปาก นอกจากมีความจำเป็นทางสังคมก็ทำไป ถ้าไม่จำเป็นก็ทำตัวสบายๆ ดีกว่า อย่าไปทำเพราะอยากทำ ทำเพราะจำเป็นต้องทำทางสังคมกาลเทศะบังคับให้ทำ

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม อายุของพระพุทธศาสนาสั้นมาก

ตอบ โอกาสที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนานี้ ยากยิ่งกว่าถูกรางวัลที่ ๑ ยากกว่าเป็นล้านเท่า เราได้โอกาสนี้แล้ว ถ้าไม่ตักตวงก็ช่วยไม่ได้

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม จะทำภาวะจิตอย่างไรถึงจะได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นร้อยเป็นพันปี เสวยสุข ไม่เห็นทุกข์ จะทำอย่างไรให้เป็นวัวปากคอกที่จะออกมาเป็นมนุษย์

ตอบ การไปเสียเวลาบนสวรรค์ ไม่เป็นการเสียเวลา เป็นการไปรับรางวัล ได้โบนัสไปเที่ยวรอบโลก แล้วไปทำงานต่อ ดีกว่าไปใช้กรรม ไปติดคุก ติดตะราง เพราะถึงแม้จะเกิดเป็นมนุษย์ จะมีสักกี่คน ที่สนใจปฏิบัติธรรมกันอย่างจริงๆ จังๆ เรื่องนี้ไม่ต้องไปกังวล ขอให้ได้เกิดอยู่ในสุคติก็แล้วกัน ไปเป็นพรหมก็มีความสุข พอกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะบำเพ็ญต่อได้

ถาม การที่คนเรายังหลงทาง เช่นนับถือศาสนาอื่นอยู่ ทำอย่างไรจะให้เขาพบหนทางที่ถูกต้อง

ตอบ ขึ้นอยู่กับช่วงชีวิตของผู้นั้น เพราะธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นอกาลิโก การที่ผู้ใดจะพบหนทางที่ถูก ก็ขึ้นอยู่กับจังหวะเวลาและบุญบารมีของผู้นั้น เช่นองคุลิมาล ได้พบพระพุทธองค์นำทางที่ถูกต้องทันเวลาพอดี จึงได้บรรลุมรรคผล การปรารถนามรรคผลนิพพาน ไม่เป็นกิเลสก็จริง ถ้านำมาพิจารณาในเวลาที่ไม่เหมาะสมก็จะเป็นข้อวิตกกังวลเป็นเครื่องถ่วงได้ เช่นพระอานนท์วิตกกังวลที่ไม่ได้บรรลุอรหันต์ เพราะพระที่จะทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ต้องเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น พอท่านตัดใจปล่อยวางว่าคงไม่สำเร็จพระอรหันต์ตามที่พระพุทธองค์ทรงทำนายไว้ ทำให้จิตว่างแล้วก็เอนกายลงนอน ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในอิริยาบถนั้นเลย

ถาม ขออนุญาตถามคำถามของลูกที่ตัวเองตอบไม่ค่อยได้ ถึงตอบก็ตอบไม่ดี เขาบอกว่าประเทศอินเดียนี้ค่อนข้างยากจน คนก็เดือดร้อน ก็เหมือนเมืองไทย เมืองไทยเราอาจจะดีกว่า เขาบอกว่าประเทศที่มีพระพุทธเจ้ายังลำบากอยู่เลย ยังยากจน ถ้าเทียบกับทางอเมริกากับทางยุโรปก็เทียบกันไม่ได้ ทางอเมริกาทางยุโรปเขาสบาย เขาไม่ยากจน ความที่เด็กวัยรุ่นเขาคิดอย่างนี้ จะบอกเขาว่า สบายมันอยู่ที่จิตใจมากกว่า แต่ว่าวัยรุ่นเขายังเข้าใจว่า ความเป็นอยู่ที่ดีคือความสะดวกสบาย มีเงินทองใช้สอยแบบพวกฝรั่งอะไรแบบนี้ จะอธิบายอย่างไร

ตอบ เพราะเขามีมิจฉาทิฐิ ไม่มีสัมมาทิฐิ คิดว่าความสุขของมนุษย์เราอยู่ที่การมีสมบัติข้าวของเงินทองมากๆ แต่เขาไม่เห็นความทุกข์ที่ตามมา หรือรออยู่ข้างหน้า

ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ต้องรอให้เขาโตขึ้น แล้วไปเจอความทุกข์ เราเพียงแต่เตรียมพื้นฐานให้เขา เตรียมเครื่องมือให้เขา เตรียมยาไว้ให้เขาเท่านั้นเองว่า ถ้ามีความทุกข์ก็มาหาศาสนานะ ศาสนาช่วยเธอได้ แต่ตอนนี้ถ้าเธอยังอยากจะมีความสุขกับเรื่องราวต่างๆ ก็ทำไปเถิด แต่สักวันหนึ่งเธอก็จะรู้เองเหมือนกับเราเมื่อก่อนเราก็ไม่รู้

เป็นเรื่องของประสบการณ์ คนที่ไม่เคยกินยาพิษ จะบอกเขาว่าเป็นยาพิษ เขาก็จะไม่รู้ ต้องให้กินสักนิดหนึ่งถึงจะรู้ว่าขมจะได้เข็ด เรามีหน้าที่สอนก็สอนเขาไป เขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ขึ้นอยู่กับภูมิจิตภูมิธรรมของเขา ถ้าได้สะสมธรรมะมาพอสมควร เขาก็จะรับได้ จะเข้าใจง่าย ถ้าไม่มีเลย ก็เหมือน

กับเด็กที่ยังไม่เคยเข้าเรียนชั้นอนุบาล ก็จะไม่เข้าใจเรื่องที่เราสอนเขา ก็ต้องสอนไปเรื่อยๆ เขาจะรับได้มากน้อยเพียงไรก็เป็นเรื่องของเขา เพราะเรื่องของจิตใจนี่เป็นเรื่องที่ละเอียด เป็นเรื่องที่ต้องใช้ปัญญาพิจารณาถึงจะเห็น

ถาม เขาไม่เข้าใจว่าทำไมยังยากจนอยู่ ทางนั้นทำไมยังรวย ทั้งที่ทางนี้มีพุทธศาสนา

ตอบ ก็บอกว่าความยากจนกับความรวย ไม่ได้เป็นตัวตัดสินความสุขใจ ศาสนาพุทธสอนเรื่องจิตใจเป็นหลักไม่ได้สอนเรื่องร่างกาย เรื่องวัตถุข้าวของเงินทองต่างๆ สอนว่าคนเราสามารถมีความสุขได้โดยที่ไม่ต้องมีอะไร อย่างคนที่ออกบวชนี่ เขาไม่มีอะไร พวกที่บวชจริงๆ พวกที่แสวงหาความสุขทางด้านจิตใจ จากการปฏิบัติธรรม เขาไม่มีอะไรหรอก แต่ทุกวันนี้ทุกอย่างมันสับสนไปหมด นักบวชกลับอยู่ดีกว่าคนไม่บวชก็มี กุฏิของนักบวชบางท่านหรูหรายิ่งกว่าบ้านของฆราวาสก็มี ก็เลยทำให้เด็กที่ไม่มีปัญญา ไม่สามารถแยกแยะได้ว่า อะไรเป็นอะไร ก็อย่าไปบังคับเขา อย่าไปหวังอะไรมากจนเกินไป ก็เพียงแต่บอกเขาว่า ต้องเรียนไปเองรู้ไปเอง ค่อยๆเรียน ค่อยๆศึกษาไป เราก็อย่าไปบังคับเขามากจนเกินไป เพราะเขากับเรามีความรู้ไม่เท่ากัน ความเห็นไม่เท่ากัน เราเห็น เขาไม่เห็น เราต้องเห็นใจเขามากกว่า เขาเหมือนคนตาบอด เราเหมือนคนตาดี สิ่งที่เราทำได้ก็คือพยายามพาเขาไป ถ้าเขาเดินตามเรามาก็เป็นบุญของเขา ถ้าเขาไม่เดินตามเรามา ก็เป็นกรรมของเขา เพราะเขาจะต้องเป็นคนรับผลของการกระทำของเขานั่นเอง ไม่มีใครจะรับผล

ของเขาได้ เพียงแต่ว่าจิตใจเรายังอ่อนอยู่ ห่วงเขามากจนเกินไป เราไม่มีธรรมะก็เลยหวาดวิตกไปต่างๆนานา ก่อนที่เรื่องจะเกิดขึ้นด้วยซ้ำไป บางทีอาจจะไม่เป็นอย่างที่เราคิดก็ได้ สักวันหนึ่งเขาอาจจะฉลาดขึ้นก็ได้ เพราะตอนนี้เขาก็อายุไม่มาก เด็กก็อย่างนี้ทุกคน เด็กก็ต้องอยู่ตามประสาเด็กไปก่อน ยกเว้นพวกเด็กที่เป็นอัจฉริยะ

ถาม ศาสนาพุทธสอนให้ใช้อุเบกขามากนี่ มันเลยทำให้เหมือนกับคนไทยไม่มีน้ำใจ ไม่มีความเมตตา เทียบกับพวกศาสนาคริสต์พวกฝรั่งที่ทำเกี่ยวกับเด็กกำพร้า เขาจะคลุกคลีกับเด็กสกปรก หรือเด็กพิการได้แบบสนิทใจ เอาขึ้นมากอดได้ อย่างศาสนาพุทธนี้เราต้องรอให้ฝรั่งมาเรียกเราถึงจะยอมไปทำ ต้องฝรั่งนำหน้าตลอดเวลา นี่มันเป็นเพราะศาสนาหรือเปล่าที่ทำให้เป็นอย่างนี้ หรือเพราะเราเห็นว่าเป็นบุญกรรม เรามีอุเบกขา ก็เลยปล่อยเขาวางไว้ตรงนั้นเลย แต่ขณะที่ฝรั่งเหมือนมีเมตตามากกว่า เพราะบางครั้งถูกถามเรื่องพวกนี้ก็ไม่รู้จะตอบอย่างไร

ตอบ จะว่าเราไม่มีเมตตาก็ไม่ใช่ เพียงแต่เรายอมรับเรื่องของกรรมด้วย แต่ก็ไม่ได้ถึงกับปล่อยปละละเลย เราก็ดูแล ศาสนาก็สอนให้คนมีเมตตา กรุณา มุทิตาด้วย นอกจากมีอุเบกขา

ถาม อย่างสมาคมที่ไปๆ กันนี่นะคะ ส่วนมากจะเป็นฝรั่ง เป็นเอเชียอยู่ ๒ – ๓ คน คนเอเชียทำได้ไม่สนิทเท่าฝรั่ง ก็เลยรู้สึกว่าศาสนาคริสต์ต้องมีอะไรดีอย่างหนึ่ง ที่สามารถสอนให้เขาทำอย่างนี้ได้

ตอบ เขาอาจจะเน้นไปทางนั้นก็ได้ แต่ของเรานี่มีหลายอย่างที่ต้องบำเพ็ญควบคู่กันไป เมตตาก็ต้องมี แต่ก็ต้องมีศีล มีภาวนาด้วย เพราะว่าจุดหมายปลายทางของการปฏิบัตินั้น ต้องไปไกลกว่าการให้ทานอย่างเดียว การให้ทานก็คือความเมตตาช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้นั้นผู้นี้ ซึ่งเราก็มีอยู่เหมือนกัน เพียงแต่เราอาจจะไม่ทำแบบที่เขาทำ เราทำของเราไป ต่างคนต่างทำกัน เมืองไทยเรามีขอทานเต็มไปหมด ก็มีการให้ทานอยู่เสมอ มีการปล่อยนกปล่อยปลา เพียงแต่เราไม่ได้ทำเป็นแบบองค์กรเหมือนของเขา เขาทำเป็นแบบองค์กรแล้วก็ทุ่มไปกับงานอย่างนี้มาก จนทำให้เกิดความเด่นขึ้นมาแต่ของเราเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบำเพ็ญเท่านั้นเอง เช่นทำบุญตักบาตร พระมีส่วนเหลือก็เอาไปสงเคราะห์แทนเรามีคนยากจน มีคนเดือดร้อน พระก็สงเคราะห์ไป ถ้าจะเปรียบเทียบก็เหมือนกับว่าเราไม่มี เพราะเราปฏิบัติหลายอย่าง

ถ้าเรามีเมตตาแล้วขาดอุเบกขา เราก็จะมีแต่ความเศร้าโศกเสียใจ กับเรื่องนั้นเรื่องนี้ เห็นใครเดือดร้อนก็เป็นห่วงเป็นกังวลกับเขามากจนเกินไป จนกินไม่ได้นอนไม่หลับเพราะขาดอุเบกขา เราทำได้เท่าไรก็ทำไป ช่วยเหลือกันได้เท่าไรก็ช่วยกันไป เมื่อไม่อยู่ในวิสัยที่จะช่วยได้ ก็ต้องปลงเป็นเรื่องของวิบากกรรม ใจของเราจะได้ไม่แกว่ง ยังนิ่งเฉยได้ การปฏิบัติทางศาสนาพุทธจึงถือการดูแลใจเป็นหลักก่อนจะทำอะไรเพื่อผู้อื่นก็ทำได้ แต่ใจของเราจะต้องไม่รุ่มร้อนหรือวุ่นวายไปกับการช่วยเหลือผู้อื่น ในกรณีที่อยู่เหนือความสามารถของเรา ก็ต้องยอมรับความจริงว่า ช่วยได้แค่นี้แหละเช่นเป็นหมอรักษาโรค เมื่อรักษาได้แค่นี้ ทำได้แค่นี้ ก็ต้อง

แค่นี้ จะวุ่นวายใจก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร ถ้าเรามองกันจริงๆ แล้ว ก็คิดว่าทางศาสนาพุทธก็มีความเมตตามาก เพราะหัวใจของศาสนา ของคำสอน ก็สอนให้มีความเมตตาอยู่แล้ว **เมตตาเป็นธรรมค้ำจุนโลก** เพียงแต่ไม่เอาไปปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะชอบทำบุญกับพระ แต่ไม่ชอบทำทานกับคนขอทาน กับคนที่เดือดร้อน เพราะอยากจะได้บุญเยอะๆ

ถาม ก็เหมือนหลวงตา บางคนท่านช่วยได้ท่านก็ช่วย ช่วยไม่ได้ท่านก็ไม่

ตอบ ก็เลยกลายเป็นภาระของพระที่จะต้องรับช่วงต่อ พวกเราชอบได้บุญเยอะๆ ก็ไปทำบุญกับหลวงตา แล้วหลวงตาก็ต้องเอาเงินของเราไปช่วยผู้อื่นแทนพวกเราอีกทีหนึ่ง ไปสร้างโรงพยาบาล ไปสงเคราะห์เหมือนกับที่เขาทำกันนั่นแหละ เพียงแต่ว่าพวกเราติดพระ ซึ่งก็ดี เพราะเข้าหาพระเราได้หลายอย่าง เขาทำของเขาเองเขาได้แค่ทานบารมีอย่างเดียว เราเข้าหาพระเราได้ทานบารมี แล้วยังได้ปัญญาบารมี ได้ศีลบารมี ได้เนกขัมมบารมี เพราะไปอยู่วัดเราก็ต้องถือศีล ๘ ปฏิบัติธรรมกัน การทำอะไรจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ตนด้วย พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า **จงบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด** ประโยชน์ตนต้องมาก่อนประโยชน์ผู้อื่น ถ้าเรายังกินข้าวไม่อิ่ม ไปป้อนคนอื่นเราจะไม่มีแรง ต้องป้อนตัวเราให้อิ่มก่อน เมื่อมีแรงแล้วจึงไปช่วยเหลือผู้อื่น พระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้ก็ไม่เคยทรงประกาศศาสนาสอนให้กับใครเลย ทรงบำเพ็ญถึง ๖ พรรษาด้วยกัน เมื่อทรงบรรลุแล้ว ตรัสรู้แล้ว ก็ทรงเมตตาต่อสัตว์โลกถึง ๔๕ พรรษาด้วยกัน

ศาสนาพุทธเห็นความสำคัญอยู่ที่นามธรรม คือคุณธรรมมากกว่าวัตถุ ทานมีอยู่ ๔ ชนิดด้วยกัน วัตถุทาน วิทยาทาน อภัยทาน และธรรมทาน ในบรรดาทานทั้ง ๔ ชนิดนี้ พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่า **การให้ธรรมชนะการให้ทั้งปวง** เพราะธรรมะทำให้คนหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ ให้ข้าว ให้อาหาร ให้ที่อยู่ ก็พอประทังชีพไปวันๆหนึ่ง แต่ไม่ได้แก้ปัญหาหลัก คือการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นถ้ามองแบบคนที่ไม่มีปัญญาก็จะเห็นว่า การให้วัตถุทาน เช่น สร้างโรงพยาบาล สร้างอะไรต่างๆ เพื่อช่วยเหลือคนเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ แต่การสอนธรรมะกลับเป็นเหมือนของไม่มีคุณค่าเลย เพราะเขามองไม่เห็น ไม่มีปัญญาที่จะเห็นคุณค่าของธรรมะได้เท่านั้นเอง ก็ดูพระพุทธเจ้าตลอด ๔๕ พรรษานี้ ไม่ได้สร้างโรงพยาบาล ไม่ได้สร้างมูลนิธิสงเคราะห์เด็กเลย

ถ้าพระพุทธเจ้าจะทรงทำสิ่งเหล่านี้ ทำไมจะทำไม่ได้ แต่ได้ทรงวิเคราะห์ดูแล้วทรงเห็นว่า สิ่งที่พระองค์ทรงมีคือธรรมะนั้น มีค่ามากกว่าเงินทอง ให้ธรรมะดีกว่าให้เงินให้ทอง ดีกว่าสร้างมูลนิธิ สร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน สร้างอะไรต่างๆ มันก็เป็นแค่วัตถุทาน เป็นแค่วิทยาทาน สร้างโรงเรียนก็เป็นวิทยาทาน สร้างบ้านที่อยู่อาศัยสงเคราะห์คนไม่มีที่อยู่อาศัย ก็เป็นการสงเคราะห์ด้วยวัตถุทาน แต่ไม่ใช่ธรรมทาน ตายไปก็จบ ตายไปก็ไม่ได้อะไรที่ดีขึ้น ไม่ได้หลุดพ้น ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ถ้าให้ธรรมทาน ทำให้มีพระอรหันต์เป็นหมื่นเป็นแสน อันไหนจะมีคุณค่ากว่ากัน คงจะตอบความสงสัยว่า ทำไมศาสนาพุทธจึงไม่เด่นทางด้านวัตถุ แต่จะเด่นทางด้านคุณธรรม สอนให้คนมีคุณธรรม

ดีกว่าการสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ ให้เขามีปัจจัย ๔ ให้เขามีแรง มีกำลังวังชา ถ้าใจยังมีกิเลสอยู่ เดี๋ยวเขาก็ไปฆ่าคนอื่นได้ ไปลักทรัพย์ ไปทำผิดศีลได้ แต่ถ้าให้เขามีคุณธรรม มีศีลมีธรรมแล้ว จะไม่ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับใคร ถึงแม้จะอดอยากขาดแคลนอย่างไร ก็จะไม่ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

ถาม บางทีครูบาอาจารย์ไม่สบายท่านเองไม่ค่อยกังวล แต่ลูกศิษย์กังวลมากกว่า พยายามขวนขวายหาหมอแนะนำครูบาอาจารย์ใช้หยูกยาอะไร

ตอบ เพราะเรามีความปรารถนาดี เราอยากจะให้ท่านหาย เรามีแต่ความอยาก เราไม่มีปัญญา ท่านมีปัญญา ท่านมองข้ามชอตนี้ไปแล้ว ท่านบอกว่าถ้าหายคราวนี้ ก็ไปเป็นคราวหน้าต่อ ท่านมองเห็นกระทั่งถึงจุดสุดท้าย ในที่สุดก็ไม่มีใครรักษาได้

ถาม มองเหมือนกับคนที่อยู่อาศัยด้วยกัน แล้วเราคอยดูแลตามอัตภาพ

ตอบ ใช่เท่าที่จะดูแลได้ แต่ไม่ให้ไปสร้างความวุ่นวายใจ ถ้าเกิดความวุ่นวายใจ แสดงว่าทำเกินความจำเป็นแล้ว สร้างความทุกข์ให้กับเราโดยไม่รู้ตัว พยายามที่จะให้กายหาย แต่ใจนี่กลับทุกข์เหลือเกิน มันคุ้มค่าไหม แต่เราไม่รู้กัน เพราะใจของเราทุกข์อยู่ตลอดเวลา แต่ใจของท่านที่ปฏิบัติแล้ว จะไม่มีความทุกข์อยู่ในใจ เวลาจะทำอะไรแล้ววุ่นวายใจขึ้นมา

ท่านก็ไม่อยากจะไปเกี่ยวข้องด้วย ท่านยอมรับว่ายังไงๆ ก็จะต้องตายอยู่ดี หนีไม่พ้นหรอก และท่านก็อยู่แบบไม่ได้หวัง ไม่ต้องการอะไรกับการอยู่ กลับเห็นว่าการอยู่เป็นภาระเสียมากกว่า อย่างที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า **ภารา หะเว ปัญจักขันธา ขันธ์ ๕ นี้ เป็นภาระที่หนักมาก** พอตื่นขึ้นมาก็ต้องหาข้าวให้ร่างกายกินแล้ว กินเสร็จแล้วต้องเดิน ต้องเปลี่ยนอิริยาบถ ต้องอาบน้ำอาบท่า ต้องทำอะไรต่างๆ คนนั้นมาหาคนนี้มาหา ต้องเทศน์ ต้องสอน ต้องพูด มีแต่งานทั้งนั้น

เมื่อไม่มีร่างกายก็จะสบาย ไม่ต้องดูแลรักษา จิตแยกออกจากกายได้ รู้ว่าอะไรเป็นจิต รู้ว่าอะไรเป็นกาย รู้ว่าอะไรทำให้จิตมีความสุข รู้ว่าอะไรทำให้มีความทุกข์ จิตรู้ จิตสามารถแยกแยะได้ อะไรที่จะทำให้เกิดความทุกข์ความวุ่นวายใจก็ไม่เอา ปล่อยไปตามอัตภาพดีกว่า อยู่ได้ก็อยู่ไป เมื่ออยู่ไม่ได้ถึงเวลาไปก็ไป ไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้าหรอก สักวันหนึ่งพวกเราทุกคนก็ต้องไปกัน เวลาอยู่ขอให้อยู่แบบกำไร ไม่อยู่แบบขาดทุนก็แล้วกัน อยู่แล้วได้ปฏิบัติธรรม ได้สะสมบุญบารมี ได้ก้าวหน้าทางด้านจิตใจ จิตมีความสงบมากขึ้น จิตเกิดปัญญาสามารถต่อสู้กับกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในใจ คือความอยาก ความรัก ความชังทั้งหลาย ที่ต้องแก้ไข มากกว่าสิ่งอื่นๆ คนอื่นเราไม่ต้องไปแก้ไขเขา ทุกคนต้องเป็นที่พึ่งของตนเองในที่สุด ไม่มีใครแก้ไขใครได้ เราต้องแก้ไขตัวเราเองโดยอาศัยคำสอนของผู้รู้ อย่างพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก

พระพุทธเจ้าไม่สามารถแก้กิเลสของเราได้ ครูบาอาจารย์ก็แก้กิเลสเราไม่ได้ ท่านมีแต่คอยแนะนำวิธีแก้ให้กับเรา แต่ถ้าเราไม่เอามาแก้ ก็แก้ไม่ได้อยู่ดี จงมองว่าร่างกายเป็นเครื่องมือไว้สำหรับแก้ปัญหาของใจ ต้องมีร่างกายเพื่อจะได้ยินได้ฟังธรรมะ เมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว จะได้เอาร่างกายมาทำงาน มาแก้กิเลส เดินจงกรม นั่งสมาธิ ต่อสู้กับกิเลส กิเลสก็ต้องการใช้ร่างกายเหมือนกัน เอาไปทำงานของกิเลส เอาไปเที่ยว ไปดูหนัง ฟังเพลง ไปกิน ไปดื่ม กิเลสต้องการใช้ร่างกายนี้ เราก็ต้องการใช้ร่างกายนี้เหมือนกัน จึงต้องพยายามดึงให้เข้าทางจงกรมให้ได้ ดึงให้เข้าวัดให้ได้ อย่าให้ไปกับกิเลส ถ้าฝืนกิเลสได้แล้ว ต่อไปกิเลสตัณหาก็จะหมดไปๆ แล้วก็จะไม่มีอะไรมาสร้างความรำคาญใจให้กับเรา อยู่ที่ไหนก็สบาย อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข จะนั่งจะเดิน จะนอนก็มีความสุขใจ เพราะไม่มีอะไรมาสร้างความรำคาญใจ ไม่มีความอยาก ไม่มีความต้องการอะไรภายนอกที่ต้องอยู่ต้องกิน เพราะเป็นความจำเป็นของร่างกาย แต่จิตใจไม่ได้มีความอยากมีอยากเป็นหลงเหลืออยู่เลย

ไปหาครูบาอาจารย์มากันกี่ปีแล้วล่ะ ก็ถือว่าโชคดีนะที่ได้พบกับครูบาอาจารย์สายนี้ เหมือนกับได้กลับไปในสมัยพุทธกาล ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเหมือนสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงนำปฏิบัติ เพราะอ่านในพระไตรปิฎก ก็มีเรื่องเหล่านี้ทั้งนั้น มีแต่พระปฏิบัติ มีแต่พระเดินจงกรม นั่งสมาธิอยู่ตามป่าตามเขา ไม่เห็นมีแบบที่เห็นกันตามบ้านตามเมืองทุกวันนี้ แต่ก็ยากนะสำหรับคนบางคนที่จะเข้าใจพระสายปฏิบัติ เพราะถ้าถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เล็กว่า ศาสนาพุทธต้อง

เป็นแบบนี้นะ ต้องมีการทำบุญ ต้องมีงานสมโภช มีอะไรต่างๆ ก็จะไม่เข้าใจว่าทำไมพระป่าถึงอยู่กันแบบนี้ แต่ถ้าได้ศึกษาจากต้นฉบับ ศึกษาจากพระไตรปิฎก ก็จะเห็นความแตกต่างกันมาก สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าไม่เคยสร้างวัดแม้แต่วัดเดียว มีแต่ศรัทธาญาติโยมสร้างถวายให้พระไม่ไปเกี่ยวกับเรื่องการสร้างวัดสร้างวา ไปเรี่ยไรผ้าป่าอะไรต่างๆ ไม่มี ไม่ใช่งานของพระ ถ้าไม่มีคนสร้างวัดให้ก็ทรงสอนให้อยู่ตามโคนไม้ อยู่ตามถ้ำ ตามเรือนร้างอยู่แล้ว

นั่นคือที่อยู่ของพระในสมัยพุทธกาล ไม่ได้อยู่ตามวัดกันเวลาที่พระพุทธเจ้าประกาศสอนธรรมะใหม่ๆ ก็ทรงประทับอยู่ตามโคนไม้ ที่สงบสงัดวิเวก ผ้าจีวรยังไม่มีใครถวายกันเลย ต้องไปเก็บเศษผ้าที่ถูกทิ้งไว้ตามป่าช้า ตามกองขยะจึงเรียกว่าผ้าป่า คือผ้าที่ทิ้งอยู่ตามป่าช้า เศษผ้าได้มามากน้อยเท่าไรก็สะสมไว้ แล้วก็มาปะ มาเย็บทำให้เป็นผืนใหญ่ขึ้นมา แล้วก็เอาไปซักเอาไปย้อม เท่านี้ก็ห่มได้แล้วสมัยนั้นไม่มีใครถวายผ้าจีวรให้กับพระ พระลำบากมากเรื่องผ้า ท่านจึงต้องดูแลรักษาผ้าให้เป็นเหมือนส่วนหนึ่งของชีวิตของท่าน ผ้าครอง ๓ ผืนต้องรักษาอย่างดี ไปไหนต้องเอาติดตัวไปด้วย ต้องไม่อยู่โดยปราศจากผ้าครองทั้ง ๓ ผืน อีกอย่างที่ต้องมีก็คือบาตร บาตรนี้สำคัญมาก ถ้าไม่มีบาตรก็จะไม่มีข้าวกิน จึงต้องดูแลรักษาบาตรอย่างดี

ท่านอยู่กันแบบเรียบๆง่ายๆ เรื่องวัตถุภายนอกจะไม่ค่อยมีกัน แต่มีเวลาบำเพ็ญมาก แล้วก็ได้บรรลุกันเป็นจำนวนมาก ในสมัยนั้นผู้บำเพ็ญก็ได้สมาธิกันแล้ว นักบวชในลัทธิ

อื่นๆก็ได้บรรลุฌานกัน ได้สมาธิกัน แต่ไม่มีปัญญาเท่านั้น เอง มองไม่เห็น**ไตรลักษณ์** มองไม่เห็น**อนัตตา** เห็น**อนิจจัง** เห็น**ทุกข์** แต่ไม่เห็น**อนัตตา** ไม่รู้ว่าอัตตาตัวตนเป็นสมมุติ ที่จิตสร้างขึ้นมา และก็เชื่อกันมา ฝังลึกอยู่ในจิตใจของปุถุชน มาตลอด มีพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ได้พิจารณาค้นหาอย่าง เต็มที่ หาทั้งในกาย หาทั้งในจิต หาตรงไหนก็ไม่มีตัวตนเลย จะมีก็อยู่ที่ความรู้สึกนึกคิดเท่านั้น พอได้ทรงนำมาประกาศ สอนพวกฤาษีทั้งหลาย ก็ทำให้บรรลุ**มรรค ผล นิพพาน** ได้อย่างรวดเร็ว เพราะมี**ศีล**มี**สมาธิ**อยู่แล้ว สิ่งที่ขาดก็คือ **ปัญญา**นั่นเอง

เวลาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพวกนักบวชในลัทธิ อื่น ที่ฟังครั้งละ ๕๐๐ รูป ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ทั้ง ๕๐๐ รูปทันที คิดดูภายในระยะเพียงไม่กี่เดือน นับตั้งแต่ วันแรกที่ทรงประกาศพระธรรมสอนโลกในวันเพ็ญเดือน ๘ จนถึงวันเพ็ญเดือน ๓ วันมาฆบูชา ก็เจ็ดเดือนด้วยกัน ก็ปรากฏมีพระอรหันต์ถึง ๑,๒๕๐ รูป ที่ได้มาเฝ้าพระพุทธเจ้า โดยไม่ได้นัดหมายกันไว้ก่อน แต่ตอนที่พระพุทธเจ้ายัง ไม่ได้ประกาศสอนธรรมะ ไม่มีการปรากฏขึ้นของพระอรหันต์ เลยแม้แต่รูปเดียว เพราะไม่มีใครจะรู้เรื่องที่พระพุทธเจ้าทรง รู้ได้ นอกจากพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พอมี พระพุทธเจ้ามาโปรดแล้ว ผู้ที่ได้ยินได้ฟังก็นำไปพิจารณา ก็จะเข้าใจ พอเข้าใจแล้ว ก็ปล่อยวางได้เลย จึงต้องทำความ เข้าใจให้ได้ว่า ร่างกายไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของเรา พอเข้าใจ แล้ว ก็จะหลุดพ้น จะไม่ทุกข์กับร่างกายอีกต่อไป

ถาม วิธีคิดของผู้ที่บรรลุธรรมแล้วจะต่างกับคนธรรมดา

ตอบ แน่นอน เพราะกิเลสกับธรรมเป็นคนละเรื่องอยู่แล้ว คนที่บรรลุธรรมไม่มีความยึดติด อยู่ที่เหตุผลว่าอยู่แล้วทำประโยชน์ได้หรือไม่ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่าถ้าจะอยู่ต่อไปอีกก็อยู่ได้ แต่อยู่แบบไหน อยู่แบบไม่ได้ทำประโยชน์ ก็ไม่อยู่

ถาม ถ้าบรรลุธรรมแล้ว เรื่องผ่าตัดท่านคงไม่เอาแล้ว มันเกินเลย แต่ปุถุชนคนธรรมดา ถ้าทำได้ก็คงต้องทำ

ตอบ ใช่ มันเกินเลย ผ่าเปลี่ยนไตเปลี่ยนหัวใจ เป็นภวตัณหา ความอยากจะอยู่ต่อ เป็นวิภวตัณหา ความไม่อยากตาย สำหรับคนที่ไม่มีกิเลสแล้ว ทุกอย่างจะเป็นเหตุเป็นผล หมดเลย แต่คนที่มีกิเลสความอยากจะมาก่อนเหตุผล

ถาม อย่างนี้นับว่าเราโชคดีที่เกิดมาทันครูบาอาจารย์ ที่สืบทอดจากหลวงปู่มั่นมา

ตอบ ใช่ เราจึงมีพระรัตนตรัยไง ไม่มีพระพุทธเจ้าก็ยังมีพระธรรม ไม่มีพระธรรมก็ยังมีพระอริยสงฆ์ ที่แทนกันได้ ถ้าไม่มีพระอริยสงฆ์ก็ต้องอาศัยพระธรรมจากพระไตรปิฎกเป็นหลัก หรือหนังสือของครูบาอาจารย์ที่มรณภาพไปแล้ว เอามาอ่านกัน แต่ก็สู้อยู่ศึกษาจากท่านโดยตรงไม่ได้ เพราะท่านจะเห็นการปฏิบัติของเรา แล้วถ้าเห็นเราเดินออกนอกลู่นอกทางท่านจะได้ขนาบเราได้ ช่วยเราได้ ให้เรากลับเข้าสู่ในทางธรรมได้ แต่ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์คอยเฝ้าคอยดู ก็จะหลงได้ ปฏิบัติไปแล้วก็จะคิดปรุงแต่งขึ้นมา ว่าเราเป็นอย่างนั้นเป็นอย่าง

นี้ แต่อาจจะไม่เป็นอย่างที่คิดก็ได้ แต่ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ท่านจะมีวิธีพิสูจน์ ทดสอบจิตใจเราอยู่เรื่อยๆ ให้ยึดหลักพระรัตนตรัยไว้ ยึดพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ไว้ ตอนนี้พระพุทธเจ้าก็เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ก็เหลือแต่พระธรรมกับพระอริยสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า **ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต** ผู้ที่เห็นธรรมเห็นตถาคต ก็คือผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ก็คือพระอริยสงฆ์นั่นเอง

ถาม พอฟังธรรมท่านอาจารย์เสร็จ กลับไปแล้วมีกำลังใจ

ตอบ ถึงต้องฟังเทศน์อยู่เรื่อยๆไง **กาเลนะ ธัมมัสสวนัง** อยู่กับครูบาอาจารย์ก็แบบเดียวกัน ๓-๔ วันท่านก็จะเรียกประชุมสงฆ์ที พอฟังเทศน์ของท่านแล้วมีกำลังใจ บางทีกลับไปนั่งภาวนาเดินจงกรมจนถึงสว่างเลย เหมือนกับท่านอัดฉีดกำลังใจให้เต็มที่เลย แต่พอสัก ๔-๕ วันผ่านไป กำลังใจก็ค่อยอ่อนไปเรื่อยๆ กิเลสก็ฮึกเหิมขึ้น

ถาม ท่านอาจารย์คะตามพระวินัย พระภิกษุใช้สบงจีวรได้กี่ชุดคะ

ตอบ ไม่มีห้าม เพียงแต่ว่าต้องทำวิกัป หรืออธิษฐานเป็นผ้าบริขาร คือจะเป็นผ้าครองไม่ได้ ผ้าครองนี้พระมีได้ชุดเดียว มีผ้าไตร ๓ ผืน ผ้าสบง จีวร แล้วก็สังฆาฏิ เรียกว่าผ้าไตรจีวร ๓ ผืนนี้ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้เป็นสมบัติที่เป็นส่วนหนึ่งของบริขาร ๘ แต่ถ้าจะมีมากเกินกว่านี้ก็มีวิธีทำ ๒ ลักษณะ ถ้าวัดในเมืองอย่างวัดบวรฯนี้จะทำวิกัป คำว่าวิกัปหมายถึงให้ทำเป็นของ ๒ เจ้าของ ไม่ใช่เป็นของเราคนเดียว สมมุติว่าโยมถวายผ้าสังฆาฏิมาให้ใหม่ผืนหนึ่ง แล้วอาตมาอยาก

จะเก็บไว้ใช้ ก็ต้องไปทำวิกัปกับพระอีกรูปหนึ่ง บอกว่าผ้าผืนนี้ขอเราร่วมเป็นเจ้าของกัน ๒ คน แต่ผมจะเก็บไว้ ถ้าเกิดท่านมีความจำเป็นต้องการจะใช้ก็เอาไปใช้ได้ คือไม่ให้เป็นสมบัติของตนเอง เรียกว่าวิกัป แต่ทางสายพระป่าท่านจะอธิษฐานเป็นผ้าบริขาร เช่นผ้าอังสะ ผ้าปูนั่ง ผ้าอาบน้ำจะอธิษฐานเป็นผ้าบริขาร ไม่เป็นผ้าครอง ถ้าถือธุดงค์วัตรก็จะมีเพียง ๓ ผืน ถ้าถือผ้าบังสุกุลก็ต้องเป็นผ้าที่เอามาตัดมาเย็บเอง ผ้าที่ถูกทิ้งอยู่ในป่าแล้วไปเก็บมาใช้ จะไม่ใช้ผ้าที่ทำสำเร็จรูปแล้วเอามาถวาย อย่างหลวงปู่มั่นท่านจะถือผ้าบังสุกุล ญาติโยมจะเย็บผ้าจีวรสำเร็จมาถวายท่านๆจะไม่ใช้ ท่านจะใช้แต่ผ้าที่เขาทิ้งไว้ในป่า แล้วไปเก็บมาตัดมาเย็บเอง นี่คือผ้าบังสุกุล ผ้าป่า

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม การทำพินทุล่ะคะ

ตอบ พินทุนี้เป็นการทำตำหนิที่มุมผ้าให้รู้ว่าเป็นผ้าของใคร เพราะเป็นผ้าสีเหลืองเหมือนกันหมดทุกองค์ เวลาได้ผ้าใหม่มาปั๊บก็จะต้องทำตำหนิ ทำสัญลักษณ์ โดยหลักท่านให้ทำ ๓ จุดที่มุมผ้า ทีนี้การทำ ๓ จุดนี่แต่ละคนอาจจะมีเทคนิคที่จะทำไม่ให้เหมือนคนอื่น เวลาหยิบผ้าผิดไป จะได้รู้ว่าเป็นของใคร

ถาม ทำรูปลักษณ์อย่างอื่นได้ไหมเจ้าคะ

ตอบ ท่านวางรูปแบบมาให้ทำ ๓ จุด ก็ต้องทำ ๓ จุด แต่มุมผ้ามีหลายมุม ทำมุมบน มุมล่างก็ได้ จะได้รู้ว่าเป็นผ้าของเราเสร็จแล้วก็ต้องอธิษฐานจะใช้เป็นผ้าอะไร ถ้าเป็นผ้าบริขารก็อธิษฐานเป็นผ้าบริขาร ถ้าเป็นผ้าครองก็ต้องสละผ้าเก่าถ้าได้ผ้าใหม่มา ผ้าเก่าก็ต้องสละไป เพราะมีผ้าครองได้อย่างละผืน

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ทำไมผู้หญิงจึงถูกรังเกียจเดียดฉันท์ในเรื่องบวช

ตอบ ไม่ใช่เพราะรังเกียจเดียดฉันท์ ผู้หญิงก็เป็นเพศเดียวกับแม่เสียด้วยซ้ำไป แต่สภาพของผู้หญิงที่ต้องอยู่ในป่าปฏิบัติธรรมมันเสี่ยงภัยกว่าผู้ชายเยอะ ก็เลยต้องมีเงื่อนไขพอสมควร เช่นภิกษุณีต้องอยู่ในวัดเดียวกันกับภิกษุ จะไปอยู่ตามลำพังไม่ได้ ต้องรับศีลจากภิกษุทุกกึ่งเดือน ต้องรับฟังคำสั่งสอน และห้ามไม่ให้ภิกษุณีเป็นใหญ่กว่าภิกษุ ทรงปรารถนาให้ภิกษุปกครองภิกษุณี ในอดีตผู้ชายจะมีความแข็งแรงกว่าผู้หญิง ไม่เหมือนสมัยนี้ ผู้หญิงจะเป็นประธานาธิบดีก็ได้ เพราะสมัยนี้มีเครื่องผ่อนแรง ใช้สมองเป็นหลัก แต่สมัยก่อนต้องใช้กำลังเป็นหลัก ต่อสู้กันในสงครามก็ต้องขี่ม้าผาดโผนเสี่ยงกับภยันตรายต่างๆ รบราฆ่าฟันกันด้วยกำลังกายเป็นหลัก

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม แม้ภิกษุณีนั้นบรรลุธรรมแล้ว เป็นอรหันต์แล้วยังต้องกราบสามเณรด้วยหรือ

ตอบ รู้สึกว่าต้องกราบพระภิกษุ ถึงแม้จะพึ่งบวชมาใหม่ๆ แต่สามเณรนี่เข้าใจว่าไม่ต้อง กราบแต่พระภิกษุขึ้นไป เพราะยิ่งได้บรรลุธรรมสูงขึ้นไปเท่าไร ทิฐิในใจจะยิ่งต่ำลงไป ไม่สูงตามธรรม จะสวนทางกับธรรมที่ได้บรรลุ ผู้ที่ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์จะไม่รังเกียจเดียดฉันท์กับสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติเลย เพราะการปฏิบัติจริงๆ ก็เพื่อลดละตัวตน ยิ่งปฏิบัติธรรมสูงขึ้นเท่าไร ตัวตนยิ่งน้อยลงไปเรื่อยๆ ความถือตัวถือตน ถือว่าเป็นผู้วิเศษ เป็นผู้ยิ่งใหญ่ จะหายไปจนไม่มีหลงเหลืออยู่ในตัวเลย เพราะความถือตัวนี้แหละเป็นต้นเหตุของความทุกข์ พอใครปฏิบัติไม่ถูกใจเราหน่อย เพราะเราเป็นถึงผู้จัดการ แต่เขากลับทำกับเราเหมือนกับเรา

เป็นพนักงานเช็ดกวาดถู เราก็จะรู้สึกไม่พอใจ แต่ถ้าเรารู้สึกเฉยๆ ถือว่าเป็นเรื่องของเขา สายตาของเขาเป็นอย่างนั้นเขาจึงมองเห็นเราเป็นอย่างนั้น เขาไม่มีปัญญา มองไม่เห็นว่าเราเป็น ผู้จัดการ ก็ช่วยไม่ได้ เขาจะมองว่าเราเป็นเด็กรับใช้ ก็ไม่เป็นไร เป็นความเห็นของเขา สายตาของเขา แต่เราก็รู้อยู่ในใจของเรา ว่าเราเป็นอะไร ความเป็นอะไรของเรานี้ ไม่ได้หมายความว่า จะต้องให้คนอื่นเขาเห็นตาม เขาจะเห็นอย่างไร เราก็ยังเป็นเราอยู่นั่นแหละ ยิ่งปฏิบัติธรรมสูงขึ้นไปเท่าไร ความอิ่มความพอก็มีมากขึ้น ไม่หิวไม่อยากให้คนนั้นทำอย่างนั้นอย่างนี้กับเรา เมื่อปฏิบัติถึงขั้นสูงสุดแล้ว จะไม่มีความหิวความอยากกับอะไรเลย เคยได้ยินว่าคุณแม่แก้วมีคุณธรรมในจิตใจที่สูงมาก แต่เวลามีพระไปหาท่าน แม้จะเป็นพระบวชใหม่ ท่านก็ยังกราบไหว้เพราะเป็นสมมุติ ฆราวาสก็ต้องแสดงความเคารพต่อบรรพชิต เราต้องรู้ทัน ต้องแยกแยะได้ว่า โลกนี้มีทั้งสมมุติและวิมุตติ วิมุตติก็เป็นอย่างหนึ่ง สมมุติก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง หลวงตาท่านเคยเขียนไว้ในประวัติหลวงปู่มั่น ตอนที่ท่านตอบปัญหาเทวดาเกี่ยวกับเวลาที่พระอรหันต์มาประชุมกัน ท่านนั่งกันอย่างไร ท่านก็แสดงเป็นสองนัยด้วยกัน ถ้าเป็นแบบวิมุตติ ก็จะไม่ถือว่าใครสูงใครต่ำกว่ากัน ใครมาก่อนจะนั่งข้างหน้าก็ได้ จะนั่งตรงไหนก็ได้ นั่งไปตามอัธยาศัย แล้วก็แสดงแบบสมมุติ คือต้องนั่งไปตามลำดับพรรษา ถึงแม้ตนจะเป็นพระอรหันต์ ถ้ามีพระที่อาวุโสกว่าที่ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ตนก็จะไม่ไปนั่งข้ามหน้าข้ามตาท่าน เวลาเดินบิณฑบาตก็ให้พระที่มีพรรษามากกว่าเดินนำไป ถึงแม้ตนเองจะเป็นพระอรหันต์ แต่พระที่เดินนำหน้าจะไม่เป็นพระอรหันต์ ก็ไม่มีปัญหาอะไร เพราะรู้จักแยกแยะสมมุติกับวิมุตติออกจากกัน

วิมุตติเป็นเรื่องที่อยู่ในใจเราล้วนๆ ไม่มีใครรู้หรอกว่าเราเป็นอะไร แต่รู้ว่าเราบวชมากี่พรรษาแล้ว ก็ต้องปฏิบัติไปตามสมมุติ เหมือนลูกกับพ่อกับแม่ ลูกบางคนเป็นอภิชาตบุตร มีจิตใจที่สูงกว่าพ่อกว่าแม่ อย่างพระพุทธเจ้าเป็นต้น แต่ลูกก็ยังเคารพคุณพ่อคุณแม่อยู่ ไม่ได้ถือว่าตนฉลาดกว่าเก่งกว่า การเคารพพ่อแม่ ผู้หลักผู้ใหญ่ก็ยังมีอยู่ แม้จะมีความรู้ ความฉลาด ความสามารถมากกว่าพ่อกว่าแม่ ก็แยกไว้เป็นเรื่องหนึ่ง คนเราสมัยนี้มักจะหลงตัวเอง พอเป็นใหญ่แล้ว กลับเห็นพ่อแม่เป็นคนไม่มีความหมายไป เหตุก็เป็นเพราะความหลงนี้เอง แต่คนที่มีปัญญาอย่างในหลวง เวลาอยู่ส่วนพระองค์กับสมเด็จย่า ก็ยังกราบสมเด็จย่า ทรงถือว่าเป็นพระมารดา แต่เวลาที่ทรงเสด็จออกงาน ก็ต้องประทับบนบัลลังก์ สมเด็จย่าก็ทรงประทับอยู่ข้างล่างอย่างนี้เป็นต้น

สมมุติก็มีอยู่หลายระดับด้วยกัน เวลาออกงานก็แบบหนึ่ง เวลาอยู่บ้านก็แบบหนึ่ง ต้องทำไปให้ถูกกาลเทศะ ตามธรรมเนียมประเพณี ไม่มีปัญหาอะไร เหมือนการเล่นละคร เรื่องนี้เขาให้เป็นพระเอก แต่เรื่องหน้าเขาให้เป็นผู้ร้าย ก็ต้องเล่นไปตามบท มันก็เป็นละครเท่านั้น ถ้าไม่ยึดไม่ติดกับบทแล้ว ก็ไม่มีปัญหาอะไร เล่นได้ทุกรูปแบบ ให้เล่นเป็นขอทานก็ได้ เป็นคนรับใช้ก็ได้ เป็นมหาเศรษฐีก็ได้ แล้วแต่จะเล่นเรื่องอะไร ขอให้จ่ายเงินให้เราก็แล้วกัน เราเป็นเหมือนลูกจ้าง เขาจ้างให้ทำอะไร ก็ทำไป นี่คือความหมายของการไม่ยึดไม่ติด แต่รู้ว่าอะไรสูงอะไรต่ำ อะไรดีอะไรชั่ว อยู่ในเหตุการณ์ที่จำเป็นจะต้องทำตามขั้นตอนก็ทำไป ไม่ได้คิดว่าเราวิเศษวิโส จะต้องปฏิบัติกับเราอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าเขาไม่รู้จักเรา เขาจะปฏิบัติได้อย่างไร บางคนที่ปฏิบัติไม่ดีกับเราเพราะเขาไม่รู้ แต่พอมารู้เข้าทีหลัง ก็มาขอโทษขอโพย

บอกว่าผมไม่รู้ว่าท่านเป็นใครก็มี แต่เราก็ไม่ได้ถือโทษโกรธเคืองตั้งแต่ต้นแล้ว เพราะรู้อยู่แล้วว่าเรื่องของโลกก็เป็นอย่างนี้แหละ

เรื่องสรรเสริญนินทามีอยู่ทุกหนทุกแห่ง จึงต้องพร้อมที่จะรับกับทุกสภาพ ถูกเหยียดหยามก็ได้ สรรเสริญก็ได้ ได้รับการต้อนรับอย่างดีก็ได้ ไม่แยแสปล่อยให้ทำเองทุกอย่างก็ได้ ก็แล้วแต่ ในเมื่อไม่ได้ไปหวังอะไรจากใครแล้ว ก็ไม่มีปัญหาอะไร จึงขอให้เรามีความแน่วแน่มั่นคงกับพระพุทธศาสนา พยายามปฏิบัติไป เป็นโอกาสที่ดีที่สุดแล้วที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าเป็นเดรัจฉาน เป็นนกเป็นกา ก็ปฏิบัติไม่ได้ อย่างมากก็ได้แต่อาศัยศาสนาอยู่กินไปวันๆหนึ่งเท่านั้นเอง นี่เราไม่ได้เป็นนกเป็นกา เราเป็นมนุษย์ มีสติปัญญาพอที่จะรับความรู้ของพระพุทธศาสนาได้ เมื่อได้ยินได้ฟังแล้วก็ขอให้นำไปปฏิบัติ

ถาม อยากไปนิพพานดีไหมคะ

ตอบ ก็ดี เป็นมรรค เป็นฉันทะ เป็นอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ความยินดีต่อการปฏิบัติเพื่อมรรค ผล นิพพาน ก็คือฉันทะ เมื่อมีความยินดีแล้ว ก็มีวิริยะที่จะหมั่นทำเหตุที่ทำให้เราไปสู่จุดนั้น ก็เป็นวิริยะ จิตตะ ใจเราก็จะจดจ่ออยู่กับเรื่องนั้น เรื่องทำบุญ เรื่องทำทาน เรื่องรักษาศีล เรื่องปฏิบัติธรรม เรื่องเข้าวัดเข้าวา แทนที่จะไปจดจ่อกับเรื่องไปเที่ยว ไปงานโน้นงานนี้ ไปซื้อเสื้อผ้าชุดนั้นชุดนี้ ถ้าไปสนใจกับเรื่องเหล่านี้ ก็เป็นสมุทัย สนใจกับเรื่องไปเที่ยวไปกินไปดื่ม ไปหาความสุขทางโลก เป็นสมุทัย ไม่เป็นมรรค จิตใจต้องจดจ่ออยู่กับธรรมะ อยู่กับบุญ อยู่กับกุศล แล้ว

ก็ต้องใช้ปัญญาด้วยคือวิมังสา อิทธิบาท ๔ มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ไม่ได้ทำแบบดุ่ยๆ ทำไปลุยไป เช่น พอเงินหมดก็ต้องรีบไปหาเงินมาทำทานต่อ นี่ไม่ได้ใช้ปัญญาแล้ว ไม่ได้ใช้วิมังสา

ถาม ตอนที่หลวงตาท่านไม่สบายเมื่อหลายปีก่อนนี้ ลูกศิษย์ก็อธิษฐานขอให้ท่านอยู่ต่อเพื่อโปรดพวกเรา ท่านก็บอกว่าท่านจะอยู่ได้เท่าที่ท่านอยู่ได้

ตอบ ก็ทำให้ท่านมีกำลังจิตกำลังใจ ที่ยังทำประโยชน์ให้กับคนอื่นได้ ไม่ได้อยู่เพราะบังคับให้เขามาฟังเทศน์ฟังธรรม เพราะเขาได้รับประโยชน์จากท่านจริงๆ มันก็ทำให้ท่านพยายามตะเกียกตะกาย คอยดูแลรักษาธาตุขันธ์ ซึ่งเป็นเหมือนกับรถยนต์ จะเก่าขนาดไหนถ้ายังใช้ได้ ก็ใช้ไป ดูแลรักษาซ่อมแซมไป เปลี่ยนเครื่องใหม่บ้าง ปะผุบ้าง ก็ยังพอวิ่งได้อยู่ ร่างกายก็เหมือนกัน เพียงแต่ว่าท่านมีขอบเขตในการรักษา อย่างหลวงตาท่านคงไม่เข้าโรงพยาบาลไปเปลี่ยนหัวใจ เปลี่ยนตับ เปลี่ยนไต ท่านคงไม่ทำ เพียงแต่รักษาไปตามอัตภาพของมัน การดูแลรักษาร่างกายก็มีส่วนทำให้อายุยืน ถ้าไม่ดูแล ปล่อยปละละเลย ไม่ออกกำลังกาย รับประทานอาหารก็รับมากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่อารมณ์ ร่างกายไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเสื่อมเร็ว แต่ถ้าพยายาม วันไหนไม่อยากจะรับประทาน ก็ยังฝืนรับประทานไปตามปกติ ถึงเวลาจะต้องออกกำลังกาย เดินจงกรม ก็ทำตามปกติ ร่างกายก็สามารถอยู่ไปได้นาน

สังเกตดูคนบางคน เวลาไม่มีกำลังจิตกำลังใจที่จะอยู่แล้ว ทั้งๆที่ร่างกายยังไม่เป็นอะไรเลย ก็ยังปล่อยให้ตายไปได้ เช่นสามีภรรยาที่เคยอยู่ด้วยกัน รักกันมาตลอด พอคนใด

คนหนึ่งตายไป อีกคนหนึ่งอยู่เพียงปี ๒ ปี ก็ตายตามไปก็มี เพราะไม่มีกำลังจิตกำลังใจที่จะอยู่ต่อไป ก็เลยไม่สนใจกับการดูแลรักษาร่างกาย จะกินจะนอนจะออกกำลังกายก็ปล่อยไปตามอารมณ์ อยากจะทำก็ทำ ไม่อยากจะทำก็ไม่ทำ ถ้าอย่างนั้นก็ไปเร็ว แต่สำหรับจิตใจของผู้ที่หลุดพ้นแล้ว ท่านไม่ได้ถือว่าเป็นสาระสำคัญสำหรับตัวท่านเองที่จะอยู่หรือไป เพียงแต่เห็นคุณค่าของธรรมะที่ทำให้ท่านได้ถึงจุดนี้ แล้วเสียดายที่ผู้อื่นจะไม่มีโอกาสรับธรรมะนี้ ถ้าท่านไม่เสียสละ ไม่เอามาเผยแผ่ บางทีท่านไม่เผยแผ่ ก็ไม่ใช่เพราะท่านไม่มีความเมตตา แต่เห็นด้วยปัญญาว่า คนที่อยากฟังไม่มี คนที่จะรับไม่มี เพราะโลกเราบางครั้งบางเวลาก็อยู่ในยุคมืด คือมืดทางด้านธรรมะ แต่เจริญทางด้านวัตถุ

อย่างทุกวันนี้โลกเรากำลังมืดทางด้านศีลธรรม แต่กำลังเจริญด้วยวัตถุข้าวของเงินทอง มีสิ่งต่างๆทางด้านวัตถุเยอะไปหมด ไปไหนมาไหนสะดวกสบาย แต่ใจของเราเป็นอย่างไร มีแต่ความรุ่มร้อน มีแต่อารมณ์ เวลาขับรถก็จะปาดกันไปปาดกันมา เบียดกันไปเบียดกันมา ไม่มีความเมตตาต่อกันเลย ต่างคนต่างเบียดกัน ต่างคนต่างแย่งกันไป นี่แสดงถึงความตกต่ำของจิตใจ ความเจริญทางด้านวัตถุมักจะไปคนละทางกับศีลธรรม ถ้าเจริญทางด้านวัตถุ ศีลธรรมก็จะเสื่อม ถ้าศีลธรรมเจริญ เรื่องวัตถุจะไม่ค่อยเจริญเท่าไร เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีวัตถุมากมายขนาดนั้น ที่จำเป็นก็คือปัจจัยสี่เท่านั้นเอง ที่ในหลวงทรงตรัสสอนอยู่เสมอว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือพอกับการดำรงชีพ

ไม่จำเป็นจะต้องมีรถ ๒-๓ คัน ไม่จำเป็นจะต้องมีเพชรนิลจินดา เครื่องประดับประดา พอมีแล้วก็เกิดความหวงแหนเกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นมา เกิดความหวาดระแวงคนอื่น

ไปหมด กลัวคนอื่นจะมาแย่งชิง มาขโมยไป ทำให้ไม่กล้าสนิทสนมกับใคร กลัวจะเสียสมบัติข้าวของเงินทอง ใจเลยแคบ กลายเป็นคนใจแคบไป คนที่ไม่มีสมบัติเงินทองจะเป็นคนใจกว้าง อย่างพระนี่ใจกว้าง ใครจะมาเมื่อไรก็ได้เพราะไม่มีอะไรจะให้เขา มีแต่ธรรมะ เขาก็ไม่เอาอยู่แล้ว บางคนไม่ค่อยอยากจะฟังธรรมะ ถวายทานเสร็จก็ไปแล้ว เดี๋ยวหลวงพ่อจะได้พักผ่อน วันนี้ก็พูดธรรมะอย่างสบายๆนะ ไม่ต้องเครียดมาก ไม่ต้องหนักแน่นจนเกินไป

ถาม หลวงตาท่านไม่ค่อยสบาย เป็นหวัด อยากให้ท่านฟื้นเร็วๆ

ตอบ ท่านก็ ๙๔ แล้ว ตอนอายุน้อยธาตุจะเกาะติดกันดีกว่าตอนอายุมาก พออายุมากธาตุจะแยกออกจากกัน จะไปคนละทาง น้ำก็จะกลับไปสู่น้ำ ดินก็จะกลับไปสู่ดิน เป็นธรรมดาของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ เป็นดินน้ำลมไฟทั้งนั้น มีคุณสมบัติเหมือนกัน รวมตัวกันแล้วก็แยกจากกัน ผุพังไป ร่างกายไม่สำคัญอะไร สำคัญที่ใจ ใจกับธรรมะเป็นส่วนที่สำคัญ ถ้าเข้าใจก็จะเฉยๆกับการเสื่อมของสิ่งต่างๆ ถ้าคิดพิจารณาอยู่เรื่อยๆ ว่าต้องเสื่อมหมดไป จะไม่หดหู่ ถ้าไม่พิจารณาก็จะหดหู่ จะไม่กล้าจะไม่อยากคิด ยิ่งไม่คิดก็ยิ่งต่อต้านใหญ่ พอความจริงปรากฏขึ้นมา ยิ่งรับไม่ได้ใหญ่ แต่ถ้าพิจารณาอยู่เรื่อยๆ เหมือนกับที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระอานนท์ให้เจริญ**มรณานุสติ**ทุกลมหายใจเข้าออก หายใจเข้าก็คิดถึงความตายของตัวเราและของคนอื่น ว่าเป็นธรรมดา หายใจออกก็คิดว่าคนนั้นคนนี้ต้องตายจากเรา หรือเราต้องตายจากเขา คิดอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ต่อไปจะเฉยๆ จะรับความจริงได้

ถ้าไม่พิจารณาความเสื่อม ผลกระทบกับจิตใจจะแรง จะทุกข์มาก ถ้าพิจารณาจนปล่อยวางได้แล้ว ผลกระทบจะไม่มี จะเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา จึงต้องเจริญมรณานุสติอยู่เรื่อยๆ ให้นึกถึงอยู่เรื่อยๆว่า เรามีความแก่ความเจ็บความตายเป็นธรรมดา ล่วงพ้นความแก่ความเจ็บความตายไปไม่ได้ มีการพลัดพรากจากกันเป็นธรรมดา ล่วงพ้นจากการพลัดพรากจากกันไปไม่ได้ คิดอย่างนี้อยู่เรื่อยๆเวลาว่างไม่รู้จะคิดอะไรก็คิดอย่างนี้ จะเป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้ไม่หวั่นไหวไม่วุ่นวาย ไม่เดือดร้อน กับการมากับการไป กับการแก่การเจ็บการตาย ของใครก็ตาม ของเราหรือของคนอื่น ความหลงทำให้เราอยากให้เขาอยู่ไปนานๆ ซึ่งขัดหลักความจริง พอขัดกับความจริงก็จะต้องทุกข์ ถ้าเห็นตามความจริงก็เป็น**สัมมาทิฐิ** ความเห็นที่ถูกต้อง ก็จะไม่ทุกข์ ไม่มีความอยากที่จะให้เป็นอย่างอื่น เป็นก็เป็น ก็เท่านั้นเอง พวกเราตายกันมาไม่รู้กี่รอบแล้ว นับไม่ถ้วน แต่จำไม่ได้กัน ตายจากกันแต่ละครั้งก็ร้องห่มร้องไห้กัน แล้วก็ลืม คนที่ตายจากเราไปมีกี่คนแล้ว เวลาตายใหม่ๆก็ร้องห่มร้องไห้ พอเวลาผ่านไปก็ลืม ก็หาคนใหม่มายึดอีก แล้วก็มาร้องห่มร้องไห้อีก

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ตอนแรกๆที่ท่านอาจารย์จะอยู่กับหลวงตา ก็ทราบอยู่ว่าหลวงตาท่านดุมาก เวลาว่าท่านดุนี่ ท่านอาจารย์คิดหรือไม่คะว่าท่านดุ

ตอบ ไม่หรอก เพราะประสบการณ์ของอาตมา ตั้งแต่เป็นฆราวาส รู้ว่าคนดุเป็นคนใจดี จะได้ประโยชน์จากคนดุมากกว่าคนไม่ดุ เวลาเรียนหนังสือก็จะหาครูที่ดุๆที่เคี่ยวๆ ถ้าไม่เคี่ยวจะไม่ได้ความรู้

ถาม เพราะสังเกตดูเวลาที่หลวงตาดุ ท่านไม่ได้ดุจริงๆ เป็นเพียงอุบายสอนเราใช่ไหมคะ

ตอบ ก็แล้วแต่คน ดุตรงๆได้หรือไม่ จะเกิดประโยชน์หรือเกิดโทษ ถ้าดุแล้วเป็นบ้าไปเลย ท่านก็ไม่ดุ ท่านดูจริตนิสัยของคนว่าจะรับได้มากน้อยขนาดไหน ท่านเล็งถึงประโยชน์หรือโทษที่จะเกิดขึ้น บางทีก็ไม่ได้ว่าตรงๆ แต่พูดเรื่องคนอื่นให้คนนี้ฟัง แต่เป็นเรื่องของคนนี้ ถ้ามีปัญญาก็น้อมเอาเข้ามาพิจารณา ว่าเป็นเรื่องของตนหรือเปล่า คนฟังมันควรน้อมเข้ามาเสมอ ไม่ว่าพูดเรื่องอะไรต้องน้อมเข้ามา แต่ไม่น้อมแบบโมโหโทโส แบบมีอารมณ์ น้อมมาเพื่อศึกษาดูว่าเราบกพร่องหรือเปล่า ท่านว่าคนนั้นบกพร่อง เราก็ต้องย้อนมาดูว่า เราบกพร่องเหมือนกับที่ท่านว่าหรือเปล่า ถ้าไม่ก็ไม่ต้องทำอะไร เพราะฟังเพื่อแก้ไขส่วนที่บกพร่อง ฟังเพื่อพัฒนาตัวเรา ส่วนดีที่เรายังไม่มี ก็ควรพัฒนาให้มีขึ้นมา ส่วนไม่ดีก็ต้องแก้ไข ไม่ว่าท่านจะพูดเรื่องใครก็ตาม เราต้องโอปนยิโก น้อมเข้ามาหาตัวเราเสมอ นักปราชญ์ท่านฉลาด ท่านรู้ว่าคนเรามีจริตนิสัยต่างกัน สอนตรงๆอาจจะรับไม่ได้ จะอับอายขายหน้าเพื่อนฝูง อาจจะโกรธขึ้นมาเลยก็ได้ อาจจะเลิกนับถือเป็นอาจารย์ไปเลยก็ได้ ท่านก็ดูแต่ละคนว่าจะรับได้มากน้อยเพียงไร

ถาม พระชาวต่างประเทศที่อยู่กับหลวงตา เรื่องภาษาที่ใช้นี่ฝรั่งไม่คุ้นเคยกับภาษาไทยจะเป็นอย่างไร

ตอบ จำไม่ได้ว่าพระอาจารย์องค์ไหนที่พูดว่า หมามันฟังภาษาคนไม่ได้เรายังสอนมันได้เลย ใจไม่ต้องใช้ภาษา เพียงใช้กิริยาอาการก็รู้แล้ว แต่ถ้าเป็นเรื่องธรรมะที่ลึกๆก็ต้องอาศัย

คนแปลให้ ตอนนั้นก็มีท่านปัญญาคอยแปล เวลาหลวงตาท่านเทศน์เสร็จ ท่านปัญญาก็จะสรุปให้ฟังว่า วันนี้หลวงตาท่านพูดเรื่องอะไรบ้าง เขาก็พอที่จะได้เกร็ดความรู้บ้าง ตอนที่เราอยู่ก็ช่วยแปลหนังสือบางเล่มให้เขาอ่านกัน เทศน์บางกัณฑ์ที่ท่านเทศน์เราก็แปลเป็นภาษาอังกฤษให้เขาฟังกัน เพราะว่าธรรมะนี่ละเอียดนะ เป็นนามธรรม จะแสดงกิริยาอาการอย่างเดียวนี้ไม่พอ พวกสุนัขจึงไม่มีบุญ ไม่มีโอกาสที่จะได้รับธรรมะ ต้องมาเกิดเป็นมนุษย์ เพราะพระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ ไม่มีสุนัขเป็นพระพุทธเจ้า ผู้ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ต้องเป็นมนุษย์ การที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์และได้มาเจอพระพุทธเจ้า เจอพระพุทธศาสนา จึงเป็นลาภวิเศษที่สุด ไม่ได้เกิดได้ง่ายๆนะ คราวหน้ากลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็อาจจะไม่เจอพระพุทธศาสนาก็ได้ ลองคิดดูซิ ถ้าไปเกิดในประเทศที่ไม่มีพระพุทธศาสนา จะเป็นอย่างไร มีแต่การฆ่ากัน

ถาม โอกาสที่จะหลงไปทางอวิชชาก็มีมาก

ตอบ ใช่ ถ้าเป็นคนที่มีจิตใจที่อ่อนอยู่แล้ว พอมีอะไรมาฉุดลากก็จะไปกับเขา แต่ถ้าได้สะสมปัญญามามากพอสมควรแล้วจะไม่มีอะไรดึงไปได้ อย่างเราตอนที่เรียนหนังสือก็ไม่เคยคิดจะบวช คิดว่าเรียนหนังสือจบก็จะได้ไปทำมาหากินต่อไป อาจจะเป็นบุญเก่าที่คอยผลักดันให้มาหาพระพุทธศาสนา เพราะเมื่อจบแล้วก็มานั่งคิดดูว่า ทำงานมีครอบครัวก็เหมือนพ่อกับแม่เรา ก็มีเท่านั้น หาเงินหาทองมาก็เอามาเลี้ยงลูก ส่งลูกไปเรียนหนังสือ ก็ต้องปวดหัวต้องทุกข์กับการหาเงินหาทอง กับการเลี้ยงลูก แล้วก็แก่ตายไป ชีวิตก็จบ ไม่เห็น

มีอะไรมากกว่านั้น ก็เลยสงสัยว่าไม่มีอะไรที่ดีกว่านี้บ้างหรือ ก็เลยพยายามศึกษาทางด้านศาสนาดู พอได้อ่านหนังสือธรรมะ ก็ดีใจที่มีผู้ชี้ทางให้ ชี้วิธีแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ ถึงแม้จะเรียนจบปริญญามา มีงานมีการทำ มีเงินมีทอง แต่ใจก็ยังเหมือนเดิม ยังมีความห่วงใย มีความกังวล มีความวุ่นวาย มีความสับสน มีความหิว มีความอยาก ก็เลยสนใจอยากจะแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ ก็เลยเริ่มศึกษาเริ่มปฏิบัติ แล้วในที่สุดก็ได้บวชจนถึงทุกวันนี้ ก็ไม่เคยคิดว่าเสียอะไรไป ขาดทุนอะไรไป บางคนบอกว่าอุตส่าห์ไปเรียนหนังสือมาแทบเป็นแทบตาย ไม่ได้เอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สิ่งที่เรียนมาก็ได้ใช้ ทำให้รู้ว่าทางโลกไม่ใช่ทางนั้นเอง รู้ว่าเป็นทางตัน ถ้ามีทางอยู่ ๒ ทางให้เราเลือก แต่ไม่รู้ว่าทางไหนเป็นทางที่ถูก ก็ต้องลองทั้ง ๒ ทางดู เลี้ยวซ้ายไปดูซิว่าเป็นอย่างไร ไปแล้วไม่ได้เรื่อง ก็ถอยกลับแล้วก็เลี้ยวไปอีกทางหนึ่ง

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เทปธรรมะของหลวงตาเข้มข้นมาก

ตอบ ใช่ เข้มข้นมาก ตอนนั้นท่านก็มีกำลังวังชา พุ่งไปๆอย่างเดียว บางทีเทศน์ไม่ทันธรรมที่ไหลออกมา ยิ่งเทศน์ยิ่งเร็ว หนังสือและเทปของท่านก็ทำหน้าที่แทนท่านได้ ถ้าไม่ยึดติดกับร่างกายของท่าน กับรอยยิ้มของท่าน พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า **ธรรมนี้แลจะเป็นศาสดาของพวกเธอแทนเราต่อไป** ธรรมของหลวงตาก็จะเป็นอาจารย์ของพวกเราแทนองค์ท่านต่อไป เทปธรรมะหนังสือธรรมะต่างๆก็แทนท่านได้ เราไม่ได้ปราศจากที่พึ่ง เพียงแต่ถูกความหลงหลอก ให้ท้อแท้ไม่อยากจะปฏิบัติ เวลาท่านจากไป จะรู้สึกว่าไม่มีที่พึ่ง พระอานนท์ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า หลังจากที่พระองค์จากไปแล้ว ใคร

จะมาเป็นศาสดาแทนพระองค์ พระพุทธเจ้าทรงตอบไปว่า ธรรมวินัยที่ตถาคตตรัสไว้ชอบแล้วนี้แล จะเป็นศาสดาของพวกเธอต่อไป พวกเธอจะไม่ปราศจากที่พึ่ง ถ้าพวกเธอมีธรรมมีวินัย ตราบใดที่ยังมีพระธรรมคำสอนอยู่ในโลกนี้ ตราบนั้นเรายังมีที่พึ่ง ยังมีครูมีอาจารย์อยู่ สมัยที่อาตมาเริ่มศึกษาก็ไม่ได้เจอครูบาอาจารย์ ศึกษาจากหนังสือธรรมะที่ได้มาพออ่านเล่มนี้แล้วก็เขียนไปขออีก ในแต่ละเล่มจะแนะนำหนังสือเล่มอื่น สนใจก็สั่งซื้อมา อ่านแล้วก็ปฏิบัติตามก็พาเราไปได้ อาจจะไม่สะดวกรวดเร็ว เหมือนกับศึกษาจากครูบาอาจารย์ที่มีประสบการณ์ พอทำอะไรผิด ท่านจะแก้ให้เราทันที ถ้าศึกษาจากหนังสือ ก็อาจจะทำผิดบ้าง ทำให้เสียเวลา อยู่กับท่านจะได้ข้อวัตรปฏิบัติ ได้ขนบธรรมเนียมประเพณีของพระกรรมฐาน ได้กำลังใจ เพราะอยู่ในกลุ่มของนักปฏิบัติด้วยกันจะช่วยส่งเสริมกัน ถ้าอยู่กับพวกที่ไม่ปฏิบัติจะทำให้ท้อ เราปฏิบัติแต่เขานั่งดูโทรทัศน์

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม เวลาเราแสดงมุทิตากับครูบาอาจารย์ เราก็นึกถึงครูบาอาจารย์ คลื่นจิตของท่านจะรับได้หรือไม่

ตอบ ต้องถามท่านดู โดยปกติคนเรามองหน้ากันก็รู้กัน เช่น สามีภรรยาก็ส่งกระแสให้กันอยู่ตลอดเวลา ด้วยกิริยาอาการที่แสดงออก บางวันก็ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ก็รู้แล้วว่าวันนี้ส่งกระแสดีให้กัน บางวันหน้าบึ้งตึงใส่กันก็รู้แล้วว่าส่งกระแสที่ไม่ดี กิริยาอาการก็เป็นสื่ออยู่แล้ว อยู่ที่ผู้รับจะมีสติปัญญารับรู้หรือไม่ บางคนก็ไม่ค่อยดูคนอื่น มัวแต่คิดเรื่องของตนเอง คนอื่นจะส่งสัญญาณมาอย่างไรก็ไม่รับรู้เลย คงจะรับได้บ้าง จะมากจะน้อยจะหยาบจะละเอียดต่างกัน คนเราสื่อกันบางทีไม่ต้องใช้ภาษา ไม่ต้องใช้คำพูด ใช้กิริยาอาการ

มองหน้ามองตากัน บางทีอยู่ในเหตุการณ์ก็รู้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพราะเคยได้ฝึกมาแล้ว เหมือนพวกทหารตำรวจเวลาออกปฏิบัติการณ์จริงๆ เขาไม่มานั่งบอกว่าทำอย่างนี้ๆ เพราะมีแผนอยู่แล้ว ก็ทำกันไปเลย

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าพวกเรามีความทุกข์แล้วเขาคิดถึงท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์จะทราบไหมคะ

ตอบ คงไม่ทราบหรอก เพราะไม่ได้คิดถึงใคร แต่อาจารย์องค์อื่นอาจจะทราบก็ได้ อยู่ที่พลังจิตของแต่ละท่าน ที่ไม่เหมือนกัน เป็นความสามารถเฉพาะตน พระอริยะบุคคลแต่ละองค์มีความสามารถเฉพาะตนไม่เหมือนกัน อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระโมคคัลลานะ ว่าเก่งทางด้านฤทธิ์ พระสารีบุตรเก่งทางด้านปัญญา พระสีวลีเก่งทางด้านทานบารมี ไปไหนจะมีอานิสงส์ของทานบารมีของปรากฏอยู่เสมอ มีคนชอบทำบุญถวายทานกับท่านมาก พระอานนท์ท่านก็เก่งทางด้านความจำ เป็นผู้ใฝ่รู้ เทศน์ของพระพุทธเจ้าทุกกัณฑ์จำได้หมด ถ้าพระอานนท์ไม่ได้ไปฟังด้วย ก็ยังบังคับให้พระพุทธเจ้า กลับมาเทศน์ให้ท่านฟัง เป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งที่พระอานนท์ตั้งไว้สำหรับการรับหน้าที่เป็นพระอุปัฏฐาก แต่ละองค์แต่ละท่านจึงมีความสามารถไม่เหมือนกัน

อย่างในสมัยปัจจุบันนี้เท่าที่ทราบกัน หลวงปู่มั่นก็ติดต่อเทวดาได้ มีเทพมาฟังเทศน์ฟังธรรม อ่านจิตใจได้ ตอนที่ท่านอยู่บนถ้ำแล้วมีหลวงตาอยู่ที่ตีนเขา เวลาท่านส่งจิตไปหาหลวงตาองค์นั้น ก็เห็นท่านคิดถึงแต่บ้าน คิดถึงแต่ลูก คิดถึงแต่ภรรยา พอตอนเช้าหลวงปู่มั่นท่านก็ทักหน่อยหนึ่ง หลวงตาองค์นั้นก็อายมากจนต้องย้ายหนีไปเลย ความ

สามารถเฉพาะตนแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน ของหลวงตาเรานี้ไม่ทราบว่ามีการพูดกล่าวกันอย่างไรบ้าง เรื่องที่เด่นชัดก็คือการแสดงธรรมเทศนา ส่วนเรื่องอ่านใจคนก็มีคนกล่าวถึงเหมือนกัน ว่าบางทีเขาคิดอะไรอยู่ในใจ พอไปพบท่านแต่ยังไม่ทันได้กราบถามท่าน ท่านก็จะตอบก่อน มีคำถามอยู่ในใจไม่ทันได้ถามท่าน ท่านก็จะตอบเลย จะเป็นความบังเอิญหรือไม่ก็ไม่รู้เหมือนกัน เรื่องเหล่านี้ไม่ควรถือเป็นประเด็นสำคัญ อย่าไปหลงติดเพราะจะเสียเวลา เวลามีทุกข์อย่าไปคิดถึงอาจารย์ ให้พิจารณาว่าทุกข์ของเราเกิดจากอะไร เกิดจากสมุทัยความอยาก เราต้องอยากอะไรสักอย่างหนึ่ง เมื่อไม่ได้สมความอยาก ก็จะทุกข์ขึ้นมา ถ้าตัดความอยากได้ความทุกข์ก็จะดับไป อย่างนี้จะเป็นประโยชน์มากกว่า

คนที่มีวิสัยที่จะรับกระแสจิตของผู้อื่นได้ เขาก็อาจจะทราบ ถ้าเปิดเครื่องรับไว้ ถ้าไม่มีพลังจิตทางด้านนี้ก็จะไม่ทราบ เรื่องพลังจิตไม่ได้เป็นทางดับทุกข์ เป็นความสามารถพิเศษเท่านั้นเอง ไม่มีก็ยังเป็นพระอรหันต์ได้ ยังดับกิเลสได้ สิ่งที่ต้องรู้เพื่อเป็นพระอรหันต์ก็คือรู้**ไตรลักษณ์** รู้**อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** เพื่อกำจัดกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไปจากจิตจากใจ คนมีฤทธิ์ที่ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ก็มี เช่น พระเทวทัต ท่านก็มีฤทธิ์เดช แต่ไม่ไปทางวิปัสสนา ไม่เจริญปัญญา กลับไปหลงติดอยู่กับฤทธิ์ ใช้ฤทธิ์เป็นบันไดก้าวสู่ความยิ่งใหญ่ ขอสืบทอดอำนาจจากพระพุทธเจ้า เพราะคิดว่าตนมีฤทธิ์มีเดช แต่พระพุทธเจ้าทรงเห็นฤทธิ์เดชไม่ใช่เรื่องสำคัญในการปกครองผู้อื่นหรือตนเอง ให้อยู่ในความสงบ ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ต้องมีปัญญา ต่อให้เหาะเหินเดินอากาศได้ อ่านจิตอ่านใจของผู้อื่นได้ ระลึกชาติได้ แต่ถ้าไม่มีปัญญา

กำจัดความโลภความโกรธความหลง ก็เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ อย่าหลงประเด็น พวกฤทธิ์เดชนี้อยู่ในขั้นสมาธิมีมาก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม ถ้าหากทุกคนเป็นห่วงท่านอาจารย์ปวดหลัง ปรารถนาอยากให้ท่านอาจารย์หาย

ตอบ เข้าใจ แต่เรามองกันคนละระดับ ระดับอุปาทานยึดมั่นถือมั่น กับระดับปล่อยวาง มันไม่เหมือนกัน

ปรารถนาดีต่อกันได้ เป็นห่วงได้ แต่อย่าบังคับกัน อย่าฉุดอย่าลากพาไปหาหมอ ให้ไปทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ เป็นการล่วงล้ำ เป็นการปฏิบัติที่ไม่ดีแล้ว ถ้าไปล่วงล้ำชีวิตของผู้อื่น โดยที่เขาไม่อนุญาต เสนอได้แต่อย่าไปบังคับกัน บางคนเสนอแล้วต้องไป ถ้าไม่ไปจะโกรธ ผิดใจกัน เลิกคบกันเลยก็มี อุตส่าห์มาแล้วไม่ยอมไป ก็เสียใจ คิดว่ารังเกียจความปรารถนาดีความหวังดี แต่ละคนมีวิธีการปฏิบัติกับชีวิตของตนเองต่างกัน เรื่องส่วนตัวควรจะปล่อยให้เป็นเรื่องส่วนตัว ก็ได้ตกลงกันไว้แล้วว่า ถ้าต้องการอะไรจะบอก ถ้าไม่บอกก็ไม่ต้องกังวล ญาติโยมก็ได้ปวารณาตัวแล้ว โดยปกติพระจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นไม่ได้ ถ้าเขาไม่ปวารณา เช่นจะไปขอสิ่งนั้นสิ่งนี้กับคนนั้นคนนี้ไม่ได้ ยกเว้นญาติพี่น้องเท่านั้น แต่ถ้าได้ปวารณาตัวแล้ว ว่าจะรับใช้จะถวายสิ่งนั้นสิ่งนี้ ถ้าต้องการก็บอกเขาได้

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม คนฟังเทศน์ท่านอาจารย์แล้ว เขาว่าท่านอาจารย์ไม่ยอมให้ต่อรองเลย

ตอบ เพราะไม่ต่อรองถึงได้ผล เราต้องการผลไม่ใช่หรือ ต้องการ

ความสุขที่แท้จริง ต้องการพ้นทุกข์ไม่ใช่หรือ แล้วจะมาต่อรองกันทำไม จะไม่ได้ผล จะเสียเวลา ไม่รู้ว่าจะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์มาพบศาสนาพุทธอีกเมื่อไหร่ มันไม่ใช่ของง่าย ตอนนี้เป็นโอกาสที่เลิศอย่างที่หลวงตาท่านเทศน์ ไม่มีโอกาสไหนจะเลิศเท่านี้แล้ว นอกจากการได้เกิดในสมัยที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้สอนธรรมอยู่ ก็มีสมัยนี้แหละที่ดีที่สุด ไม่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ ตายไปแล้วจะไม่ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ทุกครั้งไป อาจจะต้องไปเป็นเดรัจฉาน หรือเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในประเทศที่ไม่มีศาสนาก็ได้ อย่างพวกฝรั่งที่มาบวชในประเทศไทย เพราะมีเชื้อเก่า ถึงแม้จะได้เกิดเป็นมนุษย์แต่ไม่ได้เกิดในแดนพระพุทธศาสนา ก็ดิ้นรนหาจนได้ พวกเราเกิดในแดนของพุทธศาสนาแท้ๆ ทำไมปล่อยให้เขามาตักตวงสิ่งต่างๆไปต่อหน้าต่อตาเรา เพราะไม่ได้บำเพ็ญบารมีมากเท่าเขา เขามีความพร้อมมากกว่าเรา เราก็ต้องทำกันไปเรื่อยๆ ขยับขึ้นไปเรื่อยๆ

ถ้าปฏิบัติอย่างที่สอนจะไปได้เร็ว ตั้งสติอยู่เรื่อยๆ อยู่กับตัวตลอดเวลา อย่าไปคิดเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่มีสาระ ไม่มีความสำคัญ ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ต่อการปฏิบัติภารกิจต่างๆ กังวลกับคนนั้นคนนี้ เรื่องนั้นเรื่องนี้ ปล่อยไปเถิด อย่าไปแบก แบกไม่ไหวหรอก เรื่องของคนอื่น แบกตัวเราดีกว่า แก้ปัญหาของเราก่อน เสร็จแล้วค่อยช่วยคนอื่น จะช่วยได้มากกว่า ปัญหาของแต่ละคนแก้ให้กันไม่ได้ ต้องแก้ด้วยตนเอง อาศัยคนอื่นสอนวิธีปฏิบัติให้ ถ้าพระพุทธเจ้าแก้ปัญหาของพวกเราได้ ก็ไม่ต้องลำบากลำบนกัน เพียงตรัสว่าไปนิพพานเลย หมดโลภโกรธหลงเลย อย่างนี้ทำไม่ได้ เหมือนกับเรียนหนังสือ ไม่อยากจะไปโรงเรียน จะจบปริญญาได้อย่างไร ต้องเรียน พ่อแม่เรียนแทนไม่ได้ ถ้าพ่อแม่เรียน

แทนเวลารับปริญญา ก็จะเป็นชื่อของพ่อของแม่ ไม่เป็นชื่อของลูก การช่วยเหลือผู้อื่นจึงช่วยได้ในเรื่องปัจจัย ๔ แต่การประพฤติปฏิบัติตนนี้ เราได้แต่บอกวิธีเท่านั้น แต่ถ้าไม่นำเอาไปปฏิบัติ ก็อย่าไปเคี่ยวเข็ญให้เสียเวลา ให้เหนื่อยไปเปล่าๆ เอาเวลาที่มีค่ามาเคี่ยวเข็ญตัวเราดีกว่า ไปเคี่ยวเข็ญคนอื่นทำไม

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

ถาม มีคนบอกว่าท่านอาจารย์มีบุญเก่าเยอะ

ตอบ ก็มีด้วยกันทุกคนแหละ ถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์กัน เพียงแต่ว่าจะใช้หรือไม่ใช้บุญนี้เท่านั้นเอง หรือมีบุญแต่มีกรรมมาบังไว้

ถาม เป็นข้ออ้างบุญน้อยก็เลยปฏิบัติช้า

ตอบ การที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์นี่ถือว่ามีบุญมากแล้ว ได้มาเจอพระพุทธศาสนา ก็ถือว่าสูงสุดของบุญแล้ว เพียงแต่ว่าจะใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากน้อยเพียงไรเท่านั้นเอง อย่างเราได้เงินมาแล้วจะเอาไปใช้อะไรดี จะเอาไปลงทุนทำให้มันงอกเงยขึ้นมา หรือจะเอาไปเล่นไพ่ เล่นการพนัน กินดื่ม เที่ยวเตร่ เดี๋ยวก็หมด ชีวิตของเราก็เป็นอย่างนี้ ถ้าจะอยู่เพื่อเสพกาม เดี๋ยวบุญเก่าที่ทำไว้ก็หมด ถ้าอยู่เพื่อสะสมบุญ ด้วยการนั่งสมาธิ ฟังเทศน์ฟังธรรม ก็จะเป็นการเพิ่มบุญให้มีมากขึ้นไปอีก

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ตอบ [illegible]

ถาม แทนที่จะเอาเวลาไปทำงานหาเงิน เอาเวลาไ

ตอบ ใช่ ภาวนาดีกว่า บวชเลย รักษาศีลได้ ภาว
ไม่ต้องไปวนอีกหลายร้อยชาติ

ถาม ผู้หญิงผู้ชายก็เหมือนกัน

ตอบ เหมือนกัน ไม่ได้อยู่ที่หญิงที่ชาย มันอยู่
เหมือนกันเท่ากัน แล้วก็สร้างธรรมะได้เท่า
อาจจะลำบากหน่อยสำหรับผู้หญิง
ครูบาอาจารย์ อย่างคุณแม่แก้วก็ยังบรรลุ
ถ้าจิตพุ่งไปแล้วก็ไม่มีอะไรมาหยุดมันได้ห
ฉุดกระชากลากไปได้เหมือนกัน อยู่ที่ตัวเ